T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOĞU TRAKYA'DA YUNAN MEZALİMİ (1918-1922)

İLAY YILMAZ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. İLKER ALP

EDİRNE 2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLAY YILMAZ tarafından hazırlanan DOĞU TRAKYA'DA YUNAN MEZALİMİ (1918-1922) Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca 10/06/2019 günü saat 10.30 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin * KABUL EDİLMESİNE **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. İlker ALP	Kabul Edilmesine	
Doç. Dr. Simge ÖZER PINARBAŞI	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Bülent ATALAY	Kabul Edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10263647
Yazar Adı / Soyadı	İLAY YILMAZ
T.C.Kimlik No	30586477606
Telefon	5434658493
E-Posta	ilayyilmaz1985@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	DOĞU TRAKYA'DA YUNAN MEZALİMİ (1918-1922)
Tezin Tercümesi	Greek Atrocities in Eastern Thrace
Konu	Tarih = History
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Tarih Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Tarih Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	224
Tez Danışmanları	PROF. DR. İLKER ALP
Dizin Terimleri	Müslümanlar=Muslims ; Yunanistan=Greece ; Rumlar=Rums ; Doğu Trakya=Eastern Thrace
Önerilen Dizin Terimleri	Doğu Trakya, Yunanistan, Müslüman, Rum, Yunan İşgali, Mezalim, Mondros Ateşkes Anlaşması

04.07.2019

İmza:.....

Tez adı: Doğu Trakya'da Yunan Mezalimi (1918-1922)

Hazırlayan: İlay YILMAZ

ÖZET

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı sonucunda 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Ateşkes Anlaşması'nı imzalayarak savaştan çekilmiştir. Anlaşmanın yedinci (7.) maddesine dayanan İtilaf Devletleri Osmanlı topraklarını işgal etmiştir. Paris Barış Konferansı'nda İtilaf Devletleri grubunda bulunan Yunanistan Doğu Trakya'nın Yunanistan'a ait olduğunu, Rumların nüfusun çoğunluğunu oluşturduğunu, Rumların Türkler tarafından katledildiğini iddia etmiştir. Daha sonra San Remo Konferansı'nda Doğu Trakya Yunanistan'a verilmiştir. Böylece Yunanistan 25 Temmuz 1920 tarihinde Doğu Trakya'nın resmi manada işgalini tamamlamıştır. Ancak Yunanistan Doğu Trakya'ya bu tarihten önce gelmiştir.

9 Ocak 1919 tarihinde Fransızların işletmesini yaptığı Sirkeci-Uzunköprü demiryolunun korunması işi için gelen Yunan taburu, Doğu Trakya'da işgal faaliyetlerine başlamıştır. Bu tarihten itibaren Yunanlılar tarafından Doğu Trakya'da Rum çeteler kurulmuştur. Bununla birlikte Yunanistan'dan Doğu Trakya'ya Rum muhacirler nakledilmiştir. Bölgede Rum çeteler ve Yunan taburu tarafından özellikle Müslümanlara karşı yağma, gasp, hırsızlık, katliam, adam öldürme, ırza tecavüz gibi birçok olumsuz olay yaşanmıştır. Bu olaylar nedeniyle Müslüman halk Doğu Trakya'dan göç etmeye başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Müslüman, Rum, Yunanistan, Doğu Trakya, Yunan İşgali, Mondros Ateşkes Anlaşması.

The name of Thesis: Greek Atrocities in Eastern Thrace

Prepared by: İlay YILMAZ

ABSTRACT

At the end of World War I, the Ottoman State withdrew from the war by signing the Mondros Armistice Agreement on 30 October 1918. The Entente States, which were based on the seventh (7th) clause of the armistice, occupied the Ottoman lands. At the Paris Peace Conference, Greece in the Entente States group claimed that Eastern Thrace belonged to Greece, that the Greeks constituted the majority of the population and that the Greeks were killed by the Turks. Later, at the San Remo Conference, The Eastern Thrace was given to Greece. Thus, on 25 July 1920, Greece completed the official occupation of Eastern Thrace. However, Greece came to Eastern Thrace before this date.

On 9 January 1919, The Greek Battalion, which came to the protect the Sirkeci-Uzunköprü railway, which was run by the French, started its occupation activities in Eastern Thrace. From this date on, Greek gangs were established by the Greeks in Eastern Thrace. In addition to this, Greek immigrants from Greece to Eastern Thrace were transferred. Many negative incidents such as looting, extortion, theft, massacres, manslaughter and rape against the Muslims have been experienced by the Greek gangs and the Greek Battalion in the Eastern Thrace. Because of these events, the Muslim people started to migrate from Eastern Thrace.

Keys Words: Muslim, Greek, Greece, Eastern Thrace, Greek Occupation, Mondros Armistice Agreement.

ÖNSÖZ

Fransız İhtilali sonucunda yayılan fikir akımlarından Milliyetçiliğin etkisiyle bünyesinde birden çok ulus bulunduran devletler parçalanma dönemine girmişti. Osmanlı Devleti de bu durumdan etkilendi. Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ve de Milliyetçilik fikrinin yayılması sonrasında birçok etnik yapının bir arada yaşadığı Osmanlı coğrafyasında birbiri ardı sıra ayaklanma ve isyan hareketleri başladı. Bunu takiben de mezalim, katliam, adam öldürme, hırsızlık vs gibi birçok kötü olay da yaşandı. Bu olayların yaşanmasının ardındaki sebepler her etnik yapının kendisine bir vatan açmak, devlet kurmak istemesi olduğu gibi kökeninde hilâl-salib (Müslüman-Hristiyan) çatışması yatmaktadır.

Bu tez konusu Doğu Trakya'da yapılan Yunan mezalimi hakkında çalışmaların sayıca az ve yetersiz olması nedeniyle seçilmiştir. Yunan mezalimi konusunda daha çok Batı Trakya ile Batı Anadolu hakkında araştırmalar yapılmış iken Doğu Trakya'daki Yunan mezalimi çalışmaları bu araştırmalardan eksik kalmıştır.

Bu tez çalışması, ana kaynak olarak Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinde yapılan tarama sonucunda elde edilen belgeler ışığında hazırlanmış olup benzer çalışmalarla da desteklendi. Yunanistan'ın nüfus bakımından Rumların çoğunluğu oluşturduğu ve Türklerin Rumları katlettiği iddialarının asılsız olduğu incelenen belgelerle anlatılmaya çalışıldı. Arşiv belgelerinde, Doğu Trakya'da o dönemde yaşanan olaylar hakkında çok önemli bilgilere ulaşılmaktadır. Her bir olayın ayrıntılarıyla aktarılmış olduğu ve mezalim, katliam vb kavramların da yer aldığı görülmektedir. Belgelerde adı geçen kişilerin yaşları, çetelerin kaç kişiden oluştukları, kimlikleri, milliyetleri, olayların nerede, ne zaman ve nasıl yaşandığı, silah sıkıldı ise kaç mermi kovanının bulunduğu, kişilerin nerelerinden vurulduğu, cesetlerin bulunduğunda hangi pozisyonda olduğu, üzerlerindeki kıyafetlerin renk ve cinsleri, çalınan ve gasp edilen paraların miktarı, hayvanın cinsi ve malın türü gibi bilgiler kaydedilmiştir.

Belgelerde yaşanan olayın tam tarihi yazıldığı gibi bazı belgeler rapor olduğu için olayların tam tarihleri verilmemiştir. Olayın yaşandığı tam tarih bilinmiyorsa

belgenin kayda alındığı tarih dikkate alınmıştır. Çalışmada, benzer olaylar bir araya getirilip kendi içinde kronolojik bir sıra takip edilerek Doğu Trakya'da yaşanan olaylar anlatılmıştır. Ayrıca çalışmada, Yunan işgali döneminde Doğu Trakya'da hemen her gün bir olayın yaşandığı görülmektedir. Çalışmanın kronoloji takip edilerek oluşturulması, Yunan mezaliminin boyutlarının tüm çıplaklığı ile gözler önüne serilmesini sağlayarak araştırmanın önemini arttırmaktadır. Bununla birlikte çalışmamızda kullanılan bazı kaynaklarda geçen olayların tarihi verilmediğinden bu olayların tam olarak ne zaman yaşandığı bilinmemektedir. Bu olaylar çalışma metni içerisinde kronolojik sıra göz ardı edilerek benzer olaylarla birlikte verilmiştir.

Arşiv taraması sonucu elde edilen belgelerde, tarihler hem Rumî hem de Hicrî tarihlerle kaydedilmiştir. Bazı belgelerde ise sadece Rumî tarih kullanılmıştır. Bu tez çalışmasında, kullanılan belgelerdeki tarihler Miladî tarihe çevrilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kurumları arasındaki yazışmaların bekletilmeden hemen yapıldığı da belgelerde görülmektedir.

İncelenen arşiv belgeleri ışığında çalışmamız, giriş ve 3 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Doğu Trakya tarihçesi verilmiş ve Millî Mücadele dönemine kısaca değinilmiştir. Tezin I. bölümünde mezalim, tehcir, soykırım gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca Megali İdea ile Yunanlıların Doğu Trakya üzerindeki iddiaları anlatılmıştır. II. bölümünde Doğu Trakya'da Yunan askerlerinin bölgedeki faaliyetleri ile mezalimleri incelenmiştir. III. bölümünde ise Doğu Trakya'daki Rum ahali ve çetelerinin gerçekleştirdiği mezalimlerinden bahsedilmiştir.

Araştırmamızla ilgili bir hususu burada açıklamak isteriz. II. ve III. bölümlerde Doğu Trakya'da Yunan askerleri ile askerlerin kışkırttığı Rum ahali ve çetelerinin yaptığı mezalimler alt başlıklara ayrılarak incelense de; dönem içerisinde bütün zulmün iç içe geçtiği görülmektedir. Aynı olay içerisinde darp, gasp, öldürme, tecavüz ve işkence gibi olaylar bir arada yaşanmıştır. Bu tür olayların alt başlıklara ayrılmasında güçlük çekilse de olaylar bir nebze olsun tasnif edilmiştir. Bu sebeple okuyucu tarafından olaylar bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

Bu tez çalışmasının hazırlanması sırasında değerli görüş ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışman hocam Sayın Prof. Dr. İlker ALP beyefendiye

teşekkürlerimi sunarım. Tezimi okuyup inceleyen hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bülent ATALAY beyefendi ile Sayın Doç. Dr. Simge ÖZER PINARBAŞI hanımefendiye şükranlarımı sunarım. Tez yazım sürecinde desteklerini gördüğüm Edirne Gençlik ve Spor İl Müdürüm Selim AK beyefendiye, Kırkpınar Erkek Yurdu Müdürü Tekin ŞEN beyefendiye, Edirne Kız Öğrenci Yurdu Müdürü Hale ÇENGEL hanımefendiye, Müdür Yardımcısı Edibe DİLLEK hanımefendiye ve çalışma hayatımdaki ilk müdürüm olan Embiye GÜLER hanımefendiye teşekkürü bir borç bilirim. Edirne Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü çatısı altında adını zikredemediğim tüm müdürlerime ve Edirne Kız Öğrenci Yurdundaki mesai arkadaşlarıma bu süreçte vermiş oldukları destekten ötürü teşekkür ederim. Ayrıca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen babam Hasan YILMAZ'a, annem Melek YILMAZ'a, ablam Selcen GÜLBAĞÇE'ye ve kız kardeşim Cevriye Parıltı'ya bu vesile ile sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İlay YILMAZ

Haziran 2019 – Edirne

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **I**
ABSTRACT ..... **II**
ÖNSÖZ ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **VI**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **IX**
GİRİŞ **10**
A. Doğu Trakya Tarihçesi 10
B. Millî Mücadele Dönemi 23
1. Mondros Ateşkes Anlaşması 23
2. Ateşkesten Sonra Osmanlı Coğrafyasındaki Gelişmeler 27
3. Mondros Ateşkes Anlaşması'nın İmzalanmasından Sonra Başkent İstanbul ve Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a Gelişi 28
4. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkışı 29
5. Genelgeler ve Kongreler Dönemi 30
6. Savaşlar Dönemi 34

I.BÖLÜM

KAVRAMLAR VE YUNAN SORUNUNA GENEL BİR BAKIŞ

A. Soykırım-Mezalim-Katliam Gibi Kavramlara Kısa Bir Bakış 42
B. Megali İdea ve Yunanistan: 48
C. Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden Ayrılışı 56
D. Doğu Trakya Üzerinde Yunan Tehlike ve İşgali 63
E. Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti 74

II. BÖLÜM

YUNAN ASKERİNİN DOĞU TRAKYA'DA GERÇEKLEŞTİRDİĞİ MEZALİM

A. Yunan Askeri ile Rumların Doğu Trakya'ya Sevk Edilmesi 86
B. Yunanistan'ın Rum Ahaliyi Kışkırtması, Askere Alması ve Silahlandırması 93
C. Yunan Askerinin Doğu Trakya'daki Diğer Faaliyetleri 96
D. Yunan Askerinin Doğu Trakya'daki Mezalimleri 99
1. Katliam ve Adam Öldürme 100

2. Yaralama, Saldırı, Darp ve İşkenceler 105
3. Gasp, Yağma ve Hırsızlık 114
4. Tutuklama ve Hapsetme 117
5. Alı Koyma, Sürgün ve Göç Ettirme 128
6. Haneye ve Irza Tecavüzler 131
7. Hakaretler 132
8. Esir Alma 133
9. Baskılar 133
E. Yunan Askerlerinin Doğu Trakya'da Verdikleri Zarar ve Ziyan 138

III. BÖLÜM

RUM AHALİ VE ÇETELERİNİN DOĞU TRAKYA'DA GERÇEKLEŞTİRDİĞİ MEZALİM

A. Rum Ahali ve Çetelerinin Doğu Trakya'da Gerçekleştirdiği Mezalim 151
1. Katliam ve Adam Öldürme 151
2. Darp, Yaralama, İşkence, Hırsızlık ve Gasplar 161
B. Yunan Askeri ile Rum Çetelerinin İşgal ve Faaliyetlerine Karşı Gösterilen Tepki ve Alınan Tedbirler 168

SONUÇ 176
KAYNAKÇA 179
DİZİN 194
EKLER 200

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e: Adı Geçen Eser

a.g.m: Adı Geçen Makale

a.g.s: Adı Geçen Sözlük

a.g.t: Adı Geçen Tez

BCA: Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi Belgeleri

Bkz: Bakınız

C: Cilt

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

M.Ö.: Milattan Önce

M.S.: Milattan Sonra

S: Sayı

s: Sayfa

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Tekirdağ'da Yunanlıların Tahliye Esnasında Zarar Verdiği Binalar..... 139
Tablo 2: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından gasp edilen paralar 142
Tablo 3: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Yakılıp Yıkılan Ev ve Resmî Binalar 143
Tablo 4: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Nakliye Araçları ... 144
Tablo 5: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Hayvanlar 145
Tablo 6: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Tarım Aletleri..... 146
Tablo 7: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Tahıl Ürünleri..... 148
Tablo 8: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Sebze ve Meyve ... 149
Tablo 9: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Ahaliye Yapılan Mezalim ve Nüfus Zayiatı..... 150

GİRİŞ

A. Doğu Trakya Tarihçesi

Balkan Yarımadası'nın güneyinde bulunan Balkan Dağları ile Karasu (Mesta) Nehri, Ege Denizi, Marmara Denizi ve Karadeniz arasında kalan bölge Trakya adıyla bilinmektedir[1]. Trakya'yı ikiye bölen Meriç Nehri'nin batısında kalan topraklara Batı Trakya, doğusunda kalan topraklara ise Doğu Trakya denilmektedir[2]. Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Avrupa kıtasındaki toprakları olup[3] Bulgaristan ve Yunanistan sınırları ile Saros Körfezi, Çanakkale Boğazı, Marmara Denizi, İstanbul Boğazı ve Karadeniz ile çevrili bulunmaktadır. Çalışmamızın coğrafya olarak kapsamını oluşturan Doğu Trakya bölümünde Edirne, Kırklareli, Tekirdağ şehirleri ile Çanakkale (Gelibolu) ve İstanbul (Avrupa kısmı) şehirlerinin bir kısmı bulunmaktadır. Doğu Trakya, Türkiye'nin sahip olduğu topraklar içerisinde iz düşüm alanı olarak 23.764 km'ye gerçek alan olarak ise 24.378 km'ye sahiptir[4].

Avrupa kıtasını, Asya kıtası ve Akdeniz coğrafyası ile birleştirmesi bakımından Trakya tarihin en eski dönemlerinden beri önemini korumuştur[5]. Trakya adı ise bölgenin en eski kavimlerinden biri olan Trak'lardan gelmektedir[6]. Orta Asya'dan Trakya'ya Milattan 30-40 asır önce gelen ve boylar halinde yaşayan Trak'ların[7] bölgede ilk yerleşen sakinler olduğu sanılmaktadır[8]. M.Ö. VI. yüzyılda Trakya, Perslerin hâkimiyetine girmişti. Pers hâkimiyetinin yıkılmasından sonra M.Ö. V. yüzyılın ortalarında Trak kavimlerinin kurduğu Odris Devleti, Trakya'nın bir kısmına hâkim olmuştu. Feodal bir yapıda bulunan Odris Devleti M.Ö. IV. yüzyılda parçalanmaya başlayınca Trakya, bu kez Makedonya Kralı II. Filip'in (Philippos)

---

[1] İlker Alp, "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* C. XI, S. 33, Ankara 1995, s. 613; Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele,* C. I, Türk Tarih Kurumu, (Üçüncü Baskı), Ankara, 1992, s. 4.
[2] İlker Alp, *"Batı Trakya Türkleri",* s. 613-614.
[3] Yusuf Halaçoğlu, Halit Eren, "Batı Trakya", *DİA,* C. V, İstanbul 1992, s. 144.
[4] Mehmet Serez*, Tekirdağ Tarihi ve Coğrafyası Araştırmaları,* Yayın yeri yok 2007, s. 11.
[5] Besim Darkot, "Edirne, Coğrafî Giriş", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 2.
[6] İlker Alp, "Batı Trakya…", s. 614; Hacer Ateş, "Tekirdağ", *DİA,* C. XL, İstanbul 2011, s. 359.
[7] Bilgen Bayın, *Milli Mücadele Döneminde Edirne (1918-1922),* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2005, s. 1-2.
[8] Feridun Emecen, "Gelibolu", *DİA,* C. XIV, İstanbul 1996, s. 1.

dolayısıyla Makedonya Krallığı'nın hâkimiyeti altına girmiştir[9]. Makedonya Kralı II. Filip'in oğlu ve Hellenistik İmparatorluğun kurucusu olan Büyük İskender öldükten sonra Traklar bağımsızlıklarını kazanmıştır[10]. Bu arada Trakya'da M.Ö. 280-279 yıllarında Galatlar veya Keltlerin geçici istilası görülmüştür. Makedonya Krallığı M.Ö. 168 yılında Roma İmparatorluğu tarafından yıkılınca Trakya'da bu kez Roma ordularının istilaları yaşanmıştır. Romalılar, Trakya'da krallık veya prenslik kurmak ya da mevcut krallıklardan bazılarını himaye etmek suretiyle Trakya'da varlıklarını devam ettirmiştir. Öyle ki merkezi Vize olan Doğu Trakya Krallığı'nı desteklemiş ve bu krallığı Trakya'nın bekçisi haline getirmişlerdir. Fakat Traklar, bu krallığa karşı birçok kez isyan etmiştir. Bu isyanların sonunda bütün Trakya, Roma İmparatoru Claudius döneminde (M.S. 44-46) Roma İmparatorluğu'na katılarak bir Roma eyaleti haline getirilmiştir. M.S. IV. yüzyıla gelindiğinde Trakya, Hunlar ile Gotların istilasına maruz kalmıştır. Hunlardan kaçan Vizigotlar 376 yılında Trakya'ya göç edip yerleşmiştir. 377 yılında da Ostrogotlar Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetindeki Trakya'yı istila etmeye başlamıştır. Bu sırada Roma idaresinden memnun olmayan kişi ve köleler ile Got komutanları bölgede büyük bir karışıklık çıkarmıştır. Bu karışıklıklar üzerine Roma İmparatoru Valens, Trakya'ya bir ordu göndermiş ve Ostrogotları Balkanların ötesine atmıştır. Bazı kavimlerle birleşip büyük bir kuvvet haline gelen Gotlar, Balkanları aşıp yeniden Trakya'yı istila etmiştir. 378 yılında Gotlarla Romalılar arasında başlayan savaş sonunda Roma İmparatoru Valens yenilmiş ve Gotlar İstanbul surlarına kadar ilerlemiştir[11].

Gotların istilasından sonra Kavimler Göçü'nün etkisiyle 395 yılında Roma İmparatorluğu doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmış ve Trakya toprakları Bizans İmparatorluğu'nun (Doğu Roma İmparatorluğu) hâkimiyet alanında kalmıştır. Trakya'da bu kez V. yüzyıl boyunca Hun, Slav ve Bulgar akınları yaşanmıştır. VI. yüzyılda da önce Avar sonra Bulgar akınları başlamıştır. Trakya uzun bir süre Bulgarların elinde kalmış ve Bulgarlar, Bizans ile Trakya için yüzyıllarca mücadele

[9] Arif Müfid Mansel, "İlk Çağda Edirne", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 22; Metin Tuncel, "Kırklareli", *DİA,* C. XXV, Ankara 2002, s. 479.
[10] Bilgen Bayın, *a.g.t,* s. 2.
[11] Arif Müfid Mansel, *a.g.m,* s. 22-23, 27-37.

etmiş ve bu mücadelelerde Bulgarlar birkaç defa İstanbul surlarına dayanmışlardır[12]. 669 yılında Emevi Halifesi Muaviye'nin orduları İstanbul'u kuşatmış ve kuşatma 678 yılına kadar sürmüşse de başarı elde edilememiştir. Bu kuşatma esnasında İslâm orduları Tekirdağ'ı da kuşatmıştır. 717 yılında İstanbul, İslâm orduları tarafından bir kez daha kuşatılmışsa da yine başarı elde edilememiştir[13]. 970 yılında Rus Knezi, Peçenek, Macar ve Bulgarların da katıldığı ordusuyla Edirne yakınından Bizans'a girmiş ve Lüleburgaz'a kadar ilerlemiş fakat Rus ordusu, Bizans ordusu tarafından dağıtılmıştır. 1081 yılından itibaren Trakya'ya Peçenek akınları başlamış ve Bizans İmparatorluğu'yla mücadele etmişlerdir. 1081 yılına gelindiğinde Trakya'da Kuman akınları görülmektedir[14].

Haçlı Seferleri esnasında Trakya bu sefer Haçlı tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Çünkü bu seferlerde Haçlı Kuvvetlerinin yolu Edirne'den geçmekte idi. IV. Haçlı Seferi için yola çıkan Haçlılar, 1204 yılında İstanbul'u kuşatmış ve böylece 1261 yılına kadar süren Latin işgal dönemi başlamıştır. 1261 yılında şehir yeniden Bizans hâkimiyetine geçmiştir. Bu dönemde ayrıca bölgede 1308 yılına kadar süren Katalan-Bizans mücadeleleri de yaşanmış ve Katalanlar Trakya'da dehşet saçmıştır[15].

1305 yılında Katalanlar, Gelibolu'yu ele geçirmiş ve aynı yıl Karesioğulları gazilerini bölgeye davet etmişlerdir. Bizans, Katalanları Gelibolu'dan çıkarınca Karesioğulları da bölgeden çıkmış; sadece Eceabat'ta tutunabilmişlerdir[16]. Bu dönemde Ece Halil kumandasındaki beş yüz (500) kadar Karesi Türkmeni, Katalanlarla birlikte Trakya'da faaliyet göstermiştir[17]. Yani Osmanlı Devleti'nden önce Karesioğulları Rumeli'ye akınlarda öncülük etmiştir[18].

---

[12] Semavi Eyice, "Bizans Devrinde Edirne ve Bu Devire Ait Eserler", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 41, 43-47; M. Tayyip Gökbilgin, "Edirne", *DİA,* C. X, İstanbul 1994, s. 426.
[13] Hacer Ateş, *a.g.m,* s. 360; Işın Demirkent, "İstanbul", *DİA,* C. XXIII, İstanbul 2001, s. 208-209.
[14] Semavi Eyice, *a.g.m,* s. 47-51.
[15] Semavi Eyice, *Aynı Makale,* s. 51, 53, 56, 58.
[16] Halil İnalcık, "Trakya Fütûhatı", *Rodos'tan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu Bildirileri Kitabı,* Kitabevi, İstanbul 2015, s. 1.
[17] Feridun Emecen, "Gelibolu", s. 1.
[18] Halil İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (34. Baskı), İstanbul 2009, s. 46.

Bizans donanmasının önemli bir üssü olan Gelibolu 1331 yılı veya 1332 yılında Aydınoğlu Umur Bey ve müttefiki Saruhanoğullarının akınlarına maruz kalmış ancak Gelibolu'yu ele geçirememişlerdir[19]. Fakat Bizans İmparatorluğu'nda 1341 yılında İmparator III. Andronikos ölmüştür. Yerine geçen çocuk yaştaki oğlu V. Ioannes Paleologos ile ona naiplik eden saray nazırı VI. Ioannes Kantakuzenos arasında taht kavgası yaşanmıştır. Bu dönemde Kantakuzenos'un yardım istemesi üzerine 1342-1343 yıllarında Aydınoğlu Umur Bey Trakya'ya geçmiştir[20]. Umur Bey, 1348 yılında Haçlılarla yaptığı savaşta şehit olunca Batı'da gaza hareketlerinin başına Osmanlı Devleti geçmiştir[21].

1345 yılında yine taht kavgası yaşayan Kantakuzenos bu kez Orhan Bey'den yardım istemiş ve Osmanlı Devleti'nden gelecek yardımları devamlı hale getirmek amacıyla ertesi yıl kızı Teodora'yı Orhan Bey'le evlendirmiştir[22]. 1352 yılında Trakya'da ilerleyen Sırp ordusuna karşı Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa Bizans'a yardım etmiş ve Sırp ordusu yenilmiştir. Süleyman Paşa'nın bu yardımı Osmanlı'ya Trakya'da yerleşme imkânı vermiştir. Süleyman Paşa, ertesi yıl yapılacak sefer için Çimpe Kalesinde bir miktar Osmanlı askerini bırakmış ve kaleyi bir üs durumuna getirmiştir. Bu arada Orhan Bey ve oğlu Süleyman Paşa Cenevizlilerle ittifak kurup işbirliği yapmıştır. Süleyman Paşa, 1352 yılında Biga'ya yakın Kemer Limanında üç bin (3000) kişilik Osmanlı Kuvvetini Ceneviz gemileriyle Bolayır'a nakledip burayı fethetmiş ve Bolayır'ı bir uc şeklinde teşkilatlandırmıştır. 1354 yılında 1 Mart'ı 2 Mart'a bağlayan gece yaşanan şiddetli bir deprem yüzünden Gelibolu ve civarındaki kalelerin surları yıkılmıştır. Bu durumdan istifade eden Osmanlı Kuvvetleri bu kaleleri işgal etmiş ve ardından buralara Türkler yerleşmeye başlamıştır. Böylece Osmanlı Devleti Bolayır'dan hareket ederek Trakya'nın güney kısımlarını (Gelibolu'yu) tamamen ele geçirip buralara hâkim olmuştur[23].

---

[19] Feridun Emecen, "Gelibolu", s. 1.
[20] M. Tayyip Gökbilgin, *a.g.m,* s. 426; Semavi Eyice, *a.g.m,* s. 59-60; Metin Kunt, "Osmanlı Devleti 1300-1600", *Türkiye Tarihi,* C. II, Yayın Yönetmeni Sina Akşin, Onuncu Basım, Cem Yayınevi, İstanbul 2009, s. 43.
[21] Halil İnalcık, *a.g.e,* s. 50.
[22] Metin Kunt, *a.g.e,* C. II, s. 43.
[23] Halil İnalcık, *a.g.e,* s. 51; Halil İnalcık, *a.g.m,* s. 2.

Gelibolu'ya yerleşen Osmanlı Kuvvetleri, Trakya'da Saros Körfezi'nden Tekirdağ'a kadar olan yerleri Süleyman Paşa'nın idaresinde fethetmeyi başarmıştır. Fakat 1359 yılında Süleyman Paşa'nın bir at kazasında vefat etmesi üzerine Trakya'daki fütûhat kardeşi Şehzade Murad (Osmanlı padişahı I. Murad) tarafından devam ettirilmiştir. Şehzade Murat ve Lala Şahin Paşa Tekirdağ'a yönelmiş, Tekirdağ halkı kaleyi savaşmadan teslim etmiştir. Bu arada elde edilen başarılar sayesinde Osmanlı Kuvvetleri Edirne'ye kadar ilerlemeyi başarmıştır. 1361 yılında Şehzade Murat, Lala Şahin Paşa ve Evrenos gibi dönemin önemli kumandanlarıyla birlikte Edirne'yi fethetmek için harekete geçmiştir. Sazlıdere Vadisi'nde Bizans Kuvvetleriyle yapılan savaşta Osmanlı Kuvvetleri galip gelmiş, Edirne kumandanı Bizans'a kaçmış ve Osmanlı Kuvvetleri Edirne'ye girerek şehri 1361 yılında fethetmiştir. Edirne'nin fethiyle şehir artık Osmanlı Devleti'nin başkenti olmuş ve böylece Osmanlılar Trakya'ya tam anlamıyla yerleşmiştir. Yani Trakya fütûhatı Edirne'nin fethiyle tamamlanmıştır. Fetihten sonra Edirne XVII. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nin Rumeli'ye düzenlediği tüm seferlerde Osmanlı ordusunun hareket merkezini oluşturmuştur[24]. Öte yandan Kırklareli'nin ne zaman Osmanlılar tarafından fethedildiğine dair kesin bir bilgi olmamakla birlikte buranın Edirne'nin elde edilmesinden sonra fethedildiği kabul edilmektedir. Fakat bir müddet sonra Bulgar Kralı Aleksandır Kırklareli'yi geri almış, kralın ölümünden sonra ise çıkan karışıklıklardan istifadeyle Timurtaş Paşa şehri yeniden ele geçirmiştir. Şehrin ikinci kez fethedildiği tarih de yine net değildir. Fetih tarihi olarak 1366 ve 1368-1369 yılları gösterilmektedir[25]. Böylece İstanbul hariç Trakya bölgesinde Türk hâkimiyeti görülmektedir.

1402 yılına gelindiğinde Osmanlı Padişahı Yıldırım Bayezid, Ankara Çubuk Ovasında Timur ile yaptığı savaşta yenilmiş ve esir düşmüştür. Bu yenilgiden sonra Osmanlı Devleti parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı Fetret Devri denilen döneme girmiştir. Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında taht mücadelesinin yaşandığı bu dönemde Süleyman Çelebi, Ankara Savaşı sonrasında hemen Edirne'yi ele geçirerek hükümdarlığını ilan etmiştir. Amasya'da hükümdarlığını ilan eden Mehmet

[24] Halil İnalcık, *Aynı Makale,* s. 2-3; Metin Kunt, *a.g.e,* C. II, s. 45; Hacer Ateş, *a.g.m,* s. 360.
[25] Metin Tuncel, *a.g.m,* s. 479.

Çelebi ile birlikte hareket eden Musa Çelebi, Süleyman Çelebi'yi yenilgiye uğratıp boğdurtmuş ve Edirne'yi ele geçirmiştir (1410). Bundan sonra Osmanlı hükümdarlığı için Musa Çelebi ve Mehmet Çelebi arasında mücadeleler yaşanmıştır. Bu mücadelelerden sonra Musa Çelebi, yenilgiye uğramış ve kardeşi Mehmet Çelebi tarafından öldürülmüştür (5 Temmuz 1413). Böylece Fetret Devri denilen dönem sona ermiş ve Osmanlı Devleti'nin başına geçen Mehmet Çelebi,[26] başkent Edirne'de hüküm sürmüştür. Fetret Devri'nde Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan Trakya'da (İstanbul hariç) Türk hâkimiyeti, Rumeli topraklarında sağlam yerleşme sayesinde devam etmiştir[27].

Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli'nin fethinden sonra Trakya topraklarında (İstanbul'da) varlığını devam ettiren Bizans İmparatorluğu, Osmanlı Devleti'nin Rumeli ve Anadolu toprakları arasındaki toprak bütünlüğünü bozmaktaydı. Toprak bütünlüğünün sağlanması için İstanbul'un fethedilip Osmanlı topraklarına katılması gerekiyordu. Osmanlı ordusunu ilk defa 1359 yılında İstanbul surlarının önünde gören Bizans halkı, büyük bir panik yaşamıştır. İstanbul'un ilk ciddi kuşatması Yıldırım Bayezid tarafından 1395 yılında gerçekleştirilmiş fakat Balkanlarda Haçlı Birliği ve Niğbolu Savaşı tehlikesi ortaya çıkınca kuşatma kaldırılmıştır. Bu kuşatmadan sonra İstanbul Boğazı'nda Yıldırım Bayezid tarafından Anadolu Hisarı yaptırılıp İstanbul kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. Yıldırım Bayezid 1400 yılında İstanbul'u yeniden kuşatmış fakat Timur'un Anadolu'ya girmesi üzerine bu kuşatma da kaldırılmıştır. İstanbul'un fethinden önce 1422 yılında II. Murat tarafından gerçekleştirilen son başarısız İstanbul kuşatması da II. Murad'ın amcası Düzmece Mustafa'nın isyanını destekleyen Bizans'ı cezalandırmak amacıyla gerçekleşmiştir. Bu sırada II. Murad'ın kardeşi Mustafa isyan edip Bursa'yı kuşatınca II. Murad İstanbul kuşatmasına son verip kardeşinin üzerine yürümüştür[28].

1451 yılında Osmanlı tahtına çıkan II. Mehmet de devletin toprak bütünlüğünü bozması ve Bizans İmparatorluğu'nun Osmanlı Devleti için sürekli tehdit oluşturması nedeniyle İstanbul'un fethini gerekli görmekteydi. Kuşatma için gerekli hazırlıkları

[26] Fahameddin Başar, "Fetret Devri", *DİA,* C. XII, İstanbul 1995, s. 480-482.
[27] Fahameddin Başar, *Aynı Makale,* s. 480.
[28] Işın Demirkent, *a.g.m,* s. 212; Feridun Emecen, "İstanbul", *DİA,* C. XXIII, İstanbul 2001, s. 212; Halil İnalcık, *a.g.e,* s. 105.

yapıp 1452 yılında İstanbul'un Avrupa yakasında Rumeli Hisarı'nı yaptırarak Karadeniz'den Bizans'a gelecek yardımlara engel olmuştur. 6 Nisan 1453 tarihinde başlayan İstanbul kuşatması 29 Mayıs 1453 tarihinde İstanbul'un fethiyle sona ermiştir[29]. Böylece Osmanlı başkenti Edirne'den İstanbul'a taşınmış ve devletin toprak bütünlüğü sağlandığı gibi Doğu Trakya'da da tam anlamıyla Türk hâkimiyeti gerçekleşmiştir. Yaklaşık 300 yıl boyunca Doğu Trakya toprakları işgal ve istila olaylarını yaşamamış fakat ilki 1829 yılında (Rusya tarafından) olmak üzere sırasıyla 1878 (Rusya Tarafından), 1913 (Bulgaristan tarafından) ve 1920 (Yunanistan tarafından) yıllarında Doğu Trakya istila ve işgallere maruz kalmıştır[30].

1828-1829 yıllarında Osmanlı ile Rusya arasında yaşanan savaşın sonucunda Osmanlı Devleti yenildi. Osmanlı ordusunun geri çekilmesiyle birlikte Rus Ordusu Osmanlı topraklarında ilerledi ve sonunda Edirne ve Kırklareli'yi 22 Ağustos 1829 yılında işgal etti. Bu durum İstanbul'un korunmasını tehlikeye düşürdü[31]. 14 Eylül 1829 yılında Edirne Antlaşması imzalandıktan sonra Ruslar işgal ettikleri yerleri boşalttılar. Savaş sırasında Ruslar Osmanlı topraklarında yağma, kıyım ve mezalimlerde bulundu. Ayrıca bu dönemde Edirne'den göç başladı ve Müslümanların boşalttığı yerler Hristiyanlar tarafından dolduruldu[32].

1877-1878 yılına gelindiğinde Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonucunda Osmanlı Devleti yine Rusya'ya yenildi. Böylece Osmanlı topraklarına giren Ruslar, 20 Ocak 1878 tarihinde Edirne'yi ikinci defa işgal etti ve Yeşilköy'e kadar ilerlediler. 13 Temmuz 1878 tarihinde Berlin Antlaşması'nın imzalanmasıyla Osmanlı Devleti, Rumeli ve Trakya'daki topraklarının bir kısmını kaybetti. Böylece Edirne bir iç şehir olmaktan çıkıp bir sınır şehri haline geldi. Bununla birlikte Rus işgali altında kalan Edirne 13 Mart 1879 tarihinde Rusların şehri boşaltması üzerine işgalden ikinci kez

[29] Feridun Emecen, "İstanbul", s. 213, 215, 216.
[30] Bekir Sıtkı Baykal, "Edirne'nin Uğramış olduğu İstilalar", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 180.
[31] Ahmet Özbek, *Balkan Savaşlarında Kırklareli (Kırkkilise),* (Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli 2018, s. 5; Bekir Sıtkı Baykal, *a.g.m,* s. 180, 183; Şerafettin Turan, "Edirne Antlaşması", *DİA,* C. X, İstanbul 1994, s. 443.
[32] Bekir Sıtkı Baykal, *a.g.m,* s. 184; M. Tayyip Gökbilgin, *a.g.m,* s. 427; Bilgen Bayın, *a.g.t,* s. 7.

kurtuldu[33]. Edirne'nin işgal altında kaldığı bu dönemde birçok sanat eseri Ruslar tarafından Rusya'ya götürüldü. Yerli Rum ve Bulgarlar işgali fırsat bilip yüzyıllardır beraber yaşadığı Müslümanlara ait birçok köy ve kasabayı yakıp yıkarken ev, dükkân, cami gibi birçok binayı yağmalayıp tahrip etti[34]. Ayrıca bu savaş sırasında Ruslar ve Bulgarlar tarafından uygulanan mezalimler yüzünden vatanından göç edip İstanbul'a gelen muhacirlerin sayısı yüzbinlerle ifade edildi[35]. Avrupa ve Osmanlı kaynaklarında Rumeli'den göç etmek zorunda kalan muhacirlerin tahminî sayısının 1.250.000 ile 1.253.500 arasında değiştiği açıklandı[36]. Ayrıca savaş sırasında Bulgaristan, Sırbistan ve Balkanların diğer bölgelerinde 200.000 ila 300.000 arasında Müslüman öldürüldü[37]. Rumeli'de yaşananlar nedeniyle 93 Harbi'nden sonra Anadolu'ya sürekli bir göç hareketi yaşandı[38].

Milliyetçilik akımının etkisiyle harekete geçen Balkan milletleri, Osmanlı Devleti'nin Balkan coğrafyasındaki topraklarını ele geçirmek ve kendilerine vatan açmak için faaliyete geçmişlerdi[39]. I. Balkan Savaşı'na kadar geçen dönemde Balkan milletlerinin isyan ve bağımsızlıklarını elde etmeleriyle karşı karşıya kalan Osmanlı Devleti, sonunda bu milletlerin birleşip kendisine savaş ilan etmesiyle yeni bir savaşın içine girdi. 1912-1913 I. Balkan Savaşı sonucunda Rumeli'deki son topraklarını da kaybeden Osmanlı ordusunun yenilip geri çekilmesi üzerine Edirne ve Kırklareli Bulgarların işgaline uğradı[40]. Ayrıca Edirne muharebesi devam ederken Bulgarlar, Doğu Trakya'da ilerleyerek Şarköy ve Gelibolu Yarımadasının kuzey kısımlarında Marmara Denizi'nin kuzey kıyılarını işgal etti[41]. Savaşın sonucunda imzalanan 30

---

[33] Sina Akşin, "Osmanlı Devleti 1600-1908", *Türkiye Tarihi*, Yayın Yönetmeni Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2009, C. III, s. 161-163; Mahir Aydın, "Doksanüç Harbi", *DİA,* C. IX, İstanbul 1994, s. 499; M. Tayyip Gökbilgin, *a.g.m,* s. 427; Bekir Sıtkı Baykal, *a.g.m,* s. 185-186.
[34] Bilgen Bayın, *a.g.t,* s. 10.
[35] Mahir Aydın, *a.g.m,* s. 499.
[36] Sezer Arslan, *Balkan Savaşları Sonrası Rumeli'den Türk Göçleri ve Osmanlı Devleti'nde İskânları,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2008, s. 49.
[37] Çağla D. Tağmat, "Uluslararası Carnigie Raporuna Göre İki Balkan Savaşı Arası Dönemde Edirne'de Bulgar İşgali (26 Mart-22 Temmuz 1913)", *Atatürk Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 60, Ankara 2017, s. 228.
[38] Seyfi Yıldırım, "Balkan Savaşları ve Sonrasındaki Göçlerin Türkiye Nüfusuna Etkileri", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi,* C. VIII, S. 16, Yayın yarı yok 2012, s. 78; Sezer Arslan, *a.g.t,* s. 52.
[39] Ahmet Özbek, *a.g.t,* s. 105.
[40] Stanford J. Shaw, Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye,* C. II, E Yayınları, (Çeviren Mehmet Harmancı), İstanbul 2006, s. 352.
[41] Ahmet Özbek, *a.g.t,* s. 77.

Mayıs 1913 tarihli Londra Barış Antlaşması'yla Midye-Enez hattı, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan arasında sınır oldu ve Edirne ile Kırklareli Bulgaristan'a bırakıldı. Stratejik öneme sahip Edirne ve Kırklareli'nin elden çıkması başkent İstanbul için büyük bir tehlike oluşturmaktaydı[42]. Ancak Balkan Devletleri'nin I. Balkan Savaşı sonucunda Osmanlı Devleti'nden aldığı toprakları paylaşmak konusunda anlaşmazlık yaşamaları ve Bulgaristan'ın daha fazla pay alıp toprak bakımından büyümesinden rahatsız olmaları nedeniyle Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve I. Balkan Savaşı'na katılmayan Romanya Bulgaristan'a savaş ilan etti ve böylece II. Balkan Savaşı başladı. Bu savaşta Bulgaristan'ın yenilmesini fırsat bilen Osmanlı Devleti, harekete geçti ve kaybettiği Edirne ve Kırklareli'yi 29 Eylül 1913 tarihli İstanbul Antlaşması'nın imzalanmasıyla Bulgaristan'dan geri aldı[43]. Böylece İstanbul'un güvenliği de tekrar sağlandı[44]. Edirne 26 Mart-21 Temmuz 1913 tarihleri arasında[45] Kırklareli ise 24 Ekim 1912-21 Temmuz 1913 tarihleri arasında Bulgar işgali altında kaldı[46].

Balkan Savaşları sırasında Balkan Devletleri'nin savaş bölgesindeki ortak hedefleri bölgedeki Müslüman varlığını ortadan kaldırmaktı. Edirne'nin Bulgarlar tarafından kuşatılması esnasında şehirde salgın hastalıklar başladı. Yiyecek sıkıntısı da baş gösterdiğinden halk büyük sıkıntı çekti, çeşitli bitki karışımı ve süpürge tohumundan ekmek yapıldı. Hayvan yeminin de tükenmesi üzerine hayvanlar da öldü. Kuşatmanın sürdüğü sırada şehir, Bulgarlar tarafından birçok kez bombardımana tutuldu. Bombardımanlarda şehre binlerce mermi düştüğünden birçok kişi öldü veya yaralandı. Şehrin teslim olmasıyla şehre giren Bulgarlar, geçit töreniyle gövde gösterisi yaptı; Rum, Ermeni ve Yahudiler de bu gösterilere katılıp Bulgarların lehine tezahüratlarda bulundu. Bu şenlik havası uzun sürmedi, hem Edirne'de hem de civar köylerde Bulgarlar, Sırplar ve Yunanlılar tarafından yerli Rumlara ve çoğunluğu Müslümanlara ait ev ve dükkânlar yağma, talan ve tahrip edilip gasp, hırsızlık, tutuklama, toplu adam öldürme, kurşuna dizme, katliam, diri diri yakma, ırza tecavüz

[42] İlker Alp, "1912-1913 Balkan Savaşları'nda Edirne'nin Sükûtu ve Yaşanan Facialar", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi,* C. XV, S. 60, 2018, s. 3; Cevdet Küçük, "Balkan Savaşı", *DİA,* C. V, İstanbul 1992, s. 24; Ahmet Özbek, *a.g.t,* s. 78, 92, 96, 97.
[43] Cevdet Küçük, "Balkan Savaşı", s. 24; Ahmet Özbek, *a.g.t,* s. 94, 105-106.
[44] Ahmet Özbek, *Aynı Tez,* s. 101.
[45] M. Tayyip Gökbilgin, *a.g.m,* s. 427.
[46] Metin Tuncel, *a.g.m,* s. 480.

gibi birçok mezalim yaşandı. Depolar, binalar, mahalleler, köyler ateşe verildi. Masum insanların cesetleri kuyulara ve nehirlere atıldı. Silahsız Türk askerleri toplama kamplarına götürülüp dövüldü hatta süngülenerek ve kaynar sular atılarak öldürüldüler. Özellikle Sarayiçi ve Karaağaç'ta bulunan esirleri, soğuk, kar ve yağmur altında aç ve açıkta tutarak yaklaşık bir ay boyunca işkence ettiler. Aç ve susuz bırakılan esirler ağaç kabuklarını ve ayakkabılarını yemek zorunda kaldılar. Esirlerden birçoğu açlık, soğuk ve bulaşıcı hastalıklardan acılar içinde kıvranarak öldü. Ölenlerin cesetleri gömülmeyip öldükleri yerde açıkta bırakıldı. Bu durum hem esirlerin hem de şehirdeki halkın sağlığını tehdit edecek bir hal aldı; şehirde görülen tifo, kolera, dizanteri gibi bulaşıcı hastalıkları önlemek için herhangi bir tedbir de alınmadı. Esir olan askerlerin kaputları, su mataraları Bulgar askerleri tarafından gasp edildi. Ayrıca Bulgarlar hastanede yatan ve iyileşme döneminde olan yetmiş iki (72) Türk askerini Bulgaristan'a götürmek için hastaneden çıkardı, yolda yürümekte zorlandıkları için Bulgar askerleri tarafından yaylım ateşine tutuldu ve yirmi (20) asker hayatını kaybetti. Selimiye Camii başta olmak üzere birçok dini yapı (Rum kiliseleri dâhil) tahrip edildi, camilerin minareleri yıkıldı, içerisindeki halılar çalındı ve de camiler ahıra çevrildi. Mezarlar açılıp kemikler ve cenazeler dışarı çıkarılıp parçalandı ve mezar taşları kırıldı. Bunlardan başka Bulgarlar, sivil halkı Hristiyanlaştırma ve Bulgarlaştırmaya da çalıştı. Edirne'deki bu mezalimleri sadece Bulgar askerleri değil aynı zamanda Bulgar komitacıları ve Yunan çeteleri de gerçekleştirdi. Bulgarlar ve Balkan Devletleri, Rumeli dâhil Trakya'da gerçekleştirdikleri tüm bu faaliyetlerinde uluslararası hukuk ve savaş kurallarını çiğneyerek esir askerlerle sivilleri planlı ve sistemli bir şekilde katlettiler[47]. Bulgarların yaptıkları yabancı gazete muhabirleri tarafından insanlık için bir leke olarak tanımlandı[48]. Bulgarlar sadece Edirne ve çevresinde değil Kırklareli'de de pek çok insanı öldürüp türlü mezalimler yaptılar[49].

1914 yılına gelindiğinde Avrupa'da yaşanan gelişmeler nedeniyle Avrupalı Devletler, İtilaf ve İttifak Devletleri olmak üzere ikiye ayrılmış durumdaydı. 28

[47] Çağla D. Tağmat, *a.g.m,* s. 218-228; İlker Alp, "1912-1913 Balkan…", s. 5-28; Sevgi Aşkın, *Balkan Savaşlarında Edirne,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2007, s. 97-101.
[48] Sevgi Aşkın, *Aynı Tez,* s. 96.
[49] Ahmet Özbek, *a.g.t,* s. 104.

Haziran 1914 tarihinde Avusturya-Macaristan Veliahdı Arşidük François Ferdinand'ın Saraybosna'da bir Sırp tarafından öldürülmesi üzerine Birinci Dünya Savaşı başladı. Osmanlı Devleti savaş başladığında tarafsızlığını ilan etti. Fakat Almanya ile yapılan ittifak üzerine İttifak Devletleri grubuna giren Osmanlı Devleti, Almanya'nın faaliyetleriyle savaşın içine çekilmeye çalışıldı. Enver Paşa'nın emriyle Amiral Souchon, Osmanlı Donanmasını alarak 29-30 Ekim 1914 gecesi Karadeniz'e açıldı; Odesa ve Sivastopol limanlarını bombaladı. Bu olay üzerine İngiltere, Fransa ve Rusya; Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti ve böylece Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girdi[50]. İtilaf Devletleri, Çanakkale ve İstanbul boğazlarını ele geçirip başkent İstanbul'u işgal ederek Osmanlı Devleti'ni saf dışı bırakmayı ve Rusya'ya boğazlar yoluyla ulaşıp yardım etmeyi planladı. Bu amaçla İtilaf Devletleri, 19 Şubat 1915 tarihinde Çanakkale Boğazı'nın iki yakasını bombalamaya başladı. Bu bombardıman 18 Mart 1915 tarihine kadar devam etti ve aynı gün İtilaf Devletleri'nin savaş gemileri boğazı geçmeye çalıştı fakat Türk topçu ve denizcilerinin savunması ve Nusret Mayın gemisinin döşediği mayınlar sayesinde İtilaf Devletleri'nin savaş gemileri ağır kayıplar verip geri çekildi. 25 Nisan 1915 tarihinde kara savaşları başladı. İtilaf Devletleri'nin yanında Anzak adlı Avustralya ve Yeni Zelanda birlikleri çıkarma yapmaya başladı. Çıkarma XIX. Tümen Kumandanı Mustafa Kemal Paşa'nın Conkbayırı'nda düşmanı geri püskürtmesiyle amacına ulaşamadı. 6-7 Ağustos 1915 tarihinde İtilaf Devletleri yeniden Gelibolu'nun Anafartalar bölgesinde taarruza geçti fakat 9-10 Ağustos 1915 tarihinde Mustafa Kemal Paşa tarafından tekrar geri püskürtüldüler. 20-27 Ağustos 1915 tarihinde yeniden Anafartalar'da taarruza geçtilerse de yine başarılı olamadılar. İtilaf Devletleri, Çanakkale Savaşları'nda devamlı olarak asker kaybetmeye başlayınca Boğazları ele geçirme amaçlarından vazgeçerek Aralık ayından itibaren Gelibolu'dan çekilmeye başladılar. Böylece başkent İstanbul ve Gelibolu istila edilmekten kurtuldu[51].

1914-1918 yılları arasında yaşanan Birinci Dünya Savaşı, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasıyla sona erdi. Bu anlaşmaya

[50] Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, C. I-II, Alkım Yayınevi, (14. Baskı), Basım yeri ve yılı yok, s. 99-100, 109-110.
[51] Ercüment Kuran, "Birinci Dünya Savaşı", *DİA,* C. VI, İstanbul 1992, s. 197-198; Fahir Armaoğlu, *a.g.e,* s. 113-114.

dayanan İtilaf Devletleri, Osmanlı topraklarında işgallere başladı. Böylece Doğu Trakya'nın son işgali önce Fransa ardında da Yunanistan tarafından gerçekleştirildi. Bu işgal olayı "Doğu Trakya Üzerinde Yunan Tehlike ve İşgali" başlığında ve Millî Mücadele döneminde Doğu Trakya'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne devri de "Millî Mücadele Dönemi" başlığında ayrıntılı bir şekilde işlendiğinden burada ayrıca anlatılmamıştır.

İmzalanan Mudanya Ateşkes Anlaşması kararlarına göre; 15 Ekim 1922 tarihinde başlayan Yunan kuvvetlerinin tahliyesi, 1 Kasım 1922 tarihinde tamamlandı ve İtilaf Devletleri'ne teslim edildi. Yunan askerleri tren yolu boyundaki yerlerden trenle, Tekirdağ ve civarındaki Yunan birlikleri ise deniz yoluyla Doğu Trakya'dan ayrıldı. Yunan askeri Doğu Trakya'dan çekilirken işgal döneminde Yunanistan tarafından Doğu Trakya'ya göç ettirilen Rum muhacirler de Yunanistan'a sevk edildi[52].

15 Eylül'de Karaağaç, 30 Ekim'de Marmara Ereğlisi, 31 Ekim'de Çerkezköy ve Çorlu, 1 Kasım'da Saray, 2 Kasım'da Silivri, Vize ve Demirköy, 3 Kasım'da Muratlı, 4 Kasım'da Midye, 8 Kasım'da Lüleburgaz ve Pınarhisar, 9 Kasım'da Babaeski ve Alpullu, 10 Kasım'da Kırklareli, 24 Kasım'da Havsa ve Edirne, 13 Kasım'da Tekirdağ, 15 Kasım'da Hayrabolu ve Malkara, 17 Kasım'da Mürefte ve Şarköy, 18 Kasım'da Uzunköprü, 20 Kasım'da İpsala, 21 Kasım'da Keşan, 24 Kasım'da Enez ve 26 Kasım'da Gelibolu İtilaf Devletleri temsilcilerinden devralındı. Böylece 28 Kasım 1922 tarihinde tüm Doğu Trakya İtilaf Devletleri'nden Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne tamamen geçti[53].

Mondros Ateşkes Anlaşması sonrasından 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a gelen İtilaf Devletleri İstanbul'u da gayri resmî anlamda işgal etmişti[54]. Fakat Misâk-ı Millî'nin son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde kabul edilmesi üzerine 16 Mart 1920 tarihinde İtilaf Devletleri İstanbul'u resmî anlamda işgal etti[55]. Lozan Barış

---

[52] Veysi Akın, "Mudanya Mütarekesi ve Trakya'nın Kurtuluşu", *Türkler,* C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 223-224.
[53] Veysi Akın, *Aynı Makale,* s. 227.
[54] Sabahattin Selek, *Ulusal Kurtuluş Savaşı Milli Mücadele,* C. I, Milliyet, İstanbul 2011, s. 41.
[55] Sina Akşin, "Çağdaş Türkiye 1908-1980", *Türkiye Tarihi,* C. IV, Yayın Yönetmeni Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2008, s. 88.

Antlaşması'yla İstanbul'da başkanı Türk olan uluslararası bir komisyon oluşturuldu ve Boğazlar askerden arındırıldı. Böylece Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki hakları sınırlandırıldı. Fakat İtalya ve Almanya'nın saldırgan tavrından Avrupa'da yeniden savaş tehlikesi belirince Boğazların savunmasız kalmasından endişelenen Türkiye, Boğazların durumunu yeniden gündeme taşıyarak Türkiye'nin güvenliğini tehdit ettiği gerekçesiyle Avrupalı Devletleree başvurdu. Bunun üzerine 22 Haziran 1936 tarihinde imzalanan Montrö Boğazlar Sözleşmesi'yle Lozan'da kurulan uluslararası komisyon kaldırılarak yetkileri ile Boğazların yönetimi Türkiye'ye bırakıldı[56]. Böylece Doğu Trakya'da tamamen yeniden Türk hâkimiyeti sağlandı.

Rum kelimesi "Romalı, Roma'ya mensup" anlamındaki Romaio adının Arapça'ya geçmiş şekli olup Arap-İslâm kaynaklarında Romalılar, Bizanslılar ve İslâm topraklarında yaşayan Rumlar için kullanılmıştır[57]. ***Helen,*** Ellinas sözcüğünden gelmektedir. Sözlükte Ellinas sözcüğünün karşılığında Yunanlı, Rum, Helen ve Grek kelimeleri bulunmaktadır. ***Yunan*** kelimesi, İyonya kelimesinden gelmektedir. Yunan veya Yunanlı ise, Yunanistan vatandaşı olan Ortodoks Hristiyanlardır. Yunanca'da Yunan sözcüğü kullanılmamakla birlikte kendilerini tanımlarken Helen (Ellinas) kelimesini kullanmaktadırlar. Yani Yunanlılar, kendini Helen olarak adlandırıyor ve Anadolu'da yaşayan Rumları da soydaşları olarak görüyordu. Bununla birlikte Yunanistan'daki halk kendileri için Rum kelimesini de kullanmamaktadır. Yunan, Helen ve Rum kelimeleri; Avrupa dillerinde ***Grek*** ya da Grecque şeklinde geçmektedir. [58]. Bu tez çalışması kapsamında Osmanlı tebaası olanlar için Rum fakat Yunanistan topraklarında yaşayan halk için ise Yunan ya da Yunanlı kavramı kullanılmıştır.

---

[56] İsmail Soysal, "Montrö Boğazlar Sözleşmesi", *DİA,* C. XXX, İstanbul 2005, s. 274-275; Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 112.
[57] Casim Avcı, "Rum", *DİA,* C. XXXV, İstanbul 2008, s. 222.
[58] Nilüfer Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekatı 1919-1923*, (İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2009, s. 1-2.

B. Millî Mücadele Dönemi

1. Mondros Ateşkes Anlaşması

Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda demir atmış olan İngiltere Kraliyet Hükümeti harp gemilerinden Agamemnon zırhlısında Bahriye Nazırı Rauf Orbay, Hariciye Nezareti müsteşarı Reşat Hikmet Bey ile Kurmay Yarbay Sadullah Bey'den oluşan Osmanlı Hükümeti temsilcileri ile İtilaf Devletleri adına İngiltere'yi temsilen Amiral Calthorpe biraraya geldiler. Birinci Dünya Savaşı'nı sona erdirecek olan ateşkes görüşmeleri, 27 Ekim 1918 günü saat 9.30'da başlayıp 30 Ekim 1918 akşamı saat 20.03'te sona erdi[59]. Bu görüşmeler sonucunda Mondros Ateşkes Anlaşması imzalandı ve Birinci Dünya Savaşı sona erdi. Ateşkes anlaşmasının maddeleri şöyledir[60]:

1. *Madde) Karadeniz'e geçiş için Çanakkale ve Karadeniz boğazlarının açılması ve Karadeniz'den geçişin güvenlik altına alınması için Çanakkale ve Karadeniz istihkâmlarının müttefikler tarafından işgali.*
2. *Madde) Osmanlı sularındaki bütün torpil tarlaları ile torpido ve kovan yerleri ve diğer engellerin yerleri gösterilecek ve bunları taramak veya kaldırmak için istenildiğinde yardım edecektir.*
3. *Madde) Karadeniz'de bulunan torpil yerleri hakkında bilgiler verilecektir.*
4. *Madde) İtilaf Hükümetlerine mensup harp esirleri ile Ermeni esirleri ve mevkufları İstanbul'da toplanacak ve kayıtsız şartsız İtilaf Hükümetlerine teslim olunacaktır.*
5. *Madde) Hudutların korunması ve iç güvenliğin sağlanması için lüzum görülecek askeri kuvvetten fazlasının derhal terhisi (iş bu askeri kuvvetin sayısı ve durumu İtilaf Hükümetleri tarafından Devleti Aliye ile müzakere edildikten sonra kararlaştırılacaktır).*

---

[59] Sabahattin Selek, *a.g.e*, C. I, s. 37-38; Sina Akşin, "Çağdaş Türkiye 1908-1980", *Türkiye Tarihi*, C. IV, Yayın Yönetmeni Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2008, s. 69.
[60] Sabahattin Selek, *a.g.e*, C. I, s. 37-38.

6. *Madde) Osmanlı kara sularında güvenlik ve buna benzer hususlar için kullanılacak küçük gemiler müstesna olmak üzere Osmanlı sularında veya Devleti Aliye tarafından işgal edilen sularda bulunan bütün harp gemileri teslim olunup Osmanlı liman veya limanlarında mevkuf bulundurulacaktır.*

7. *Madde) Müttefikler, güvenliklerini tehdit edecek durum olduğunda herhangi strateji noktasını işgal hakkına sahip olacaklardır.*

8. *Madde) Bugün Osmanlı işgali altında bulunan bütün liman ve demir yerlerinden İtilaf gemileri tarafından istifade edilmesi ve İtilafla harp halinde bulunanlara karşı kapalı bulundurulması. Osmanlı gemileri de ticaret ve ordunun terhisi hususunda buna benzer şartlardan istifade edecektir.*

9. *Madde) İtilaf Devletleri, Osmanlı tersane ve limanlarındaki bütün gemi tamir vasıtalarını kullanacaklardır.*

10. *Madde) Toros tünellerinin müttefikler tarafından işgali.*

11. *Madde) İran'ın Kuzeybatı kısmındaki Osmanlı kuvvetlerinin derhal harpten önceki hudut gerisine çekilmesi hususunda evvelce Osmanlı kuvvetleri tarafından kısmen boşaltılması emredildiğinden geri kalan kısmı, müttefikler tarafından mahalli durum tetkik edilerek istenirse boşaltılacaktır.*

12. *Madde) Hükümet muhaberatı müstesna olmak üzere telsiz, telgraf ve kabloların İtilaf memurları tarafından denetlenmesi.*

13. *Madde) Denizciliğe, askerliğe ve ticarete ait maddelerin ve malzemenin tahrip olunmasının önlenmesi.*

14. *Madde) Memleketin ihtiyacı karşılandıktan sonra artan kömür, akaryakıt ve deniz levazımının Türkiye kaynaklarından satın alınması için kolaylık gösterilmesi (sayılan maddelerin hiçbiri ihraç olunmayacak).*

15. *Madde) Bütün demiryollarına İtilaf denetleme subayları memur edilecektir. Bunlar arasında halen Osmanlı Hükümetinin denetlemesi*

altında bulunan Maverayı Kafkas Demiryolu kısımları dâhildir. İşbu Kafkas hatları serbest ve tam olarak İtilaf memurlarının idaresi altına verilecektir. Ahalinin ihtiyacının karşılanması göz önünde tutulacaktır. İşbu maddede Batum'un işgali dahildir. Osmanlı Hükümeti Batum'un işgaline itiraz etmeyecektir.

16. *Madde) Hicaz'da, Asir'de, Yemen'de, Suriye'de ve Irak'da bulunan muhafız kıtaları en yakın İtilaf kumandanına teslim olunacaktır ve Kilikya'daki kuvvetlerin intizamı muhafaza için gerekli miktarlardan maadası beşinci maddedeki şartlara uyularak kararlaştırılacak veçhile geri çekilecektir.*

17. *Madde) Trablus'da ve Bingazi'de bulunan Osmanlı subayları en yakın İtalyan muhafaza kıtalarına teslim olacaktır. Osmanlı Hükümeti, teslim emrine itaat etmedikleri takdirde bunlarla haberleşmeyi ve yardımı kesmeyi taahhüt eder.*

18. *Madde) Mısrata da dahil olduğu halde Trablus ve Bingazi'de işgal edilen limanların en yakın İtilaf muhafaza kıtalarına teslimi.*

19. *Madde) Alman, Avusturya deniz, kara ve sivil memurlarının ve tebaasının bir ay içinde ve uzak yerlerde bulunanların bir aydan sonra mümkün olan en kısa zamanda Osmanlı memleketini terk etmeleri.*

20. *Madde) Beşinci madde gereğince terhis edilecek Osmanlı kuvvetlerine ait teçhizat, silahlar, cephane ve nakil vasıtalarının kullanılmasına dair verilecek talimata uyulacaktır.*

21. *İtilaf Devletlerinin menfaatlerini korumak için iaşe nezaretinde İtilaf mümessilleri bulundurulacak ve kendilerine bu yolda gerekli görülecek bütün bilgiler verilecektir.*

22. *Madde) Osmanlı harp esirleri İtilaf Devletleri nezdinde muhafaza edilecektir. Sivil harp esirleri ile askerlik yaşları dışında olanların bırakılması nazarı dikkate alınacaktır.*

23. *Madde) Osmanlı Hükümeti merkezi hükümetlerle bütün ilgisini kesecektir.*

24. Madde) Vilayeti sittede (Erzurum, Van, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ ve Sivas) karışıklık çıkması halinde bu vilayetlerin herhangi bir kısmının işgali hakkını İtilaf Devletleri muhafaza ederler.

25. Madde) Müttefiklerle Osmanlı Hükümeti arasında muhasamat 1918 senesi Ekiminin otuzbirinci günü vasati mahalli saatle vakti zuhurda tatil edilecektir[61].

Mondros Ateşkes Anlaşmasının maddeleri, savaşı kazanan devletlere Osmanlı coğrafyası üzerinde her türlü hareket serbestliği sağlayacak şekilde hazırlanıp[62] Osmanlı Devleti'nin savunma sistemini büyük ölçüde yok etti. Bununla birlikte bu ateşkes anlaşması, Osmanlı Devleti'ni fiilen sona erdirmekteydi. Özellikle 7. ve 24. maddeler Osmanlı topraklarını işgale açık hale getirdi. Bu durum bazı sivil ve askerlerde ülkenin geleceği bakımından büyük bir tedirginlik yarattı. Özellikle 7. ve 24. maddeler İtilaf Devletleri'nin emperyal amaçlarını elde etmeleri konusunda birer tehlike olarak görülmekteydi. Zaten ateşkes anlaşmasının imzalanmasından birkaç gün sonra İngiliz kuvvetleri, 7. maddeye dayanarak Musul'u işgal etti[63]. Bu işgalden sonra 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a İtilaf Devletleri'nin harp gemileri, 9 Kasım'da ise Trakya'ya Fransız alayı geldi. İngilizler Samsun'a bir müfreze, Merzifon'a bir kıta gönderdi. İtalyanlar Konya'ya bir tabur, Akşehir'e de bir müfreze yerleştirdi. Yunanlılar, Uzunköprü-Hadımköy demiryolunu; İngiliz ve Fransızlar müştereken Turgutlu-Aydın demiryolunu işgal etti. Fransızlar tarafından Adana, Dörtyol, Mersin, Çiftehan, Afyonkarahisar İstasyonu; İngilizler tarafından Batum, Ayıntab, Cerablus, Maraş, Birecik, Urfa, Kars, Konya İstasyonu; İtalyanlar tarafından ise Antalya, Kuşadası, Fethiye, Bodrum ve Marmaris işgal edildi[64].

[61] Sabahattin Selek, *Aynı Eser,* C. I, s. 37-38.
[62] Sabahattin Selek, *Aynı Eser*, C. I, s. 39.
[63] Cemil Öztürk, "Mondros Mütarekesi", *DİA,* C. XXX, İstanbul 2005, s. 272.
[64] Sabahattin Selek, *a.g.e*, C. I, s. 41.

2. Ateşkesten Sonra Osmanlı Coğrafyasındaki Gelişmeler

Mondros Ateşkes Anlaşması doğrultusunda Osmanlı ordusunun elinden silah ve cephanesi alınmaktaydı[65]. Bu durum Osmanlı topraklarının işgalini kolaylaştırdı. Osmanlı topraklarında işgal faaliyetleri başlayınca hiçbir yerde düzen kalmadı, asayiş iyiden iyiye bozuldu. Savaş döneminde ortaya çıkan eşkıyalar, her tarafta artmaya başladı; soygun, baskın, adam öldürme gibi olumsuz olaylar arttı[66]. Hristiyan azınlıklar gizli veya açık, millî emel ve maksatlarını gerçekleştirmek ve devletin en kısa sürede çökmesi için faaliyet göstermekteydi[67]. Öte yandan İtilaf Devletleri de azınlıklardan yana olduklarını göstermek için Türklere karşı ölçüsüz davranışları özendirdi ve bununla birlikte azınlıkları, Türklere karşı kullanmaktaydı[68].

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nin bölüşülmesi hakkında söylentiler bulunmaktaydı[69]. Mondros Ateşkes Anlaşması imzalanıp işgaller başlayınca birçok yerde mahallî direniş teşkilatları kurulmaya başlandı[70]. Bu mahallî ya da bölgesel direniş teşkilatları, "Müdafaa-î Hukuk Cemiyetleri"dir. Söz konusu müdafaa-î hukuk cemiyetleri: Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi, Vilayatı Şarkiye Müdafaa-î Hukuk Cemiyeti, Kilikyalılar Cemiyeti, İzmir Müdafaa-î Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti ve Trabzon Muhafaza-î Hukuk-u Milliye Cemiyeti'dir. Bu müdafaa-î hukuk cemiyetlerinin tek amacı, temsil ettikleri bölgelerin Türklere ait olduğunu ispat etmek ve Osmanlı Devleti'nden ayrılmasını engellemektir. Bunu sağlamak için başlangıçta silahlı mücadeleyi düşünmeden İtilaf Devletleri'ne ilmî araştırma, istatistikî bilgi, propaganda ve yayın faaliyetleriyle haklılıklarını anlatma yolunu tercih ettiler[71].

---

[65] Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Elips Kitap, Ankara 2005, s. 5.
[66] Sabahattin Selek, *a.g.e*, C. I, s. 42.
[67] Mustafa Kemal Atatürk, *a.g.e*, s. 5.
[68] Sina Akşin, *a.g.e*, C. IV, s. 69.
[69] Sabahattin Selek, *a.g.e*, C.I, s. 47.
[70] Azmi Süslü, "Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti", *DİA,* C. III, İstanbul 1991, s. 145.
[71] Sabahattin Selek, *a.g.e*, C. I, s. 47.

3. Mondros Ateşkes Anlaşması'nın İmzalanmasından Sonra Başkent İstanbul ve Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a Gelişi

Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasından sonra 6 Kasım 1918 tarihinde Boğazların askerden arındırılmasına başlandı. Bir gün sonra 7 Kasım'da İngiliz Albay Muerphi, işgal donanmasının başında yardımcı gemilerle Çanakkale Boğazı'nı geçip İstanbul'a geldi[72]. 13 Kasım 1918 tarihinde ise 60 parçadan oluşan İtilaf Devletleri'nin donanması da İstanbul'a demir attı[73]. 8 Aralık 1918 tarihinde İtilaf Devletleri İstanbul'da askerî bir idare kurup liman, tramvay, savunma, jandarma ve polis üzerinde sıkı bir kontrol oluşturdu[74].

Mustafa Kemal Paşa ise Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasından bir gün sonra 31 Ekim 1918 tarihinde Yıldırım Orduları Grup Komutanlığına atandı[75]. 7 Kasım 1918 tarihinde Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı lağvedildi ve Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti emrine verilip İstanbul'a çağırıldı. 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a gelen Mustafa Kemal[76], İtilaf Devletleri'nin savaş gemilerini boğazda görünce ***"Geldikleri gibi giderler"*** sözünü söyledi[77].

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a geldiği zaman Ahmet İzzet Paşa Hükümeti yeni istifa etmiş olup yerine Tevfik Paşa Hükümeti kurulmak üzereydi. Fakat kurulan Tevfik Paşa Hükümeti de bir süre sonra istifa edip bu kez yerine Damat Ferit Paşa Hükümeti kuruldu[78].

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'da bulunduğu altı aylık zaman zarfında yeni kurulan Tevfik Paşa Hükümeti'nin yerine yeniden Ahmet İzzet Paşa Hükümeti'nin kurulmasını istemekteydi. Çünkü Ahmet İzzet Paşa'ya güvenen Mustafa Kemal Paşa onunla işbirliği yaparak bir kurtuluş yolu bulabileceğini düşünüyordu. Bunun için de Tevfik Paşa Hükümeti'nin kurulmasını engellemeye çalıştıysa da başarılı olamadı.

---

[72] Sabahattin Selek, *Aynı Eser,* C. I, s. 41.
[73] Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu,* Türk Tarih Kurumu, (Çeviren Prof. Dr. Metin Kıratlı), (9. Baskı), Ankara 2004, s. 240; Sabahattin Selek eserinde İtilaf Devletleri'nin donanmasının 55 parçadan oluştuğunu ifade etmektedir. Bkz. Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 41.
[74] Bernard Lewis, *a.g.e,* s. 240.
[75] Bernard Lewis, *Aynı Eser,* s. 245.
[76] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 50-51.
[77] İlhan F. Akın, *Türk Devrimi Tarihi,* Beta Basım Yayın, (6. Baskı), İstanbul 1999, s. 92.
[78] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 70-71; Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 51.

Mustafa Kemal Paşa'nın Tevfik Paşa Hükümeti'ne karşı faaliyet göstermesindeki neden, bu hükümetin kurulmasından sonra meclisin feshedileceğinin konuşulmasıdır. Oysaki Mustafa Kemal Paşa, Meclis'in faaliyetlerine devam etmesini istiyordu[79]. Fakat 21 Aralık 1918 tarihinde Padişah Vahdettin tarafından Meclis-i Mebusan dağıtıldı[80]. Bununla birlikte bu dönemde Mustafa Kemal Paşa, Fethi Bey'le ortak olarak "Minber" gazetesini çıkardı. Yerli ve yabancı basın mensuplarıyla birçok devlet adamı ve çeşitli çevrelerle görüşerek ilişkiler kurmaya çalıştı. Başkent İstanbul'un umutsuz bir durumda olduğunu özellikle meclisin feshedilmesinden sonra İstanbul'da meşru yollarla bir kurtuluşun sağlanmasının mümkün olamayacağını anladı ve Anadolu'ya geçmeye karar verdi[81].

4. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkışı

Ateşkesin ilk aylarında, Batı Anadolu için henüz kesin bir tehlike görünmese de Doğu ve Güney Anadolu'da tehlikenin korkunç boyutları ortaya çıktı. Güney Anadolu, bir yandan Fransız ve İngilizler diğer yandan da Ermeniler tarafından işgal edilmeye başlandı. Doğu Anadolu'da Ermeni tehdidi ise başlı başına düşündürücü bir hal aldı[82]. İtilaf Devletleri, ateşkesin maddelerine uymayarak İtilaf donanma ve askerlerini bir sebeple İstanbul'a getirdi. Adana'da Fransızlar; Urfa, Antep ve Maraş'ta İngilizler; Antalya ve Konya'da İtalyanlar; Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunmaktaydı[83]. İstanbul Rum Patrikhanesi'nde kurulan Mavri Mira Cemiyeti, vilayetlerde çeteler kurup idare etmekte; mitingler ve propagandalar yapmaktaydı. Yunan Kızılhaçı ve Resmî Muhacirin Komisyonu, Mavri Mira Cemiyeti'nin faaliyetlerini kolaylaştırıyor; Mavri Mira Cemiyeti tarafından idare edilen Rum okullarının izci teşkilatları her yerde kuruluyordu. Ermeni Patriği Zaven Efendi de Mavri Mira Cemiyeti'yle birlikte hareket ediyordu. Trabzon, Samsun ve bütün Karadeniz sahillerinde teşkilat kuran Pontus Rum Cemiyeti de faaliyette

[79] Sabahattin Selek, *Aynı Eser,* C. I, s. 51-53.
[80] Bernard Lewis, *a.g.e,* s. 240.
[81] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 52-59; Bernard Lewis, *a.g.e,* s. 246.
[82] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 54.
[83] Mustafa Kemal Atatürk, *a.g.e,* s. 5.

bulunuyordu[84]. Ateşkes gereği orduların büyük bir kısmı terhis edildi, stratejik noktalar ele geçirildi ve silah depolarına el konuldu. Bu durum karşısında Padişah ve hükümet ise işgallerin genişlemesini önleyebilmek için halkı sükûnete çağırmaktan başka bir şey yapamamaktaydı. Halk, namusunu ve vatanını savunmak için Müdafaa-î Hukuk Cemiyetleri kurmaya başladı. Samsun ve yöresinde asayişi sağlamak için 30 Nisan 1919 tarihinde Dokuzuncu Ordu Müfettişi olarak görevlendirilen Mustafa Kemal Paşa'ya geniş yetkiler verildi[85].

Mustafa Kemal Paşa, Nutuk'ta müfettişlik vazifesinin yetkilerini şöyle dile getirmektedir[86]: *Bu iki kolordunun (3. Kolordu ve 15. Kolordu) doğrudan doğruya benim emir ve komutam altında olmasından fazla bir yetkim vardı ki, müfettişlik bölgesi civarındaki askeri birliklere dahi tebligat yapabilecektim. Keza bölgemde bulunan ve bölgeme komşu olan vilayetlere de tebligatta bulunabilecektim. Bu yetkiye göre, Ankara'da bulunan 20'nci Kolordu ve bunun bağlı olduğu müfettişlik ile ve Diyarbakır'daki kolordu ve hemen hemen bütün Anadolu sivil idare amirleriyle haberleşme ve temasta bulunabilecektim.*

15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar, İngilizlerin desteği ile İzmir'i işgal etti. Dokuzuncu Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa da 15 Mayıs'ta Padişah Vahdettin ile görüşüp ertesi gün Bandırma Vapuru ile Samsun'a hareket etti. 19 Mayıs 1919 günü sabah saatlerinde Samsun'a gelerek sandallarla Reji İskelesi'ne çıktı ve resmî görevli olması nedeniyle Mustafa Kemal Paşa bir heyet tarafından karşılandı[87].

5. Genelgeler ve Kongreler Dönemi

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler, 25 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'dan Havza'ya gittiler. Fakat Havza'da çok kalmayıp bir genelge yayınladılar. Bu genelgede Mustafa Kemal Paşa, Mondros Ateşkes Anlaşması'nın aksine askerî

[84] Mustafa Kemal Atatürk, *Aynı Eser,* s. 5-6.
[85] Cevdet Küçük, "Millî Mücadele", *DİA*, C. XXX, İstanbul 2005, s.77.
[86] Mustafa Kemal Atatürk, *a.g.e,* s. 10.
[87] İlber Ortaylı, *"Gazi Mustafa Kemal Atatürk",* Kronik Kitap, İstanbul 2018, s. 167.

birliklerin terhis edilmemesini; halkın direniş teşkilatları kurmasını ve protesto eylemleri yapmasını istedi[88].

Mustafa Kemal Paşa, büyük komutanlarla temasa geçti ve çeşitli bölgesel örgütleri tek bir ulusal örgüte dönüştürme girişimini başlattı. 21 Haziran 1919 tarihinde Rauf Bey, Ali Fuat Bey ve Refet Bey ile Amasya'da buluşarak bir genelge kaleme aldılar. Bu genelge, Erzurum'daki Kazım Paşa ile olan telgraf görüşmesinden sonra Anadolu'daki bütün sivil ve askerî yetkililere gönderildi. Genelgede, ülkenin tehlikede olduğu; ülkeyi İstanbul'daki hükümetin koruyamadığı ve ülkeyi sadece milletin azim ve kararının kurtaracağı bildiriliyordu. Sivas'ta ulusal bir kongre yapılması ve her vilayeti temsilen üç delege gönderilmesi de istendi[89].

Şark-î Anadolu Müdafaa-î Hukuk Cemiyeti, doğudaki Ermeni tehdidine karşı Temmuz ayında Erzurum'da bir toplantı yapılmasına karar verdi. Mustafa Kemal Paşa kongreye katılarak Kazım Karabekir ile diğer askerlerin desteğini kazandı[90]. Ana sorunu; Doğu vilayetlerinin korunması olsa da Erzurum Kongresinde hazırlanan bildiri, bundan sonra gelecek olan millî paktın temelini oluşturdu[91]. 23 Temmuz 1919 tarihinde toplanan kongre, toplanma amacı bakımından bölgesel ancak alınan kararlarla millî bir kongre oldu[92].

İstanbul Hükümeti ve İtilaf Devletleri, Mustafa Kemal Paşa'nın faaliyetlerinden telaşa kapıldılar. Mustafa Kemal Paşa, 5 Temmuz 1919 tarihinde geri çağırılmasına rağmen bunu reddetti; üç gün sonra Mustafa Kemal Paşa'nın yetkileri elinden alındı. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, askerlikten istifa ederek ***"milletin bir ferdi olacağını"*** söyledi. Bu gelişme, Mustafa Kemal'in ordu üzerindeki nüfuzunu sona erdirebilirdi. Kendisine teklif edilen müfettişlik görevini reddeden Kazım Karabekir, Mustafa Kemal Paşa'ya bağlılığını bildirince Mustafa Kemal Paşa'nın konumu korunmuş oldu[93]. Erzurum Kongresinde Mustafa Kemal Paşa başkan seçildi.

---

[88] İlber Ortaylı, *Aynı Eser,* s. 168-170.
[89] Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim yayınları, (Çeviren Yasemin Saner Gönen), İstanbul 2000, s. 218.
[90] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *a.g.e,* C. II, s. 408.
[91] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *Aynı Eser,* C II, s. 408.
[92] İlber Ortaylı, *a.g.e,* s. 170.
[93] Erik Jan Zürcher, *a.g.e,* s. 219-220; İlber Ortaylı, *a.g.e,* s. 170; Fahri Belen, *Türk Kurtuluş Savaşı,* Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2014, s. 117.

Erzurum Kongresinde, *"Millî sınırlar içinde bulunan vatan parçaları bir bütündür. Birbirinden ayrılamaz. Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı ve Osmanlı Hükûmetinin iş yapamaz duruma gelmesi hâlinde, millet topyekûn kendisini savunacak ve direnecektir. Vatanı korumayı ve istiklali elde etmeye İstanbul Hükûmeti muktedir olamadığı takdirde bu gayeyi, gerçekleştirmek için geçici bir hükûmet kurulacaktır. Bu hükûmet üyeleri millî kongrece seçilecektir. Kongre toplanmamışsa bu seçimi Heyet-î Temsiliye (Temsilciler Kurulu) yapacaktır. Kuva-yı Millîye'yi tek kuvvet tanımak ve millî iradeyi hâkim kılmak temel prensiptir. Hristiyan azınlıklara siyasi hâkimiyet ve sosyal dengemizi bozacak imtiyazlar verilemez. Manda ve himaye kabul olunamaz. Millî Meclis'in derhal toplanmasını ve Hükûmet işlerinin Meclis tarafından kontrol edilmesini sağlamak için çalışılacaktır"* şeklinde kararlar alındı[94].

Sivas Kongresi 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında yapıldı. 31 taşra temsilcisi ile temsilci olarak seçilmemiş olan bazı askerî ve sivil yetkililer de kongrede yer aldı. Amerikan mandası dâhil birçok seçeneği tartışan kongre, Erzurum'da alınan kararları yeniden ilan ederek[95] manda fikrini de kabul etmedi[96]. Kongrede Temsil Heyeti oluşturulup ilk defa mevcut devlet yönetimine alternatif olabilecek yeni bir siyasî iktidarın temelleri atılmış oldu. Bütün direniş örgütleri, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-î Hukuk Cemiyeti adıyla tek çatı altında birleştirildi[97].

Bu gelişmelerden rahatsız olan Damat Ferit Paşa Hükümeti, kongreyi Elazığ Valisi Ali Galip'e bastırmak istediyse[98] de bunu başaramadı. Bununla birlikte İtilaf Devletleri'ni tatmin etme siyaseti sonuç vermeyince Damat Ferit Paşa Hükümeti istifa etti ve yerine Ali Rıza Paşa Hükümeti kuruldu. Kurulan yeni Hükümet, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'daki faaliyetlerine ılımlı yaklaşıyordu. Bu sebeple Mustafa Kemal Paşa ile temasa geçti. 1919 yılı Ekim ayında Amasya'da Mustafa Kemal Paşa ile Bahriye Nazırı Salih Paşa arasında yapılan görüşmeler olumlu sonuçlandıysa da alınan kararlar uygulanamadı[99].

---

[94] Mustafa Kemal Atatürk, *a.g.e,* s. 47.
[95] Erik Jan Zürcher, *a.g.e,* s. 220.
[96] Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950,* İmge Kitabevi, Ankara 2008, s. 182.
[97] Cevdet Küçük, "Millî Mücadele", s.78.
[98] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 83.
[99] Erik Jan Zürcher, *a.g.e,* s. 220.

1919 yılı Aralık ayında Temsil Heyeti Ankara'ya taşındı. 1919 yılının son aylarında Osmanlı Mebusan Meclisi'nin son genel seçimleri yapılıp meclisin yeni üyeleri seçildi. Anadolu temsilcileri, İstanbul'a gitmeden önce Ankara'da Mustafa Kemal Paşa ile görüştüler[100]. Mebusan Meclisi, 12 Ocak 1920 tarihinde İstanbul'da toplandı. Meclis, Millî Mücadele'nin siyasî programı sayılan Misâk-ı Millî'yi 28 Ocak 1920 tarihinde kabul etti[101]. Misâk-ı Millî, giriş ve altı maddeden oluşmaktadır. Buna göre; *"**1. Madde:** Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihine kadar, düşman devletlerinin işgali altında kalan Arap çoğunluğunun yaşadığı yerlerdeki halka kendi geleceklerini tayin edebilme hakkının tanınması istenmektedir. Ayrıca mütarekenin çizdiği sınır içinde ve dışında din, ırk veya gaye bakımından birbirine bağlı Osmanlı-İslâm çoğunluğunca yerleşik bölgelerin tamamının bölünmez bir bütün olduğu belirtilmektedir. **2. Madde:** Halkı hür kalır kalmaz Anavatan'a kendi istekleri ile katılan Elviye-i Selâse yani Kars, Ardahan ve Batum'dan oluşan üç sancak için gerekirse yeniden serbestçe halkoyuna başvurulması kabul edilecektir. **3. Madde:** Batı Trakya'nın hukukî durumunun belirlenmesi oradaki halkın vereceği oylara uygun olmalıdır. **4. Madde:** İslâm Halifeliğinin, Saltanatın ve Osmanlı Hükümeti'nin merkezi olan İstanbul şehri ile Marmara Denizinin güvenliği, her türlü tehlikeden korunmalıdır. Bu esasın saklı kalması şartıyla devletimizle diğer ilgili devletlerin ortaklaşa alacakları kararlar çerçevesinde Akdeniz ve Karadeniz Boğazları dünya ulaşımına açılmalıdır. **5. Madde:** Ülkemizdeki azınlıkların hakları, İtilâf Devletleri ile diğer devletlerin arasında, azınlıklara dair yapılan antlaşmalardaki esaslar çerçevesinde, civar ülkelerdeki Müslüman halkın da aynı haklardan faydalanması şartıyla, tarafımızdan tanınacak ve sağlanacaktır. **6. Madde:** Millî ve iktisadî gelişmemizi imkânlar çerçevesinde gerçekleştirmek ve çağdaş, düzenli bir idare kurabilmek için her devlet gibi ülkemizin de tam bağımsızlığa ve hürriyete kavuşması lazımdır. Bunun ise yaşamımızın ve varlığımızın esas temelini teşkil etmesinden dolayı siyasî, adlî, malî ve gelişmemizi önleyecek diğer sınırlamalara karşı olduğumuz,*

[100] Erik Jan Zürcher, *Aynı Eser,* s. 220-221.
[101] Cevdet Küçük, "Millî Mücadele", s.78.

borçlarımızın ödeme şartlarının da bu esaslara uygun düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir"[102].

Misâk-ı Millî'nin kabulü, İngiltere'nin hoşuna gitmedi ve 16 Mart 1920 tarihinde İngilizler tarafından meclis basılarak mebuslardan bazıları tutuklandı. Böylece İstanbul resmen işgale uğradı ve Osmanlı Mebusan Meclisi kapatıldı[103]. İşgal haberi Ankara'ya ulaşır ulaşmaz Mustafa Kemal Paşa, milletvekillerini Ankara'ya davet etti. Mebusan Meclisi'nden Ankara'ya ulaşan 92 mebus ile Müdafaa-î Hukuk Cemiyetlerinin yerel şubelerince seçilen yeni mebuslar bir araya gelerek Büyük Millet Meclisi'ni oluşturdu. Bu Meclis, ilk kez 23 Nisan 1920 tarihinde toplandı[104]. Cuma gününe denk gelen bu günde Hacı Bayram Camii'nden tekbir sesleri ile Meclis binasına kadar gelindi. Salonda yerlerini alan milletvekillerinin arasında en yaşlı üye olan Şerif Bey tarafından (Sinop vekili) saat 13.45'te ilk oturum açıldı[105].

Açılan Büyük Millet Meclisi'nin; kurucu meclis olması, "Türkiye" adını ilk defa kullanması, meclis hükümeti sistemi ile yönetilmesi gibi önemli özellikleri bulunmaktadır[106].

6. Savaşlar Dönemi

Millî Mücadele'nin merkezinde her şeyden çok Yunan istilası bulunmaktadır. İlk Yunan işgali; İzmir'den başlayıp Ayvalık, Akmaz, Aydın, Bakir, Gediz, Büyük ve Küçük Menderes vadilerini kapsayarak Selçuk'a kadar uzanmaktaydı. Yunanlılar, 1919-1920 kışını Türk köylülerini öldürerek geçirdi. San Remo Konferansı sonrasında Yunan saldırısı yeniden başladı. Ali Fuat Paşa, Batı cephesi kumandanlığına getirildi. Gemlik ve İzmit'i İngilizler aldı. Alaşehir, Balıkesir, Bandırma, Bursa Yunanlılar tarafından işgal edilerek Doğu Trakya'daki işgal harekâtları da bir haftada tamamlandı. 1920 yılı Ağustos ayında Yunanlılar; Gelibolu, Uşak şehri ile Aydın-

[102] İlker Alp, "Misâk-ı Millî Hedeflerinin Lozan Antlaşması'na Yansıması", *Türkler*, C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 295.
[103] İlber Ortaylı, *a.g.e,* s. 172-174.
[104] Erik Jan Zürcher, *a.g.e,* s. 221.
[105] Tevfik Çavdar, *a.g.e,* s. 209.
[106] İlber Ortaylı, *a.g.e,* s. 178-179.

İzmir-Eğridir demiryolu hattını kestiler. Ali Fuat Paşa, Batı cephesi Kumandanlığı görevinden alındı ve Moskova Büyükelçiliğine gönderildi. Cephe ikiye bölünerek Batı cephesine İsmet Paşa, Güney cephesine ise Refet Paşa (Bele) getirildi. Yunanlılar, 6 Ocak 1921 tarihinde Eskişehir-Bursa-Uşak hattından saldırıya geçti. İsmet Paşa kuvvetleriyle beraber Kütahya'nın kuzeyinde İnönü yakınlarında direndi. 10 Ocak 1921 tarihindeki çatışmalar sonunda Yunanlılar Bursa yönünde gerilemeye başladı. Böylece savaşın ilk zaferi kazanıldı[107].

Birinci İnönü Muharebesi'nin sonucu ve Moskova'da yapılan Türk-Rus görüşmelerindeki gelişme, İtilaf Devletleri'nin Sevr Antlaşması'nı yeniden gözden geçirmesine neden oldu. 25 Ocak'ta toplanan Paris Konferansı'nda Türk ve Yunan delegelerinin katılımıyla Londra'da bir konferans yapılmasına karar verildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ilk kez Batılı Devletlerce bir konferansa davet edildi. Aynı davet İstanbul Hükümeti'ne de yapılarak Ankara temsilcilerinin de bulunması istendi. Mustafa Kemal Paşa, davetin doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yapılması gerektiğini bildirdi. İtalya'nın, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni davet etmesi üzerine hem İstanbul hem Ankara Hükümeti Londra'ya ayrı ayrı delege gönderdiler. İstanbul'u temsilen Sadrazam Tevfik Paşa, Ankara'yı temsilen Hariciye Vekili Bekir Sami Bey başkanlığında iki heyet gitti[108]. Konferansta Sadrazam Tevfik Paşa konuşmasını yaptıktan sonra sözü Hariciye Vekili Bekir Sami Bey'e bıraktı[109]. Bu tutum, İstanbul Hükümeti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin resmen tanınması ve İtilaf Devletleri'nin Türkiye hakkında söz sahibi olarak İstanbul Hükümeti ile bir işleri kalmadığını anlamaları bakımından önemlidir[110]. İtilaf Devletleri'nin önerileri, Misâk-ı Millî ile bağdaşmaz nitelikte olup konferans bir sonuca ulaşamadan dağıldı. Ancak Bekir Sami Bey, Fransızlar ve İtalyanlar ile antlaşma imzaladı ve İngilizlerle esirlerin serbest bırakılmasını içeren bir antlaşma yaptı. Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapılan antlaşmaları Misâk-ı Millî'ye aykırı olması nedeniyle onaylamadı. Böylece Londra Konferansı'ndan somut bir sonuç

[107] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *a.g.e,* C. II, s. 423-424.
[108] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. II, s. 143; Fahri Belen, *a.g.e,* s. 306.
[109] Erik Jan Zürcher, *a.g.e,* s. 225.
[110] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. II, s. 148.

alınamadıysa da bu konferans, İtilaf Devletleri'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni tanınması bakımından önemlidir[111].

16 Mart 1921 tarihinde Sovyetler ile Moskova Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmayla Sovyetler ile sınırlar belirlenmekle birlikte Sovyet Rusya, Misâk-ı Millî'yi kabul ederek Sevr Antlaşması'nı tanımadı[112]. 1 Mart 1921 tarihinde Türk-Afgan Dostluk Antlaşması da imzalandı[113].

Yunanlılar, Londra Konferansı sonrasında yeniden saldırıya geçtiler. İsmet Paşa kuvvetlerini İnönü'de topladı ve İkinci İnönü Savaşı 27 Mart'tan 1 Nisan'a kadar devam etti. Yunan saldırısı devam etse de Yunanlılar nehirden geri püskürtüldü. Böylece Yunanlılara karşı ikinci Türk zaferi kazanılmış oldu[114]. Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta ***"Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz"*** diyerek tebrik etti[115]. Bu başarı üzerine İtalyanlar, Marmaris ve Antalya'dan çekildi; Fransızlar da Zonguldak'ı boşalttılar[116].

Yunanlılar, İkinci İnönü Savaşı'ndan sonra yeniden saldırıya geçtiler. 10 Temmuz'da ilerlemeye başlayan Yunanlılar karşısında Türk ordusu, Eskişehir'i 20 Temmuz 1921 tarihinde kaybetti. Mustafa Kemal Paşa, bir geri çekilme planı uygulayarak ordunun Sakarya Nehri'nin gerisine çekilmesini istedi[117]. 25 Temmuz'da Türk ordusu Sakarya Nehri'nin doğusuna taşındı. Bu geri çekilme üzerine Meclis, Mustafa Kemal Paşa'dan ordunun başına geçmesini istedi. Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetkilerini kullanmak istedi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi, 5 Ağustos'ta kendisini Başkomutan seçerek 3 aylığına yetkilerini devretti[118]. Mustafa Kemal Paşa, bu yetkiyle 7-8 Ağustos 1921 tarihinde Tekâlif-i Millîye Emirleri'ni yayınladı[119]. Bu emirler: *a) Her kazada bir Tekâlifi Milliye komisyonu kurulacaktır. b) Tüccar ve ahali elindeki çamaşırlık bez, erkek elbisesi*

---

[111] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 98.
[112] Fahri Belen, *a.g.e,,* s. 314.
[113] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 98-99.
[114] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *a.g.e,* C. II, s. 425.
[115] İlhan F. Akın, *a.g.e,* s. 156.
[116] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 99.
[117] İlhan F. Akın, *a.g.e,* s. 157.
[118] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 99.
[119] İlhan F. Akın, *a.g.e,* s. 158.

yapmaya elverişli her çeşit kumaş ile kösele, astar, meşin, sahtiyan, çarıklık deri, mıh, hayvan malzemesinin yüzde kırkına, bedeli sonradan verilmek üzere el konulacaktır. c) Her ev, bir kat çamaşır, bir çift çorap ve çarık hazırlayacaktır. d) İnsan ve hayvan yiyeceklerinin yüzde kırkına, bedeli sonra verilmek üzere el konulacaktır. e) Nakil vasıtaları ayda bir defa olmak üzere 100 km kullanılacaktır. f) Ordunun yiyeceğine ve giyimine yarayan bütün metruk mallara el konacak. g) Muharebeye elverişli bütün silahlar üç gün içinde teslim edilecektir. ğ) Akaryakıt, kamyon lastiği, muharebe malzemesinin yüzde kırkı alınacaktır. h) Silah ve malzeme yapan sanatçıların isimleri tespit edilecektir. ı) Her çeşit araba ve hayvanın yüzde yirmisi alınacaktır şeklinde belirlendi[120]. Ayrıca Ankara, Kastamonu, Samsun, Kütahya, Konya ve Eskişehir illerinde Tekâlif-i Millîye Emirleri'nin denetimi için İstiklal Mahkemeleri kuruldu[121].

23 Ağustos 1921 tarihinde iki ordu yaklaşık 100 km boyundaki bir cephede çarpışmaya başladı. Yunan ordusu, Türk ordusu karşısında her bakımdan güçlüydü. Mustafa Kemal Paşa'nın, ***"Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla sulanmadıkça terk olunamaz"*** diyerek manen güçlendirdiği Türk ordusu karşısında Yunanlılar geri çekildiler. Bu savaş 22 gün 22 gece sürdü[122]. Sakarya Savaşı'nda çok sayıda Türk subayının şehit olması sebebiyle bu savaş, Türk Tarihinde ***"Subaylar Savaşı"*** olarak nitelendirildi[123].

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal Paşa'ya ***"Gazi"*** unvanı ve ***"Mareşallik"*** rütbesi verdi. Bununla birlikte Sakarya Savaşı sonucunda Fransa ile barış yapıldı ve Fransızlar işgal ettikleri yerleri boşalttılar. İngilizlerle karşılıklı esirleri serbest bırakmak üzere anlaşma yapıldı, Malta'da tutuklu olan birçok Türk siyaset adamı ve subaylar serbest bırakıldı. 13 Ekim 1921 tarihinde Kars Antlaşması, Kafkas devletleri ile imzalandı[124].

Sakarya Savaşı'ndan 1922 yazına kadar cephelerde sessizlik varken Türkiye Büyük Millet Meclisi içinde gruplaşmalar ortaya çıktı. Mustafa Kemal Paşa'ya karşı

---

[120] Fahri Belen, *a.g.e,* s. 346.
[121] İlhan F. Akın, *a.g.e,* s. 159.
[122] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 99-100.
[123] Ünsal Yavuz, *Atatürk İmparatorluktan Milli Devlete,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999, s. 75.
[124] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 101.

muhalefet grupları çeşitli oyunlar düzenlemekteydi. Sakarya Savaşı sonrasında muhalefetin düşmanı takip edip öldürücü darbenin vurulması gerektiği önerilerine karşı Mustafa Kemal Paşa beklemeyi, ortamı değerlendirerek hazırlanmayı ve şartların olgunlaşmasını beklemekteydi. Bu arada Başkomutanlık süresinin uzatılması görüşmeleri, 4 Mayıs 1922 tarihinde meclis tarafından reddedildi. Mustafa Kemal Paşa rahatsızlığı nedeniyle katılamadığı toplantıya ertesi gün katılarak bir konuşma yaptı ve ***"Verdiğiniz kararla ordu iki gün başsız kaldı. Fakat düşman karşısında ordu hiç başsız bırakılır mı? Bırakmadım, bırakmıyorum, bırakmıyacağım!..."*** diyerek konuşmasını sürdürdü. Sonuç olarak oybirliği ile başkomutanlık süresi uzatıldı, 20 Temmuz 1922 tarihinde süresiz başkomutan olarak atandı[125].

Büyük Taarruz'un hazırlıkları; Doğudan ve Güneyden asker ve malzeme sevki, yeni asker alınması, silah ve cephane sağlanması şeklinde özetlenebilir. Türk ordusunun büyük bir bölümü, gizli bir şekilde Afyon'un güneyinde toplandı[126]. Mustafa Kemal Paşa Akşehir'e gitti; Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa, Batı Cephesi Kumandanı İsmet Paşa ve ordu kumandanları ile birlikte taarruzun planı üzerinde bir toplantı yaptılar. Toplantıda taarruzun Ağustos ayında başlatılacağı kararlaştırıldı ve askerî hazırlıklar hızlandırıldı[127]. 24 Ağustos 1922 tarihinde Akşehir'deki Batı Cephesi karargâhı, Şuhut'a taşındı ve 26 Ağustos 1922 sabahı taarruz başladı[128]. İznik'ten Afyon'a kadar 100 km boyunca yayılan cephede ordu, Yunanlıların üzerine yürüdü. Yunan savunma hatları yarıldı, Yunan ordusu 30 Ağustos 1922 tarihinde Dumlupınar'da ağır bir yenilgi aldı ve ağır kayıplar verdi. Yunan askerleri İzmir'e doğru kaçarken Mustafa Kemal Paşa, Türk ordusuna ***"Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!"*** emrini verdi. Eskişehir, Balıkesir, Aydın, Manisa alındı ve 9 Eylül 1922 tarihinde Türk ordusu İzmir'e girdi. Bursa alınarak Türk ordusu Boğaziçi, Marmara ile Çanakkale'ye yöneldi ve ilerlemeye devam etti. İtilaf Devletleri, Türk kuvvetlerinin Boğazlardan geri çekilerek İstanbul ve Boğazların tarafsızlığına saygı göstermesini istedi. İngiliz kabinesi, Çanakkale'de Türklere karşı direnme kararı aldı;

---

[125] Ünsal Yavuz, *a.g.e,* s. 76-79.
[126] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 104.
[127] Uğur Üçüncü-Sadık Sarısaman, "Arşiv Belgelerine Göre Büyük Taarruz", *Tarih Okulu Dergisi,* S. XXV, Mart 2016, s. 282.
[128] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 104.

Yunanlıların Doğu Trakya'da kalabilmeleri için Fransa ile İtalya'dan yardım istedi. Fakat İngilizler, Türkler karşısında yalnız kaldı. Türk ordusu, Boğazlara girerek İngilizlerin geri çekilme isteğini kabul etmedi. İngiliz kabinesi fikir birliğinde değildi ve İngiliz Generali Harrington kendi askerlerini Türklere karşı ateş açmamaları konusunda uyardı. Mustafa Kemal Paşa'ya çatışma çıkarmadığı takdirde istediklerini bir barış konferansında elde edebileceğini bildirdi. İngiliz generalin uyarıları sonunda Yunan donanması İstanbul'dan ayrıldı. İngiliz kabinesi, Yunanlıları Meriç Nehri gerisine çekilmeye zorlama kararı aldı ve bunun üzerine Yunanlılar çekilmeye başladı. Böylece Mustafa Kemal Paşa, İngilizlerle ateşkes için görüşme kararı aldı[129].

Mudanya Konferansı, 3 Ekim 1922 tarihinde başladı; Türkiye'yi İsmet Paşa, Batı cephesi Kurmay Başkanı Asım (Gündüz) Paşa ile Kurmay Yarbay Tevfik (Bıyıklıoğlu) Paşa, İngiltere'yi General Harington, Fransa'yı General Charpy, İtalya'yı General Mombelli ve Yunanistan'ı General Mazarakis ve Albay Sarıyannis temsil etti[130]. Yunan temsilcisi, konferansa doğrudan katılmayıp Mudanya açıklarında bir gemide bekledi. Burada Türkiye'nin amacı, Doğu Trakya'yı geri almak ve barış konferansında Doğu Trakya'yı pazarlık dışında tutabilmekti[131]. Konferans beklenenden uzun sürdüyse de sonunda ateşkes 11 Ekim 1922 tarihinde imzalandı. Anlaşmaya göre; üç gün içinde yürürlüğe girecek olan anlaşma ile Türk-Yunan çarpışması sona erecek ve Yunan ordusu Meriç Nehri'nin batısına çekilecek. Yunanistan, Trakya'daki yerlerini İtilaf Devletleri'ne bırakacak; onlar da Türklere teslim edecek. Buna karşılık İtilaf Devletleri, Meriç'in sağ tarafını işgal edecek ve bir ay Trakya'da kalacak. Türkler son anlaşma imzalanana kadar İngilizlerin Boğazlar'daki işgalini tanıyacak. Böylece İstanbul'un kurtarılması için bir süre daha beklemek zorunda kalındı[132]. 19 Ekim 1922 tarihinde Refet Paşa (Bele), Doğu Trakya'yı teslim almak için İstanbul'a gitti. İtilaf Devletleri'nden 31 Ekim ile 26 Kasım 1922 tarihleri arasında Trakya'nın devralınması tamamlandı[133]. İtilaf Devletleri, İstanbul Hükümeti ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni Lozan

---

[129] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *a.g.e,* C. II, s. 429-431.
[130] Veysi Akın, *a.g.m,* s. 220; Cezmi Eraslan, "Mudanya Mütarekesi", *DİA,* C. XXX, İstanbul 2005, s. 357.
[131] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 107.
[132] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *a.g.e,* C. II, s. 431; Cezmi Eraslan, *a.g.m,* s. 357.
[133] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 108.

Konferansı'na davet etti fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi bunu tepkiyle karşıladı[134]. Bunun üzerine saltanat makamı ile halifelik makamı birbirinden ayrılarak 1 Kasım 1922 tarihinde alınan kararla saltanat sona erdirildi. Halifelik yetkisini ise Osmanlı hanedanı sürdürecek fakat hanedandan kimin halife olacağına Türkiye Büyük Millet Meclisi karar verecekti[135].

Lozan Konferansı, 21 Kasım 1922 tarihinde başladı ve konferansa İsmet Paşa (İnönü) ile Dr. Rıza Nur Bey katıldı. İsmet Paşa (İnönü); Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin konferansa katılan diğer devletlerle eşit, bağımsız ve egemen bir devlet sayılmasını istedi. Konferansta konuşulacak konularda, Türk bağımsızlığından ödün vermekten özellikle kaçınıldı. Uzun ve sonuçsuz kalan tartışmalardan sonra Lozan Konferansı tatil edildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi bunun üzerine kendi barış önerilerini hazırladı. 23 Nisan 1923 tarihinde toplanan konferansa, İsmet Paşa Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önerilerini götürdü. Üç ay süren görüşmeler sonucunda 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Antlaşması imzalandı[136].

Buna göre; Türkiye'nin doğu ve güney sınırları Kafkas Devletleri, Sovyet Rusya ve Fransa'yla savaş döneminde yapılan antlaşmalarla daha önce belirlendiğinden Lozan'da aynen kabul edildi. Mudanya Ateşkes Anlaşması'yla Doğu Trakya'nın Türkiye'ye bırakılması onaylandı. İmroz, Bozcaada ve Tavşan adaları Türkiye'ye bırakıldı. Musul sorununun daha sonra tekrar görüşülmek üzere Milletler Cemiyeti tarafından çözülmesi kararlaştırıldı. Kapitülasyonlar kaldırıldı. Osmanlı borçları, Osmanlı Devleti'nden kopan devletler arasında bölüşülerek taksitlerle ödendi. Boğazlarda Türkiye asker ve silah bulunduramayacak; Boğazların yönetimi uluslararası bir kurul tarafından yapılacak. Türkiye savaşa girse bile boğazlardan tarafsız gemi ve uçaklar serbestçe geçebilecek. Türkiye'deki Rumlar, Yunanistan'a; Yunanistan'daki Türkler, Türkiye'ye göç ettirilecek. Bu ahali değişiminde Batı Trakya Türkleri ile İstanbul'daki Rumlar değişimin dışında tutulacak. Türkiye'nin Yunanistan'dan tazminat talep etmesi üzerine Edirne'nin Karaağaç semti Türkiye'ye verilerek savaş tazminatına karşılık sayılması kararlaştırıldı. Türkiye, Fener Rum

[134] Cevdet Küçük, *"Millî Mücadele"*, s.82.
[135] Sina Akşin, *a.g.e*, C. IV, s. 108.
[136] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *a.g.e*, C. II, s. 433-434.

Patrikhanesinin İstanbul'dan Türkiye dışına çıkarılmasını kabul ettiremedi[137]. Lozan Konferansı'nda Musul, Hatay ve Boğazlar konusu karara bağlanamayarak çözümü ileri bir tarihe kaldı; bu konuların dışındaki sorunlar çözümlendi[138].

Böylelikle uluslararası alanda Osmanlı Devleti yerine bağımsız bir Türkiye kuruldu[139]. Türk tarihinde Lozan Antlaşması ile yeni bir sayfa açılarak silahlı mücadele dönemi sona erdi. Bundan sonra Çağdaş Türk Devleti'ni kurma çalışmaları başladı[140].

[137] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 111-113.
[138] Ünsal Yavuz, *a.g.e,* s. 82.
[139] Sina Akşin, *a.g.e,* C. IV, s. 113.
[140] Ünsal Yavuz, *a.g.e,* s. 85.

I.BÖLÜM

KAVRAMLAR VE YUNAN SORUNUNA GENEL BİR BAKIŞ

A. Soykırım-Mezalim-Katliam Gibi Kavramlara Kısa Bir Bakış

Türkçe'de soykırım kelimesi, "genocide" kelimesine karşılık gelmektedir[141]. Uluslararası hukuk literatüründe ilk kez Antik Yunan'dan gelen "genos" ve Latince'den gelen "cide" kelimelerinden oluşmaktadır. "Genos" Kabile ve Irk anlamına gelirken "cide" öldürmek anlamına gelmektedir[142]. "Genocide" kelimesi Raphael Lemkin tarafından ilk kez kullanılmıştır[143]**. Soykırım;** bir insan topluluğunun ulusal, budunsal, dinsel vb. gibi nedenlerle yok etme, toptan öldürüm[144] demektir.

"Soykırım, bir grubun veya mensuplarının kasıtlı bir biçimde öldürülmesi, imhası veya yok edilmesi fiilidir[145]" şeklinde tanımlanırken *"Soykırım; ırka, dine, siyasi görüşe ve etnik kökene bağlı özelliklere dayanan bir grubun bilerek ve isteyerek, düzenli bir biçimde ortadan kaldırılmasıdır. Başka bir tanıma göre soykırım, bir ulusun kültürel bağlarından koparılması ve yaşam alanlarının yok edilmesi amaçlanarak anavatanından koparılmasıdır[146]"* şeklinde de ifade edilmektedir.

Soykırım kavramını toplumbilimci ve tarihçiler de tanımlayıp açıklamıştır. Bu bağlamda; Frank Chalk ve Kurt Jonassohn tarafından *"Soykırım, bir devlet veya başka bir otoritenin bir grubu imha etmek niyetiyle işlediği tek yanlı bir toplu öldürme şeklidir. Bu grup kapsamındaki kişiler fail tarafından tanımlanmışlardır"* şeklinde açıklanmaktadır. Israel W. Charny tarafından *"Geniş manada soykırım, belirlenmiş düşmanın silahlı kuvvetlerinin olmadığı ve kurbanlarının savunmasız, desteksiz koşullar altında olduğu bir sırada önemli sayıda insanın toplu katliamıdır"* diye ifade

---

[141] Arzu Beşiri, "Soykırım ve Soykırıma İlişkin Uluslararası Mekanizmalar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 108, Yayın yeri yok 2013, s. 180.
[142] Serhat Sinan Kocaoğlu, "Suçluların suçu: Soykırım", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* S. 90, Yayın yeri yok 2010, s.142.
[143] Arzu Beşiri, *a.g.m,* s. 180; Serhat Sinan Kocaoğlu, *a.g.m,* s. 142.
[144] Murat Özcan, *Tarihin Işığında Yunan Mezalimi,* 3. Baskı, IQ Kültürsanat Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 31.
[145] Serhat Sinan Kocaoğlu, *a.g.m,* s.141.
[146] Arzu Beşiri, *a.g.m,* s. 179.

edilmektedir. Steven T. Katz tarafından ise *"Soykırım kavramı ancak, bir grubun (fail tarafından tanımlanmıştır) tamamını fiziksel olarak yok etmeye yönelik uygulamaya geçirilmiş bir niyet ve gerçekleşmiş bir eylem…[147]"* olarak tanımlanmaktadır.

Soykırım terimi, Lemkin'in soykırımla ilgili çalışmaları sayesinde Birleşmiş Milletler'in belgelerinde yer alarak ilk kez 1946 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantısında "genocide" uluslararası bir suç olarak tanımlandı[148]. Soykırım ile ilgili ilk önemli düzenleme, Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararı doğrultusunda 1948 yılında Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin kabul edilmesiyle ortaya çıktı. Bu sözleşme ile soykırım suçunun savaş ya da barış zamanında bir daha işlenmemesi için devletler, anlaşmaya çağırıldı. Bununla birlikte savaş zamanında işlenmesi de soykırımın, suç niteliğini değiştirmez[149]. Yani savaş sırasında soykırım, insanlığa karşı yapılan suçlar ile sivil ve askerlere yapılan kötü muamelelerin hepsi savaş suçu olarak sayıldı[150].

Günümüzde halen geçerli olan ve 1948 yılında imzalanan Soykırım Sözleşmesi'nde Soykırım; ulusal, ırksal, etnik ya da dinsel bir grubu bu haliyle tamamen ya da kısmen yok etme kastıyla işlenen; *a-Grup üyelerini öldürme, b-Grup üyelerine ağır bedensel ya da zihinsel zarar verme, c-Grubu fiziksel olarak tamamen ya da kısmen yok etmeye yönelik yaşam koşulları altına kasıtlı olarak koyma, d-Gruptaki doğumları engellemeye yönelik önlemler dayatma, e-Grubun çocuklarını zorla başka gruba nakletme* şeklindeki eylemler soykırım olarak tanımlandı[151].

Soykırım Sözleşmesi'nin 3. maddesinde de: *a-Soykırım, b-Soykırım suçunu işlemek üzere anlaşmak, c- Soykırım suçunu işlemek üzere doğrudan ve toplumsal tahrik, d- Soykırım girişimi, e- Soykırım suçuna katılma* eylemlerinin cezalandırılacağı ifade edildi[152].

---

[147] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 38.
[148] Arzu Beşiri, *a.g.m,* s.181.
[149] Arzu Beşiri, *Aynı Makale,* s. 181-182.
[150] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 42.
[151] Ebru Çoban, "Uluslararası Hukukta Soykırım Suçu ve Suça Zemin Hazırlayan Toplumsal Yapılar: Ruanda Örneği", *Uluslararası İlişkiler,* C. V, S. 17, Bahar 2008, s. 51.
[152] Ebru Çoban, *Aynı Makale,* s. 51; Serhat Sinan Kocaoğlu, *a.g.m,* s. 144.

Soykırım Sözleşmesi, 9 Aralık 1948 tarihinde devletler tarafından kabul edilerek 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe girdi. Soykırım tanımı; Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde, Roma Statüsü'nün 6. maddesinde, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün 4. maddesinde, Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün 2. maddesinde aynı şekilde yer aldı[153].

Uluslararası Adalet Divanı; Soykırım Sözleşmesi'nin 9. maddesinde, sözleşmenin uygulanması ve yorumlanmasında sözleşmeci taraflar arasındaki uyuşmazlıklarla ilgili olarak görevlendirildi[154].

Türkiye, Soykırım Sözleşmesi'ni 23 Mart 1950 tarihinde onaylamış olup 5630 sayılı Onay Kanunu, 29 Mart 1950 tarih ve 7469 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandı[155]. Soykırım suçuna, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap, Birinci Kısım, Birinci Bölüm'ün 76. maddesi'nde yer verildi[156].

Mezalim ise; zulümler, can yakmalar, haksızlıklar demek olup[157] zulâme, mazlime ve zulm kelimelerinden türemiştir[158]. Mazlime kelimesinin çoğulu olup sözlükte *"tecavüz ve haksızlıklara karşı yapılacak şikâyetler; zalimin elinde bulunan başkasına ait nesne, kişinin kendisinden zulmen alındığından şikâyetçi olduğu şey, mazlum hakkı"* gibi anlamlara gelmektedir[159].

Mezalim, uluslararası hukukta savaş suçu anlamında kullanılmakta olup yeni bir kavramdır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde savaş durumunda yapılan mezalim, savaşın bir gereği kabul edilirdi. İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerin, Yahudileri katletmesi ve Japonların sivil halka ve savaş mahkûmlarına kötü davranması, İttifak Devletleri'ni harekete geçirdi ve bu tür eylem yapanları cezalandırma kararı alındı[160].

---

[153] Arzu Beşiri, *a.g.m,* s. 182.
[154] Serhat Sinan Kocaoğlu, *a.g.m,* s. 155.
[155] https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/33-36.pdf (01.04.2019)
[156] https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html (01.04.2019)
[157] Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, (23. Baskı), Ankara 2006, s. 589.
[158] Ahmet Duran, "İslam Hukukunda Olağanüstü Yetkili Bir Mahkeme Olarak Velâyetü'l-Mezâlim (Mezalim Mahkemeleri), *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi,* S. 25, Yayın yeri yok 2015, s. 252.
[159] Celal Yeniçeri, "Mezalim", *DİA,* C. XXIX, Ankara 2004, s. 515; Ahmet Duran, *a.g.m,* s.252.
[160] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 41-42.

Katliam ise, bir yerdeki insanları toplu şekilde öldürme ve herhangi bir canlı varlığı toplu ve sistemli bir şekilde yok etmek olarak ifade edilmektedir. Toplu cinayet ve katliam kelimeleri kullanılırken anlamları farklılaşmakta ise de her iki kelime de devlet tarafından çok sayıda insanın kasıtlı ve ayrım yapılmadan öldürülmesi anlamına gelmektedir[161].

İşkence ise, sözlükte "incitmek, sıkıştırmak, acı çektirmek; kıvrım, hile" gibi anlamlara gelmektedir. Farsça "şikenc" kelimesinden geçen işkence, genel anlamıyla bir canlıya maddî ve manevî olarak yapılan haksız eziyeti, acı ve ıstırap veren muameleyi ifade etmektedir. Hukuk dilinde işkence, geniş anlamıyla bir şahsın maddî veya manevî varlığına yöneltilmiş maksatlı ve haksız eziyeti, acı ve utanç verici tutum ve davranışı, dar ve teknik anlamıyla ise itirafta bulunması için sanığa veya cezalandırma amacıyla suçluya yapılan aynı nitelikteki haksız davranışları ifade eder[162].

Tehcir kelimesinin kökü, hicret kelimesidir. Sözlük anlamı "göç ettirmek" olan kelime, zorunlu göç hareketi anlamına gelmektedir. Osmanlıların dışında diğer imparatorluklarda da görülen bir iskân ve cezalandırılma yöntemi olarak kullanılmış olup Osmanlılarda tehcirin fazla bir kullanım alanı yoktur. Daha çok sürgün tabiri kullanılmıştır. Tehcir, Osmanlı Devleti'nde bir iskân metodu olarak kullanılan sürgün uygulamasıyla esasta büyük ölçüde örtüşmektedir[163].

Sürgün kelimesi; bir kişinin veya bir topluluğun ceza yahut güvenlik tedbiri olarak yaşadığı yerden başka bir yere, belli bir süre ya da ömür boyu kalmak üzere isteği dışında gönderilmesi ve orada ikamet etmeye mecbur tutulmasıdır[164]. Tehcir ve Sürgün kelimeleri birbirine karıştırılmakta olup birbirinin yerine de kullanılmaktadır[165].

Nüfus Temizliği kavramı *"bir ucunda soykırım diğer ucunda ise göç ettirmek için uygulanan baskı ve şiddetin dâhil olduğu geniş bir yelpaze içerisindeki olayları*

---

[161] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 40.
[162] Şamil Dağcı, "İşkence", *DİA,* C. XXIII, İstanbul 2001, s. 429.
[163] Kemal Beydilli, "Tehcir", *DİA,* C. XL, İstanbul 2011, s. 319.
[164] Talip Türcan, "Sürgün", *DİA,* C. XXXVIII, İstanbul 2010, s. 164.
[165] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 38.

tanımlamaktadır. Bu geniş yelpaze arasında ise toplu nüfus hareketleri ile ülkeden sınır dışı etmek de yer almaktadır. Bütün bu eylemlerin ortak amacı ise belirli bir bölgeden istenmeyen nüfusun varlığına bir şekilde son verilmesi olarak" şeklinde tanımlanmaktadır.

Etnik temizlik kavramı da *"Etnik temizlik, bir etnik gruba mensup insanların zorla yerinden edilmesini amaçlayan değişik siyasal politikaları ifade eder. Genellikle zorla göç ettirme, belirli bir nüfusun yerini değiştirme gibi uygulamaların sonucunda ortaya çıkar. Bu terim, soykırım ile yakından ilişkilidir. En basit şekilde, belirli bir ülke toprağında kontrol icra eden etnik bir grubun, diğer etnik grupların üyelerini ortadan kaldırması şeklinde açıklanabilmektedir. Etnik temizlik, taciz, ayrımcılık, darp, işkence, tecavüz, seri infazlar, sivil halkın bulunduğu yerlerin tahrip edilmesi, bombalanması, halkın zorla bulundukları yerlerden gönderilmesi, mülklerine el konulması, evlerin, ibadet mekânlarının ve kültürel müesseselerinin tahrip edilmesi şeklinde uygulanabilmektedir. Etnik temizlik, bir bölgeden veya ülke topraklarından, bir grubun diğer bir grup tarafından zorla ve sürekli olarak çıkartılması olarak"* ifade edilmektedir[166].

Mehmet Hacısalihoğlu Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde yazdığı *"Yunanistan"* maddesinde *"Batı tarih yazımında, Balkanlar'daki* ***ilk etnik temizlik*** *hareketlerinin Balkan Savaşlarında yapıldığı görüşü yaygın olsa da Saint Petersburg ve Londra Protokollerindeki maddelerle Balkanlar'daki ilk etnik temizlik kararının üstelik Batılı büyük güçler tarafından Müslümanlara karşı alındığı açıktır. Nitekim bu karar, 1829-1832 yılları arasında yapılan diğer görüşme ve protokollerle uygulamaya konuldu", "Saint Petersburg Protokolü'nün birinci maddesi ve Londra Protokolü'nün önemli maddelerinden biri Müslümanların bu Yunan Beyliği'nden çıkarılmasıyla ilgiliydi. Buna göre Müslümanlarla Rumlar'ın arasında karşılıklı kötü muamelenin engellenmesi için ayrılmaları gerekiyordu ve Müslümanlar Yunan Beyliği'nde ve adalarda bulunan mülklerini Rumlar'a satacaktı"* diyerek 19. yüzyılın

[166] Mehmet Şükrü Güzel, "Bir Savaş Suçu Olarak Doğu Trakya'da Yunanistan Tarafından Türklere Yapılan Etnik Temizlik Harekâtı 1920-1922", *Akademik Bakış,* C. VIII, S. 15, Yayın yeri yok 2014, s. 134.

ilk yarısında ilk etnik temizlik hareketlerinin Müslümanlara uygulandığını ifade etmiştir[167].

Uluslararası Anlaşmalar:

İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme: Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1984 tarih ve 39/46 sayılı kararı ile kabul edilip imza, onay ve katılıma açıldı. Sözleşme, 26 Haziran 1987 tarihinde yürürlüğe girdi. Türkiye, sözleşmeyi 25 Ocak 1988 tarihinde imzaladı ve 21 Nisan 1988 tarihinde bir beyan ve bir ihtirazi kayıtla onayladı. 3441 sayılı Onay Kanunu, 29 Nisan 1988 tarih ve 19799 sayılı Resmî Gazete'de yayınlandı[168]. İşkence suçuna, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap, İkinci Kısım, Üçüncü Bölüm'ün 94. ve 95. maddelerinde yer verildi[169].

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihli 217 sayılı kararı ile ilan edildi. Türkiye, 27 Mayıs 1949 tarihli ve 7217 sayılı Resmî Gazete'de yayınlayıp kabul etti. Resmî Gazete'de yayınlanan Beyannamenin 3. maddesinde *"Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferdin hakkıdır",* 5. maddesinde *"Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz",* 9. maddesinde *"Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz, alıkonulamaz veya sürülemez",* 12. maddesinde *"Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır",* 17. maddesinde *"...Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum bırakılamaz"* şeklinde maddeler yer almaktadır[170].

---

[167] Mehmet Hacısalihoğlu, "Yunanistan", *DİA,* C. XLIII, İstanbul 2013, s. 588.
[168] https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/37-51.pdf (06.04.2019)
[169] https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf (06.04.2019)
[170] https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf (06.04.2019); 27 Mayıs 1949 tarihli Resmi Gazete http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf (06.04.2019).

B. Megali İdea ve Yunanistan:

Megali İdea kelimesi Türkçe'ye "Büyük Ülkü", "Büyük Fikir", "Büyük Mefkûre" anlamlarında çevrilmektedir. Türk Tarih Yazımına göre İstanbul başkent olmak üzere Bizans İmparatorluğu'nu en geniş sınırları ile diriltmek ve Yakın Doğu'da büyük bir Yunanistan kurmak şeklinde ifade edilmiştir[171]. Bu ülkü ile öncelikle bağımsız Yunan Devleti'nin kurulması amaçlanırken sonrasında Yedi Adalar, Teselya, Epir, Makedonya, Trakya, Girit Adası, Oniki Adalar, Kıbrıs ve Anadolu'nun Sakarya'ya kadar olan kısmı ve Karadeniz kıyılarında Pontus Rum Devleti'ni yeniden canlandırmayı hedeflemektedir[172]. Megali İdea'yı Patrikhane ve Rumlar da, Bizans İmparatorluğu'nu diriltmek; Küçük Asya'yı Helenleştirmek; Balkanlar ile Anadolu'da Türk hâkimiyetine son vermek olarak dile getirmektedir[173]. Toprakları genişletmek ve boyunduruk altında bulunan kardeşlerini kurtarmak, Megali İdea'nın ideolojik ve retorik temellerini oluşturmaktadır[174]. Megali İdea aslında 1798'den itibaren bu ideal peşinde koşan Yunanlıların emperyalist politikalarının amacıdır[175].

Yunanistan'da 1844 yılında ilk kez seçim yapıldı ve bu seçime Yunan siyasi partilerinden Rus Partisi, İngiliz Partisi ve Fransız Partisi katıldıysa da seçim sonunda Fransız Partisi iktidara geldi[176]. Fransız Partisi Başkanı Ioannis Kolletis, 14 Ocak 1844 tarihinde Yunan Anayasası yapılırken mecliste yaptığı konuşmada; *"Yunanistan Krallığı, Yunanistan değildir. Yunanistan'ın sadece bir parçası, en küçük, en yoksul bir parçasıdır. Yunanlılar, sadece krallık içinde oturanlar değillerdir; aynı zamanda Yanya'da ya da Selanik'te, Serez'de ya da Edirne'de, İstanbul'da ya da Trabzon'da, Girit ya da Sisam Adası'nda, Yunan Tarihine ya da Yunan ırkına bağlı başka yerlerde oturanlar da Yunanlıdır. Helenizm'in iki büyük merkezi vardır: Krallığın başkenti*

---

[171] Nilüfer Erdem, "Megali İdea'nın Anadolu'daki Destekçilerinden Doktor Apostolos N. Psaltoff'un 1912-1922 Dönemindeki Etkinlikleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* C. XIII, S. 27, Yayın yeri yok 2013, s. 64.

[172] Nilüfer Erdem, "Yunan Kaynaklarına Göre 1922 Yılında Batı Anadolu'da Otonom Devlet Kurmaya Yönelik Faaliyetler", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* C.XIV, S. 29, Yayın yeri yok 2014, s. 99.

[173] Necla Günay, "Filik-i Eterya Cemiyeti", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi,* C. VI, S. 1, Kırşehir 2005, s. 272.

[174] Nilüfer Erdem, "Yunan Kaynaklarına Göre…", s. 99.

[175] Oğuz Kalelioğlu, "Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 41, Mayıs 2008, s. 108.

[176] Zafer Çakmak, *İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2007, s. 35.

Atina'dır, İstanbul (Kostantinopolis), büyük başkent, bütün Yunanlıların kenti, düşü, umududur" demişti[177]. Böylece Megali İdea 1922 yılına kadar Yunanlılar için Büyük Yunanistan hayalinin açık bir ifadesi olmuştur. Megali İdea, Yunan ulusunun varoluş sebebi olduğu gibi Yunan siyasetçiler için bir politika malzemesi olarak da kullanılmıştır[178].

Çağdaş Yunan Tarihçiliği, Megali İdea fikrinin dillendirilmesinde 1844 yılını referans göstermişse de bu fikir daha eskilere dayandırılmaktadır. Bu fikri savunanlara göre Megali İdea fikrinin kökeni; Bizans İmparatorluğu'nun 1071 Malazgirt Savaşı'nda yenilmesi, 1204 yılında İstanbul'un IV. Haçlı Seferi'nde yağmalanması, 1453 yılında İstanbul ile 1461 yılında Trabzon'un Osmanlı Devleti tarafından fethi ile aynı tarihi süreçte değerlendirilmelidir. Nihaî hedef olarak Megali İdea, Yakın Doğu'daki bütün Yunan yerleşim alanlarını tek devlet altında toplamayı ve coğrafî olarak genişlemeyi hedeflemiştir. Böylece Megali İdea, Yunan Meclisi'nde dile getirilene kadar çeşitli aşamalardan geçerek resmiyet kazanmıştır[179].

Outkou Kırlı Ntokme makalesinde, "*Elli Skopetea 19. yüzyılda Yunanistan'daki ve uluslararası ortamdaki siyasi gelişmeler ışığında, Megali İdea'nın üç farklı şekilde yorumlandığını dile getirmektedir. Skopetea, 1844 yılından 1856'ya kadar Megali İdea'nın yorumlanmasında ulusal merkezin İstanbul kabul edildiği ve temel hedefin Yunan ya da Doğu İmparatorluğu olduğunu vurgulamaktadır. Bu tarihten sonra Megali İdea bağlamında, özellikle Yedi Adalar'ın Yunanistan topraklarına dâhil olması ile birlikte, ulusal merkez olarak Atina'nın kabul edildiği ve hedefin Yunanistan sınırlarının genişlemesi olduğunu söylemektedir. 1870'lere gelindiğinde ise, Megali İdea'nın bir Helen-Osmanlı İmparatorluğu şeklinde yorumlandığını"* ifade etmektedir[180].

Avrupa'nın Rönesans ve Aydınlanma hareketiyle düşünsel, tarihsel ve kültürel köklerini Antik Helen'de araması; Antik Helen'e duyulan hayranlığı güçlendirdi.

---

[177] Zafer Çakmak, *Aynı Eser,* s. 36; Oğuz Kalelioğlu, *a.g.m,* s. 108; Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 68.
[178] Outkou Kırlı Ntokme, "Ulus Devlet Oluşturmada Yunanistan Örneği: Büyük Ülkü-Megali İdea", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 46, Yayın yeri yok 2010, s. 413.
[179] Outkou Kırlı Ntokme, *Aynı Makale,* s. 413-414.
[180] Outkou Kırlı Ntokme, *Aynı Makale,* s. 414.

Avrupalıların bu yaklaşımı ve "Yunanlıların antik Helenlerin torunu olduğu" iddiası, Yunanlıların ulusal kimlik yaratma çabasını Avrupa'nın öne çıkardığı değerler üzerine kurmasına neden oldu[181].

18. yüzyılda Rusya'da ve Osmanlı Devleti içinde Yunan nüfusun yoğun olduğu bölgelerde zamanla tüccar ve esnaftan oluşan yeni bir sınıf ortaya çıktı. Genç nüfusun meslekî eğitim almak için Batı'ya gitmesinde bu sınıfın katkısı oldu. Bu gençler ve tüccarlar, Milliyetçilik ile Aydınlanma fikirlerini benimseyip bunların Yunan toplumuna aktarılmasını sağladı[182]. Yunan tüccarlar aynı zamanda İstanbul, İzmir, Bükreş, Sakız ve Ayvalık'ta çeşitli okul ve kütüphaneler açarak Yunan ulusçuluk hareketine hizmet ettiler[183]. Yunanlı Gençler, Antik Helen'i Aydınlanma ve Milliyetçiliğin etkisiyle keşfetti; böylelikle Yunan Aydınlanması, 18. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'daki gelişmelerden etkilenen Yunanlı aydın sınıfın oluşmasıyla gelişti ve Yunanca, Balkanlarda sadece Yunanlıların değil diğer Ortodoks toplumlara da aydınlanma değerlerinin aktarılmasında aracı bir dil oldu. Yunanlı aydınlar, büyük bir medeniyet olarak tanımlanan Antik Yunan'a sahip çıkıp etnik kökenlerini vurguladı, Osmanlı hâkimiyetinden kurtulmak ve yeni bir devlet çatısı altında toplanmak amacıyla bağımsızlık fikirlerini halka ve Avrupa'ya duyurmak için çalıştılar. Bu amaca ulaşmak için yeni bir kimliğin benimsenmesi gerekiyordu. Yeni Yunan kimliğinin benimsenmesi ise eğitimsiz olan Yunanlılara modern ve laik bir eğitimle Bizans dışındaki geçmişini öğretmekten geçiyordu[184].

Eğitim alanında, Yunan Devleti içinde ve dışında yaşayan Yunanlılara Yunan kimliğinin aşılanıp[185] güçlendirilmesi için 1837 yılında Atina Üniversitesi kuruldu[186]. Kurulduktan sonra Anadolu'daki Rumlar için orta öğrenime en çok öğretmen yetiştiren kurum Atina Üniversitesi oldu. Rum gençlerinin Atina Üniversitesi'ne gitmelerinin arkasında konsolosluk faaliyetleri olup bu üniversitede eğitim alan

---

[181] Ferhat Pirinççi, "Yunan Ulusal Kimliğinin Oluşumu Sürecinde İçsel ve Dışsal Parametrelerin Analizi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XLVI, S. 1, Yayın yeri yok 2006, s. 54.
[182] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m*, s. 404-405.
[183] Ferhat Pirinççi, *a.g.m*, s. 56-57.
[184] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m*, s. 405-406.
[185] Ferhat Pirinççi, *a.g.m*, s. 67.
[186] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m*, s. 409.

öğretmenler, temel eğitimdeki öğrencileri yetiştirdiler[187]. Atina Üniversitesi'nin verdiği burslarla Yunanistan dışında yaşayan Yunanlılara da eğitim imkânı sağlandı. Bu üniversitenin görevi, devlet idarî yapısında gerekli personeli yetiştirmek ve Batı medeniyetinin Doğu'ya taşınmasını sağlamaktı.[188]. Öğretmenlerin yanında Atina'da eğitim görmüş avukat, doktor ve gazeteci sayısı arttı. 19. yüzyıl sonlarında bu meslek gruplarında eğitim alanlar, doğdukları yere geri döndüler[189]. Atina Üniversitesi'nden mezun olan Yunanlılar, Osmanlı hâkimiyeti altında yaşayan Yunanlılara, Yunanca'yı ve Yunan kültürünü yaymaya başladılar[190]. Osmanlı Devleti içinde hem mesleklerini hem de Hıristiyan unsurlar arasında Yunan propagandasını yapıp Megali İdea'nın amaca ulaşmasına öncülük ettiler[191].

Yunanistan, Anadolu'ya gerçekleştireceği askerî harekât öncesinde Osmanlı Devleti içinde yaşayan Rumları eğitmek için bir eğitim seferberliği de başlattı. Kilisenin desteğiyle Yunan Devleti, Atina Üniversitesi, Anadolu ve Trakya'da kurulan Rum cemiyetleri bu amaç için işbirliği içerisinde çalıştılar[192]. Bu, Megali İdea'nın bir başka boyutu olup Yunanistan için en az toprakları genişletmek kadar önemliydi. Sınırların genişletilmesinde konsolosluklar ve Rum okullarının da katkısı oldu. Her ikisinde de Atina'da eğitim alan kişiler yer aldı. Özellikle Yunan Devleti kurulduktan sonra Osmanlı Devleti içindeki Rumların eğitiminde büyük bir değişim oldu. Yunan isyanı öncesinde Rumların orta öğrenimindeki öğretmenler ya dinî eğitimin en önemli merkezlerinde ya da Avrupa üniversitelerinde eğitim aldılar[193]. Osmanlı Devleti'ndeki Rumlar, Rum okullarında bu öğretmenlerden eğitim aldılar. Aldıkları eğitim nedeniyle kendilerini Yunanistan'ın bir parçası olarak görmeye başladılar. Öyle ki bu okullarda okuyan Rum kız çocukları şuurlu ve kasıtlı olarak saçlarını Yunan bayrağının renkleri olan mavi-beyaz kurdelelerle bağladıkları gibi kız erkek tüm öğrenciler Yunan Tarihi'ni bütün ayrıntılarıyla öğrenmekteydiler[194].

---

[187] Nilüfer Erdem, "Megali İdea'nın Anadolu'daki…", s. 65.
[188] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 409-410.
[189] Nilüfer Erdem, "Megali İdea'nın Anadolu'daki…", s. 66.
[190] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 409.
[191] Nilüfer Erdem, "Megali İdea'nın Anadolu'daki…", s. 66.
[192] Nilüfer Erdem, "Yunan Kaynaklarına Göre…", s. 99.
[193] Nilüfer Erdem, "Megali İdea'nın Anadolu'daki…", s. 65.
[194] Bülent Atalay, *Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Siyasi Faaliyetleri (1908-1923),* Tatav Yayınları, İstanbul 2001, s. 71.

Çağdaş Yunan kimliğinin oluşturulabilmesi için tarihin "Helenleştirilmesi-Yunanlaştırılması" gerekiyordu. Bavyeralı tarihçi Jacob Philipp Fallmerayer, Bizans döneminden beri yaşanan göçler sebebiyle o dönem Yunanistan'da ve genel olarak Güney Balkanlarda Yunanlı bulunmadığı, halkın tümünün Slav ırkından ve Arnavutlardan oluştuğu tezini savunmaktaydı. Fallmerayer'in tezi; bir yandan Yunanlıların etnik kökeninin sorgulanmasına ve Avrupa'da Helenseverliğin azalmasına neden olurken bir yandan da Yunanistan'da tarihin yeniden yazılmasına ve Yunanlaştırılmasına itici bir güç oldu. Fallmerayer'in tezine cevap vermek ve aksini kanıtlamak için Yunan toplumuna düşen üç ayrı görev bulunmaktaydı. Birincisi Antik Yunan'dan Çağdaş Yunan Devleti'ne kadar tarihin sürekliliğinin sağlanması gerekiyordu, bunun için tarihçilere önemli görev düşmekteydi. İkincisi geçmiş çağların örf, adet, müzik, şiir vb. kanıtlarını kaydedip Yunanlılığın devamlılığı ve dünün bugünle bağlarının varlığını kanıtlamak için halkbilimcilere görev düşmekteydi. Üçüncüsü ise 1821 ayaklanmasına dikkat çekilip bu ayaklanmanın yeniden doğuş olduğunu ortaya koymaktır. Böylelikle ayaklanmaya katılanların hayal mahsulü değil gerçek bir Yunanlı oldukları, bu savaşa özgürlük ve milli egemenliklerini kazanmak için gönüllü olarak katıldıklarını ispat etmekti[195].

Tarih içinde Yunan ulusunun sürekliliğinin sağlanmasında ve tarihin Helenleştirilmesinde Spiridon Zambelios ve Konstantinos Paparigopulos ön plana çıkan iki isim oldu. Bu süreçte tarihçileri 'Bizans' konusu meşgul etti çünkü Yunan Ayaklanması sürecinde Bizans konusunda fazla bilgiye sahip olmadıkları gibi Yunanlı aydın ve düşünürlerce "Bizans Ortaçağın yükü" olarak algılanmaktaydı. Paparigopulos, başlangıçta Yunan tarihine Bizans'ın dâhil edilmemesini önerdiyse de Avrupa'da Romantizm akımı ve Bizans'ın övülmesi, Paparigopulos ve Zambelios'un tarih çalışmalarında Bizans'ı Yunan tarihinin bir parçası olarak ifade etmesine sebep oldu[196].

[195] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 410.
[196] Outkou Kırlı Ntokme, *Aynı Makale,* s. 410-411.

Helenizm'in tarih boyunca sürekliliğinin sağlanması, Megali İdea'ya bilimsel bir platform oluştururken 14 Ocak 1844 tarihinde İoannis Kolettis'in Yunan Meclisi'nde yaptığı konuşmada Megali İdea ilk defa resmî olarak dile getirildi[197].

Yunan ulus inşasında "biz"den olmayan "öteki" unsuru yaratıldı. Bu noktada ulusal kimliğin "öteki" üzerinden tanımlanması, ulusu bütünleştirici bir etki yarattı. Bu çerçevede ilk defa 1834 yılında yayınlanan Yunan romanlarında Türkler *"ortak negatif özelliklere sahip bir ulus, tarihsel düşman, problemlerin kaynağı ve bir tehdit"* olarak işlenip ortaya konuldu. Yunan ulus inşasında oluşturulan "biz" ile Helenohristiyanlık düşüncesi birbirine oldukça yakındır. Öyle ki her ikisi de kesintisiz bir Yunan tarihine, dile, dine, ortak değerlere, ulusal sınırlara dayandığından Yunan ulusunu diğer uluslardan üstün tutmaktadır[198].

24 Şubat 1821 tarihinde İpsilantis'in yayınladığı bildiri, Yunan ulusçuluk hareketinin hangi aşamaya geldiğini göstermekteydi. Bildiride, bir ulusa ait unsurlardan etnik köken, din ve toprağa vurgu yapıldı; ulusu ötekilerden farklılaştıran "biz" e dayalı ulus kimliğini aşılayan birçok öğeye dikkat çekildi. Ortodoksluğa özellikle vurgu yapıldı, vatan olarak ifade edilen toprakların özgürleştirilmesi gerektiği dile getirildi. Bu toprakların sadece Yunanlıların yoğun yaşadığı yerler olmadığı gibi antik dönem topraklarını da kapsadığı belirtildi[199].

Osmanlı Devleti'nde Rum milleti içinde bir aristokrat sınıf olan Fenerlilerin (İstanbul'un Fener Bölgesinden adını almaktadır), Rum milletinden sorumlu olan Patrikhane üzerinde etkisi büyüktür. Fenerlilerin, Yunanlıların milletten devlet olmaya giden süreçte özellikle düşünce alanında ve Yunan ulus kimliğinin oluşturulmasında önemli katkıları oldu. Aynı zamanda kurulacak olan yeni devlet içinde önemli bir pozisyona sahip oldular[200].

Osmanlı Devleti içinde çok geniş ayrıcalıklara sahip olan Ortodoks Kilisesi, Megali İdea düşüncesini uygulayan esas güç oldu[201]. Kendini Bizans'ın mirasçısı

---

[197] Outkou Kırlı Ntokme, *Aynı Makale,* s. 412-413; Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 68.
[198] Ferhat Pirinççi, *Aynı Makale,* s. 68.
[199] Ferhat Pirinççi, *Aynı Makale,* s. 59.
[200] Ferhat Pirinççi, *Aynı Makale,* s. 56.
[201] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 62.

olarak gören ve en büyük hedefi ise Bizans'ı canlandırmak olan[202] Patrikhane, Türkler aleyhine iki yönlü politika takip etti. Birincisi; Avrupa kamuoyunda patrikhaneyi Müslümanların eline düşmüş mazlum bir kuruluş olarak tanıtmak. İkincisi ise; Rum olmayan Ortodoks tebaayı Rumlaştırarak Bizans İmparatorluğu'nu diriltmektir[203].

Yunanistan'ın toprak isteğini gerçekleştirmek için Anadolu'da türlü hazırlıklar yapan Patrikhane, bir yandan kiliseler ile Rum okullarına silah depolayıp Rum halkını Yunan işgaline destek vermek üzere eğitti diğer yandan da Rum halkını Müslümanları öldürmeleri için teşvik etti[204].

Ortodokslar'dan para toplayarak silah temin etmeye çalışan Patrikhane'nin isyanlarda da parmağı vardı. Öyle ki patrik olarak seçilmeden önce bir Rum asi olan Meletios, 1889 Girit İsyanı'nın her aşamasında bulunmuştu. Bu özelliğini Patrik olduktan sonra da devam ettirdi. İstanbul Rum Ortodoks kiliselerinde yönettiği ayin sonrasında yaptığı konuşmalarda Türk milletinin yok edilmesi için Rumları kışkırtmaktaydı[205]. Patrikhane ve Yunanistan temin ettikleri silahları Yunanistan'dan Osmanlı topraklarına göndermekteydi. Yunanistan'dan Patrikhane'ye diye gönderilen şarap fıçıları içerisinde şarap kadar silah da Galata'da meyhanecilik yapan Çolak Nikola aracılığıyla Osmanlı topraklarına sevk edildi[206].

Öte yandan Yunan Ortodoks Kilisesi, İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi'nden ayrılmak istemekteydi. Bundaki amaçları, halk ile devlet arasındaki bağı sağlamlaştırarak devlet otoritesinin ulaşamadığı bölgelere din aracılığıyla ulaşabilmekti. Yunan ayaklanmasının öncüleri arasında Ortodoks din adamları da yer almaktaydı ve Patrikhane'nin etkisinden kurtulmak istemekteydiler. Zira Patrikhane, Yunan bağımsızlığına destek verse de Osmanlı sınırları içindeydi ve Osmanlı'nın çizdiği sınırlar içinde hareket etmekteydi. Yunan entellektüeller de, ulus-devlet inşası için Patrikhane'den ayrılmayı gerekli görmekteydi. Fakat buna Patrikhane'nin karşı çıkmasına rağmen 1833 yılında Yunan Ortodoks Kilisesi, İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi'nden ayrıldı ve bağımsızlığını ilan etti. Ayrılıktan sonra Yunan Kilisesi

---

[202] Necla Günay, *a.g.m,* s. 272.
[203] M. Süreyya Şahin, "Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi", *DİA,* C. XII, İstanbul 1995, s. 344-345.
[204] M. Süreyya Şahin, *Aynı Makale,* s. 346.
[205] Bülent Atalay, *a.g.e,* s. 38, 200.
[206] Bülent Atalay, *Aynı Eser,* s. 40.

ile Patrikhane arasında 1850 yılında uzlaşma sağlandı ve Yunan Kilisesi'nin bağımsızlığı Patrikhanece tanındı[207].

Yunan bağımsızlık hareketi örgütü olan Filiki Eterya Cemiyeti, 1814 yılında Rusya'nın Odesa şehrinde Skufas ve Emmanuel Ksanthos adlı iki Rum ile Yanyalı Atmas Çakalof adlı bir Bulgar olan üç tüccar tarafından kuruldu. Cemiyet kısa zamanda Osmanlı Devleti'nde ve yabancı şehirlerde şubeler açtı. Gittikçe büyüyen örgüt, Yunanistan'da çeteler kurdu ve halk üzerinde etkili olabilmek için papazları kullandı[208]. Örgüt 1816 yılından sonra Rusya ile temasa geçti[209]. 1820 yılında Filiki Eterya'nın başına Rus Çarı I. Alexandr'ın yaveri Aleksandr İpsilantis getirildi[210]. 1814-1876 yılları arasında faaliyet gösteren Filiki Eterya Cemiyetinin amaçlarından bir tanesi Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması idi ve cemiyetin faaliyetleri sonucunda Yunanistan bağımsızlığını kazandı[211]. 1894 yılında Atina'da Etniki Eterya Cemiyeti kurulmuş olup Filiki Eterya Cemiyeti'nin devamı niteliğindeydi. Etniki Eterya Cemiyeti, Filiki Eterya Cemiyeti gibi Megali İdea'yı gerçekleştirmeyi hedefledi[212]. 1821-1919 yılları arasında Etniki Eterya Cemiyeti'nin merkezi İstanbul Patrikhanesi oldu ve 1919 yılında Mavri Mira Cemiyeti, Patrikhane'nin aracılığı ile kuruldu[213]. Etniki Eterya Cemiyeti'nin Osmanlı Devleti içindeki tüm şubeleri, Rum ticaret şirketleri maskesi altında faaliyetlerini yürüttü. Bu faaliyetlerinde imtiyazlar nedeniyle denetlenemeyen kiliseleri karargâh olarak kullandı. Din adamları, Cemiyetin aktif birer üyesi olarak çalıştı. İsyanı desteklemek için kiliselere maddî yardım toplayıp cephane depoladı, Rusya ve Avrupa Devletleri'nden de yardım istediler[214].

---

[207] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 66.
[208] Necla Günay, *a.g.m,* s. 273; Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 31-32.
[209] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 58.
[210] Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 32; Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 59.
[211] Necla Günay, *a.g.m,* s. 284.
[212] Necla Günay, *a.g.m,* s. 282, 284; Nihat Gül, *Balkan Harbi ve Takip Eden On Yıllık Süreçte Yunan Dış Politikası Esasları Ekseninde Türk ve Gayrimüslimleri Hedef Alan Baskıcı ve Asimilasyona Matuf Uygulamalar ve Günümüze Yansımaları,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2007, s. 12-14.
[213] Selahattin Salışık, *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Etnik-i Eterya,* Ar Matbaası, İstanbul 1968, s. 145.
[214] Tansel Topbaş, *Ekümeniklik ve Fener Rum Patrikhanesi,* (Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2007, s. 29.

C. Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden Ayrılışı

1788 yılından beri Yanya Valisi olan Tepedelenli Ali Paşa'dan çekinen Rumlar, bir an önce ondan kurtulmaya çalışmaktaydılar[215]. Rumların faaliyetlerini öğrenip sert bir şekilde müdahale eden Tepedelenli Ali Paşa'nın, Rum asıllı Halet Efendi'nin entrikaları yüzünden Sultan II. Mahmut ile arası açıldı ve görevinden alındı[216]. Bunun üzerine Tepedelenli Ali Paşa 1820 yılında isyan etti. Rumlara silah ve para desteğinde bulunan Tepedelenli Ali Paşa, Rumları da isyana teşvik etti[217]. İsyan eden ve Rumlarla işbirliği yaparak isyan etmelerini sağlayan Tepedelenli Ali Paşa'nın üzerine Osmanlı Devleti kuvvet gönderdi. Osmanlı ordusunun Tepedelenli Ali Paşa ile uğraşması Rumlara rahat bir nefes aldırdı[218]. Tepedelenli Ali Paşa'nın iki yıla yakın süren isyanı 1822 yılında Hurşid Paşa komutasındaki Osmanlı kuvvetleri tarafından bastırıldı ve Tepedelenli Ali Paşa öldürüldü[219]. Tepedelenli Ali Paşa'nın ortadan kalkmasıyla Megali İdea'nın eylem safhası başladı. İlk hedef olan Yunan isyanı başlatılarak Megali İdea Türklerin aleyhine işletildi[220].

6 Mart 1821 tarihinde Filiki Eterya Cemiyetinin Başkanı İpsilantis, Prut Nehri'ni geçti ve Etniki Eterya Cemiyeti üyelerinden Fenerli Rum ailelerin etkisi ile de Eflak ve Boğdan'da Yunan ayaklanmasını başlattı[221]. Ayaklanma esnasında İpsilantis'in beklediği gibi Sırplar, Romenler ve Bulgarlar destek vermedi[222]. Ayaklanma, Kofçalı Yusuf Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından Haziran 1821 tarihinde bastırıldı. İpsilantis Avusturya'ya kaçtı ve yedi yılını buradaki hapishanelerde geçirdi. Ayaklanma daha sonra Mora ve Ege Adalarına sıçradı. Mora'daki ayaklanmanın başına Alexsandr İpsilantis'in kardeşi Dimitrios İpsilantis geçti[223]. Mora yarımadasındaki bu isyan sonucunda Osmanlı yöneticileri karşı

---

[215] Oğuz Kalelioğlu, *a.g.m,* s. 110.
[216] Zekeriya Türkmen, "Girit Adasını Osmanlı İdaresinden Ayırma Çabaları: Yunan İsyanını Takip Eden Dönemdeki Gelişmeler (1821-1869)", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,* S. 12, Ankara 2001, 223; Oğuz Kalelioğlu, *a.g.m,* s. 110.
[217] Mehmet Hacısalihoğlu, "Yunanistan", *DİA,* C. XLIII, İstanbul 2013, s. 588; Kemal Beydilli, "Tepedelenli Ali Paşa", *DİA,* C. XL, İstanbul 2011, s. 478.
[218] Zekeriya Türkmen, *a.g.m,* s. 223.
[219] Kemal Beydilli, *"Tepedelenli Ali Paşa",* s. 478.
[220] Oğuz Kalelioğlu, *a.g.m,* s. 110.
[221] Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 32; Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 60; M. Süreyya Şahin, *a.g.m,* s. 345.
[222] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 60.
[223] Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 32-33; Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 60.

tedbirler aldı. II. Mahmut, İstanbul Fener Patriği Grigorius'u ayaklanmada parmağı olduğu sebebiyle 22 Nisan 1821 tarihinde idam ettirerek isyanın daha da büyümesine neden oldu[224]. 1822 yılında Mora'da toplanan Millet Meclisi'nde Yunanistan'ın bağımsızlığı ilan edildi, anayasa oluşturularak Fenerli Aleksandr Mavrokordatos Yunanistan'ın ilk başkanı seçildi[225].

1821-1824 yılları arasında Avrupalı Devletler Mora'daki isyana karışmamışken Avrupa kamuoyunda Yunan isyanına duyulan ilgi, Avrupalı Devletler'in tutumunu değiştirdi[226]. Mora'daki isyana Avrupalı Devletler'den çok sayıda gönüllü katılmış olup bunlardan biri de İngiliz Lord Byron'dur[227].

II. Mahmut, Mora'daki ayaklanmayı bastırmak için Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan yardım istedi. Mısır'dan gelen ordu sayesinde isyan bastırıldı[228]. Kendisine Mora ve Girit valilikleri verilen Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın durumu karşısında İngiltere ve Rusya Petersburg'da görüşmelere başladı. Görüşmeler neticesinde Petersburg'da 4 Nisan 1826[229] tarihinde bir protokol imzalandı. Protokole göre; Yunanistan, Osmanlı Devleti'ne vergiyle bağlı özerk bir devlet olacak, bütün Türkler Yunanistan'dan çıkarılacaktı. Böylelikle bağımsız bir Yunanistan'ın kurulması için ilk adım atılmış oldu[230]. Bu protokol; Avusturya, Prusya ve Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmezken Fransa bunu kabul etti. Bunun üzerine İngiltere, Rusya ve Fransa arasında 6 Temmuz 1827 tarihinde Londra'da, Petersburg'da imzalanan protokolü doğrulayan yeni bir protokol imzalandı ve aynı kararlar alındı[231]. Osmanlı Devleti bu protokolü iç işlerine müdahale olarak görüp reddedince İngiliz,

---

[224] Selahattin Salışık, *a.g.e,* s. 194; Zafer Çakmak, *a.ge,* s. 33.
[225] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye,* C. II, E Yayınları, İstanbul 2006, s. 45.
[226] Nihat Gül, *a.g.t,* s. 6.
[227] Serap Toprak, "1821 Mora İsyanı", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* S. 6, Yayın yeri yok 2011, s. 324.
[228] Nihat Gül, *a.g.t,* s. 6.
[229] Serap Toprak'ın makalesinde Petersburg Protokolü'nün tarihi 4 Nisan 1827 olarak verilmiştir. Fakat Zafer Çakmak'ın İzmir Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi, Murat Özcan'ın Tarihin Işığında Yunan Mezalimi adlı eserleri ile Diyanet İslam Ansiklopedisi'nin 43. cildinde Mehmet Hacısalihoğlu tarafından kaleme alınan Yunanistan maddesinde Petersburg Protokolü'nün tarihi 4 Nisan 1826 olarak verildiğinden bu çalışmada 1826 tarihi dikkate alınmıştır. Bkz. Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 33; Murat Özcan, *a.g.e,* s. 58; Mehmet Hacısalihoğlu, "Yunanistan", s. 588.
[230] Serap Toprak, *a.g.m,* s. 325.
[231] Selahattin Salışık, *a.g.e,* s. 195; Nihat Gül, *a.g.t,* s. 6.

Rus ve Fransız donanması Mora ile Çanakkale Boğazı'nı abluka altına aldı[232]. Ayrıca 1821 yılında başlayan ve Mora'ya sıçrayıp devam eden Yunan ayaklanması kontrol altına alınmak üzereyken Avrupalı Devletler, 1827 yılında Osmanlı ve Mısır donanmalarını Navarin'de yaktı. Bu olay, Yunanlılara bağımsız bir Yunan Devleti'nin temelini oluşturması bakımından önemlidir[233]. Osmanlı Devleti, Navarin olayı için bu üç devletten özür, tazminat ve Yunan işlerine karışmamalarını istediyse de Avrupalı Devletler bunun sebebinin Osmanlı donanması olduğunu iddia ettiler[234].

Osmanlı Devleti'nin Navarin'de donanmasını kaybettiği ve Yeniçeri Ocağı'nı kaldırdığı bir dönemde Rusya, Osmanlı Devleti'ne 26 Nisan 1828 tarihinde savaş ilan etti[235]. Bu arada Londra'da 1829 yılında İngiltere, Fransa ve Rusya arasında bir protokol imzalandı. Buna göre; Yunanistan Osmanlı'ya bağlı bir krallık olacak, başa geçen kral İngiltere, Fransa ve Rusya hanedanlıklarına mensup olmayacaktı. Böylece kurulacak olan Yunan Devleti'nin yapısı şekillendirilmeye çalışıldı[236]. Devam eden savaşta Rusya, bir taraftan Balkanlardan gelerek Edirne'yi diğer taraftan da doğudan gelerek Erzurum'u aldı. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, Rusya'ya yenildi ve II. Mahmut Avrupa Devletleri'nin arabuluculuğunu istemek zorunda kaldı[237]. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan görüşmelerde 14 Eylül 1829 tarihinde Edirne Antlaşması imzalandı[238]. Antlaşmaya göre; Yunanistan bağımsız olacak. Sırbistan, Eflak ve Boğdan'ın imtiyazları genişletilecek. Osmanlı Devleti savaş tazminatı ödeyecekti[239]. Osmanlı Devleti, bu antlaşmayla bağımsız bir Yunanistan Devleti'nin kurulmasını kabul etti[240] ve 1826 tarihli Petersburg Protokolünü de tanımış oldu. Edirne Antlaşması'ndan kısa süre sonra İngiltere, Fransa ve Rusya arasında 3 Şubat 1830 tarihinde Londra'da yeni bir protokol imzalanarak bağımsız Yunanistan

---

[232] Nihat Gül, *Aynı Tez,* s. 6; Serap Toprak, *a.g.m,* s. 326.
[233] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 61.
[234] Sina Akşin, "Osmanlı Devleti 1600-1908", *Türkiye Tarihi,* Yayın Yönetmeni Sina Akşin, Onuncu Basım, Cem Yayınevi, İstanbul 2009, C. III, s. 110.
[235] Bekir Sıtkı Baykal, "Edirne'nin Uğramış Olduğu İstilalar", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 180; Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 34; Sina Akşin, *a.g.e,* C. III, s. 110.
[236] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 62.
[237] Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, *a.g.e,* C.II, s. 60-61.
[238] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 58.
[239] Şerafettin Turan, "Edirne Antlaşması", *DİA,* C. X, İstanbul 1994, s. 443.
[240] Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 34.

Krallığının kurulduğu ilan edildi[241]. 1821 yılında başlatılan ve 1830 yılında bağımsızlık ile sonuçlanan Yunan isyanı, Megali İdea'nın gerçekleşmesindeki ümidi güçlendirdi ve böylece Yunanistan Patrikhane'nin desteğiyle Osmanlı Devleti'nin aleyhinde çalışmalarına başladı[242].

Yunanistan'ın bağımsızlığını elde etmesiyle Bavyera Kralının oğlu, 1832 yılında İngiltere, Fransa, Rusya ve Bavyera arasında yapılan bir anlaşmayla Yunanistan Kralı ilan edildi ve Kral I. Otto adını aldı[243].

Yunanistan kralı Otto, 1862 yılına kadar ülkeyi yönettiyse de yaşanan darbe ile Avrupalı Devletler'in seçtiği Danimarka Prensi William, 1864 yılında Kral I. Yorgos adıyla Yunanistan'ın başına geçti. 1844 Anayasası'yla getirilen demokratik özgürlükler biraz daha genişletilerek yeni bir anayasa kabul edildi. Yunanistan'ın bağımsızlık savaşı sonrası ilk sınır genişlemesi, İyon Denizi'ndeki İyon Adaları'nın Yunanistan'a bağlanması ile gerçekleşti. 19. yüzyıl sonlarından 20. yüzyılın başına kadar Yunanistan'da Trikupis ve Deliyannis arasında iktidar dönüşümlü olarak el değiştirdi. Aynı tarihlerde toprak reformu yaşandı ve 1878 Berlin Kongresi ile Tesalya bölgesi Yunanistan sınırları içine alındı. Bu gelişmelere rağmen Yunanistan'ın dış borçları ve yanlış ekonomik politikaları sebebiyle 1893 yılında Başbakan Trikoupis, devletin iflasını açıklamak zorunda kaldı ve Avrupalı Devletler'in baskısıyla Yunanistan'da uluslararası bir denetleme kurulu kuruldu. Öte yandan Yunanistan'ın coğrafî olarak genişlemesi yeterli olmamaktaydı. Girit Adası'nın sınırlar dışında kalması, adada ayaklanmalara, Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin gerilmesine ve Avrupalı Devletler'in müdahale etmesine sebep oldu. Yunanistan, 1897 yılında Girit'e asker gönderdiği esnada Osmanlı Devleti'ne Tesalya civarında yenildi. Bu yenilgi Megali İdea'nın kolay gerçekleşemeyeceğini gösterdi[244]. 1897 yenilgisi aynı zamanda Megali İdea'yı romantik bir hayalden bir politika haline dönüştürecek olan Venizelos'un Yunan siyaseti içindeki yerini de hazırladı[245]. Özerk olan Girit

[241] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 58.
[242] M. Süreyya Şahin, *a.g.m,* s. 345.
[243] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 63.
[244] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 414-416.
[245] Damla Demirözü, "Megali İdea'dan Ankara Antlaşmasına (1930) Eleftherios Venizelos", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 35-36, Yayın yeri yok Mayıs-Kasım 2005, s. 297.

Adası'nın Yunanistan'a dâhil olamaması ve Yunanistan'da yaşanan ekonomik sıkıntıların giderilememesi sonucu siyasetçilere olan güven azaldı ve bu güvensizlik neticesinde Yunan askerleri tarafından 1909 yılında Goudi Darbesi ile askerî müdahale yaşandı. Yunanistan'da Cunta yönetimi, ülkenin idaresini bırakmak için halkın gözünde güvenilir ve eski siyasetçilerle ilişkisi olmayan Elefterios Venizelos'u seçti. Aralık 1910 yılında yapılan seçimlerde ezici bir çoğunlukla Venizelos iktidara getirildi[246]. Girit'te başarılı bir politikacı olan Venizelos, Girit'ten Atina'ya geldi ve başbakanlık görevini üstlendi[247].

Venizelos, Yunanistan'da uyguladığı politika ile farklı grupların desteğini aldı ve ülke içinde birlik anlayışının oluşmasını sağladı. Venizelos'un iktidara gelmesinden kısa bir süre sonra Balkanlarda Makedonya sorunu yeniden ortaya çıktı ve böylece bu toprak parçası Balkan Savaşları ile çekişme sahası haline geldi. Balkan Savaşları sonunda Yunanistan sınırlarını üçüncü kez genişletmiş oldu[248], hem ülke nüfusu hem de Yunanistan'ın yüzölçümü iki katına çıktı[249]. Böylece Yunanistan ve Yunanistan dışında yaşayan Yunanlılar arasında Megali İdea'nın hayal olmadığı, gerçekleştirilebilir bir politika olduğu düşüncesi doğdu; Megali İdea'yı gerçekleştirebilecek faaliyetler de hızlandırıldı[250].

Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte Venizelos ile Kral Konstantinos arasında savaşa katılıp katılmama konusunda fikir ayrılığı yaşanmaktaydı[251]. Venizelos, İtilaf Devletleri ile beraber savaşa girip bu sayede Megali İdea'yı gerçekleştirmeyi istiyordu. Kral Konstantinos ise eşinin Alman İmparatoru II. Wilhem'in kız kardeşi olması nedeniyle İttifak Devletleri'nin yanında yer alınması gerektiğini savunuyor fakat İtilaf Devletleri'nin askeri gücünü bildiği için İttifak Devletleri'nin yanında yer alınmaması durumunda tarafsız kalınmasının daha uygun olacağı görüşündeydi[252]. Yani Kral Konstantinos, *"Küçük fakat saygın Yunanistan"*

[246] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 416. Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 71-72.
[247] Damla Demirözü, *a.g.m,* s. 298.
[248] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 417.
[249] Damla Demirözü, *a.g.m,* s. 299.
[250] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 72.
[251] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 417; Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 72.
[252] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 417.

olarak kalmayı savunmaktaydı[253]. Venizelos ile Kral Konstantinos arasındaki bu anlaşmazlık halka yansıdı[254]. Yunan toplumunda 'Milli Bölünme' olarak adlandırılan kamplaşmalar[255] ise Birinci Dünya Savaşı arifesinde Yunanistan'da siyasî krize neden oldu. Kral taraftarları savaşta tarafsız kalınmasını ve Megali İdea'yı gerçekleştirmek için önce iktisadî kalkınmanın sağlanmasını savunurken Venizelos taraftarları Osmanlı Devleti'nin parçalanma planları içinde yer alıp antik Yunan toprakları sayılan toprakları ele geçirmeyi, esaret altında olan Yunanlıları bir devlet altında toplamayı savundu[256]. Bu fikir ayrılığı neticesinde Venizelos, İtilaf Devletleri'nin desteğini alarak 1916 yılı Ekim ayında Selanik'te geçici bir hükümet kurdu; bu durum Yunanistan'da iki ayrı yönetimin ortaya çıkmasına sebep oldu. Kral Konstantinos, Atina ve çevresinde; Venizelos, Selanik ve çevresinde yönetimi ele aldı. Venizelos, 1917 yılı Haziran ayında İtilaf Devletleri'nin desteğiyle Atina'ya döndü; Kral Konstantinos ise idareyi ikinci oğlu Aleksandros'a bırakıp ülkeden ayrıldı. Venizelos, İtilaf Devletleri'nin Birinci Dünya Savaşı'nda galip gelmesiyle Osmanlı topraklarının paylaşımıyla ödüllendirileceğini ve Megali İdea'nın gerçekleşmesinin yakın olduğunu düşünmekteydi[257].

Venizelos, Megali İdea'nın önemli aşamalarından olan Küçük Asya'yı kendine katma amacıyla İzmir'e asker çıkardı ve Batı Anadolu'da ilerlemeye başladı[258]. Bu konu ile ilgili geniş bilgi "Millî Mücadele Dönemi" başlığında anlatıldığından burada tekrar bahsedilmemiştir.

Yunanistan'da 14 Kasım 1920 tarihinde seçimler yapıldı. Venizelos, seçimler öncesinde hem Anadolu'da Yunan ordusunun başarıları hem de Sevr Antlaşması'nın imzalanması sayesinde başarılı olacağını düşünmekteydi[259]. Fakat Anadolu'da başlayan Millî Mücadele Venizelos'un oy kaybetmesine sebep oldu ve Venizelos, Kral yanlısı Rallis'e iktidarı devretti ve ardından Kral Kostantinos Yunanistan'a döndü[260].

---

[253] Damla Demirözü, *a.g.m,* s. 300.
[254] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 417.
[255] Damla Demirözü, *a.g.m,* s. 300.
[256] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 417.
[257] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s.72-73; Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 417-418.
[258] Ferhat Pirinççi, *a.g.m,* s. 73.
[259] Damla Demirözü, *a.g.m,* s. 303.
[260] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 418.

Eski Yunanistan'da *"Küçük Fakat Saygın Yunanistan"* fikrini savunan halk, sokaklarda İzmir ve Batı Trakya için 'bu yerleri istemiyoruz' şeklinde slogan attı. 1920 yılı seçimlerinde Venizelos'un yanında Megali İdea politikasına da oy verilmedi. Hayır oylarında, Venizelos karşıtları kadar Yunanistan'a yeni katılan topraklarda yaşayan ve Yunanlı olmayan halkın da katkısı bulunmaktadır. Seçimler, Venizelos ve Megali İdea'sının teorik düzeyde ilk yenilgisi oldu. Seçimlerin galibi ise *"Küçük Fakat Saygın Yunanistan"* taraftarlarıydı[261]. Kral Konstantinos, Yunan ordularının Anadolu'ya çıkmasına ilk etapta karşı çıktıysa da Megali İdea'nın gerçekleşmesi için Anadolu'daki Yunan harekâtına destek verdi. Türklerin mücadelesi, Yunanlılar kadar diğer güçleri de zor durumda bıraktı. İtalya ve Fransa, Osmanlı topraklarından ayrılırken İngiltere savaştaki manevî varlığını sürdürdü. Sevr Antlaşması'nın yürürlüğe girmemesi ve Avrupalı Devletler'in Yunanistan planının işe yaramaması, Yunanlıları hem Anadolu'da hem de uluslararası alanda yalnız bıraktı. 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir Türkler tarafından geri alınırken 11 Ekim 1922 tarihinde imzalanan Mudanya Ateşkes Anlaşması ile Türk-Yunan savaşı sona erdi. Yunanistan, Anadolu topraklarından çekildi ve en önemlisi artık Megali İdea hayalinin gerçekleştirilemeyeceği ile yüzleşti[262]. 1920 yılı seçimlerinde yenilen Venizelos, aktif siyaseti bırakıp Paris'e yerleşti fakat 1922 yılı yenilgisi sonrasında Lozan'da Yunanistan'ı temsil etmek üzere ülkeye çağırıldı. Venizelos, Lozan Antlaşması'nı imzalayarak hem Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşuna hem de Megali İdea fikrinin yenilgisine tanık oldu[263].

Anadolu'daki yenilgi, Yunan iç siyasetinde dengelerin değişmesine neden olurken yenilginin faturasını Anadolu'daki Yunan ordusunun komutanları idam edilerek ödedi[264].

[261] Damla Demirözü, *a.g.m,* s. 303.
[262] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 418-419.
[263] Damla Demirözü, *a.g.m,* s. 304.
[264] Outkou Kırlı Ntokme, *a.g.m,* s. 419.

D. Doğu Trakya Üzerinde Yunan Tehlike ve İşgali

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Thomas Woodrow Wilson, Birinci Dünya Savaşı'na girdikten bir süre sonra 8 Ocak 1918 tarihinde kendi adıyla bilinen 14 maddelik Wilson İlkeleri'ni Amerikan Kongresi'nde ilan etti[265]. Bu ilkelerin 12. maddesi *"Şimdiki Osmanlı İmparatorluğu'nun Türklerle meskûn kısımlarına tam bir hükümranlık hakkı tanınması, fakat bugün Türk hâkimiyetinde bulunan diğer milliyetlere de tam bir emniyet içinde yaşama ve kolayca gelişme imkânının güvence altına alınması. Çanakkale Boğazı'nın milletlerarası bir güvence altında bütün milletlerin gemilerine ve ticaret ulaşımına açık kalması"* şeklinde olup doğrudan Türkler ve Osmanlı Devleti ile ilgilidir[266]. Kısacası bu madde Türklere ve de Osmanlı Devleti içerisindeki Türk olmayan unsurlara çoğunluğu oluşturdukları yerlerde kendi kendini yönetme hakkını vermekteydi[267]. Wilson İlkeleri'nin yayınlanmasından bir süre sonra Birinci Dünya Savaşı sona erdi. Savaş sonucunda Mondros Ateşkes Anlaşması imzalanarak İstanbul ve boğazlar ile tüm Osmanlı toprakları bir bir işgal edildi. Bu işgallerde İtilaf Devletleri, Wilson İlkeleri'ni dikkate almamaktaydı. Çünkü bu ilkeler, İtilaf Devletleri'nin özellikle işgal ve sömürgecilikle ilgili çıkarlarını zedelemekteydi[268].

Wilson İlkeleri'nin 12. maddesine rağmen Türklerin çoğunluğu oluşturduğu bölgelerin paylaşım ve işgali, Paris Barış Konferansı'nın hemen öncesinde başladı[269]. Bu doğrultuda Mondros Ateşkes Anlaşması'nın ***"Demiryolları İtilaf Devletleri tarafından kontrol edilecek"*** şeklindeki 15. maddesine dayanılarak[270] Doğu Trakya'ya 4 Kasım 1918 tarihinde önce bir Fransız alayı geldi ve Uzunköprü-Sirkeci

---

[265] Nejdet Bilgi, "Wilson Prensipleri'nin Taşrada Küçük Bir Yansıması: Vilson Gazetesi", *Tarih İncelemeleri Dergisi,* C. XXXIII, S. 1, İzmir 2018, s. 2.
[266] Nejdet Bilgi, *Aynı Makale*, s. 3; Mehmet Şahingöz, Vahdet Keleşyılmaz, "Millî Mücadele Dönemi Türk Basınında Wilson Prensipleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* C. XII, S. 35, Ankara 1996, s. 362.
[267] Ufuk Özcan, "Wilson Prensipleri Üzerine", *Sosyoloji Dergisi*, C. III, Sayı 4, İstanbul 1995, s. 45; Deniz Bilgen, "Wilson İlkelerine Türk Kamuoyunun Tepkisi ve Bunun Amerikan Basınına Yansıması", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* C. V, S. 18, Ankara 1998, s. 123.
[268] Nejdet Bilgi, *a.g.m*, s. 3.
[269] İsmail Köse, "Paris Barış Konferansı Tutanakları ve Başkan Woodrow Wilson'un Türk Algısı", *History Studies*, C. VI, S. 3, Yayın yeri yok 2014, s. 218.
[270] Seher Boykot, "Milli Mücadele Sürecinde Trakya'da Yunan Mezalimi", *Osmanlı'dan İşgal Yıllarına Mütarekeden Cumhuriyet Günlerine Mudanya, G*aye Kitabevi, (Yayına Hazırlayan Dr. Zeynep Dörtok Abacı), Bursa 2008, s. 131.

demiryolunun işletmesini ele geçirdi. Fakat bir süre sonra yani 9 Ocak 1919 tarihinde Fransızlar, bu demiryolunun korunması işini Yunanlılara verdi ve Yunanlılar demiryolu hattı boyundaki Hadımköy, Çatalca, Çorlu, Muratlı, Lüleburgaz ve Uzunköprü gibi Türk şehirlerine küçük müfrezeler yerleştirdi[271]. Bu durum Doğu Trakya'nın ateşkesle birlikte karşılaştığı gerçek tehlikenin Yunan işgali olduğunu ortaya koydu[272]. İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesi üzerine Anadolu ile bağlantısı kopan Rumeli'nin durumu, Yunan taburunun Trakya'nın tam ortasından geçen bu demiryolunu ele geçirmesi ile daha da ağırlaştı[273]. Zaten Trakya bölgesi, sahip olduğu ekonomik ve stratejik önem ve Rumların tarihi emelleri gibi gerekçelerle Yunanlıların işgal etmek istedikleri bölgelerin başında gelmekteydi[274].

Batı Anadolu ile Doğu Trakya için emperyalist bir politika güden ve İtilaf Devletleri'ne dayanan Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos, 2 Kasım 1918 tarihinde İngiltere Başbakanı Lloyd George'a bir mektup gönderdi. Mektupta, *"...Devletlerin Araplarla, Suriyelilerle, Ermenilerle meşgul olup da Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Rumları ihmal eylemesi ne adalet ne siyaset itibariyle doğru olmaz. Ermeniler bütün medeniyet âleminin sempatisine lâyıktırlar ve onların mukadderatını ve istikbâlini ihtiva etmeksizin şark meselesinin tanzimi hatıra gelmez. Fakat Rumlar da aynı derecede sempatiye lâyıktırlar. Ermeniler kadar çok olan Rumlar, Ermeniler kadar zulüm gördüler ve onlar kadar imhâ olundular", "Türklerin kötü idaresi, Hıristiyanlar üzerinde devam ettikçe, ardı kesilmez ihtilâflar olacak ve bu, umumî sulhun üzerinde aksi tesirler yapacaktır"*[275] diyerek İngiltere'nin dikkatini Rumların üzerine çekmeye çalıştı. Ayrıca Venizelos, 30 Aralık 1919 tarihinde devam eden Paris Barış Konferansı'na verdiği muhtıralarda da Trakya üzerindeki Yunan isteklerini ortaya koydu. Venizelos, Paris Barış Konferansı'na verdiği muhtırada Trakya ve İstanbul'da 731.000 Rum'un yaşadığını[276] iddia ederek *"Trakya'nın*

---

[271] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. I, Türk Tarih Kurumu, (3. Baskı), Ankara 1992, s. 145, 200.
[272] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser,* C. I, s. 145.
[273] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser,* C. I, s. 200.
[274] Özgür Mert, "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 58, Ankara 2016, s. 124.
[275] Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi (İzmir, Aydın, Manisa, Denizli 1919-1923),* Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1999, s. 12.
[276] Venizelos, Edirne vilayeti ile Çatalca sancağında en az 600.000 Rum bulunduğunu, Rumların nüfusun beşte üçünü oluşturduğunu iddia etmekteydi. Fakat istatistiklere göre Edirne vilayeti

Yunanlılığı aşikârdır. Bulgarlar da bunu tasdik etmişlerdir. Eğer, bahis olunduğu gibi, İstanbul, milletlerarası bir devlet olacaksa, Yunanlıların hakları kesindir. İstanbul'la birlikte bütün Trakya, Yunanistan'a verilmelidir. Bulgar hududu, Arda nehrini ve Karadeniz'e kadar 1913 hududunu takip etmelidir. En doğru hal tarzı, İstanbul'u ve İstanbul vilayetini de Yunanistan'a bırakmaktır" demekte ve Rumların Trakya'da nüfusun çoğunluğunu oluşturduğunu iddia etmekteydi[277]. Bundan başka azınlıkların yaşadığı bölgelerde Türk yönetiminin kötü olduğu ve ülkeyi yönetmekten aciz oldukları Yunanlıların iddiaları arasındadır[278]. Bu dönemde Yunan basını da, kendilerinin Bizans İmparatorluğu'nun varisi olduğunu iddia etmekte ve *"...Biricik çözüm yolu, Yunanistan'ın İstanbul'a kadar uzanmasıdır... İstanbul Yunan'ın idi ve bir gün gene Yunan olacaktır"* şeklinde yayınlar yapmaktaydı[279]. Ayrıca Yunanlılar "Makedonya ve Yunanlılık" adlı bir risale ile Trakya'nın Yunanlılığını anlatarak barış konferansında bulunan Batılıları ikna etmeye de çalıştılar[280]. Bununla birlikte Yunanlılar; İngiltere, ABD, İsviçre ve Fransa'da çok kurnazca ve birçok etkili propaganda faaliyetlerine girişti. Yemekler, balolar, şahsi ilişkiler vasıtasıyla devlet adamları, politikacılar, gazete sahipleri ve yazarlardan bazıları Yunan propagandasının ajanları haline getirildi. İngiltere ve Fransa başbakanları üzerinde büyük bir etkiye sahip olan ve Batı'da birçok silah fabrikasının sahibi olan zengin Yunanlı işadamı Sir Basil Zaharof, Yunan propagandalarının maddî manevî destekçisi oldu[281]. Bundan başka Yunanlılar, Rum ve Ermenileri kilisede toplayarak Doğu Trakya'nın Türklere bırakılması veya Türklerin karşı harekete geçmesi durumunda birlikte hareket edilmesini istemekte ve aksi takdirde Türklerin Hristiyanlardan hiç kimseyi sağ bırakmayacağı şeklinde propaganda yapmaktaydı[282].

(Gümülcine ve İskeçe dâhil) ile Çatalca sancağında 850.000 Türk, 286.137 Rum nüfus bulunmaktadır. Batı Trakya'dan sayılan ve Balkan Savaşından sonra Yunanistan'a geçen Drama ve Serez sancaklarında 429.745 Türk, 78.052 Rum nüfus vardır. Bütün Güney Trakya'da 1.280.355 Türk nüfus en geniş hesapla 364.189 Rum nüfus bulunmaktadır. Bkz. Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 161.

[277] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser*, C. I, s. 145-146, 161.

[278] Mustafa Turan, *a.g.e*, s. 12.

[279] Zekeriya Türkmen, *Devlet Merkezine Gönderilen Raporlara Göre Batı Anadolu'da Yunan Mezalimi,* Berikan Yayınevi, (2. Baskı), Ankara 2016, s.21.

[280] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 148.

[281] Zafer Çakmak, *a.g.e*, s. 99.

[282] Metin Ayışığı, "Mütareke Dönemi Doğu Trakya'da Yunan Mezalimi Üzerine Bazı Belgeler", *Rodosto'dan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu Bildirileri Kitabı,* Kitabevi, İstanbul 2015, s. 615.

İtilaf Devletleri, Birinci Dünya Savaşı sonrasında elde ettikleri kazanımları gözden geçirmek ve geleceği şekillendirmek amacıyla 18 Ocak 1919 tarihinde Paris Barış Konferansı'nı topladılar[283]. Konferans sırasında Yunanistan, galip devlet olarak Osmanlı Devleti'nden toprak talebinde bulundu. 4 Şubat 1919 tarihinde ABD, İngiltere, Fransa ve İtalya'dan oluşan bir komitenin kurulup Yunanistan'ın toprak taleplerini inceleyerek öneri olarak barış konferansına sunmasına karar verildi[284]. 9 Şubat 1919 tarihinde Venizelos, konferansın önüne çıkıp bütün Ege adalarını, Trakya ve Batı Anadolu'yu istedi[285]. 18 Şubat 1919 tarihinde Yunanistan'ın Doğu Trakya ve Batı Anadolu toprakları hakkındaki talebi, komitenin gündeminde ilk kez görüşüldü. 20 Şubat 1919 tarihinde Yunanistan'ın toprak talepleri konusunda İtilaf Devletleri'nin aynı görüşte olduğu görülmekteydi. Fakat Doğu Trakya'da Yunan topraklarının sınırlarının çizilmesi konusu, İstanbul'da kurulacak olan devletin[286] sınırlarının belirlenmesinden sonra karara bağlanacaktı. 6 Mart 1919 tarihinde toplantıda İstanbul'da kurulacak olan devletin sınırlarının bir konferansta belirlenmesi kararlaştırıldı. Fakat İtilaf Devletleri, İstanbul Devleti'nin sınırlarını tam olarak belirleyemedi. Öte yandan Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde başlayan Millî Mücadele nedeniyle İstanbul Devleti kurulması projesi de ertelendi ve İstanbul, 16 Mart 1920 tarihinde İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edildi[287]. Sevr Antlaşması'nın esaslarını belirleyecek olan ve 18-26 Nisan 1920 tarihleri arasında toplanan San Remo Konferansı'nda Doğu Trakya ve Gelibolu Yarımadası Yunanlılara verildi[288]. Yani Venizelos gerçekleri saptırıp değiştirerek konferansta Türklerin zararına kararlar almayı başardı[289]. Böylece Yunanistan, Edirne dâhil başkent

[283] Ali Erhan Ertan, Tevfik Orçun Özgün, "I. Dünya Savaşı'nın Ardından Yenidünya Düzenine Doğru: 1919 Paris Barış Konferansı", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* S. 3, Ankara 2016, s. 553.
[284] Mehmet Şükrü Güzel, "Bir Savaş Suçu Olarak Doğu Trakya'da Yunanistan Tarafından Türklere Yapılan Etnik Temizlik Harekâtı 1920-1922", *Akademik Bakış,* C. VIII, S. 15, Yayın yeri yok 2014, s. 140.
[285] Fahri Belen, *a.g.e,* s. 50.
[286] Paris Barış Konferansı'nda 21 Ocak 1919 tarihinde İstanbul ve Boğazlarda uluslararası bir devletin kurulup yönetiminin Milletler Cemiyeti tarafından belirlenecek bir ülkeye verilmesi önerilmişti. Bu yeni devletin sınırlarının boğazın kıyıları ile tüm Marmara Denizi, Avrupa tarafından Midye-Enez hattı, Anadolu tarafından Sakarya Nehri'nin, Bursa, Bandırma, Adalar Denizi'nde Ezine'nin kuzeyi olacak şekilde olması önerildi. Bkz. Mehmet Şükrü Güzel, *a.g.m,* s. 139.
[287] Mehmet Şükrü Güzel, *Aynı Makale,* s. 141-144.
[288] Fahri Belen, *a.g.e,* s. 196.
[289] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* s. 163.

İstanbul'dan 40 km ötedeki Çatalca hattına kadar Doğu Trakya'ya hâkim olduğu[290] gibi bir taraftan Karadeniz'e diğer taraftan Marmara'nın kuzeyi ile Ege Denizi'nin doğu kıyılarına ulaşmış oluyordu[291]. Bu tarihten sonra 20 Haziran 1920 tarihinde Doğu Trakya'da bulunan Yunan kuvvetleri, Doğu Trakya'yı işgal etmeye başladı[292] ve 25 Temmuz 1920 tarihinde tüm Doğu Trakya'nın işgalini tamamladılar[293]. İşgal üzerine Ankara'da, Büyük Millet Meclisi önünde işgallerin protesto edildiği bir miting düzenlendi ve Doğu Trakya'ya destek verildi[294].

İtilaf Devletleri, Birinci Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında Osmanlı Devleti'nin topraklarını paylaşmayı planlamaktaydı. Zira Birinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği sırada Türklerin Avrupa'dan çıkarılmasının gerekliliği, Trakya'nın Yunanistan'a verilmesi ve İstanbul'un gelecekte uluslararası bir yönetime kavuşturulup güvenliğinin Yunanistan tarafından sağlanması konuları İngiltere'de bir kitapta yazılmıştı[295].

İngiltere, sömürgelerini korumak için Boğazlar Bölgesi ile sömürgelerine giden Akdeniz ticaret yolunun güvenliğini kontrol altında tutmak zorundaydı. Bu sebeple Akdeniz ticaret yollarının hinterlandı durumunda olan İzmir ile Boğazların hinterlandı olan Doğu Trakya'yı kontrol altında tutması gerekiyordu[296]. Bu yüzden İngiltere Başbakanı Lloyd George, İngiltere çıkarlarını korumak amacıyla Yunanistan ve Venizelos'a yakın davranmaktaydı. Çünkü Yunanlıları, Osmanlı Devleti'nin mirasçısı olarak görmekte ve de Balkanlar ve Anadolu'ya hâkim olan güçlü bir Yunanistan'ın Akdeniz'de İngiliz ticaret ve sömürge yollarını koruyacağına inanmaktaydı[297].

---

[290] Stanford J. Shaw- Ezel Kural Shaw, *a.g.e,* s. 422.
[291] İbrahim Kamil, "Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Trakya'da Millî Mücadele ve Türk-Bulgar İlişkileri (1919-1922)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.XVII, S. 35, Yayın yeri yok 2017, s. 88.
[292] Mehmet Şükrü Güzel, *a.g.m,* s. 144.
[293] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* s. 140.
[294] Hüsnü Özlü, "İstiklal Savaşı'nda Doğu Trakya'da Teşkilatlanma Süreci, Lüleburgaz ve Edirne Kongreleri", *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi,* C. III, S. 6, Yayın yeri yok 2012, s. 34.
[295] Mehmet Şükrü Güzel, *a.g.m,* s. 137.
[296] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 124.
[297] Zekeriya Türkmen, *a.g.e,* s. 21.

İtilaf Devletleri'nden alınan destekle 1919-1923 yılları arasında Osmanlı topraklarında Yunan Askerleri ve yerli Rumlar tarafından Türk ve Müslümanlara karşı gasp, yağma, hırsızlık, katliam, yaralama, işkence, kadın ve kızların ırzına tecavüz, mukaddesata hakaret, yerleşim yeri ve binaların yakılıp yıkılması, yerinden etme ve göç, asimilasyon, zorla din değiştirme gibi mezalim faaliyetleri gerçekleştirildi[298]. Ayrıca Rumlar İtilaf Devletleri için casusluk da yaptı. 23 Ocak 1921 tarihinde Kuvay-ı Milliye, İstanbul'dan Ereğli'ye Alemdar gemisini kaçırdı. Bu olayı Fransız ve İtalyanlara, Ereğli Rumları haber verdi[299].

Balkan Savaşları'ndan itibaren Trakya ve Batı Anadolu'ya çok sayıda Rum muhacir yerleştirilmek suretiyle Osmanlı topraklarında Rum nüfusunun takviye edilmesi planlandı[300]. Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan sonra Yunanistan, nüfus bakımından çoğunluğu oluşturmak amacıyla Balkan Savaşları'ndan sonra mübadele edilen Rumları, Osmanlı tebaasından olup askerlikten firar eden Rumları, Yunanistan ve adalardan çok sayıda Rum ve Yunanlıyı Anadolu'da arazi ve çiftlik verileceği vaadiyle göç ettirmeye başladı[301]. Bu durum sadece Anadolu ile sınırlı kalmayıp Trakya da göç almaya başladı. Rum muhacir getirip yerleştirme işini bir program içerisinde sistemli bir şekilde gerçekleştirdiler[302]. Yunan Hükümeti'ne göre bu muhacirler, Osmanlı tebaası olan Rumlar olup Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında Osmanlı Devleti tarafından tehcir veya evlerini terk etmeye mecbur edilen kimselerdi. İngiliz Yüksek Komiserliği de Yunanlılarla aynı fikirdeydi[303]. Oysaki Rumların Osmanlı Devleti tarafından tehcir ettirilmesinin nedeni, Ermeniler gibi Birinci Dünya Savaşı sırasında devletin içinde bulunduğu durumdan faydalanarak Türk ve Müslüman halkı eksiltmek amacıyla cinayetler işlemeleridir[304].

---

[298] Salim Gökçen, "Milli Mücadele'de Yunan İşgallerinin Genel Karakteri", *CTAD,* S. 23, Yıl 12, Yayın Yeri Yok 2016, s. 91, 93.
[299] Cafer Ulu, "Milli Mücadele Yıllarında Rum Azınlığın Türkiye'deki Zararlı Faaliyetleri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün / Bugün / Yarın,* S. 41, İstanbul 2000, s. 53.
[300] Azmi Yıldırım, "Rum Çetelerinin Türklere Karşı Faaliyetleri (1912-1922)", *Türkler,* C. XV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 802.
[301] Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 72.
[302] Hatice Yıldırım, "Mütareke Yıllarında Osmanlı Topraklarında Göçleri Önlemeye Yönelik Çabalar", *Akademik Bakış,* C. VII, S. 14, Yayın yeri yok 2014, s. 73.
[303] Salim Gökçen, *a.g.m,* s. 93.
[304] Cafer Ulu, *a.g.m,* s. 52.

Yunan Hükümeti, Rum muhacir nakline on beş (15) vapur tahsis etti. Ayrıca hükümet, Yunanistan ve Anadolu'daki Rum muhacirlere yardım etmek için önemli miktarda para tahsis etmeyi de kararlaştırdı. Bununla birlikte Yunan basınında bu paranın 20 milyon frank olduğu, Yunan Hükümeti'nin memleketine dönecek Rum muhacirlerin masrafı için 200.000 lira vermeyi vaat ettiği yazılmaktaydı. Bundan başka İzmir'de bir şubesi açılan Yunan Merkez Bankası tarafından % 6 faizle üç yıllığına 20.000.000 (yirmi milyon) drahmi kredi, bölgeye dönen Rumlara dağıtılacaktı. Bu yardımlara Avrupa'da bulunan bazı zengin Rumlar da destek verdi. Kopenhag'da bulunan Rum zenginlerden Niçipolos, Venizelos'a mektup gönderip Yunan Hükümeti emrine 1.000.000 (bir milyon) drahmi verdiğini ifade etti[305].

Öte yandan Rum muhacirler Atina'da 100.000 kişinin katıldığı bir mitingde; İngiltere, Fransa ve ABD konsolosluklarına giderek kendilerinden Anadolu'ya dönmeyi ve de oturdukları yerlerin Yunanistan'a verilmesini istediler. Sisam ve Sakız adasında da benzer mitingler yapıldı[306].

Tüm bu faaliyetlerin amacı, bölgedeki Rum nüfusu arttırmanın yanında Rum çeteler oluşturmaktı. Bu suretle Türk ve Müslüman nüfusu huzursuz edip kaçırtarak yerlerine Rumları yerleştirmek ve bölgede asayiş ve huzuru bozarak Mondros'un 7. maddesine işlerlik kazandırıp işgale zemin hazırlamak ve Wilson İlkeleri doğrultusunda bölgenin Yunanistan'a ilhakını sağlamaktı[307]. Bununla beraber Doğu Trakya'daki Rumlar, asayişin olmadığını göstermek için sabahlara kadar evlerinden silah sıkmakta böylece Müslümanları da kışkırtıp onların da silah sıkmalarını sağlamaktaydı[308]. Yerli Rumların Doğu Trakya'daki bu faaliyetlerine karşı Fransızlar son derece tolerans göstermekteydi[309].

Yunanlılar tüm bu faaliyetleri hem Anadolu hem de Trakya için yapmaktaydı. Öyle ki Trakya Rumlarını iki teşkilat yani **"Yunan Komitesi"** ile **"Trakya Komitesi"** idare etmekte olup her iki komitenin merkezi İstanbul'dur. Bunlardan Trakya Komitesi

---

[305] Zafer Çakmak, *a.g.e,* s. 75.
[306] Zafer Çakmak, *Aynı Eser,* s. 76.
[307] Zafer Çakmak, *Aynı Eser,* s. 73.
[308] Zekai Güner, *Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918-13 Mayıs 1920),* Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1998, s. 105.
[309] Zekai Güner, *Aynı Eser,* s. 106.

en önemli olanıydı. Komitenin en önemli teşkilat merkezleri Gelibolu, Keşan ve Çorlu'dur. Komite, Trakya'nın Yunanistan'a katılması için mücadele ediyordu. Bunu sağlamak için de komite, çeteler kurarak Trakya'da asayişi bozuyor, Türkleri zarara sokup korkutuyor ve yabancıların müdahalesine yol açacak bir durum oluşturmaya çalışıyordu[310].

Yunan Komitesi[311] ise, geri dönen Doğu Trakyalı Rum muhacirlerin evlerini onarmak, tarım aletleri vermek ve çift hayvanı almak için para yardımında bulunuyordu. Bu yardımlarla Rum köylüleri tarlalarını ekmeye başladı, maddî zararlarını gelecek hasat zamanına kadar kapatacak duruma geldiler[312]. Bu konuyla ilgili olarak Salib-i Ahmer'e mensup bir heyet de Doğu Trakya'ya gelerek gelen Rum muhacirlerin durumunu araştırdı. 31 Mayıs 1919 tarihinde posta treniyle Salib-i Ahmer'e mensup iki Amerikan zabiti, bir kadın, bir papaz ve bir tercümandan oluşan Amerikalı heyet İstanbul'dan Çorlu'ya geldi ve doğruca hükümete gittiler. Rum ve Ermeni muhacirlerin geldiklerinde iskân edilip edilmediklerini, tüm fakirlere yapılacak yardım ile iktisadî durumlarını, ziraî alet ve edevat konularıyla Çorlu'da ne kadar koyun bulunduğunu araştırdılar[313]. Bu heyet, aynı gün Çorlu'dan otomobil ile Hayrabolu'ya gitti. Burada yardıma muhtaç olan çeşitli milletlerin nüfus miktarını yazarak Babaeski'ye oradan da Uzunköprü'ye geçtiler. Fakat bu heyetten bir zabit, önce Uzunköprü'de bulunan İngiliz temsilcisini ve Yunan zabitlerini ziyaret etti. Ziyaretten sonra Uzunköprü Kaymakamı ile gıda malları ve fiyatları hakkında görüştü. Uzunköprü'de bir saatten fazla durmayıp hemen Eskiköy'e ardından da Zaluf (Kiremitçi Salih köyü) nahiyesine giden Amerikalı heyet, bazı harabe binalar ile Müslüman ve Rum muhacirlerinin iskânı ve durumlarını sorular sorarak araştırdı. Rum köylülerin şarkı söylerken fotoğraflarını çeken heyet, araştırma ve seyahate devam etti. Balkan Savaşı'nda harap olan Eskiköy ile Zaluf'un Türkleri tarafından Rumlara

[310] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 49; Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 201.
[311] Tevfik Bıyıklıoğlu *Trakya'da Millî Mücadele* adlı eserinde "Yunan Komitesi" yerine "Yardım Komitesi" tabirini kullanmıştır. Bkz. Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser,* C. I, s. 201.
[312] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 49; Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 201.
[313] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.008; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.002.

yapılan saldırı ve tecavüzlere bir örnek bulmak amacıyla bu araştırmanın yapıldığı anlaşılmaktaydı[314].

9 Ocak 1919 tarihinde Uzunköprü-Sirkeci demiryolunun korunması için görevlendirilen Yunan taburu ve Trakya komitesinin yerli Rumları kışkırtması üzerine Rum çeteleri oluşturuldu ve bu çeteler vakit kaybetmeyip harekete geçtiler. Bu durum Osmanlı Hükümeti'nin yok sayılmaya başlandığını ve hükümetin otoritesinin de sarsıldığını ortaya koymaktadır[315].

Bu dönemde Çerkezköy'de kurulan üç kuvvetli çeteden biri 20 kişiden oluşmaktaydı. Değirmenköy ve civarında faaliyet gösteren diğer çete 25 kişiden, Vize taraflarında faaliyetlerde bulunan bir başka çete ise 40 kişiden oluşmaktaydı. Ayrıca Fener'de Trakyalı Nikolaki kumandasında 60 kişilik bir çete, Çanta'da Trakyalı Todori kumandasında 100 kişilik bir çete, Çorlu'nun Değirmen köyünde İstifan kumandasında 50 kişilik bir çete ve Şatros'ta (Celâliye) ise 10 kişiden oluşan başka bir çete bulunmaktaydı[316]. Fakat Doğu Trakya'da bulunan çeteler içerisinde en tehlikelisi Malkara'nın Pırnar köyünden Karabıyık Dimitri ve çetesiydi[317]. Görüldüğü üzere bu Rum çeteler daha çok Keşan, Çorlu, Uzunköprü, Gelibolu, Pınarhisar, Şarköy, Vize, Malkara ve Kırklareli gibi yörelerde faaliyet göstermekteydi[318].

Çatalca Jandarma Tabur Kumandanlığı tarafından Dâhiliye Nezaretine gönderilen raporda çete teşkilatı ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmekteydi. Bu raporda, Rum çetelerinin çoğu zaman Müslüman kıyafeti ile köylere geldikleri fakat konuşmalarından Rum olduklarının anlaşıldığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte bazen birkaç kişiden oluşan çetelerin kimisi silahlı kimisi ise silahsız olarak köylere gelip Müslüman ahaliyi korkutarak işkence ettikleri bildirilmektedir[319].

---

[314] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.006; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.010; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.011.
[315] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 200.
[316] Türkmen Töreli, "Trakya'nın İşgali ve Yunan Mezalimi (1919-1922)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XXXI, S. 51, Ankara 2012, s. 243.
[317] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 203. Karabıyık Dimitri ve çetesi hakkında Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde tespit edilen belgelerde geçen olaylar çalışmamızın III. bölümünde verilmiştir.
[318] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 126.
[319] Türkmen Töreli, *a.g.m,* s. 243.

Rum çeteleri sadece sivillere zulmetmedi. Uzunköprü ve civarında devlet memurlarını, polis ve jandarmaları, Keşan'dan İpsala'ya giden Türk savcısını ailesiyle beraber şehit ettiler; bir bucak müdürünü taşla, ahaliden bazılarını da baltalarla katlettiler ve yakalayabildikleri Türk subaylarını da soydular[320]. Yunanlılar ve çeteler bu tür mezalimlerle devlet memurlarını da yıldırmak istemekteydi[321]. Bu çeteler gerçekleştirdikleri faaliyetlerle yıldırma ve korkutma yoluyla Trakya halkının işgallere karşı koyma azmini kırmaya ve onları moral olarak yıkmaya çalışmaktaydılar[322].

Yunan Hükümeti ile Rum çeteleri arasında her zaman maddî ve manevî işbirliği vardı. Rum çeteleri Osmanlı topraklarındaki Rum halkı kışkırtmak amacıyla Yunan Hükümeti'nce silahlandırılmakta; yiyecek, giyecek ve maaşları Yunan Hükümeti'nin bilgisi dâhilinde merkez komitesi kanalıyla konsoloslara, oradan da metropolitler vasıtasıyla Rum köylerindeki papaz veya güvenilir bir kişi tarafından kendilerine ulaştırılmaktaydı. Çetenin yapacağı saldırılarda bütün ihtiyaçları Rum köylerince de karşılanmakta ve bu Rum köylerinde saklanmaktaydılar. Çatışmada yaralanan eşkıyalar Rum doktorlar tarafından tedavi edilmekte, baskınlarda yeterli sayıda eşkıya bulunmazsa Rum köylülerden takviye yapılmaktaydı[323]. Ayrıca yerli Rumlardan oluşturulan çetelerin bağlı oldukları Yunan taburundan izin alarak köylerine silahlı olarak gittikleri fakat geri dönerken silahsız oldukları görülmekteydi[324]. Bununla birlikte Rum çetelerinin her köyde mütevelli ve kılavuzları bulunmaktaydı. Gerekli silahları temin ederek her türlü yardımda bulunup asker geldikçe haber veriyorlardı. Çete faaliyetlerinin her aşamasında Yunan askerî yetkilileri bizzat bulunmaktaydı. Bununla birlikte çetelere verilmek üzere Yunanistan'daki Hristiyanlardan yardım toplandı, Yunan kralı tarafından da on iki bin (12.000) eşkıya teçhizatlandırıldı. Her türlü desteği alan bu çetelerin faaliyetlerinde Patrikhanenin gizli veya açıktan rol aldığı ve çetelerin dinî bir imtiyaza da sahip oldukları görülmektedir[325]. Rum kiliseleri, çetelere maddî ve manevî her türlü yardımı

[320] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 202-203.
[321] Türkmen Töreli, *a.g.m,* s. 244.
[322] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 126.
[323] Azmi Yıldırım, *a.g.m,* s. 801.
[324] Zekai Güner, *a.g.e,* s. 106.
[325] Azmi Yıldırım, *a.g.m,* s. 801.

yaptığı gibi zor zamanlarda çete mensuplarını kiliselerde barındırmaktaydı[326]. Bununla birlikte bu dönemde Çorlu Metropolitinin Patrikhaneye bir muhtıra gönderip Trakya'nın ilhakını istemesi dikkat çekmektedir[327]. Ayrıca çete lideri Dimitri yakalandığında Keşan Metropolitinin resmî mührünün üzerinden çıkması da çetelerin Patrikhane tarafından desteklendiğini ortaya koymaktadır[328]. Bununla birlikte Hariciye Nezaretinden Dâhiliye Nezaretine gönderilen belgede, Fener Rum Patrikhanesi tarafından Malkara ve Zonguldak'a gönderilen papazların faaliyetlerinin takip edilmesi istendi[329]. Bundan başka Yunan Kızılhaç Hastaneleri ile Rum okulları teşkilat merkezi ve cephane deposu haline getirildi[330].

Rum çeteler eylemlerini daha çok kırsal kesimde gerçekleştirip şehirlerden uzak durmayı tercih etmekteydi. Baskı ve zulümler nedeniyle birçok köy ve kazada yaşayan Müslüman ahali yerlerini terk edip göç etmeye başladı[331]. Göçler sadece Rum çetelerinin mezalimleri sonucu yaşanmadı. Yunan askerlerinin işgal ettikleri bölgeyi hemen tahliye etmek üzere harekete geçmesi ve bir an önce işgal bölgelerinin boşaltılmasını sağlamaya çalışmaları nedeniyle de göçler yaşanmaktaydı[332]. 1 Aralık 1920 tarihinde Doğu Trakya'dan İstanbul'a göç edenlerin sayısı 40.000'e ulaştı. Doğu Trakya'dan İstanbul'a tayin istemek suretiyle göç edenler arasında Osmanlı devlet memurları da bulunmaktaydı[333].

Yunan askerleri ve Rum çetelerinin Anadolu ve Trakya'da gerçekleştirdiği tüm katliam ve cinayetler hemen her yerde aynı şekilde planlı ve Yunan üst makamlarının emir ve talimatlarına uygun olarak gerçekleşmekteydi[334]. Yunanistan'ın bu işgal döneminde gerçekleştirdiği tüm mezalimlerden Türklerin yanı sıra Grek olmayan tüm etnik yapılar (Bulgar, Makedon, Ulah, Arnavut, Yahudi, Çingene) gibi kendi dindaşları da zarar görüp etkilendi[335].

---

[326] Nihat Gül, *a.g.t,* s. 25-26.
[327] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 125.
[328] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 126.
[329] Cafer Ulu, *a.g.m,* s. 53.
[330] Azmi Yıldırım, *a.g.m,* s. 809.
[331] Nihat Gül, *a.g.t,* s. 28.
[332] Salim Gökçen, *a.g.m,* s. 94.
[333] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 127.
[334] Salim Gökçen, *a.g.m,* s. 92-93.
[335] İlker Alp, "Batı Trakya Türkleri", s. 613; Salim Gökçen, *a.g.m,* s. 93.

E. Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti

Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasından sonra Osmanlı Devleti'nden umudu kesip kurtuluş yolları arayan Trakya ahalisinin ileri gelenleri, bir cemiyet kurma girişiminde bulundu[336]. 2 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'da kurulmasına karar verilen cemiyet, 1 Aralık 1918 tarihinde Edirne'de Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi adıyla resmen kuruldu[337]. Bu cemiyet, Türklerin haklarını savunmayı, Batı ve Doğu Trakya'nın ırk, kültür, ekonomi, tarih ve nüfus bakımdan Türklere ait bir Türk memleketi olduğunu ve Türklerin Trakya'da çoğunluğu oluşturduğunu, Batılı Devletlere anlatmayı amaçlamıştır. Bu amaçlarına; Wilson İlkelerine dayanarak ve de ilmî ve tarihî vesika, gazete yayınları, risaleler ve siyasî teşebbüslerle kısacası silahlı mücadele yerine barış yoluyla ulaşmayı planladılar[338]. Bunun için Edirne'de ilk sayısını 2 Aralık 1918 tarihinde çıkardıkları Trakya-Paşaeli gazetesini yayınlamaya başladılar. Bu gazete, Batı ve Doğu Trakya'nın soy, tarih, kültür ve ekonomi bakımından Türk olduğunu belge ve haberlerle ispatlamak amacıyla yayın yaptı ve Trakya meselesinin bir ölüm-kalım meselesi olduğunu anlatmaya çalıştı[339]. Cemiyet, Avrupalı devlet adamları ile yerli ve yabancı gazetelere dağıttığı ve Türklerin haklılığını anlatmaya çalıştığı Doğu ve Batı Trakya'ya dair harita, grafik, kroki, vesika ve risaleleri Erkan-ı Harbiye Umumiye Riyasetliği ile İçişleri ve Dışişleri Vekâletinin yardımıyla hazırladı[340]. Ayrıca cemiyet, İstanbul'un milliyetçi Türk gazetelerinde de sesini duyurmaya çalıştı[341]. Trakya-Paşaeli gazetesinin sahibi ve müdürü Mehmet Şeref (Aykut) Bey olup gazetenin ilk sayısında cemiyetin programı yayınlandı[342].

İşgaller karşısında Trakya'da örgütlenme, direniş ve kongre hareketleri Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesinin kurulmasıyla başladı[343].

---

[336] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 128.
[337] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 15.
[338] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 130, 133, 150; Zekâi Güner, "Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", *Türkler,* C. XV. Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 638-639; İzzet Öztoprak, "Türkiye'nin İşgali ve Millî Direniş Hareketleri", *Türkler,* C. XV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 599.
[339] Türkmen Töreli, *a.g.m,* s. 249; İzzet Öztoprak, *a.g.m,* s. 599.
[340] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 35.
[341] Zekâi Güner, *Aynı Eser,* s. 35.
[342] Zekâi Güner, *a.g.m,* s. 638.
[343] Hüsnü Özlü, *a.g.m,* s. 25.

Kuruluşundan itibaren kısa bir süre içerisinde Trakya'nın il, ilçe ve nahiyelerine kadar cemiyet sistemli bir şekilde teşkilatlanmayı başardı. Ayrıca Balkan Savaşları sonrasında Trakya'yı ele geçiren Bulgarların zulmünden kaçıp Anadolu'ya gelen Trakyalılar, Adapazarı'nda da cemiyetin bir şubesini açtı[344].

Doğu Trakya'daki demiryolunun işgali, Yunanlıların ilk işgali olup Trakyalı Türk ve Müslüman ahali bu durumdan büyük endişe duymakta[345] ve bu durum Trakyalı Türklerin varlığını tehlikeye düşürmekteydi. Doğu Trakya'daki Türklerin durumunu 49. Tümen Komutanı Albay Şükrü Naili Bey (Gökberk) Kolorduya yazdığı bir telgrafta: *"Eşraf, umumiyetle, çekingen bir durumdadırlar. Balkan harbi fecayii, bunların maddî kuvvetlerini sarsmış, mânevî kuvvetlerini alt üst etmiş, âli hissiyat namına bunlarda, bir şey bırakmamıştır. Tehlikeli bir zamanda bu gibilerin, malen ve bedenen, bir fedakârlıkta bulunacaklarını pek o kadar ümit etmiyorum. Orta hallilerle vaktiyle siyasî cereyanlara kapılmamış olan köylülerin büyük kısmının, yurtlarının korunması için, iyi idare edilirlerse, gerekince, seve seve her türlü fedakârlığa katlanacaklarını ümit ederim"* demekte ve Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesinin burada bulunmasının Trakya Türklerini uyandırmak ve teşkilatlandırmak bakımından önemli hizmetlerinin olduğu kanaatindedir[346]. Zaten cemiyetin kurulması sadece Trakya'da değil bütün Türkler arasında memnuniyetle karşılandı[347].

Bu cemiyet, kuruluşundan itibaren Venizelos'un Paris Barış Konferansı'na verdiği muhtıra ve 9 Ocak 1919 tarihinde Doğu Trakya demiryolunun güvenliğinin Fransızlar tarafından Yunan taburuna verilmesi olayına kadar geçen sürede tüm dikkatini Batı Trakya üzerinde yoğunlaştırmıştı[348]. Fakat bu olaylar üzerine Doğu Trakya'nın da bir oldu-bitti ile kaybedileceğinden korkulmaya başlandı[349]. Nitekim 22 Ocak 1919 tarihinde Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti İstanbul'da toplanarak şu kararları aldı[350]:

---

[344] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 23; Özgür Mert, *a.g.m,* s. 130.
[345] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 48.
[346] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 200-201; Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 105-106.
[347] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 24.
[348] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 150.
[349] Zekâi Güner, *a.g.m,* s. 638.
[350] Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 48-49; Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 152-153.

1) Trakya'nın içinde bulunduğu bu feci durum karşısında Trakyalıların birleşmesinin gerekliliği anlatılacak.

2) Trakya, bölünmez bir bütündür ve Trakya'nın gerçek sahipleri nüfusun yüzde yetmiş beşten (%75) fazlasına sahip olan Türklerdir. Kuşku duyulması halinde Wilson İlkelerine göre plebisit yapılması talep edilecektir.

3) Doğu Trakya'da bulunan Yunan askerlerinin bölgeden çıkarılması için gereken girişimlerde bulunulacaktır.

Bununla birlikte cemiyet, Venizelos'un muhtıraları ve Doğu Trakya demiryolunun korunması işinin Yunanlılara verilmesinden sonra Doğu ve Batı Trakya'nın ayrılmaz bir bütün olarak Osmanlı idaresinde birleştirilmesi tezini savunmaya, bu olmazsa da Doğu ve Batı Trakya'nın birlikte İngiltere veya Fransa himayesinde veya Milletler Cemiyetinin garantisi altında tarafsız bir halde istiklâlini savunmaya yani bir Trakya Cumhuriyeti'nin kurulmasını savunmaya başladı[351].

Bu dönemde Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti, İstanbul'da bazı Osmanlı bürokratlarıyla görüşmeler yaptı. Dönemin önemli şahsiyetlerinden Ahmet Rıza Bey, Çürüksulu Mahmut Paşa ve Ahmet İzzet Paşa, cemiyet üyelerine *"Türkiye'de kalmayacağı anlaşılınca Trakya'nın bağımsızlığını ilan ediniz"* diye tavsiyelerde bulundular[352]. Fakat Dışişleri Müsteşarı Reşat Hikmet Bey *"İstiklâl ve muhtariyet gibi teşebbüslerden vazgeçiniz"* diyerek Trakya'yı bekleyen tehlikelere dikkat çekti[353].

Heyet, Trakya'nın Osmanlı Devleti'nin bir parçası olarak kalması, Trakya'nın Yunan işgalinden korunması ve Yunan taburunun Doğu Trakya'dan çıkarılması gibi dilek ve istekleri, İngiltere ve ABD sefaretlerinde dile getirdi. Fakat heyet, İstanbul'daki bu temaslardan sonra Trakya için daha da endişelenmeye başladı. Doğu ve Batı Trakya'nın Yunanlılara vaad edildiği korku ve şüphesiyle Edirne'ye döndü. İstanbul'daki görüşmelerden bir sonuç elde edilemeyeceğini düşünen cemiyet, Paris Barış Konferansı henüz Doğu Trakya konusunda kesin kararını vermemişken Paris'e

[351] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser*, C. I, s. 157-158.
[352] Zekâi Güner, *a.g.m*, s. 638.
[353] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 154; Zekâi Güner, *a.g.e*, s. 63-64.

gidip konferansa katılmaya karar verdi. İstanbul'da Paris için vize alamayan heyet, 20 Mart 1919 tarihinde İtalyan Sefaret tercümanı Galli'nin yardımıyla bir İtalyan yatıyla Taranto üzerinden Roma'ya gitti, fakat burada da Paris için vize alamadı. Üç ay Roma'da kalan heyet, 1919 yılı Temmuz ayı başlarında İstanbul'a döndü. Bu üç aylık süre zarfında İtalyan Dışişleri Bakanlığında ikinci ve üçüncü dereceden memurlarla görüşülüp İtalyan gazete ve siyasi çevrelere ellerinde Trakya'ya dair bulunan belge, broşür, harita ve grafikleri vererek Trakya Türklerinin haklı davasını dünya kamuoyuna duyurmaya çalıştı[354].

İstanbul'dan dönen Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti, 10 Temmuz 1919 Perşembe günü saat 14.00'da toplanarak ilk kongresini gerçekleştirdi. Bu kongre, eksik olan üyelerin yerine yenilerini seçmek, cemiyetin kuruluşundan beri yaptığı çalışma ve faaliyetleri vatandaşlarına anlatmak için toplandı. Kongre görevini tamamladıktan sonra cuma akşamı sessizce dağıldı. Bununla birlikte kongre, İtilaf Devletleri temsilcilerine telgraf göndererek bölgede Yunanlılar tarafından yapılan mezalimleri bildirip Trakya'nın içinde bulunduğu durumu anlattı. Edirne'de 200 kişiden oluşan kongrenin toplandığını ekleyerek Yunan askerinin bir haftaya kadar Trakya'dan çekilmemesi halinde yaşananlardan Müslümanların sorumlu tutulamayacağını dile getirdi[355].

Bu arada 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'in Yunanistan tarafından işgal edilmesi üzerine Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti resmî makamlara protesto telgrafları çekmek, mitingler düzenlemek, Trakya-Paşaeli gazetesinde yayın yapmak suretiyle bu işgali kabul etmeyeceklerini bildirdi[356]. İzmir'in işgalini protesto etmek amacıyla Edirne'de Selimiye Camii avlusunda bir miting düzenlediler. Bu sırada Yunanlılar ***"Trakya bize verilirse İzmir'den vazgeçeriz"*** şeklinde haberler yaymaya da başlayınca cemiyet, ***"Trakya Trakyalılarındır"*** diyerek Yunanlıların amaçlarını şiddetle reddetti[357].

---

[354] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 154-158; Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 64-70; Özgür Mert, *a.g.m,* s. 132.
[355] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 71-74.
[356] Zekâi Güner, *Aynı Eser,* s. 76. Konu ile ilgili birçok telgraf, miting ve protesto metni örnekleri için Bkz. Zekâi Güner, *Aynı Eser,* s. 76-83.
[357] Zekâi Güner, *Aynı Eser,* s. 81-82.

Mustafa Kemal daha İstanbul'dayken Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti üyeleriyle birkaç defa görüştü ve bu görüşmelerde Trakyalılara, Doğu ve Batı Trakya[358] davalarını birleştirmemelerini tavsiye etti. Ayrıca Trakyalıları özellikle Doğu Trakya üzerindeki haklarını savunmaları konusunda teşvik etti. Hatta bu görüşmelerde cemiyetin üyeleri Mustafa Kemal'e *"başımıza geçer misiniz?"* diye sordu, bunun üzerine Mustafa Kemal *"Böyle parça parça çalışacağımıza, bütün memleket mukadderatını idare edecek, ele alacak bir teşekkül meydana getirip beraber çalışsak nasıl olur!"* cevabını verdi[359]. Zira Mustafa Kemal, Anadolu ile Doğu Trakya'yı millî bir mücadele etrafında birleştirmeyi yani bütün memleketin birliğini sağlamayı düşünmekteydi. Bu minvalde Mustafa Kemal, Samsun'a çıkışından bir ay sonra Amasya'dan Edirne'de bulunan I. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e 18 Haziran 1919 tarihinde bir telgraf gönderdi. Bu telgrafta, Trakya ve Anadolu'daki cemiyetlerin birleştirilmesine, Anadolu ve Rumeli'deki delegelerden güçlü bir merkezî heyet oluşturulmasına karar verildiğini ve Trakya'dan da iki delegenin Sivas'a kimlikleri gizli tutularak gizlice gönderilmesini, bunlar gelinceye kadar da kendisinin vekil tayin edilmesini bildirdi. Böylece I. Kolordu Anadolu'ya bağlandı ve Trakya, Millî Mücadele içerisindeki yerini aldı[360]. Ancak Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti, Sivas Kongresine delege göndermedi. Fakat kongrenin aldığı tüm kararlara katıldıklarını ve Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin esas ve kararlarını kabul ettiklerini Mustafa Kemal Paşa'ya ilettiler[361]. Bu arada Sivas Kongresinin dokuzuncu maddesine göre; **Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi** ismi **Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti** olarak değiştirildi. Müdafaai Hukuk ilkelerini kabul etmesine rağmen cemiyet, kendi nizamnamesindeki faaliyetlerinden dolayısıyla da Doğu ile Batı Trakya'yı birleştirme düşüncesinden vazgeçmedi. Öyle ki 7 Ekim 1919 tarihinde Edirne toplantısı kararları altına hem **"Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î**

---

[358] Batı Trakya, 29 Eylül 1913 İstanbul Antlaşmasıyla Osmanlı Devleti'nden ayrılmış ve milli sınırların dışında kalmıştır. Bu sebeple Milli Mücadele'nin amaçlarının dışında bırakılmıştır. Bkz. Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 170; Batı Trakya'daki Türk çoğunluğunun haklarını başka yollarla savunmak gerekiyordu. Bkz. Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 85.

[359] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 155-156; Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 85; Hüsnü Özlü, *a.g.m,* s. 28.

[360] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 167-168; Özgür Mert, *a.g.m,* s. 133; Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Elips Kitap, Ankara 2005, s. 23-24, 58.

[361] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 170-171; Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 90.

Osmaniyyesi" hem de **"Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyet-î Merkeziyesi"** mühürleri basıldı[362]. Ancak bu isim değişikliğine rağmen Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti, Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti ile birleşse[363] de kendi kimliğini koruyup bir ek görev olarak Trakya'da müdafaai hukuk yetki ve görevini de üstlendi[364]. Yani Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti, 1920 yılı başlarına kadar tarih, kültür vs bakımından Trakya'nın Türklüğünü delillerle ispatlamaya çalıştı fakat 1920 yılı başlarında, Doğu Trakya'yı Yunan istilasına karşı korumak gerekince de kendisinden ayrı bir Müdafaai Hukuk teşkilatı kurdu[365]. Yani 1920 yılı başlarında artık iki ayrı cemiyet bulunmaktaydı.

I.Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey, Temsil Heyetine 15 Şubat 1920 tarihli gönderdiği şifre telgrafında *"...Trakya Cemiyetinden ayrılarak vazife görmeye başlayan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Edirne Heyet-î Muvakkatesi ve şubeleri sırf Doğu Trakya'ya vaki olacak tecavüzlere karşı millî bir müdafaa ve yerli ve ecnebi kuvvetlerin dâhilde yeltenecekleri emr-i vakilere veya sulh konferansının Doğu Trakya'yı Osmanlı camiasından ayıracak mahiyetteki kararlarına muhalefet için gerekli millî kuvvetlerin teşkilâtı ve buna ait hususların hazırlıklarıyla uğraşmaktadır"* diyerek iki ayrı cemiyetin kurulduğundan bahsetmektedir[366]. Fakat bu cemiyetler, 9-13 Mayıs 1920 tarihinde düzenlenen Büyük Edirne Kongresinde birleştirildi[367].

16 Ekim 1919 tarihine gelindiğinde Edirne'de cemiyetin ikinci kongresi toplandı. Bu kongrede, şimdiye kadar yapılmış olan işlerle bundan sonra yapılacak olan işler hakkında konuşuldu. Ayrıca cemiyetin on altı (16) kişiden oluşan yeni reis ve boşalan üyelerinin yerine yenilerinin seçimi gibi idarî işler de halledildi[368]. Bulgar ve Yunan işgallerine bırakılan Doğu ve Batı Trakya için İtilaf Devletleri nezdinde protesto telgraflarının çekilmesi, Doğu Trakya'da millî duygu ve arzuların takviye

[362] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 135, 171-172; Zekâi Güner, *a.g.e*, s. 90-91.
[363] Bu birleşme 7 Ekim 1919 tarihinde gerçekleşmiştir.
[364] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 135-136.
[365] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser*, C. I, s. 130-131.
[366] Zekâi Güner, *a.g.e*, s. 92.
[367] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 131.
[368] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser*, C. I, s. 137; Zekâi Güner, *a.g.e*, s. 104.

edilmesi, Batı Trakyalılara davalarında her bakımdan yardım edilmesi kararları alındı[369].

Bu dönemde Doğu Trakya'da aynı zamanda Rum ve Yunan askerî sevkiyatları ve zulümleri yaşanmakta olup Mustafa Kemal Paşa'ya yaşananlarla ilgili bilgiler, I. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey tarafından iletildi[370]. Bunun üzerine Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa da, *Yunanlıların ve yerli Rumların teşkilât ve teşebbüslerine karşı aynı teşkilât ve teşebbüslerde bulunulmasını ve Sivas Kongresi Nizamnamesinin lâhikasına göre silahlı millî müfrezeler kurulması ve Kolordunun bu konuda âzami derecede, gizli yardımda bulunmasını* emretti. Ayrıca iki hafta sonra silahlı millî müfrezelerin kurulmasını bir daha vurguladı ve önemli yerlere değişik isimlerle sivil olarak fedakâr subaylar tayin edilmesini istedi[371].

Mustafa Kemal Paşa'nın talimatına göre; I. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey 14 Ocak 1920 tarihinde tümen komutanlarına gönderdiği gizli emirde *"... Durumun nezaketi, ordunun gizli olarak yardım etmesini icabettirmektedir"* diyerek *"Nahiye müdürlüklerine ve büyük Türk köyleri okul öğretmenliklerine tayin olunacak sivil subaylarla gizlice silahlı millî teşkilat yapılması*" hakkında tümen komutanlarının düşüncesini ve bu görevlere tayin edilebilecek subayların isimlerini sordu[372].

Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti, yerli Rumların taşkınlık ve zulümlerini önlemek, Yunan işgaline karşı alınacak tedbirleri görüşmek amacıyla 15 Ocak 1920 tarihinde Edirne'de üçüncü kongreyi topladı[373]. Her kazadan gelen birer delegenin katılımıyla toplanan kongrede, silahlı millî teşkilat kurulması konusu görüşüldü ve bu durum silahlı müdafaa için atılan ilk adım oldu[374]. Bu kongrede, Doğu Trakya'da bekçi-korucu adıyla 3000 kişilik bir millî teşkilat kurulmasına karar verildi. Fakat Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin gereken önemi vermemesi, Tekirdağ'daki hükümet, 55. Tümen ve Tekirdağ Müdafaai Hukuk ileri gelenlerinin güçlük çıkarması ve de I. Kolordunun elinde millî teşkilata vermek

---

[369] Zekâi Güner, *Aynı Eser,* s. 104.
[370] Mustafa Kemal Atatürk, *a.g.e,* s. 269.
[371] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 204; Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 108.
[372] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 204-205.
[373] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 107.
[374] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 137, 205; Özgür Mert, *a.g.m,* s. 133.

üzere fazla silah ve cephanenin bulunmaması nedeniyle İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından 16 Mart 1920 tarihindeki resmî işgaline kadar Doğu Trakya'da silahlı millî teşkilat kurulamadı[375]. Bu kongrede ayrıca olağanüstü bir durumla karşı karşıya kalınması halinde yeni bir kongrenin yapılabileceği kararı alındı. Bu karar, ileride toplanacak olan Büyük Edirne Kongresine bir çağrı niteliğindedir[376].

İstanbul resmen işgal edilmeden önce işgal edileceğine dair haberler basında yer alınca cemiyet, İzmir'in işgalinde olduğu gibi yine Edirne Selimiye Camii avlusunda beş bin kişinin katılımıyla 27 Şubat 1920 tarihinde bir protesto mitingi düzenledi ve Türklerin hakkını kimseye vermeyeceklerini bildirerek İtilaf Devletleri'ni protesto etti. İstanbul'un işgalini, olaydan bir iki saat sonra haber alan I. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey, Mustafa Kemal'in 9 Ocak 1920 tarihli gizli ve kişiye özel 55 numaralı emrine dayanarak Trakya'nın iç ve dış tehlikelere karşı korunması amacıyla Doğu Trakya'nın İstanbul'la olan bağlantısını kesip sıkıyönetim ve seferberlik ilan etti. Bu doğrultuda 1881-1897 doğumlu erler askere çağrıldı; İstanbul Hükümeti'yle bağlantı kesildi; İstanbul'dan gelen gazete, mektup vs sansür edildi. Seferberlik emri kolorduya bağlı 49., 55. ve 60. tümenlere iletildi ve Trakya'daki silah ve cephane depolarına el konulup silahların kullanılması emredildi[377].

İstanbul'un resmen işgalinden sonra 31 Mart-2 Nisan 1920 tarihleri arasında Lüleburgaz Kongresi toplandı[378]. İstanbul'un işgali ve I. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'in aldığı kararları görüşmek üzere toplanıldı. Kongreye 67 kişi katıldı, seçim yapılarak asil ve yedek üyeler belirlendi. Kongreye katılan üyeler arasında *"Her ihtimale karşı hazır olmak ve insanca yaşamak hakkımızı ve millî varlığımızı tasdik etmezlerse son vatan vazifemizi yapmak"* kanaati oluştu. Bu yüzden bu kongrede devamlı ve silahlı bir millî müfreze kuruldu. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti ile olan bağlantı kesildi ve bundan sonra teşkilat bağımsız hareket edecekti. Kongre kararlarında, dışarıdan ve içeriden gelebilecek her türlü saldırıya karşı silahlı savunma yapılacağı ve bu savunmayı yapmakla yükümlü teşkilatın Müdafaai Hukuk

[375] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 137, 205-206; Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 109.
[376] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 134.
[377] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 110-113; Hüsnü Özlü, *a.g.m,* s. 32.
[378] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 172; Hüsnü Özlü, *a.g.m,* s. 35.

Merkez Heyeti olduğu görülmektedir. Kongrede alınan kararlardan sonra kolordu kumandanı, Trakya'nın geleceğiyle ilgili kararları veren tek makam olmaktan çıktı, daha çok kararları uygulayan bir askerî kumandanlık oldu. Öte yandan Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti de Doğu Trakya'nın savunulmasına dair her türlü tedbiri almaya yetkili en büyük siyasî güç oldu. Bu kongre, Doğu Trakya'nın savunulması bakımından önemli bir kongredir. Ayrıca Lüleburgaz Kongresinde alınan kararlar, Mustafa Kemal Paşa'ya da hemen bildirildi. Mustafa Kemal Paşa da gönderdiği telgrafta, Trakyalıların gayretlerini takdir ettiğini belirterek Ankara'da toplanacak yeni meclis için Edirne vilayetinden seçilen mebusların acele olarak gönderilmesini istedi[379].

5 Nisan 1920 tarihinde Damat Ferit Paşa Hükümeti kurulmuştu. Yeni Hükümet Trakya'daki direniş hareketlerine karşı olmakla birlikte Anadolu ile olan bağlantısını da koparmaya çalıştı[380]. İtilaf Orduları Başkumandanlığı görevinden ayrılan General Franchet d'Esperey, Paris'e dönerken 6 Nisan 1920 tarihinde Karaağaç İstasyonunda I. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey ve Edirne eşrafının önde gelenleriyle görüştü. Fransız komutanın bu görüşmedeki amacı, Trakyalılara direnmenin manasız olduğunu anlatarak Fransa mandasını istemeye ikna etmekti. Ancak bu görüşmede Cafer Tayyar Bey vatanı savunmaya kararlı olduklarını ifade etti. Öte yandan bu görüşmede, Karaağaç'ta bulunan Fransız İstihbarat Bürosu, sözde Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti tarafından kaleme alınmış bir muhtırayı Fransız General Franchet d'Esperey'e vermek ve muhtıranın içeriğini Trakyalılara kabul ettirmek için çok çaba sarf etti. Muhtıra, *"...Venizelos'un gerçeği bozmak için delil diye göstermek istediği Rum tehciri hakkında yerinde soruşturma yaparak hakikate varması için karma bir İtilaf komisyonunun gönderilmesini talep eder. Bu talepleri dinlenmediği takdirde, Trakya Müslümanları, büyük devletlerden birinin, mümkünse Batı Trakya'daki âdil, münevver, hayır-hâh idaresini takdir ettirmiş olan Fransa'nın mandası altında, bir muhtar Trakya kurulmakla haklarındaki mücâzâtın hafifletildiğini göreceklerdir. Trakya Müslümanları, eğer konferans, kendilerini Türk olarak bırakmayacaksa hiç olmazsa Yunanlı yapmamasını istirham ederler..."*

[379] Zekâi Güner, *a.g.e*, s. 114-117, 124; Hüsnü Özlü, *a.g.m*, s. 35, 37; Zekâi Güner, *a.g.m*, s. 643.
[380] Zekâi Güner, *a.g.e*, s. 118.

şeklinde idi. Fakat Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri arasından birçoğu Fransız generale verilecek olan bu muhtıraya itiraz etti. Cemiyet muhtıranın içeriğini *"…Trakya Müslümanları pek açık olan haklarının, İtilâf devletlerince tasdik edileceğinden ve hususiyle Trakya'daki Türk çoğunluğu ve haklarını… Fransa hükûmetinin, Trakya Müslümanlığı'nın mukaddes haklarının tecellisine rehber olacağından ümitvardırlar"* şeklinde düzeltince Fransız İstihbarat Şubesi bu içerikten memnun olmadı ve muhtırayı vermekten vazgeçti. Fakat bu muhtıra olayı, başta cemiyetin reisi olmak üzere bazı üyelerde de Fransız mandası fikrini oluşturdu[381].

Cafer Tayyar Bey, ateşkes anlaşmasının hükümlerine uymayınca İtilaf Devletleri tarafından İstanbul Hükümeti'ne baskı yapıldı ve I. Kolordu Kumandanlığı görevinden azledildi. Yerine 20 Nisan 1920 tarihinde İstanbul Hükümeti tarafından Albay Muhiddin (Kurtiş) Bey tayin edildi. Görevinden azledilen Cafer Tayyar Bey de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Rumeli Umum Kumandanlığına atandı[382]. 8 Mayıs 1920 Cumartesi günü Edirne Selimiye Camii avlusunda Edirne'nin Türk olarak kalacağı ve bu konuda her türlü çareye başvurulacağına dair sözlerin verildiği büyük bir miting yapıldı[383]. Bu arada Lüleburgaz Kongresinden sonra 23 Mayıs 1920 tarihinde Batı Trakya, Yunanlılar tarafından işgal edildi ve Yunan kuvvetleri Meriç boyuna kadar geldi[384].

San Remo Konferansı'nda Doğu Trakya ve Gelibolu Yarımadası Yunanlılara verilince[385] cemiyet, halkın silahlı direniş hakkında desteğini kazanmak istedi. Bu sebeple cemiyet, Lüleburgaz Kongresinin son maddesine dayanarak Selimiye mitinginden bir gün sonra 9-13 Mayıs 1920 tarihleri arasında Büyük Edirne Kongresini topladı. Kongreye 264 üyeden 236 üye katıldı. Kongrede, Doğu Trakya'nın Yunanistan'a verilmesi kesin bir dille reddedilip silahlı savunma konusu tekrar görüşüldü. I. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey *"…seferber duruma geldiğimiz takdirde elimizdeki kuvvetlerle üç dört ay başarı ile dayanabileceğimiz gibi, cephane ve yiyecek ihtiyacımızı da karşılayabiliriz"* diyerek Yunan saldırısı karşısında

[381] Zekâi Güner, *Aynı Eser*, s. 120-123.
[382] Hüsnü Özlü, *a.g.m*, s. 33.
[383] Zekâi Güner, *a.g.e*, s. 125.
[384] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 178.
[385] Fahri Belen, *a.g.e*, s. 196.

savunmanın mümkün olduğunu belirtti. Kongrede geçen konuşmalarda, Trakya'nın savunulmasını isteyenler ve istemeyenler karşılıklı söz alarak görüşlerini ifade etti. Konuşmalar sonrasında yapılan oylama sonucunda on iki (12) kişi çekimser kaldı, iki (2) kişi karşıt ve iki yüz (200) kişi kabul oyu verdi ve üç (3) kişi de oylamaya katılmadı. Böylece iki yüz (200) kişinin oyuyla silahlı savunma fikri kabul edildi[386]. Bu karar Trakya'da teşkilatlanmanın en önemli göstergesidir[387]. Kongrede ayrıca Doğu Trakya Türkiye'den koparılacak olursa bütün Trakya'da bağımsızlığın ilan edileceği kararı da alındı[388].

Yukarıda her iki cemiyetin 9-13 Mayıs 1920 tarihleri arasında düzenlenen Büyük Edirne Kongresinde birleştirildiğinden bahsetmiştik. Bu kongrede, her iki cemiyetin birleştirilip birleştirilmemesi konusunda yoğun tartışmalar yaşandı ve sonunda bu iki cemiyet birleştirildi[389]. Trakya'da aslında iki ayrı heyet, iki ayrı teşkilat yoktu. Sadece iki ayrı unvan ve iki ayrı mühür vardı. Yani bir taraftan Mustafa Kemal'le temaslarda bulunabilmek için **Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti** unvanı diğer taraftan da Doğu ve Batı Trakya'nın birleştirilmesi davasını gerçekleştirmek için **Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti** unvanı kullanılmaya devam edildi. Fakat bu ikililiğin devamı Doğu Trakya savunmasına zarar verebilirdi[390].

Büyük Edirne Kongresinde Osmanlı Murahhas Heyetiyle beraber bir Trakya Heyetinin Paris Barış Konferansı'na gönderilmesi kararı da alındı. Fakat bu karar Anadolu hareketinin düşüncesiyle ters düşen bir karardı. 1920 yılı Haziran ayında Roma'ya giden ve burada bir ay kalan Trakya Heyeti daha sonra Paris'e geçti. Fakat Avrupa'da yapılan temaslara rağmen heyet herhangi bir olumlu sonuç elde edemedi[391]. Bununla birlikte Büyük Edirne Kongresinde Cafer Tayyar Bey'e Trakya Millî Kumandanı unvanı verildi[392].

---

[386] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 124-130; Özgür Mert, *a.g.m,* s. 134.
[387] Hüsnü Özlü, *a.g.m,* s. 37.
[388] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 134.
[389] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 131; Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 91.
[390] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 177-178.
[391] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 138.
[392] Hüsnü Özlü, *a.g.m,* s. 33; Özgür Mert, *a.g.m,* s. 134.

Yapılan bu son kongreden sonra Trakya'da yaşanan Yunan işgal ve zulümleri karşısında Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti, I. Kolordu ile birlikte Mustafa Kemal'in emirleri doğrultusunda silahlı mücadeleye girişti[393].

Cemiyet, silahlı direnişten başka protestolarına da devam etti. 1922 yılı Mayıs ayı sonlarında Yunan Hükümeti'ne bir mektup göndererek Yunanlıların mezalimlerini ve Müslümanları göçe mecbur etmesini, Yunanistan'dan Rum muhacir getirmelerini protesto etti. Yunan Hükümeti bu mektuba, iftira ve ehemmiyetsiz şeyler diyerek cevap verdi. Ayrıca Cemiyet, Cemiyet-i Akvama da nota verdi. Nota da; Trakya'nın tarihçesi, nüfusu, iktisadî ve sosyal durumu, Trakya'nın Türk devletine bağlı olmasını icap ettiren siyasî ve askerî sebepler anlatıldı. Ayrıca Yunanlıların mezalimlerinden amaçlarının Türk çoğunluğunu azaltarak Kafkasya ve Rusya'dan getirilen Rumlar ile Rum nüfusunun arttırılması için çalıştıkları belirtilerek Cemiyet-i Akvamın bu konuya dikkati çekilmek istenmektedir. Bununla birlikte çözüm için tek çarenin uluslararası tarafsız bir heyet tarafından Trakya'da araştırma yapılması olduğu belirtildi. 1922 yılı Mayıs ayı sonunda başka bir nota daha veren cemiyet, zulüm gören halkın hukukî temsilcisi sıfatıyla Trakya'daki Müslümanların gördüğü zulmü protesto etti. Aynı notada daha önce de birkaç protesto mektubu gönderildiği bundan sonra da gönderilmeye devam edileceği belirtildi[394].

[393] Zekâi Güner, *a.g.e,* s. 138.
[394] Metin Ayışığı, *a.g.m,* s. 600-601.

II. BÖLÜM

YUNAN ASKERİNİN DOĞU TRAKYA'DA GERÇEKLEŞTİRDİĞİ MEZALİM

A. Yunan Askeri ile Rumların Doğu Trakya'ya Sevk Edilmesi

Yukarıda Trakya ve Anadolu'ya Yunanistan'ın Patrikhane ile işbirliği halinde çok sayıda Rum'u göç ettirdiğinden bahsetmiştik. Oldukça önemli ve nüfus yapısını büyük ölçüde etkileyecek olan bu faaliyette Yunanistan'ın Patrikhane'nin de etkisiyle İngiltere ve Fransa tarafından haddinden fazla desteklendiği, Osmanlı Devleti'nin resmî yazışmalarında da görülmektedir. Öyle ki 22 Mayıs 1919 tarihinde Çanakkale Mutasarrıflığından Dâhiliye Nezaretine gönderilen raporda; Yunanistan'daki Rumların Çanakkale sahillerine geldiği ve Çanakkale'deki İngiliz temsilcisi Mösyö Vetibol'un, gelen Rumlara yardım ettiği açık şekilde ortaya konmakla kalmayıp duyulan rahatsızlık da dile getirilmektedir[395].

Osmanlı topraklarındaki Rum nüfusun sonraki yıllarda da takviye edilmesine ve gelen Rumların bölgede yaşayan Müslümanlara ait yerleşim merkezlerine yerleştirilmesine devam edildi. Şöyle ki 13 Aralık 1920 tarihinde Harbiye Nazırı tarafından hazırlanan raporda; Yunan Hükümeti, çok sayıda vapurla Tekirdağ ve civarına birçok Rum'un iskân edilmesi için harekete geçtiğinden mevcut mahallerdeki Müslümanlar yoğun baskılara dayanamadıklarından kendi istekleriyle İstanbul'a yerleşmek amacıyla göç etmeye başladılar[396].

Birkaç ay evvel Beykoz ve Gebze civarında yaşanan baskı ve zulüm yüzünden bölgede yaşayan ahali civar köylere dağılmışlardı. Hatta bazı köyler tamamen yerle bir olmuş; Karamürsel ve Yalova'da birçok Müslüman köy ortadan kaldırılmıştı. Bandırma ve Erdek'te de Müslümanlara karşı fecaat derecesinde baskı uygulanmış; Bayramiç ve Ezine taraflarında silah araması bahanesiyle Müslümanlara yapılanlar hat safhaya çıkmıştır. Bütün bu yapılmakta olan tedhiş hareketlerinde asıl hedef;

---

[395] Azmi Yıldırım, *A.g.m*, s. 802.

[396] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi*, C. II, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 130.

Boğazlarda ve Marmara havzasında ikamet eden Müslümanları planlı bir şekilde bölgeden uzaklaştırarak dünya siyasetinde önemli bir faktör olan Akdeniz-Karadeniz deniz yolunun her iki tarafında meskûn mahallere Gayrimüslimleri yerleştirerek hâkim olmaktı. Bu amaç için Yunan Hükümeti'nin kasten bazı ufak ve basit sebepler ortaya çıkararak baskı ve imha siyasetine devam edeceğinden şüphe edilmemekteydi[397].

Yunan Hükümeti'nin tüm bu baskı ve imha siyasetini gerçekleştirmesinin nedeni Trakya'nın tamamını kalıcı olarak işgal etmek istemesiydi. Bu sebeple buraların asıl sahibinin Rumlar olduğunu ve Balkan Savaşından sonra buralara Müslümanların getirilip yerleştirildiğini iddia etmekteydi. Buna istinaden Yunan Hükümeti, Saray ve Vize'de bulunan 200 hane Müslümanı evlerinden zorla çıkardıktan sonra yerlerine Rum ahaliyi yerleştirdi. Tarlaları da Rumlar tarafından zorla ellerinden alınınca Müslüman ahali varını yoğunu terk etmek zorunda kaldı. Rumların ekip diktiği tarlalarda Müslümanlar çalışmak zorunda kaldı. Bununla birlikte Trakya'da yaşayan Müslüman ailelerin sadece ev ve tarlaları değil hayvanları da Yunanlılar tarafından gasp edildi[398].

Yunan Hükümeti, Doğu Trakya'da işgal ettiği yerlere Rumların yanında Yunan askerini de sevk etti. Bu dönemde Yunan taburu toplam bin beş yüz (1500) civarında iken bütün Trakya'da üç Tümenli (49. Tümen Kırklareli ve dolayları, 60. Tümen Uzunköprü, Keşan ve İpsala bölgesi ile 55. Tümen Tekirdağ ve dolayları[399]) Türk Kolordusu (yani 1. Kolordu) terhisler nedeniyle bin iki yüz askere (1200) düştü[400]. Yunanistan, Doğu Trakya'ya geldiği günden beri bölgeye asker sevkiyatını sistemli bir şekilde gerçekleştirdi. Bu süreçte bölgedeki Yunan taburundan terhis olan askerler, Rum ahali arasına karışmakta ve bu askerlerin yerine Yunanistan'dan silahlarıyla gelen askerler, Yunan taburundaki yerini almaktaydı[401].

Demiryolu hattını korumak için bölgeye gelen Yunan taburu, günden güne asker sayısını arttırmaktaydı. Çatalca kasabası ve istasyonu ile Hadımköy'de de durum aynıydı. Yunan askerlerinin mevcudu iki yüz kırk beş (245) iken şimdi iki yüz seksen

---

397 *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s.130-131.
398 Türkmen Töreli, *a.g.m,* s. 248.
399 Özgür Mert, *a.g.m,* s. 136.
400 Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 201; Sabahattin Selek, *a.g.e,* C. I, s. 49.
401 Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 201.

(280) kişiye ulaşmıştı. Yalnız kasabada iki yüz on (210) Osmanlı askeri bulunmakta olup bütün bir livanın asayiş işleri yüz seksen (180) kadrolu jandarma ile yapılmaktaydı. Hadımköy'den Çatalca'ya kadar olan hat boyunca istasyonlarda güvenliği sağlamak için üç yüz (300) askere ihtiyaç yoktu. Fakat Hıristiyan ahali askerin burada kalmasını yine de istemekteydi. Bununla birlikte Hıristiyan ahaliden bazıları mal ve canlarının korunmasına hiçbir sebep ve lüzum olmadığını, zaten şimdiye kadar karışıklıklar içinde Müslüman ahaliyle kardeş gibi geçindiklerini, her iki unsur arasında bir olayın ortaya çıkma ihtimalinin uzak olduğunu fakat böyle bir hal ortaya çıkarsa buna sebep olanlara gerekli cezaların hükümet tarafından verileceğini dile de getirmekteydiler[402].

Yunanistan'ın bölgeye asker sevk etmesi Müslüman ahalinin dikkatini de çekmekteydi. Öyle ki geliş sebepleri anlaşılamamakla birlikte üç Yunan zabitinin kumandasında olmak üzere üç yüz elli-dört yüz (350-400) Yunan askeri silah ve askerî teçhizatla Dedeağaç tarafından trenle Lüleburgaz'a gelerek oradaki Yunan kuvvetlerine katıldı. Bununla birlikte daha iki bin (2000) Yunan askerinin Lüleburgaz'a geleceği Lüleburgaz Kaymakamlığından haber alındı. Yunanlıların bu taraflara fazla asker ve mühimmat toplaması hayra alamet olmadığı gibi şimdiye kadar yaşananlar nedeniyle bu durum Müslüman ahaliyi tedirgin etmekteydi[403].

Daha sonraki günlerde de Yunanistan, Doğu Trakya'ya asker sevkiyatına devam etti. Lüleburgaz'a gelen Yunan askerlerinden yüz (100) asker Babaeski'ye diğer yüz (100) asker de Muratlı, Çerkezköy ve Çatalca'ya dağıtılarak bölgede asker sayısının arttırılmasına çalışıldı[404]. Bundan başka Çorlu ve Muratlı istasyonlarından yetmiş (70) ve Babaeski'den yüz altmışaltı (166) Yunan askeri Lüleburgaz'a gelerek buradan Uzunköprü'ye sevk edildi. Yunan Hükümeti'nin Yunanistan'dan getirdiği bu askerler daha önce Uzunköprü'ye gelen Yunan askerleriyle yer değiştirmek için silahlı olarak getirilmiş iken terhis olan askerler ise silahsızdı. Yunanistan bölgede bu şekilde sürekli faaliyet göstererek silahlarını arttırmaya çalışmaktaydı[405]. 6 Aralık 1919

[402] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 35.
[403] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.009; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.011; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.015.
[404] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.007; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.017.
[405] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.019; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.021.

tarihinde Lüleburgaz ve civarındaki kazalardan görevini tamamlayarak terhis olan Yunan askerlerinden altmış (60) kadarı bir gün önce İstanbul'a sevk edildi. Bu askerler, 7 Aralık 1919 Pazar akşamı İstanbul'dan geçen başka bir trenle önceden olduğu gibi silahsız ve teçhizatsız olarak Selanik'e gönderildi[406].

1920 yılı Ocak ayına gelindiğinde askerî sevkiyat devam etmekte olup Uzunköprü'den yüz elli (150) Yunan askeri yük treniyle Lüleburgaz'a gönderildi[407]. Bununla birlikte 10 Temmuz 1920 günü Yunanlıların Dedeağaç'a altı (6) nakliye vapuruyla tahminen yirmi beş bin (25.000) asker gönderdiklerine ve Dimetoka ile Karaağaç taraflarına asker sevkiyatı yapacaklarına dair istihbarat da alınmıştı[408]. 1920 yılı Aralık ayında Bulgaristan'dan gelen trenle on beş (15) silahlı Yunan askeri Babaeski'ye; yirmi dördü (24) silahlı, otuz dördü (34) silahsız olmak üzere toplam elli sekiz (58) Yunan askeri de Lüleburgaz'a sevk edildi. Daha önce olduğu gibi yine terhis edilen askerler silahsız ve bunların yerine gelen askerler ise silahlıydı. İstanbul'dan da yarısı silahlı olmak üzere yüz (100) kadar Yunan askeri gelmekle birlikte yine doksan (90) kadarı silahlı olmak üzere iki yüze (200) yakın Yunan askeri yük treniyle Selanik'e gönderildi[409].

Yunan Hükümeti tarafından Doğu Trakya'ya sevk edilen askerin sayısı her geçen gün artmaktaydı. Böylece sevk edilen Yunan askerinin sayısı Türkler açısından tehlike arz edecek ciddi rakamlara ulaştı. Dedeağaç Muratlı Şimendifer hattıyla Tekirdağ'a getirilen ve mevcudu 1000'er kişiden oluşan dört tabur Yunan kuvveti buraya yerleştirildi. Jandarma Umum Kumandanlığı ve Çatalca Mutasarrıflığından alınan haberlere göre, Trakya'da Yunan kuvvetleri bir fırka kadar olup bu kuvvetler Çorlu, Kırklareli, Çerkezköy ve Lüleburgaz taraflarında konuşlandırıldı[410]. Bununla birlikte 12 Temmuz 1921 tarihinde Sinekli Hudut Emniyet Müfettişliği, Yunanlıların Gümülcine'deki bir tümen kuvvetini Tekirdağ'a naklettiğini ve Kırklareli'de bir alaya yakın kuvvetleri olduğunu Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine bildirdi[411].

---

[406] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.025; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.029.
[407] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00040.001.
[408] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.005.
[409] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00089.001.
[410] Türkmen Töreli, *a.g.m,* s. 241.
[411] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 313.

Türk ordusunun Anadolu'da elde ettiği başarılar karşısında zor günler yaşayan Yunan Hükümeti'nin, 1922 yılı Temmuz ayında bölgede asker sayısını arttırmaya çalıştığına dair istihbarat alındı. Öyle ki Sinekli Hudut Emniyet Müfettişliği, Dedeağaç'tan Çorlu'ya on (10) vagonda iki yüz doksan (290) Yunan askerinin sevk edileceğini bildirdi[412]. Bununla birlikte Babaeski'deki silahlı Yunan askerinin ufak nakliyatlarla takviye edileceği ayrıca Uzunköprü'ye bir generalin de geleceği bilgisini verdi[413].

İşgal döneminde bölgeye sevk edilen Yunan askerleri geldikleri günden itibaren kontrolü ele geçirmeye başladı. Tekirdağ'a gelen Yunan kuvvetlerinin Pavli ve Hayrabolu kasabalarını işgal etmesi üzerine Uzunköprü'deki fırka, Edirne'ye çekilmek zorunda kaldı. Uzunköprü'ye gelen Yunan askerleri şehrin kontrolünü ele geçirmek için polislerin silahlarına el koyup görevlerini yapmalarına engel oldu. Diğer taraftan Tekirdağ civarında Yunan süvarileri yol boyunca geçtikleri yerlerde mahsulleri ve hayvanları yağmaladı. Bu durum Uzunköprü Emniyet Müfettişliği tarafından İstanbul'a rapor edildi. Yunan askerlerinin yaptıkları zarar Yunanistan'ın Harbiye Nezareti'ne de bildirildi[414]. 1923 yılında Yunanlıların bölgede yaptığı yağma ve zararlara dair Refet Paşa tarafından yaptırılan incelemelerle ilgili ayrıntılı bilgi ilerleyen bölümde Tablo 5, Tablo 7 ve Tablo 8'de gösterilmiştir.

Yunan askerliğinden terhis olanların bir kısmı bölgede kalarak buradaki Rumlarla birlikte çeteler oluşturup asayiş sorunlarına neden olmaktaydı. 21 Eylül 1919 tarihinde Hayrabolu pazarından Karaburçak karyesine giden Hacı Halil ve yedi arkadaşının önüne on (10) kadar Rum eşkıyası çıktı ve Hacı Halil kaçarak kendisini kurtardı. Bu haber üzerine jandarmanın eşkıyaları yakalamak için harekete geçmesiyle Jandarma ile Rum eşkıya arasında çatışma yaşandı. Bu çatışma sonucunda Rum eşkıya Nikola oğlu Hristo yaralı olarak ele geçirildi. Hristo'nun jandarmaya verdiği ifadesinden çete mensuplarının civar karyelerden ve çoğunun Yunan askerliğinden terhis edilmiş kişilerden oldukları öğrenildi[415].

---

[412] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.003.
[413] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.007.
[414] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00006.003.
[415] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00023.005.

Bir başka olayda Kırklareli'nin Erikli karyesinden Nizam oğlu Muhammed, Tekirdağ'da misafir olarak bulunduğu sırada Kestanbullu Varsam Dimitri ile arkadaşı Kostandi tarafından yaralandı. Suçlular yakalanarak adliyeye sevk edildi. Yapılan incelemede Kestanbullu Varsam Dimitri'nin askerliğini bitirmiş bir Yunan askeri olduğu anlaşıldı[416].

Yunanlılar Doğu Trakya'ya asker sevkiyatı ile birlikte mühimmat sevkiyatı da yapmaktaydı. Öyle ki Babaeski Trakya-Paşaeli Şubesinden gelen 27 Kasım 1919 tarihli telgraftan; üç gün önce Yunanlıların Babaeski'ye elli (50) sandık bomba daha gönderdikleri ve kasabada tahminen iki yüz (200) sandık bomba bulunduğu öğrenilmiştir[417]. Ayrıca telgraftan daha önce de sandık sandık bomba sevkiyatı yaptıkları anlaşılmaktadır.

Doğu Trakya'daki durumun ciddiyeti Sadaret'e gelen bir telgraf ile daha net görülmektedir. 27 Kasım 1919 tarihli telgrafta görülmektedir ki Yunanlılar, Lüleburgaz'da da aynı hazırlıkları fazlasıyla yapmaktaydı. Ayrıca demiryolu boyundaki Yunan kuvvetlerinin, Doğu Trakya'daki Rumlar arasında teşkilatını güçlendirmeye başladığı görülmektedir. Gerekli hazırlıkları yapınca Doğu Trakya'daki Rumları isyan ettirerek Doğu Trakya'nın kontrolünü ele geçirmeyi planladıkları anlaşılmaktadır. Bu durum hem yaptıkları hazırlıklardan hem de ara sıra ağızlarından kaçırdıkları sözlerden açıkça ortaya çıkmaktadır. Yine aynı telgrafta Sadaret'ten acilen gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir[418].

Yunan Hükümeti amacına ulaşmak için askerin ihtiyacı olan cephaneyi yavaş yavaş bölgeye sevk etmeye devam etti. 30 Aralık 1920 gecesi bir makineli tüfeğe sahip silahlı dokuz (9) Yunan askeri, Selanik'ten Uzunköprü'ye gelerek yanlarında getirdikleri dört (4) sandık cephaneyi Uzunköprü İstasyonunda bulunan Yunan askerlerine teslim ettikten sonra Lüleburgaz'a gittiler[419].

1922 yılına gelindiğinde Yunan Ordusu Anadolu'da yaşadığı yenilgilere rağmen Doğu Trakya'da emellerine ulaşmak için mühimmat sevkiyatına devam etti.

---

[416] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.001.
[417] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.003.
[418] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.001.
[419] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00089.001.

Örneğin 10 Haziran 1922 tarihinde Yunan Hükümeti, Dedeağaç'tan Muratlı'ya iki vagon cephane sevk ederek[420] askerinin durumunu güçlendirmeye çalıştı.

Yunan Hükümeti, Osmanlı toprakları içerisinde bu hazırlıkları gerçekleştirdiği gibi sınırda da bazı hazırlıklar yapmaktaydı. 18 Haziran 1920 tarihinde Küplü köyü karşısında Meriç Nehri'nin batısında dört-beş kişiden oluşan bir düşman süvari müfrezesi görüldüğü[421] gibi sınır çizgisi üzerindeki karakollar da Yunanlılar tarafından takviye edildi. Fakat bu zamana kadar sınırdan herhangi bir saldırı gerçekleşmedi[422]. Bununla birlikte Bulgaristan, Yunan işgalini kendi çıkarlarına tehdit olarak gördüğünden Yunanistan'ı protesto etmişti. Bu sebeple Yunan askerleri, Bulgaristan'ın muhtemel saldırısına karşı Bulgaristan sınırlarını tel örgülerle takviye ettiği gibi özellikle Midye taraflarına fazlaca önem vermekteydi[423].

Yukarıda bahsedilen hazırlıklardan başka Yunanlılar, ulaşımlarını kolaylaştırmak için bölgede şose yolların yapımına önem vermişlerdi. Bu yolların yapımında Müslüman ahali zorla çalıştırıldı. Bundan başka çatışma ihtimaline karşı Çatalca'da siperler kazıldı, makineli tüfekler sevk edildi ve istihkâmların etrafı tel örgülerle çevrildi[424]. Yunanlılar, bu hazırlıklar için Yunanistan'dan sevkiyatlar da yaptı. Öyle ki Yunanlılar Dedeağaç'tan Karaağaç'a altı vagon tel getirdi[425].

Yunanistan'ın yaptığı bunca hazırlık boşuna olmayıp Doğu Trakya'yı işgal etmek amacıyla bu hazırlıkları yaptığı bilinmekteydi. Bununla birlikte Yunan askerlerinin Rum çeteleri ile birlikte sınıra saldırarak bölgeyi işgal edecekleri haberi her yerde konuşulmaktaydı. Bu sebeple 31 Temmuz 1921 gecesi Kalikratya karyesi Rum ahalisi sevinçle Yunan askerî birliklerini karşılamak için hazırlıklarda bulundular[426]. 7 Ağustos 1921 tarihinde Sinekli Hudut Emniyet Müfettişliği, hazır edilmekte olan bir fırkanın İstanbul ve Çatalca'yı işgal edeceği haberini Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine bildirdi[427]. Nitekim 1919 yılı Aralık ayında Dimetoka'ya

---

[420] Metin Ayışığı, *a.g.m*, s. 615.
[421] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00035.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00035.003.
[422] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s.179-180.
[423] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 196.
[424] Türkmen Töreli, *a.g.m*, s. 241-242.
[425] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.003.
[426] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 317.
[427] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s.316.

gelen birkaç papaz yardım toplayıp Çatalca'ya kadar bütün Trakya'nın Yunanistan'a terk edildiği haberini de yaymışlardı[428].

B. Yunanistan'ın Rum Ahaliyi Kışkırtması, Askere Alması ve Silahlandırması

Yunan taburu, Doğu Trakya'ya geldiği günden itibaren bölgeye hâkim olmak amacıyla Rum ahaliyi Osmanlı Devleti'ne karşı faaliyette bulunmaları için kışkırtıp desteklemekteydi. Yunan zabitlerinin Trakya ve Marmara sahillerine gelerek burada propaganda yapmak, komiteler kurmak, para ve asker toplamak amacıyla hareket ettikleri bilinmekteydi. Ayrıca 1920 yılında Kırklareli ve buraya bağlı yerleşim merkezlerinde Rum ahali, Yunan Askerî Birliği tarafından Türklere karşı baskı ve zulüm yapmaları için cesaretlendirilip kışkırtılmıştı. Bundan başka üç (3) Yunan zabiti, Uzunköprü'ye gelerek Despothane'den Rum Metropolid vekili ve nüfuzlu Rum ahaliden bazı kişilerle gizli görüşmeler yaptıktan sonra Uzunköprü'den ayrıldı. Fakat bu gizli görüşmelerde neler konuşulduğu kesin olarak bilinememektedir. Görüşmelerin sonucunda ne gibi hazırlıklar yapıldığı veya yapılacağı jandarma tarafından dikkatle takip edildi. Bu görüşmeden bir müddet sonra Türklerin Rumları imha ettiğine dair Uzunköprü Rum Metropolid vekili tarafından İtilaf Devletleri'ne gerçek dışı sözlerden oluşan şikâyet telgrafları yazıldı[429].

Yunanistan, Doğu Trakya'da Osmanlı tebaası olan Rumları, Osmanlı Hükümeti'ne karşı kışkırtmakla birlikte onları silahlandırıp askere almaktaydı. Örneğin Yalova (Eceabat tarafında) Nahiyesi Müdürünün, kaçakçılık meselesi nedeniyle yerli bir Rum'la aralarında geçen konuşmada bu Rum'un, herkesin elinde silah bulunabileceği yönünde söylediği sözlerden Yunanlıların, Maydos (Eceabat'ın eski adı) ahalisini yavaş yavaş silahlandırdığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Yunanistan'dan Doğu Trakya'ya Rum muhacir ve asker de sevk edildi. Öyle ki Yunanlılar, Trakya Rumlarını silahlandırıp muhacir adı altında veya hat boyundaki Yunan taburuna diye Doğu Trakya'da gerektiği zaman başlatılacak ayaklanma için

[428] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.011; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.015.
[429] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00034.00041.003.

gereken hazırlıkları yapmaya devam etti. Bu taburun ve Yunanlıların ahaliyi silahlandırdığı tekrar tekrar İtilaf Devletleri memurlarına bildirilip buna engel olmaları istendiyse de hiçbir sonuç alınamadı. Hatta İtilaf Devletleri bu durumun kendileri için de gerekli olduğunu belirtti. İzmir gibi üzücü bir facianın Trakya'da da tekrar etmemesi için bu duruma engel olunması İtilaf Devletleri'nden istendi[430]. Buradan anlaşılmaktadır ki Yunanlılar, Rum muhacir ve asker sevkiyatını, yerli Rumları silahlandırmayı ve de Yunan taburunu destekleme faaliyetlerini eş zamanlı olarak yürüttü.

Yunan Hükümeti'nin verilmesini istediği silahlar, Yunan kumandanları tarafından Doğu Trakya'da Rum ahaliye dağıtıldı. Bunun en kuvvetli örneği Lüleburgaz'da bulunan Yunan kumandanı Velahopulos'un bölgedeki Rumlara silah ve cephane dağıtması oldu[431]. Bununla birlikte Yunan Hükümeti tarafından Türklere karşı kullanılmak üzere Doğu Trakya'da Rum ahaliye 97 senesinden önce kullanılan silahlar ile eski manlıher markalı silahlar dağıtıldı.[432].

1921 yılı Mart ayına gelindiğinde Trakya'daki Rumlar, tamamen silahlandırıldı. Yunan tüfekleriyle silahlı, çete kıyafetli ve şapkalarında Yunan arması bulunan çete fertleri, bölgede yapacakları faaliyetlerini planlamak için Çilinkos (Çilingoz) Çiftliği'ni toplanma yeri olarak kullandı. Yaşanan çete faaliyetleri ve Yunan baskılarından kurtulmak için kaçarak Istranca'ya sığınan Müslümanlar, buradaki Türk zabitine içinde bulundukları durumun vahametini anlattı[433].

1922 yılı Eylül ayında ise Yunanistan, Anadolu'da Türk ordusuna tamamen yenildi fakat Doğu Trakya'yı kaybetmemek için bölgede hala silah sevkiyatına ve Rumları silahlandırmaya devam etti. 18 Eylül 1922 tarihinde Silivri'den üç araba silah, Rum ahaliye dağıtılmak üzere Bigados ve Şatoz'a sevk edildi. Bir torpidoyla (bir tür savaş gemisi) Yunanistan'dan gelen Yunanlılar ile yerli ahaliden oluşturulmak üzere bir çete kurulacağı Rumeli Hatt-ı Fasıl Komiserliğinden bildirildi[434].

---

[430] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.023.
[431] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00026.00019.001.
[432] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.007.
[433] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, 179.
[434] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 287.

Yunan Hükümeti Osmanlı tebaasından olan Rumları silahlandırdığı gibi bölgedeki asker ihtiyacını karşılamak için Rumları askere alarak Selanik ve sair mahallere sevk etti[435]. Buradan anlaşılmaktadır ki Yunanistan, Osmanlı tebaası olan Rumları, Yunanistan'a sevk ederek askerî eğitime tâbi tutup savaşa her an hazır hale getirmekteydi. Öyle ki İstanbul'dan Bulgaristan'a geçen posta treniyle Yorgi, Petro, Vasil, Apostol, Yosif, Teodor ve Todori adlı kişiler Yunan askeri tarafından Lüleburgaz'dan alınıp askerî eğitim almak için muhafaza altında Selanik'e gönderildi[436]. Bundan başka silahaltına aldığı genç Rumları, Yunan tabur ve bölük merkezlerine toplayıp Yunan üniforması giydirip eğer Lüleburgazlı iseler Babaeski'ye gönderip burada onlara beş-on hafta kadar askerî eğitim verdiler. Ayrıca Trakya'daki işgal harekâtını yapacak komutanları belirleyip Venizelos'tan gelecek emri beklediler[437]. Bununla birlikte Yunanlılar, Doğu ve Batı Trakya'da yirmi bir yaşından otuz bir yaşına kadar olan Müslümanların belediyeden bilgilerini istedi. Yunanlılar bu bilgileri almak suretiyle Müslüman ve Türk ahali içinde ne kadar asker potansiyeli olabileceğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte otuz beş yaşına kadar olan Rumlar askere çağrıldı fakat gönüllü olmayıp gitmediklerinden zor ve baskıyla askere alınmalarına karar verildi[438].

Yunanlılar, Doğu Trakya'da Türklere karşı faaliyetlerini gerçekleştirme arzusuyla sadece Rumları değil aynı zamanda Ermenileri de askere çağırdılar. Yunanlılar Doğu ve Batı Trakya'da Ermenileri önce gönüllü olarak orduya davet ettiler fakat katılmak istemeyenleri ise zorla askere aldılar. Bundan rahatsız olan Ermeniler, bu konuda İstanbul'daki İtilaf Devletleri'nin temsilcilerine başvurarak Rumların kendilerine yaptıklarını anlattılar. Ayrıca Yunan Hükümeti, Ermenilerin yanında Musevilerden de altı ay askerlik için bin (1000) Drahmi para alacaklarını ilan etti[439]. Böylelikle Yunan Hükümeti, Gayrimüslimlerden asker ve para desteği sağlamaya çalıştı. Bundan başka 1921 yılı Nisan ayına gelindiğinde Yunanlıların Müslümanları da yakın bir zamanda askere alacağı haberi duyuldu[440].

---

[435] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.001.
[436] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.003.
[437] Zekai Güner, *a.g.e,* s. 107.
[438] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s.310.
[439] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s.315.
[440] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 196.

C. Yunan Askerinin Doğu Trakya'daki Diğer Faaliyetleri

Yunan Hükümeti, Doğu Trakya'nın işgali için her türlü yolu denemekten geri durmamaktaydı. Doğu Trakya semalarında Yunan uçakları, Osmanlı tebaası olan Rumlara ithafen propaganda malzemesi atmak suretiyle faaliyetlerine devam ediyordu. 19 Haziran 1920 tarihinde sabah saat on bir civarında Meriç Nehri'nin batı tarafından gelerek Keşan üzerinde uçan beyaz renkte bir Yunan uçağı, Keşan kazasıyla civarındaki köylere bir takım beyannameler attı[441].

27 Haziran 1920 tarihinde de Uzunköprü üzerinde, Sazlıdere istikametinde ve Pavli ile Alpullu arasındaki hattı takip ederek dolaşan Yunan uçaklarından yine Doğu Trakya Rumlarına hitaben yazılan beyannameler, bu defa Lüleburgaz kasabasına atıldı[442]. Fakat uçaklarla atılan bu beyannamelerin içeriği bilinmemektedir.

7 Temmuz 1920 tarihinde saat bir civarında Yunanistan'dan kalkan ve Sofulu yönünden gelen bir düşman uçağı, cephe istikametinden ve Uzunköprü kasabası üzerinden geçerek bir beyanname attı. Türk topçularının ateşiyle düşman uçağı Dimetoka istikametine çekilmek zorunda kaldı. Bu beyanname de diğerleri ile aynı olmakla birlikte beyannameye **"Bir Müddet Sonra Geliyoruz"** cümlesi eklenmiştir[443]. Böylece Osmanlı tebaası olan Rumların Yunanistan'a olan desteğinin devamlılığı sağlanmaya çalışıldı.

Yunan uçakları bölgede sadece propaganda malzemesi değil aynı zamanda bomba da atarak bölge ahalisinin canına kast etti. 18 Temmuz 1920 tarihinde saat yedi buçuk civarında bir Yunan uçağı Uzunköprü kasabası üzerinde dolaşarak birer buçuk kilo ağırlığındaki üç bombayı Uzunköprü'de farklı yerlere attı. Bombalardan biri Rum Mahallesi kenarındaki bir sebze bahçesine diğeri kasabanın en uzak noktasındaki bir mağaza dükkânının kenarına düştü. Bu bombaların patlaması sonucu on altı yaşındaki Muharrem ile altı yaşındaki Ayşe Saniye adında iki çocuk yaralandı. Muharrem'in elindeki yara iyi durumda olduğundan askerî hastaneye nakledildi. Fakat Ayşe Saniye hakkında bir bilgiye ulaşılamadı. Bölgedeki kasabaların üzerine uçaklarla bomba

---

[441] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.003.
[442] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.013; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.015.
[443] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00048.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00048.003.

atmak gibi savaş kurallarına aykırı bir harekete son verilmesi için İtilaf Devletleri temsilcileri nezdinde gerekli teşebbüslerde bulunulduysa da bir netice elde edilemedi[444].

Babaeski'nin Soğancı karyesinden on iki yaşındaki Mustafa oğlu Hasan, karye civarında koyun otlatırken kurşun kalem şeklinde ve beş santimetre uzunluğunda bir demir çubuk bulmuş ve onunla oynarken demir çubuk elinde patlamıştır. Bu patlama sonucunda sol elinin orta parmağı tamamen diğer parmaklarının yarısı ve sağ elinin de bir parmağı üçüncü boğumundan kopmuş; ayrıca sol göz kapağına, burnuna ve göbeğine birçok demir parçası isabet ederek ağır yaralanmış ve tedavi için hastaneye sevk edilmiştir. Yaşanan olay üzerine bu gibi patlayıcı maddelerin Yunan askeri tarafından sağa sola atılmış olabileceği ihtimali üzerinde durularak gerekli incelemeler başlatıldı[445].

Yunanlılar Doğu Trakya'da tren yolculuğu yapan yolculardan istihbarat toplamaya çalışmıştır. Mesela 11 Haziran 1920 tarihinde İstanbul'dan Edirne'ye gelen trendeki yolculardan Rüsumat-ı Sandık Emini Hilmi, Çorlu'da dava vekili Ahmet Hilmi Efendilerle Kunduracı Sami, Alpullu karyesinden Hüseyin Bin Ahmet, Ali Remzi ve Bezzaz Rufat Mitraki adlı kişiler, Kuleli İstasyonunda Yunan askerleri tarafından trenden indirildi. Yunan askerleri Türklerin askerî harekâtı hakkında bilgi almak için bu kişilere baskı yaptı. Ayrıca bu yolcuların üzerleri aranarak nakit paraları alındıktan sonra bunlardan üçü Uzunköprü'ye iade edilip diğerleri ise serbest bırakıldı[446]. Kuleli İstasyonunda indirilen bu kişilere ayrıca Uzunköprü'deki Osmanlı askerinin miktarı ile Uzunköprü'deki Türk kumandanının ismi sorulmuştur. Sorguda Bezzaz Rufat Mitraki, Uzunköprü'de tahminen bin beş yüz (1500) Osmanlı askerinin bulunduğunu söylemiştir. Edirne Valiliği, Yunan makamlarına Kuleli İstasyonunda yaşanan olaylarla ilgili başvuruda bulundu. Yunan yetkililer, bu kişilerin seyahatlerine izin verilmemesinin nedeni olarak seyahat belgelerinin Yunan memurları tarafından

[444] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00018.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00018.004; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00018.006.
[445] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00009.001.
[446] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.005; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.006.

vize edilmemesini gerekçe gösterdi. Bununla birlikte Yunan makamları, yolcuların paralarının gasp edilmesinden haberleri olmadığını söylemişlerdi[447].

Yunanlılar, Doğu Trakya'daki tren hattında seyahat eden trenleri silah zoruyla durdurup silah sevkiyatı yapılıp yapılmadığını kontrol etmekteydi. Öyle ki 19 Haziran 1920 tarihinde İstanbul'dan gelen posta treninde ticarî eşya yüklü bir vagon, Hadımköy'de Yunan askerleri tarafından açılarak kontrol edildi. Bunun üzerine demiryolu hattı Fransız Kumpanyasına ait olması ve Hadımköy'den geçecek trenlerin Yunanlılar tarafından kontrol yetkisi olmaması nedeniyle trenlerin durmaksızın geçmesi için Fransız Kumandanlığı tarafından emir verildi. Bu sebeple üç günden beri posta treni, transit suretle geçmekte iken evvelki gün Edirne'den İstanbul'a ve İstanbul'dan Edirne'ye gelen posta trenleri Hadımköy'de Yunan askerleri tarafından silahla tehdit edilmek suretiyle tekrar durduruldu. Silah vs aramak bahanesiyle kontrol edildikten sonra trenlerin tekrar hareketlerine izin verildi. Böyle transit geçecek olan tren ve yolcularına uluslararası hukuka aykırı olarak Yunanlılar tarafından saldırılmaması konusunda İtilaf Devletleri temsilcileri nezdinde Türk makamları tarafından gerekli teşebbüsler yapıldı[448].

Yunanlılar trenleri durdurup silah aradıkları gibi trenlerdeki posta evraklarını yırtarak haberleşmeyi de engellemeye çalışmaktaydı. Örneğin 7/8 Temmuz 1920 tarihinde Yunanlılar Edirne'den gece hareket eden posta trenindeki posta evrakını yırttı ve buna engel olmak isteyen görev başındaki posta memuruna da hakaret ettiler. Bu olayın üzerine Yunanlıların posta evrakına zarar vermemesi için posta evrakları Uzunköprü'ye kolordunun güvenliği altında birkaç gündür karadan gönderilmekteydi[449]. Bununla birlikte Edirne posta treni Müslüman makinisti, Yunanlıların Kuleli İstasyonu civarındaki bir tepenin üzerine kendi aralarındaki haberleşmeyi sağlamak için telsiz telgraf cihazı kurduklarını haber verdi[450].

Bu dönemde Yunanlılar bölgede rahat bir şekilde hareket etmekteydi. Edirne Valisi Celal Bey, Venizelos'un doğum günü sebebiyle Uzunköprü ve Edirne'deki

---

[447] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.001.
[448] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.005; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.006.
[449] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.003.
[450] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00003.002.

kiliselerde ruhanî ayin yapıldığını ve yardım parası toplandığını bildirdi. Uzunköprü'deki ayine Yunan zabit ve askerleri de katıldı. Doğum günü kutlamaları için Rumların temiz elbiseler giymeleri ve hiçbir işle uğraşmamaları tembihlendi. Bir Yunan askeriyle iki yerli Rum sözleşerek sokaklarda gelin alayı dolaştırmak suretiyle kutlama yaptı. Fakat hem Edirne'de hem de Uzunköprü'de kutlamalar esnasında siyasî tezahürat yapılmadı[451].

Yunanlılar, işgal yıllarında bölgeyi sömürmeyi de ihmal etmedi. Kırklareli Istranca ormanlarındaki büyük ağaçları kesmek suretiyle ormanlara zarar verip kestikleri ağaçları Yunanistan'a gönderdi ve böylece kereste ihtiyacını bölgeden karşıladı[452].

D. Yunan Askerinin Doğu Trakya'daki Mezalimleri

Yunan askerleri, Doğu Trakya'ya geldikleri 9 Ocak 1919 tarihinden itibaren İtilaf Devletleri'nden aldıkları destekle bölgede hazırlıklar yaparak zulümlere başladılar. Yaşanan olaylar karşısında Türk Emniyet Kuvvetleri görevini yapıp sükûneti sağlamışsa da fazla uzun sürmedi. Öyle ki Yunan askerleri, yaptıkları gizli hazırlıklarla Edirne'ye bağlı Lüleburgaz kasabasında 17 Mayıs 1919 tarihinden itibaren faaliyetlerde bulundu. Bu sebeple meydana gelen karışıklıklar üzerine Edirne Polis Müdürü Lüleburgaz'a gitti. Yanında götürdüğü polis kuvveti ile orada üç gün gibi kısa bir sürede gereken tedbirleri aldı ve Lüleburgaz'da sükûneti sağladı[453].

Yunanlıların yaptığı zulümler özellikle 1921 yılı içerisinde daha da şiddetlenerek devam etti. Bu durum, Fransızların Trakya'yı terk ettikleri zaman Türklere silah ve cephane bırakmaları şüphesinden kaynaklanmaktaydı[454]. 1922 yılında da Yunanlıların Mudanya Ateşkes Anlaşmasının imzalanmasından hemen önce ve anlaşmanın imzalanıp tamamen Doğu Trakya'dan çekildikleri ana kadar olmak üzere mezalimlerini daha da arttırdığı görülmektedir.

---

[451] BCA, *DH.EUM.KLH,* 00004.00039.001; BCA, *DH.EUM.KLH,* 00004.00039.003.
[452] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 205.
[453] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. III, s. 266-270.
[454] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 313.

Yunanlıların, Trakya'nın Yunanistan'a ilhakını sağlamak ve hayalden gerçeğe dönüştürmek için yaptıkları propagandalar, Rum ahaliyi adeta sarhoş etmişti. Asırlardan beri imparatorluk içerisinde Türk'ün müsamaha ruhuyla yaşayan Müslüman, Musevi ve Rum ahali arasında tehlikeli bir uçurum açıldı. Bu durum Osmanlı'ya sadakatten ayrılmayan Müslüman ve Musevileri endişelendirmekteydi[455]. Yunan askerleri Doğu Trakya'da sadece Müslümanlara değil aynı zamanda Gayrimüslimlere de baskıcı ve zulmedici politikalarla mezalimlerde bulundu[456]. Asırlarca birlikte yaşayan topluluklar arasında Yunanlılar tarafından ayrılık tohumları ekilerek Rum olmayanlara adeta suçlu gözüyle bakılmaktaydı[457].

Araştırmamızda bir hususu açıklığa kavuşturmak gayesiyle küçük bir hatırlatma yapmayı uygun bulduk. Doğu Trakya'da Yunan askerlerinin yaptığı mezalimler alt başlıklar halinde incelense de; bu dönem içinde yapılan bütün zulmün iç içe geçtiği görülmektedir. Örneğin darp ya da gasp ile başlayan bir olay ölümle sonuçlanmıştır. Ya da bir köyde aynı anda erkekleri katledilip kadınlara tecavüz edilirken kaçmayı başaran kişiler bu kez mülteci durumuna düşmüştür. Bu tür olaylar nedeniyle alt başlıklara ayırmakta güçlük çekilse de olaylar bir nebze olsun tasnif edilmiştir. Bu sebeple alt başlıklara ayrılsa da olayların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğine kanaatimiz ağır basmıştır.

1. Katliam ve Adam Öldürme

Türk Emniyet Kuvvetleri, Yunanlıların mezalimlerini engellemek için görevini yapmaya devam etse de Yunanlıların taşkınlıkları her yerde sürekli devam etmekteydi. 1919 yılı Kasım ayında geceleri sarhoş olarak Müslüman kahvehanelerine saldırarak İzmir'de öldürülen Rumlara karşı birçok Türk'ün öldürüleceği ve hatta üç güne kadar hükümetin basılacağı bilgisi bir casus vasıtasıyla Babaeski Trakya-Paşaeli Şubesi tarafından öğrenilip Cemiyet merkezine iletildi. Cemiyet merkezi de bu bilgileri vilayet ve kolorduya nakletti. Trakya-Paşaeli Cemiyeti Merkezi bu konuda vilayet ve

[455] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. III, s. 269.
[456] Nihat Gül, *a.g.t,* s. 27.
[457] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. III, s. 261.

kolordunun çeşitli makamlara başvurmasını, İtilaf Devletleri temsilcileri nezdinde protesto yapılmasını ve de neticenin hemen cemiyet merkezine bildirilmesini istedi. Babaeski Trakya-Paşaeli Şubesi tarafından edinilen bu bilgiler Müslüman ahalide korku ve endişeye sebep oldu[458].

Yunanlıların bölgedeki Türk ahalisine yaptığı zulüm korkunç bir hal almakta ve hiçbir suçu olmayan masum insanlar feci bir şekilde can vermekteydi. Örneğin Çatalcalı Mustafa Çavuş tarlasında ikindi namazını kılarken oradan geçen Yunan askerleri tarafından suçsuz yere başı baltayla kesilmek suretiyle şehit edildi. İnceğiz köyünden Osman oğlu Mustafa da Yunan askerleri tarafından öldürüldü. Yine bir köyden dört Müslüman feci bir şekilde dövülüp ikisi yediği dayak sonucu vefat etti. 22 Temmuz 1919 tarihinde Yakup oğlu Şerif, Sinekli İstasyonuna giderken Yunan askerleri tarafından yolu kesilip yedi yerinden süngülenerek katledildi. 10 Ağustos 1919 tarihinde Istrancalı Halil, Jandarma Ahmet ve Hüseyin oğlu Hasan arabalarına odun yükleyip Istranca Fener köyüne giderken yolda önlerine çıkan Yunan askerleri tarafından öldürüldü[459].

2 Şubat 1921 tarihinde Gelibolu Sofçahalil Mahallesi'nden Selamsız Çiftliğinin sahibi Hüseyin Ağa, çiftliğine yakın bir yerde yolu Yunan askerleri tarafından kesildi. Yunan askerleri Hüseyin Ağa'yı başını odunla parçalayarak katletti[460].

5 Şubat 1921 tarihinde ise yine aynı mahalleden Çerkes Ahmet Ağa'nın hizmetkârı Ahmet (30 yaşlarında), Merkuplu Çiftliği civarında hayvan otlatırken Yunan askerleri tarafından başı kasaturayla ikiye bölünerek öldürüldü. Karaağaç ile Taşlıkuyu arasında Taşlıfırın köyünden Hoca Ali ile Mehmet Efendiler ortada bir sebep olmamasına rağmen Yunan askerleri tarafından katledildi[461]. Kırklareli'ye bağlı Sazara[462] köyü ahalisinden Basri ve damadı Hasan Yunan askerleri tarafından tutuklandı ve karakola götürülürken yolda öldürüldüler[463].

---

[458] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.003.
[459] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 130, 135.
[460] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 130.
[461] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 130.
[462] Eski adı Sazara köyü, şimdiki Çukurpınar köyüdür.
[463] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 128.

Babaeski'ye bağlı ve Müslüman Pomakların yaşadığı Mandıra karyesinden yedi (7) Müslüman, 6 Mart 1921 tarihinde Yunanlılar tarafından dövülerek öldürüldü. İçlerinden kaçarak kurtulan bir kişi, Çatalca İstasyonunda çalışan Mandıra karyeli bir ameleye köyde Yunanlıların yaptıklarını anlattı. Bu olaydan üç gün önce de Yunanlılar aynı karyeden on (10) Müslüman kadını asarak öldürdü. Hızını alamayan Yunanlıların bu karyeyi topa da tuttuğuna şahit olan Edirne yolcularından biri Çatalca'ya vardığında istasyon şefi muavinine (muavin Musevidir) yaşanan vahşeti anlattı[464].

1921 yılı Nisan ayında Midyeli Osman, Yusuf oğlu Arif, Yusuf oğlu Aziz, Ahmet oğlu Ömer, Emrullah ve Plaçe köyünden adı bilinmeyen bir Müslüman Midye'den Demirköy'üne götürülürken Yunan jandarmaları tarafından yolda öldürüldü. Babaeski'ye bağlı Karabayır köyü de Yunan askerleri tarafından basıldıktan sonra tüm köy ahalisi işkence görüp erkekleri katledildi[465].

9 Nisan 1921 tarihinde Tekirdağ'ın Kemerli köyü Yunanlılar tarafından basıldı. Baskında muhacir Ahmet'in eşi, kızı ve torunu öldürüldü. Bu katliamda bütün aileden yalnız iki çocuk sağ olarak kurtuldu. Mürefte'nin işgali sırasında Korucu İbiş, Mehmet, Çoban Hüseyin'in oğlu, Azizyaya köyü ile Yürküç köyü arasındaki derede Arnavut oğlu Ali Ağazade Yunan askerleri tarafından katledildi[466].

1921 yılı Nisan ayında Gelibolu'nun Cami-i Kebir Mahallesi'nden Hasan oğlu İbrahim'in eşi Hayriye Hanım, Hasan Mahallesi'nden Ahmet Çavuş, Duramış köyünden Ahmet ve Yunacık köyünden Süleyman oğlu Kamil, Yunanlılar tarafından şehit edildi[467].

1921 yılı Eylül ayında Yunanlılar Edirne, Kırklareli, Muratlı ve Çerkezköy'de tahkimat yapmaktaydı. Vize kazasından ve Makedonya muhacirlerinden Abdul Ağa tahkimatın yapıldığı yerden geçerken Yunan askerleri tarafından durdurulup suçsuz yere öldürüldü. Katil Yunan askerleri "Abdul Ağa'nın vesikasını merkebin semerinde

[464] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 179.
[465] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 129.
[466] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 127-128.
[467] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 130-131.

bulduk" diyerek amirlerine teslim etti. Bununla birlikte Yunan yetkililer olayın ne şekilde ve kim tarafından yapıldığını bulmak için bir araştırma yapmadı[468].

Yunanlılar, Türklere karşı yaptığı zulümlerde bazen insanları diri diri yakmaktaydı. 15 Nisan 1921 tarihinde Hayrabolu'ya bağlı Kabahüyük köyüne gelen bir Yunan çavuşu komutasındaki on (10) askerden oluşan müfreze, köy ahalisinden İbo oğlu Mustafa ile Kadir oğlu Reşit Ağaları dövdükten sonra üzerlerine gaz döküp yakarak öldürdü[469].

Yunanlılar, Hayrabolu'ya bağlı beş yüz (500) evden oluşan Çerkesmüsellim köyünü dört tarafından ateşe verip yaktı, kaçmak isteyen ahaliyi süngülerle ateşe sürükleyerek feci şekilde katletti[470]. Yunanlılar; Mandıralı Hafız Cemal Efendi'yi avucuna ateş koyarak yakıp öldürdü, mal ve mülklerine de el koydular[471].

1921 yılı yaz mevsiminde Yunan askerleri ile yerli Rumlar Kırklareli'ne bağlı Kavakdere, Çatak, Osmancık, Dereköy ve Mandıra köylerinde katliam yaptı. Bununla birlikte Osmancık köyünden Hüsnü Ağa'nın üstüne gaz döküp yaktılar[472]. Yine Osmancık köyü ahalisinden Hasan oğlu Mahmut ve amcazadesi Mehmet, Yunan askerleri tarafından bacaklarından ağaca asılıp üstlerine gaz dökülerek diri diri yakıldı. Ayrıca yakılarak öldürülen bu kişilerin akrabalarından üç kişi de Yunan askerleri tarafından katledildi[473].

29 Ağustos 1921 tarihinde Deveçatı[474] köyü ahalisinden Mehmet ve Ali adlı kişiler Yunan askerleri tarafından sopayla öldürüldü. Bayramdere ve Osmancık köylerinden birçok kişi dövülerek katledildi. Yine Osmancık köyünden Mehmet oğlu Hüseyin de Yunan askerleri tarafından üstüne benzin dökülerek diri diri yakıldı[475].

2 Eylül 1921 tarihinde bir subay ve yirmi (20) erden oluşan Yunan müfrezesi Pınarhisar'ın Osmancı[476] köyüne gelerek ahaliden Hüseyin Hoca'yı tutuklayıp

---

[468] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 320.
[469] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 127.
[470] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 127.
[471] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 196.
[472] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 128.
[473] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 129.
[474] Yazımda yanlış yapılmış olmalı. Kırklareli'nin Deveçatağı köyü bulunmaktadır.
[475] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 129.
[476] Yazımda yanlış yapılmış olmalı. Pınarhisar'ın Osmancık köyü bulunmaktadır.

Dereköy'e götürmek üzere köyden ayrıldılar. Yolda yanlarındaki Hüseyin pehlivanı dayak ve işkenceyle öldürdüler. Mahmut Efendi'yi de köyün ortasında üstüne gaz döküp yaktılar[477].

Yunan askerleri, masum insanları öldürdükleri gibi cenazelerinin gömülmesine de müsaade etmemekte ve bu şekilde Müslümanlara gözdağı vermeye çalışmaktaydılar. 1 Ekim 1921 tarihinde Kırklareli'ye bağlı Kavakdere köyünden Hasan oğlu İbiş ve Osman oğlu Halit, Yunan askerleri tarafından köy ortasında sebepsiz yere kurşuna dizildi. Yunan askerleri şehit cenazelerini ortada bırakarak üç gün boyunca gömülmesine izin vermedi. Daha sonra izin verilmesi üzerine cenazeler defnedilebildi[478].

1922 yılı Yunanistan için artık sonun yaklaştığı bir yıldı. Her şeyin kötüye gittiğinin farkında olan Yunanlılar bu dönemde mezalimlerini daha da arttırdılar. Yaşanan mezalim önceki yıllardan farksız olmasına rağmen artık toplu şekilde katliamların daha fazla yapılması dikkat çekmektedir. Özellikle Doğu Trakya'yı boşaltmaları ateşkes anlaşmasında karara bağlanınca Anadolu'daki hezimetlerinin acısını masum insanlardan aldılar.

15 Nisan 1922 tarihinde Mehmet Ağa oğluyla beraber Kırklareli tren istasyonu civarındaki tarlasında çift sürmekteydi. Buradan geçen iki Yunan askeri Mehmet Ağa ve oğlunu hedef alıp sebepsiz yere öldürdüler. Kofcağız, Pirgos, İslambeyli, Çağlayık, Karaabalar ve Sazara köylerinin Yunanlılar tarafından tahrip edilmesi üzerine köylüler, kaçıp ormana sığınarak canlarını kurtarmıştı. Fakat onları takip eden Yunanlılar, köylüleri saklandıkları yerde bularak öldürüldüler. Kocatarla köyü erkeklerinin tamamı kılıçtan geçirilerek katledildi. Katledilen Müslüman ahalinin feryadı Bulgaristan'da sınıra yakın Tırnovacık kasabasından duyuldu[479]. Bu durum Yunanlıların yaptığı katliamın şiddetini göstermektedir.

Dereköy ahalisinden Şerif Efendi ve iki arkadaşı Yunan jandarma komutanının emriyle öldürüldü. Bundan başka Kırklareli Sazara köyünden Osman ve eşi,

---

[477] Murat Özcan, *a.g.e*, s. 129.
[478] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 128.
[479] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 128.

Süleyman, Topal Mustafa, Ahmet, Kazım, Hasan Çavuş, Hasan, Kurt Şakire, Menla Mustafa, Recep, Rıza, Bekir, Süleyman, Mustafa ve Ahmet ile Beypınarı köyünden Hasan Yunanlılar tarafından katledildi. Bu kişilerden başka kimlikleri tespit edilemeyen cesetler de bulunmaktaydı[480].

1922 yılı Eylül ayında Türk çetelere yardım ettiği iddia edilen Pınarca Muhtarı İlbasanlı Arnavud İbrahim, Manika ile Çerkezköy arasında Yunan askerleri tarafından katledildi[481]. Yunanlıların Trakya'yı terk etmeye mecbur oldukları bu günlerde Müslüman ahaliye karşı vahşet ve kötülükleri artarak devam ediyordu. 16 Ekim 1922 gecesi Gelibolu sancağına bağlı Bigalı kasabası ile bazı karyeleri ve Kilitbahir'e yakın Yalova karyesi, Yunanlılar tarafından basılarak Müslüman ahaliye işkenceler yapıldı. Bigalı kasabası ile Yalova karyesinden sekiz (8) kişi feci şekilde can verdi. Yunanlıların bu gibi zulümlerine meydan verilmemesi konusu Osmanlı devlet görevlileri tarafından Kal'a-i Sultaniyye (Çanakkale) İngiliz İşgal Kumandanlığına bildirildi[482].

1922 yılı Ekim ayının ortalarında Çorlu'ya bağlı Kara Mehmet ve Bakırca karyeleri Müslüman ahalisinin bir kısmı, Yunan karargâhındaki askerler tarafından katledildi. Bir kısmı da kaçarak canlarını kurtardı[483].

2. Yaralama, Saldırı, Darp ve İşkenceler

Yunanlıların Doğu Trakya'da yaptığı mezalimlerde çok sayıda yaralama, darp ve işkence olayına rastlanmaktaydı. Bu olaylarda sadece Müslümanlar değil Gayrimüslimler de hedefteydi. Ayrıca sivil halkın yanında görev başındaki memur ve askerler de bu olaylarda zulme uğramaktaydı. Bu olaylar karşısında savunmasız ve çaresiz kalan ahali korku ve endişe içinde yaşamaya devam etmekteydiler. Öyle ki 22 Mayıs 1919 tarihinde Babaeski'de beş (5) Yunan askerinin meyhanede ağız kavgası çıkarması sonucu bir Yunan askeri elinden yaralandı. Bunun üzerine bir Yunan askeri

[480] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 128.
[481] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 286.
[482] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 304.
[483] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 304.

iki makineli tüfeği, iki tarafı hendekli olan caddenin girişine koyarak tehditler savurdu. Bu sebeple korkuya kapılan ahali, Yunan askerini yaralayan Deli Ali'yi, Yunanlılara teslim etti. Deli Ali, Yunan askerleri tarafından darp edilerek yaralandı. Aynı gün başka bir olayda iki Müslüman da yine Yunan askerleri tarafından darp edildi[484].

1919 yılı Haziran ayında Çorlu'da bir Yunan askeri, hademe Bektaş'a **"hala Türkler burada mı gezersiniz!"** diyerek dinine küfür etti. Bektaş'a saldıran ve kasaturayla kulağından yaralayıp sonra da bomba patlatmaya çalışan Yunan askerinin elinden hademe Bektaş kaçıp kurtuldu. Yunanlıların buna benzer saldırıları olduğu gibi bu konuda birçok delil de bulunmaktadır[485].

1921 yılı Şubat ayında Çerkezköy'de Yunanlılar tarafından fena halde dövülen beş-on (5-10) kişi evinde ölüm derecesinde hasta yatmaktaydı[486]. Ayrıca Tekirdağ'a bağlı Saray'ın Manika köyünün ileri gelenlerinden Yusuf Ağa ile Hacı Şakir Efendi, Yunan askerleri tarafından dövülüp işkence gördüler[487].

10 Mart 1921 tarihinde Lüleburgaz Kaymakamı Silivrili Serandi tarafından ahaliye işkence yapılarak zulmedilmekteydi. Bu olaylar sonucunda merhum Nazım Paşa'nın yaveri Kırım hanedanından Murat Bey, Çanakkale müstahkem mevkii eski komutanı emekli Topçu Albay Murat Bey, Yoğutçu Ahmet ve Zagreli Ahmet Ağalar vefat etti[488].

1921 yılı Nisan ayında Uzunköprü'ye bağlı Hamidiye karyesinde Yunanlılar, bir Müslüman ailenin evini bastı. **"Kocanın silahlarının yerini söyle!"** diyerek kadını bacaklarından ağaca astılar. Kadını konuşturmak için donuna bir kedi koyup altına yaktıkları ateşin dumanı ile işkence ettiler[489].

Yunanlılar bu dönemde Türklerin çete kurduğundan şüphe etmekteydi. Silivri'ye bağlı Seymenler karyesi eski muhtarı Efrahim Ağa'nın da bu çetelerle işbirliği yaptığını düşünmekteydiler. 1921 yılı Nisan ayında Efrahim Ağa'yı yerlerini

---

[484] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.005.
[485] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.005.
[486] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 305.
[487] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 204.
[488] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 130.
[489] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 311.

söyletmek için koltuklarından astılar. Daha sonra ayakları altına ateş yakarak eziyet ettiler. Şimdiki muhtar Hasan Ağa'yı da aynı sebeple darp ederek yanlarında Fenar karyesine götürdüler[490].

1921 yılı Mayıs ayının başlarında Hayrabolu'ya bağlı Emiryakup köyüne Yunan askerleri geldi. Neredeyse bütün halkı, baş aşağı asıp altlarında saman yakarak işkence ettiler[491].

1921 yılı Haziran ayında Yunan çeteleri Kadri Ağa'yı yakalayarak Yunan Hudut Kumandanlığına götürdü. Orada sorgulanan Kadri Ağa'yı Yunanlılar darp edip işkence ederek konuşturmaya çalıştı. Istranca karyesi ve civarında ne kadar asker ve Türk çetesi olduğu, bunların nerelerde bulunduğu, bunlara hangi köylüler tarafından yardım edildiği Kadri Ağa'ya soruldu. Sorgudan sonra Kadri Ağa Osmanlı hududuna bırakıldı[492].

1921 yılı Ağustos ayında Çerkezköy bölgesindeki köylerin Müslümanlarından bazıları ve ileri gelenleri Yunanlılar tarafından darp edildikten sonra Edirne'ye götürüldüler[493].

27 Eylül 1921 tarihinde Pınarhisar'ın Mandrice köyüne gelen Yunanlılar, köyün muhtarı Mehmet Ağa'yı Üsküp karakoluna zorla götürdüler. Burada Mehmet Ağa'ya işkence yaparak öldürdüler[494].

Mandrice köyünden Duşancalı Ali Ağa, Üsküp karakolunda hem kırk (40) yerinden bıçaklanmak hem de ayaklarına kızgın şiş sokulmak suretiyle işkence gördü. Topçu Mehmet Ağa ile Ali Onbaşı'ya da ayaklarına kızgın şiş sokulmak suretiyle işkence yapıldı[495].

Lüleburgaz'a bağlı Çiftlik köyünün Rumları, Yunan askerleri ile bir olup Lüleburgaz'ın Karamusul köyünde Muhtar Arif ve kardeşleri Akif ile Hafız Ağa'yı ve

---

[490] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 263-264.
[491] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 204.
[492] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 263.
[493] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 318.
[494] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 129.
[495] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 206.

de köy imamı Recep Efendi'yi önce öldüresiye dövdü, sonra da öküz arabalarına koşup sokaklarda teşhir ve alay ederek işkence ettiler[496].

Yunan askerleri Ciğerli, Çengerli ve Sarıcaali köylerinde yaşayan köylülere işkence etti. Para, ziynet eşyası ve diğer taşınabilir eşyalarını da gasp edip yağmaladılar. Kavakdere köyünden Osman Ağa'nın eşi Yunan askerleri tarafından üzerindeki kıyafetleri çıkartıldıktan sonra dövüldü. Daha sonra Kırklareli hapishanesine götürülüp hapsedilen ve hamile olan kadın burada doğum yaptı[497].

Babaeski'nin Kabahüyük köyünden Mehmet Çavuş, Mehmet, Murat, Sadık, Hüseyin, Raşit, Ali, Kantarcı Mustafa Yunanlılar tarafından kırk sekiz (48) saat boyunca dövüldü. Daha sonra baş aşağı asılıp altında saman yakılarak işkenceye maruz kaldılar. Bu kişileri kurtarmak için köylüler bin (1000) lira vererek serbest bırakılmalarını sağladılar[498].

1922 yılında Göğüler karyesinden Ahmet oğlu Hüseyin, geçerli hiçbir sebep olmadığı halde Yunan jandarmaları tarafından dövüldü. Yaşadığı korku nedeniyle Ahmet oğlu Hüseyin aklını yitirdi. Fransız Konsolosuna gelen müracaat üzerine Hüseyin, hastaneye götürülerek doktorlar tarafından muayene edildi. Konsolosa verilen raporda, şiddetli darptan dolayı cinnet geçirerek aklını kaybettiği belirtilmişti[499].

1922 yılında Lalapaşa kazasına bağlı Savafeci karyesinden on iki (12) kişi, Yunan jandarmaları tarafından köyün dışında bir yere kadar götürüldüler. Burada çıplak bir hale getirilen köylüler dikenli tel ile şiddetli bir şekilde darp edildiler. Bu olayın sonucunda üç kişi vefat etti[500].

Malkara kazasına bağlı Araplar karyesi cami-î şerifi, 1922 yılı Ramazan ayının yedinci gecesi Yunanlılar tarafından basıldı. Cemaat arasından rehin aldıkları iki kişinin kulağını kesip işkence ettiler. Daha sonra fidye olarak beş bin (5000) drahmi ve iki yüz elli (250) Osmanlı lirasını alarak bu kişileri saldılar. Bununla beraber

---

[496] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 206-207.
[497] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 205, 207.
[498] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 205.
[499] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 323.
[500] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 322-323.

cemaati de dövdükten sonra kaçıp gittiler. 1922 yılı Ramazan ayının yirmi sekizinci gecesi Edirne'de Yediyolağzı'nda bulunan Katırcılar Camiine bir Yunan zabiti, emrindeki sekiz (8) askeriyle birlikte girdi. Kasaturalarıyla kandilleri kırdıktan sonra namaz kılmakta olan cemaati dışarı çıkarıp işkence etti. Bu olay üzerine Cemaat-i İslâmiye reisi Ahmet Bey ile Edirne Müftüsü hükümet konağına gidip şikâyette bulunmuşlarsa da hiçbir netice elde edemediler[501].

1922 yılında Silivri'de de Müslümanlara ait yerleşim yerleri Yunanlılar tarafından yakıldı[502].

1922 yılı Eylül ayında Yunanlılar, Müslüman köylerine gece gündüz baskınlar yapmaktaydı. Bu baskınlarda ele geçirdikleri genç ihtiyar bütün erkekleri kollarından bağlayıp bilinmeyen bir yere götürdüler. Yaşananların etkisiyle kadın-erkek bütün Müslüman Trakya ahalisi köylerini terk edip dağlara ve ormanlara kaçtı. Can güvenliğinin sağlanamaması durumunda Doğu Trakya'da Müslüman nüfusun tamamının heder olacağından korkulmaktaydı. Bu nüfusun hayatlarının güvence altına alınması gerekmekteydi[503].

Doğu Trakya'daki mezalimlerde din adamları da hedef alınmaktaydı. 12 Mart 1921 tarihinde Makedonya tümeninden bir subay komutasında Hayrabolu'ya gelen kırk beş (45) kişilik bir müfrezeye burada bulunan yerli Rumlar katıldı. Bu müfreze ve Rumlar tarafından Hayrabolu müftüsü ve ileri gelenleriyle birlikte memur ve halktan yirmi (20) kişi, bir hafta boyunca günde dört defa suya sokulup ıslatılarak dövülmek suretiyle işkence gördü[504].

Bu olaydan kısa bir süre sonra Hayrabolu Müftüsü tekrar Yunanlıların zulmüne uğradı. 1 Nisan 1921 tarihinde Hayrabolu Müftüsünü ayağından iple bağlayıp dereye kadar sürükleyen Yunan müfrezesi, müftünün sakalını cımbızla yolarak işkence etti. Durumu öğrenen Tekirdağ Mebusu Mustafa Neyir Bey, Hayrabolu'ya gitti. Müftüyü yanına alıp Edirne'ye götüren Neyir Bey yaşanan olayı Edirne Valisine anlattı[505].

---

[501] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 322.
[502] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 286.
[503] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 287-288.
[504] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 204.
[505] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 310-311; *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 195.

Hayrabolu Müftüsüne işkence eden bu müfreze, 12 Nisan 1921 tarihinde aynı zulmü yapmak üzere bu kez Lüleburgaz'a gitti[506].

Yunan Hükümeti, Musevi Cemaati lideri ile beraber bölgedeki Musevilerin kendilerine destek vermesi üzerine güçleneceklerini düşünmekteydi. Bu sebeple öncelikle Lüleburgaz Musevi Cemaati Ruhanî Reisi Behar Efendi'yi yanlarına çekmeye çalıştılar. 1919 yılı Mayıs ayında Rumlar, Behar Efendi'yi Yunan karargâhına götürdü. Yunan yetkililerin, buraların Yunanistan olduğunu ve Musevilerin hangi tarafta olacaklarını sorması üzerine Behar Efendi cevap olarak bu konuda üstünden emir almadığını söyledi. Yunanlılar, bazı araştırma ve açıklama yapmak için Lüleburgaz'a bugün yarın dört hükümet heyetinin geleceğini ve Musevilerin de yanlarında olmasını istediklerini Behar Efendi'ye söylediler. Behar Efendi de Kırklareli'den emir gelmeden bir şey yapamayacağını tekrar etti. Bunun üzerine istenen emrin alınması için Behar Efendi arabayla yanında bir Rum ile birlikte süratle Kırklareli'ye götürüldü. Kırklareli'de Behar Efendi'ye bu işten bilgileri olmadığı söylendi. Kırklareli'den bir başka araba bu konuda acele emir almak üzere İstanbul'a gönderilirken Necur Matran Efendi de Lüleburgaz'a gönderildi. Daha sonra Behar Efendi ile Necur Matran Efendi Rumlar tarafından tekrar davet edildi. Fakat Behar Efendi'yi, Rumların bir kötülüğü dokunacağından endişe ettikleri için ailesi göndermedi. Rumların davetine Behar Efendi'nin damadı Mişon Efendi gitti ve kendisine durum hakkında Musevilerin fikri soruldu. Mişon Efendi de Yunan yetkililerine, İstanbul'dan emir gelmediği için bu konudaki düşüncelerini açıklayamayacağını ifade etti. İstanbul'dan gelecek emri hızlandırmanın gerekliliğini anlayan Rumlar, o gece Behar Efendi'nin evini iki saat sonra bastı. Sulh-î Umumî Konferansına verilmek üzere Venizelos'a ulaştırılmak için yerli Rumlar tarafından Doğu Trakya meselesine dair düzenlenen mektuba, Musevilerin de ortak olması için yapılan teklif ve daveti, Behar Efendi'nin kabul etmemesi üzerine bu saldırı gerçekleştirilmişti. Saldırıyı, yerli Rumların teşebbüsüyle Yunan müfrezesi kumandanı Velahopulos ile subaylarının tertip ettiği ve suçlularının da Yunanlı olduğu

[506] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 195.

araştırmalar sonucunda ortaya çıktı. Lüleburgaz Kaymakamlığının durumu bildirmesi üzerine Edirne'deki İngiliz Askerî Murahhaslığına olayla ilgili bilgi verildi[507].

Yunan askerleri, sadece sivil ahaliye değil Türk askerlerine de saldırılarda bulunmaktaydı. 3 Ağustos 1919 tarihinde öğleden sonra saat beş (5) sularında Lüleburgaz'daki müfrezeden dört (4) asker dereye yıkanmaya gitti. Bu dört Osmanlı askeri, Alaca Macar? Mahallesi yoluyla kışlalarına dönerken bir Müslümanın evinin önünde iki Yunan askerine rastladı ve evden çıkan üçüncü bir Yunan askerinin revolverle (silahla) saldırısına uğradı. Kendilerini kasatura ile müdafaa etmek isteyen Türk askerlerinden biri sağ bacağından revolver kurşunuyla yaralandı, diğeri kasatura ile darp edildi fakat diğer iki Türk askeri kışlaya giderek durumu müfreze kumandanına anlattılar. Olayın duyulması üzerine etraftan birçok Yunan askeri toplandı. Türk askeriyle Yunan askerinin karşı karşıya kaldığı bu olayda yapılan nasihatler üzerine taraflar olay büyümeden dağıldı. Olayı çıkaran Yunan askerleri, jandarma kumandanı tarafından Yunan karargâhına götürüldüler[508]. Olay esnasında atılan silah sesi üzerine olay yerine gelen atlı başka bir Türk askerine de silah sıkıldı. Mermilerden biri sağ ayağının altına isabet etti. Kaymakam da daha sonra olay yerinden doğruca Yunan karargâhına gitti. Orada Uzunköprü'den gelen İngiliz yüzbaşısı ve Yunan kumandanı ile görüşüp olayı çıkaranların Yunan askeri olduğuna dair delilleri kendilerine gösterdi. Buna rağmen İngiliz yüzbaşısı ile Yunan kumandanını ikna edemedikleri gibi onların iddiasına göre olayı Yunan askeri geçerken **'gâvur'** diyerek Yunan askerine din ve iman üzerine sözlü tecavüzde bulunan Türk askeri çıkarmıştı[509]. Bu olayda görüldüğü gibi yabancıların araya girmesiyle suçlular serbest bırakılmakta veya delil yetersizliği öne sürülerek adlî takibattan kurtulmaktaydı[510].

3-4 Kasım 1919 Salı gecesi Uzunköprü'de akşam devriyesine çıkan Polis İbrahim Efendi'nin refakatinde bir inzibat askeri ile bir jandarma askeri, Rum Muradiye Mahallesi'nde Yunan karargâhının önünden geçerken nöbet tutan Yunan askeri tarafından durduruldu ve nöbetçinin kötü muamelesine maruz kaldılar fakat

[507] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. III, s. 262-264.
[508] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00017.00038.001.
[509] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00017.00038.003.
[510] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C.I, s. 202.

buna bir karşılık vermediler[511]. Durumdan çekinen İbrahim Efendi devriyeyi olay yerinde bırakıp karakola geldi[512] ve on süngülü neferle Polis Memuru Mahmut Efendi'yi olay yerine gönderdi[513]. Öte yandan Polis İbrahim'i Yunan koğuşuna götürmek niyetinde olan Yunan zabiti, olayı büyüterek yanına on (10) silahlı asker alıp İbrahim Efendi'yi takip ederek karakola geldi[514]. Halkın mal, can ve namusunu korumakla mükellef bir polis devriyesine karşı müdahale edip tutuklamaya ve Yunan koğuşuna götürmeye çalışmaları için hiçbir sebep olamayacağı ve görevini yapan İbrahim Efendi'nin karşısına şahsî ve keyfî bir tutumla durulduğu, İnzibat Askerî memuru Arif Efendi ile jandarma emini tarafından ifade edildi. Yunan zabiti, asayiş ve inzibatla alakası olmazken dört saatte bir değiştirilmiş ve süngü takılı vaziyette bir onbaşı ve üç askerden oluşan bir devriye ile gece gündüz Uzunköprü içerisinde dolaşmıştı. Bu durum Müslüman ahali üzerinde korku ve endişeye sebep oldu. Ayrıca bu devriyeye bir müdahalede bulunulmamasına rağmen kamuya mahsus olan caddede asayiş ve inzibatla görevli olan Türk inzibat memurlarının görevini yapmasına Yunan zabiti engel olmakla birlikte Yunan askerlerine taarruz etmek ve silah kullanmak için hususî emir verdi. Yunan zabitinin bu emri Uzunköprü Kaymakamlığına da bildirildi. Osmanlı askerinin asayiş ve emniyeti sağlamak için aldığı tedbirlere haksız ve esassız müdahalede bulunan Yunan müfreze zabitinin taşkınlığına son verdirilmek için Uzunköprü Komiser Muavinliği tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğüne durum bildirildi ve gereğinin yapılması istendi[515].

Olay gecesi yaşanan gerçekleri açığa kavuşturmak için Yunan zabiti ile Polis İbrahim Efendi'nin ifadelerine başvuruldu. Gece Uzunköprü Kaymakamlığında bulunan Şerif Mehmet Bey'e müracaat eden Yunan zabiti, İbrahim Efendi'nin kendisine silah çektiğini söyleyerek doğrudan doğruya kendisinden şikâyetçi oldu fakat İbrahim Efendi'nin silah çekmesinin sebebini de açıklayamadı. İbrahim Efendi ise Yunan zabitinin kendisini tutuklamak istediğini söyledi. Her iki tarafın ifadelerinin birbirini tutmaması üzerine araştırma yapılmasına karar verildi. Yapılan araştırmada

[511] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.005.
[512] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.011.
[513] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.007.
[514] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.005.
[515] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.005.

olayın şahsî sebeplerden dolayı meydana geldiği anlaşıldı. Çünkü Yunan zabitinin İbrahim Efendi'ye muamelesi, karşılık vermemesine rağmen durumdan çekinen İbrahim Efendi'nin devriyeyi olay yerinde bırakıp karakola gitmesi ve buna rağmen Yunan zabitinin İbrahim Efendi'nin arkasından karakola gelip şikâyet etmesi olayın başka bir maksadının olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte Yunan zabitleri bu olayı bir fırsat bilerek kasaba içinde bulunan karargâhlarının önünden devriye geçirilmesine karşı olduklarını tekrar ederek İngiliz Kontrol Zabitliğine başvurarak durumu protesto ettiler. Polis devriyesine memur edilen Polis İbrahim Efendi'nin telaş edilecek bir durum olmadığı halde komutanına haber vermeden alaydan kuvvet talep edip olay yerine asker göndermesinin uygun olmaması nedeniyle Polis müdüriyetince hakkında gerekenin yapılması için İngiliz Murahhas Askerliğine Yunanlılar tarafından başvuru yapıldı[516].

Yunan karargâhı önünde yaşanan olayın araştırılması ve adilce sonuçlanması için Edirne İngiliz Murahhas Askerliğine Türk tarafınca da müracaat edildi[517]. Edirne İngiliz Murahhas Askerî Yüzbaşı Peter'e olay anlatılarak Yunan zabitinin, Türk devriyesi Yunan karargâhının bulunduğu sokaktan geçtiği takdirde üzerlerine silah atılması için emir verdiği belirtildi. Bu emir, Uzunköprü Kaymakamlığına da bildirildi. Uzunköprü Kaymakamlığı tarafından kendileriyle böyle işlerde temasın yetki ve iznin dışında olduğu belirtildi ve bu durum kaymakamlık tarafından İtilaf Kuvvetleri namına hareket eden Mülazım Taker'e bildirildi[518]. Yunan zabiti ile İbrahim Efendi arasındaki bu olayın sebebi araştırılmaya devam edilip olayda İbrahim Efendi'nin kusur ve hatası olması durumunda gerekenin yapılacağı belirtildi. Ayrıca Yunan zabitlerinin görev ve yetkilerinin dışına çıktıklarına Türk tarafınca dikkat çekildi. Bununla beraber Uzunköprü kasabasının herhangi bir noktasında Osmanlı devriyelerinin dolaşmasını engelleme hatta bunu engellemek için silah kullanılacağının ifade edilmesi suretiyle kaymakamlığın tehdit edilmesini Yüzbaşı Mistır Peter'in takdirine bıraktı. Uzunköprü'nün asayişinden doğrudan doğruya sorumlu oldukları belirtilerek gerek Yunan karargâhı civarında gerekse kasabanın diğer yerlerinde devriye gezme hakkının her zaman korunmasına mecbur oldukları Türk tarafınca belirtildi. Bununla beraber

[516] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.011.
[517] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.007.
[518] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.009.

Yunan askerinin yalnızca demir yolu hattını korumakla görevli oldukları, bu görevin dışına çıkmalarının uygun olmayacağı da ifade edildi. Aksi takdirde üzücü olayların yaşanmaya devam edeceğine dikkat çekildi. Ayrıca Yüzbaşı Mister Peter'den Yunan askerinin Uzunköprü İstasyonuna çekilmesi rica edildi[519].

30 Haziran 1920 tarihinde saat üç sıralarında bir zabit kumandasında devriye gezen otuz (30) kadar Yunan askeri, Uzunköprü'nün Ada karyesinin batısı ile Karapınar civarındaki Yılan Tepe altında Bendbaşı denilen mevkiide bulunan Türk askerine birden bire ateş etmeye başladı. Bu çatışmada iki Yunan askeri öldü ve bir Yunan askeri de yaralandı. Buna karşılık Osmanlı askerleri içinde şehit ya da yaralanan olmadı[520].

3. Gasp, Yağma ve Hırsızlık

Yunan askerleri, Doğu Trakya'da hem Türk ve Müslümanlara hem de Gayrimüslimlere korku salarak aramalar yapmakta altın, para vs gibi değerli eşyaları gasp etmekteydi. Örneğin 28 Haziran 1920 tarihinde Edirne'den İstanbul'a giden bir Musevi ailenin üzerinde bulunan bin beş yüz (1500) lira altın akçe Kuleli'deki Yunanlılar tarafından yapılan arama sonucunda gasp edildi. Gasp edilen paranın iadesi için İtilaf Devletleri Fevkalade Komiserliklerine Hariciye Nezareti tarafından başvuruldu[521].

Çatalca'nın Yenice, Sinekli, Subaşı, Oklahı, Yaylacık, İnceğiz ve Avren köylerine bir Yunan müfrezesi geldi. Bu köylerdeki ahali dövüldükten sonra para, değerli eşya, mal ve hayvanları gasp edildi ve bu suretle köylüler aç ve açıkta bırakıldı[522].

Silivri'nin ileri gelen Rumlarından Aleksandros, hayvanlarının güya bir Türk çetesi tarafından götürüldüğünü ve Çavuşlu, Çayırdere, Yapağca ve Alipaşa köylerinin

---

[519] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.009.
[520] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00045.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00045.003.
[521] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.005; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.007.
[522] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 207.

bu çeteye yardım ettiğini iddia etti. Bunun üzerine Yunan askerleri tarafından bu köyler kuşatıldı ve beş (5) yaşındaki çocuğa kadar kadın erkek herkes öldüresiye dövülüp para ve değerli eşyaları gasp edildi. Bu köylerden ikisinde para ve mücevher adına hiçbir şey bırakılmadı. Yunanlılar; Silivri ile buraya bağlı Cücesmin, Sayalık, Kurfallı, Küçük Kılınçlı, Karacaköy, Çavuşlar, Boğazköy ve diğer köylerde silah arama bahanesiyle tüm evlere saldırdı. Para, mücevher ve değerli eşyaları gasp etti ve buna güçlük çıkaranlara günlerce dayak atıp işkence ettiler[523].

1921 yılı Mayıs ayında Küçük Altıağaç karyesi eşrafından İbrahim Ağa'nın, bütün malı ve mülkü Yunanlılar tarafından gasp edildi. Sebepsiz yere türlü işkencelere maruz kalan İbrahim Ağa daha sonra Uzunköprü'ye nakledildi. Yenice Köprüceköy eşrafından Sadullah Ağa'nın da malı gasp edildikten sonra gördüğü işkence sonucunda kolu kırıldı[524].

1921 yılı Ağustos ayında Yunanlılar, Edirne'ye bağlı Görmut karyesinden Hacı Ağa'nın hanesine silah aramak bahanesiyle girdi. Fakat asıl maksatları Hacı Ağa'nın parasını gasp etmekti. Paranın verilmemesi üzerine Hacı Ağa'nın zevcesi Pembe Hanımı on sekiz (18) yerinden bıçaklayıp öldürdüler. Buçuktepe Mahallesi'nden Mustafa da aynı şekilde altı çocuğuyla öldürüldü[525].

1921 yılı Eylül ayında Vize kazasının Tatarlı köyünden Çolak Mıstık'ın kendisine ve ailesine bıçakla işkence yapılarak 1600 lirası gasp edildi[526].

Mandrice köyünden Hüseyin Ağa karakola götürüldü. Burada üç gün boyunca sürekli dövüldü ve sonra hapse atıldı. Tüm malları da Yunanlılar tarafından gasp edilip yağmalandı. Bundan başka daha birçok kişi Yunanlılar tarafından dövülüp hapsedildi, para ve mallarına el konulup sığır ve koyunları da yerli Rumlara verildi. Lüleburgaz'ın Oğlaklı köyünden yedi (7) kişi, yerli Rum ve Yunan askerleri tarafından ayaklarından asıldı; yirmi dört saat boyunca devamlı dövülerek işkence gördü. Ayrıca tüm para ve eşyaları da yağmalandı. Lüleburgaz'ın Hamitabat köyünden Ahmet Efendi sebepsiz

[523] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 207.
[524] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 265.
[525] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 316, 318.
[526] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 320.

yere hapsedilip bin iki yüz (1200) adet koyunu Lüleburgaz Kaymakamı Andon'a verildi[527].

Kırklareli'ye bağlı Vize'de eski tahsildar Hüsnü Efendi'nin bütün eşyaları Yunan jandarmaları tarafından gasp edildikten sonra işkence edilerek öldürüldü[528].

Yunanistan'da bulunan ve sınıra yakın karakollarda görev yapan Yunan askerleri Osmanlı sınırını aşarak da Türk topraklarında gasp yapmaktaydı. 16 Temmuz 1921 tarihinde kömür almak için Ihlamur Tepeye giden ve Sinekli merkezinde yaşayan Kunduracı Ahmet Efendi'nin biraderi Hüseyin, Halil Onbaşının yeğeni Abdurrahim ve Çayırdere karyesinden İbrahim'in önüne Osmanlı sınırını tecavüz eden ve Sayalık karakolundan olan dört (4) Yunan askeri çıktı. Üzerlerine silah doğrultarak araba ve eşyalarını aradılar. Hüseyin ve Abdurrahim'i serbest bıraktıktan sonra Çayırdereli İbrahim'i öldürmek istediler fakat daha sonra Kunduracı Ahmet Efendi'nin ödediği yirmi beş (25) lira fidye karşılığında İbrahim'i serbest bıraktılar[529].

Yunanistan'da görev yapan Yunan askerlerinin sınırı aşarak Müslüman ahaliye karşı yaptıkları saldırılar her geçen gün artmakta ve yaşananlar öğrenilmekteydi. Bu sebeple 1921 yılı Temmuz ayında Yunan askerlerinin sınırı tecavüz etmelerini engellemek için gerekenin yapılması Hariciye Nezaretinden istenmekteydi[530].

Yunanistan Hükümeti için sıkıntılı zamanların yaşandığı 1922 yılına gelindiğinde Yunan askerleri, Doğu Trakya'daki köyleri basarak buradaki tüm eşya, hububat, hayvan vs türünden ne varsa her şeye el koyup tren istasyonlarına sevk etti. Buradan da tren yoluyla Selanik'e gönderdi. Bu olaylarda Doğu Trakya Yunanlılar tarafından adeta boşaltılmıştı. Örneğin 1922 yılı Eylül ayında Safaalan karyesi Yunanlılar tarafından yakılıp yıkıldı ve ahalisi de canını kurtarmak için Istranca'ya sığındı. Sahipsiz kalan karyedeki tüm eşya, hububat ve hayvanlar Yunan askerleri tarafından gasp edilerek Çerkezköy'e nakledildi[531]. Yine aynı günlerde Yunanlılar, Çerkezköy'den Lüleburgaz'a kadar olan ve istasyonlar civarında bulunan köy ve

[527] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 206.
[528] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 129, 205.
[529] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00055.00019.001.
[530] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00055.00019.001.
[531] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 298.

kasabalardan gasp yoluyla erzak topladı. Erzakların Yunanistan'a nakli için Yunanlılar Şark Şimendüfer İdaresinden yüz elli (150) vagon talep ettiler[532]. Bu kadar çok vagon talebinin olması gasp edilen malın boyutunu göstermektedir. Doğu Trakya'dan el konulan bu erzaklar yirmi günden beri Selânik'e sevk edilmekteydi[533].

4. Tutuklama ve Hapsetme

Yunan askerleri, Doğu Trakya'da Türk, Müslüman ve Gayrimüslim ahaliyi silah taşımak ya da komite kurmak gibi gerçek dışı sebeplerle tutuklayıp günlerce hapsettiler. Bu kişileri, yapılan baskıyla gerçekte yapmadıkları suçları kabul etmeye zorladılar. Örneğin 1919 yılı Mayıs ayında Lüleburgaz'ın Cami'-i Atîk Mahallesi'nden Arabacı Niyazi oğlu Hasan, sağa sola silah ve cephane taşıdığı iddiasıyla Yunan kumandanlığına çağrılıp tutuklandı. Dört gün boyunca hapiste tutuldu. Lüleburgaz dışında silah atıldığını kendisine baskı ve işkenceyle kabul ettirdikten sonra serbest bırakıldı[534].

1919 yılı Mayıs ayında Lüleburgaz'ın Hasan Bey Mahallesi'nde oturan ve namuslu bir sanatkâr olan Tüfengci Recep Efendi, silah tamir ettiği iddiasıyla Yunan Kumandanlığına çağrılıp tutuklandı[535].

1919 yılı Mayıs ayında Lüleburgaz'a üç saat mesafede bulunan Karaağaç karyesinde oturan ve ziraatla uğraşan İbrahim oğlu Hasan Ağa ve Hasan Ağa'nın oğlu Ali'nin hanesine gece komite kurdukları iddiasıyla Yunan askerleri baskın yaptı. Evdeki kadınların İslâm esasları üzerine giyinip örtünmelerine, namus ve iffetlerine saygı gösterilmeyip kadınları silahla tehdit ettiler. Bu baskında, ailenin sınır boylarından hatıra olarak getirilen ve evde bulunan bir Rus beylik silahı, bir İngiliz mavzeri, bir av çifte tüfeği, bir revolver ve bir kamçısı gasp edildi. Baskın sırasında evin üst kat penceresinden yardım istemek için birkaç el silah atan Ali oğlu Süleyman ve babası Ali, Hasan Ağa'nın oğlu emekli Bahriye Mülazım-ı Evvel İbrahim Edhem

[532] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 286.
[533] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 287.
[534] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 262, 268.
[535] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 261, 268.

aynı iddia üzerine Yunan Kumandanlığına götürüldü. Burada tutuklandıktan sonra işkence gördüler[536].

Aynı günlerde Lüleburgaz ve civarında yerleşik Müslüman ahaliden Hasan Ağa oğlu Ethem Efendi, Çavuş oğlu Ali Ağa ve oğlu Süleyman Ağa, Tüfengçi Recep Ustadan başka Çolak Hasan, Marangoz Ahmet ile Musevilerden de Hahambaşı Nihad Efendi ve Arnavut oğlu Yako, Bakkal David, Bakkal Avram Efendiler de Yunan askerleri tarafından tutuklandılar. Bu kişiler güya Lüleburgaz'da komite kurup asayişi ihlal edecekleri bahanesiyle tutuklandı. Hatta tutuklu oldukları sırada bu kişilere Yunan askerleri komite kurduklarını kabul eden ifadelerde bulunmaları için çeşitli işkenceler yaptılar. Şimdiye kadar kovuşturması yapılan Müslümanlardan Hüsni Bey-zade Kemal, Tüfengçi Ali Efendi, Şükrü Bey, Vasıf Bey, Sadullah Bey, Celal Bey ile Şevki Efendi ve Musevilerden Moiz Behar Efendi ile Morod(?) Efendi mal ve mülklerini terk edip İstanbul'a kaçtılar. Kendi isteğiyle kaçanların sayısı her gün artmakta olup ortam düzelmedikçe geri dönmeyeceklerdi[537].

Yunanlılar Doğu Trakya'da bulundukları dönemde kendileriyle birlikte hareket etmeyen Gayrimüslimlerden şüphelenmekte ve onların Türklerle beraber Yunan işgaline karşı komite kurduklarını iddia etmekteydiler. Bu sebeple şüphelendikleri Gayrimüslimleri tutuklayıp işkence ederek itiraf etmeye zorladılar. Örneğin Musevi Hahambaşı Vekili Nihad Efendi'nin Yunanlılarla aynı fikirde olan Rumları birleştirme çalışmalarına karşı olması nedeniyle hanesi gece Yunan askerleri tarafından basıldı. Eve giren Yunan askerleri arama yapıp eşi ve evde misafir olarak bulunan Tekirdağlı Sipata'yı(?) darp edip yaraladılar. Nihad Efendi, takdire şayan kararlılığı ve Osmanlı Devleti'ne olan sadakati nedeniyle Yunan işgal Kumandanı Velahopulos'un emriyle Müslümanlarla birlikte komite kurmak iddiasıyla 17 Mayıs 1919 Cumartesi günü Yunan askerleri tarafından tutuklandı. Bu tutukluluk esnasında işkence gören Nihad Efendi, öldürülmekle tehdit edildiğinden isnat edilen komite kurmak iddialarını kabul etti. Yunanlılar, Nihad Efendi'nin evine daha sonra tekrar gitti. Nihad Efendi'nin

[536] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 260, 261, 268.
[537] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 260-261.

komite kurmaya kalkıştığına dair ifadesini eşinin de kabul edip imzalaması için baskı yaptılar fakat eşi bunu imzalamadı[538].

Nihad Efendi isnat edilen suçları kabul edince Yunan Kumandanı, o gece Musevilerden bazı kişilerin ismini Nihad Efendi'ye doğrulatmaya çalışmıştı. Nihad Efendi de korkudan bu kişileri "komitecidir" diyerek onayladı. Bunun üzerine Nihad Efendi'nin tutuklandığı 17 Mayıs 1919 Cumartesi gecesi Lüleburgaz'ın Musevi Mahallesi'nde ikamet eden ve çarşıda bakkallık yapan Yako oğlu David (elli beş yaşlarında), Yunanlılar tarafından Türklerle beraber komite kurdukları iddiasıyla tutuklandı. Yunan Kumandanlığında Salı gecesine kadar bekletilen David Rumca sorguya çekildi. O gece Yunan Kumandanı, Yako oğlu David'e Osmanlılarla beraber komite kurmak üzere toplandıklarını itiraf etmesini söyledi. Yako oğlu David de bilgisinin olmadığını, on üç gündür hasta olan kızının tedavisi için İstanbul'da olduğunu ve Cumartesi akşamı geldiğini söyledi. Fakat ikna olmayan Yunan Kumandanı bunun üzerine Hahambaşı Vekili Nihad'ı çağırarak David'in salı gecesi onlarla beraber olup olmadığını tekrar sordu. Nihad Efendi de o gece, Yunanlılar tarafından dövülüp öldürülmekle tehdit edildiğinden korkudan kumandanın sorusuna evet diye cevap verdi. Bunun üzerine Yako oğlu David'e doğruyu söylemesini aksi takdirde onu öldüreceklerini söyleyerek sopayla dövmeye başladılar. Yunanlılar ellerinde bulunan silahın kayışını David'in boynuna takıp silahı da baldırlarının hizasına gelecek şekilde geçirerek ayaklarını yukarı kaldırdılar. Sonra bir asker eline aldığı siyah renkte ağırca bir sopa ile David'in ayaklarına vurmaya başladı. Dayağın etkisiyle bayılan David bir süre sonra ayıldı. David'e Yunanlılar tekrar tekrar komite kurup kurmadıklarını sorunca David, en sonunda kabul edip komite kurduklarını fakat bu komiteyi fakirlere yardım için kurup bunu cemaat ve komite diye adlandırdıklarını söyledi. Bir süre sonra David'i serbest bırakmaya karar veren Yunanlılar, kumandanlık dairesinde darp edildiğini dışarıda söylememesini ihtar ettiler. David de simsiyah olan ayaklarını göstererek topal gibi yürüdüğünü ve bunu görenlerin soracağını söyleyerek kumandanlıktan ayrıldı. Olayın duyulması üzerine 20 Mayıs 1919 tarihinde karakola çağrılan Yako Oğlu David'in Komiser Muavini tarafından ifadesi alındı. Başından geçenleri tüm çıplaklığıyla anlatan Bakkal Yako oğlu David'in işkence gördüğü, Türk

[538] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 264, 267.

askerî ve beledî doktorların muayenesi üzerine verdikleri raporla ispatlanmıştır. Ayrıca bu olay Yunanlılar tarafından siyasî sebeplerle yapılmıştı[539].

Aynı günlerde Lüleburgaz ahalisinden Arnabud oğlu Musevi İsak oğlu Yako[540] da Yunanlılar tarafından Türklerle beraber komite kurmak iddiasıyla tutuklanıp Yunan kumandanlığına götürüldü. Baskı, tehdit ve işkenceye maruz kalan Yako komiteye girdiğini itiraf etmek zorunda kaldı. Bu itiraf üzerine ifadesi alınan ve bir gece tutuklu kalan Yako daha sonra serbest bırakıldı[541].

Tutuklanan bu kişilerin ailelerinin şikâyetleri üzerine İngiliz, Fransız, Osmanlı ve Yunanlılardan bir araştırma heyeti oluşturuldu. Bu heyet İstanbul'dan gelerek bölgede araştırma yaptı. Araştırma sonucunda tutuklananların masum oldukları ortaya çıkarıldıysa da tutuklulukları sona erdirilemedi. Fakat Edirne İngiliz Askerî Murahhası Mösyö Samo'nun vekili Mösyö Lister bizzat mağdurları tutuklu oldukları yerlerde ziyaret ederek onlarla görüştü[542].

Yunan Müfrezesi yalnız demiryolu hattının muhafazasıyla yükümlü olduğunu unutarak çeşitli unsurlar arasında nifak tohumları ekip Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtmakta, bunu başaramaz ise Gayrimüslimleri de komite kurmak iddiasıyla tutuklayıp işkence ederek yanına çekmeye çalışmaktaydı. Bu sebeple tehlike gün geçtikçe artmaktaydı. Bu tehlike, burada bulunan Yunan askerlerinin varlığından ileri gelmekteydi. Bu sebeple Lüleburgaz eşrafı 1919 yılı Mayıs ayında Hükümete içinde bulundukları durumu anlatan bir arzuhal yazdı. Bu arzuhalde; Yunan askerlerinin devam eden taşkınlıklarına son verdirilmesi, Müslüman ve Musevi ahalinin haksız zulümden korunması, yerel yönetimin ve bilhassa Kaymakamın bu konuda gösterdiği acizlik yüzünden maruz kalınan belalara katlanılamadığı, zamanın nezaketini ve vazifesinin önemini kavrayamayan bu Kaymakamın değiştirilmesi ve de vazifesine bağlı bir başka kaymakamın tayin edilmesi Hükümetten istendi. Ayrıca Lüleburgaz

---

[539] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 264-268.
[540] Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi adlı eserin III. cildinin 261. sayfasında **Musevi Yako oğlu İsak**'ın adı sayfa 267'de **Arnabud oğlu Musevi Yako veled-i İsak** olarak yazılmıştır.
[541] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 267.
[542] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 268-269.

eşrafı arzuhalde; bu tayinin memleketin, Müslüman ve Musevi ahalinin selameti için önemli olduğunu ifade etmekteydi[543].

22 Şubat 1921 tarihinden itibaren iki gündür Edirne'de de tutuklama olayları yaşanmaktaydı. Müslümanların ileri gelenleri ile fiziken güçlü kuvvetli kişiler Yunanlılar tarafından komiteci oldukları iddiasıyla tutuklandı. Fakat hapishanelerde yer kalmayınca birçoğu Saraçhane Köprüsü başındaki istihkâm kışlasıyla yanık kışlaya yerleştirildiler[544].

1921 yılı Şubat ayında Yunanlılar, Müslümanlar ile birlikte Bulgarların da Yunan Hükümeti'ne karşı birlikte hareket ederek komite kurduklarını ve de Bulgaristan'dan elde ettikleri belgelerde komiteye mensup olanların isimlerinin yazılı olduğu bir listeye sahip olduklarını iddia etmekteydiler. Bu iddialar üzerine Yunanlılar Doğu Trakya'da pek çok kişiyi tutuklamaya devam ettiler[545].

Bu dönemde Yunanlıların Doğu Trakya'da yaptıkları baskı ve tutuklamalar, yürek parçalayan bir hal almıştı. Tutuklulara bi-tâb bir hale gelene kadar türlü işkenceler yapmaktaydılar. Tutuklama işini Yunanlılar o kadar çok abarttılar ki 1921 yılı Şubat ayında yalnız Çerkezköy'de iki gün içerisinde yüz (100) kadar kişi tutuklanıp işkence gördükten sonra Edirne'deki hapishanelere sevk edildi[546].

Yunan yöneticileri, Trakyalı Türklerin Bulgar çeteleriyle işbirliği yaptığını da düşünmekteydi. Bu sebeple Türkleri darp ederek tutuklamakta ve böylece Edirne hapishaneleri masum Türk ahali ile doldurulmaktaydı. 1921 yılı Eylül ayında Kırklareli hapishanesinde 2500 tutuklu olup bunlardan suçlu olanlar dışarıya çıkarılmamıştır. Diğerleri tahkimat işlerinde çalıştırılmış ve akşamları tutukluları kalın kayışlarla yorgun düşene kadar dövmüşlerdi. Atılan aşırı dayaktan bir kısmı vefat etmiştir[547].

1921 yılı Eylül ayında Vize kazasından tüccardan Cafer Sadık Efendi, Başmuallim Zeynel Efendi, İcracı Hicri Bey, tüccardan Hasan Basri Efendi, Muhtar

---

[543] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. III, s. 260-261.
[544] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 304.
[545] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 305.
[546] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 305.
[547] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 319.

Ahmet Efendi, Sâbık Nüfus Memuru Yakup Efendi, Büyük Manika karyesinden Kara Bekir'in Hafız İbrahim Efendi, Büyük Manika karyesinden Tahsildar-ı sâbık Recep Efendi oğlu Osman, Pazarcık Mahallesi'nden Abbas'ın karısı Hayriye Hanım, Saray'ın Pazarcık Mahallesi'nden Petriç muhacirlerinden Süleyman (ağzından vurularak öldürüldü) çete kurmak veya çetelerle işbirliği yapmak iddiasıyla tutuklanmış olup bir kısmı Edirne'ye diğerleri de adalara sevk edilmiştir[548].

Doğu Trakya'da Türklerin kurduğu çetelerin üyelerinin ailesi diye suçlanan birçok kişi Yunanlılara ihbar edilmekteydi. 1921 yılı Ağustos ayında bu aileler tutuklanıp birer birer yargılandı. Bunlardan Ahirköylü Ahmet Bey'in ailesi Edirne'de hapis edildi ve Kirişhane'den Tütüncü Veli geliniyle üç çocuğu ise sürüldü[549]. Aynı günlerde Babaeski kazasına bağlı Nacak karyesinden Sadık Hoca, Taşağıl karyesinden Kara Ahmet, Avukat Salih Efendi ve oğlu Bâhir, Reji Memuru Salim Efendiler de tutuklandıktan sonra görülen mahkeme sonucunda sürgün edildi. Bunlardan Kara Ahmet Yunan askerleri tarafından yolda parça parça edilerek katledildi[550].

Yunanlılar Doğu Trakya'nın her yerinde çete kurmak ve/veya çetelerle işbirliği yapmak iddialarından başka çeşitli sebepler veya sebepsiz yere keyfi olarak da ahaliyi tutuklayıp hapsetmekteydi. Yine bu tutukluluk esnasında mahkûmlara işkenceler yapılmaktaydı. 1919 yılı Ekim ayında Sinekli'de dağda odun keserken Osmanlı tebaasından altı (6) Müslüman, eşkıya farz edilerek Yunan müfrezesi tarafından yakalandı ve Çatalca'ya götürülüp hapsedildiler. Burada tutuklulukları esnasında darp edilerek işkence gördüler[551].

1920 yılında Lüleburgaz'da bir silah atma meselesi yüzünden halktan bazı kişiler Yunan askerî kuvveti tarafından Yunan karargâhına zorla götürülerek tutuklandılar ve burada işkence gördüler[552].

1921 yılı Şubat ayında Yunanlılar, Saray kazası yeni müftüsü ile ileri gelenlerden Hasan Basri ve Kömür Tüccarı Sadık Efendileri tutuklayıp darp ettiler.

---

[548] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 320.
[549] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 316.
[550] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 318.
[551] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s.138.
[552] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 138.

Çerkezköy'ün ileri gelenlerinden de Mustafa Çavuş'un iki yüz (200) lirasını gasp ettikten sonra kömür tüccarı Hüsmen Ağa ile birlikte tutukladılar. Daha sonra her ikisini de on beş mavzer (tüfek) teslim etmeleri şartıyla tahliye ettiler[553].

1921 yılı Mart ayında Yunanlılar, Edirne'den eski Defterdar Emin Bey ile oğlu, Eski Cami İmamı Hafız Rakım Efendi, Belediye Reisi Şevket Bey'in kardeşi İbrahim Bey, Mustafa Paşazade Fethi Bey, Derviş Bey, Makineci Ahmet Efendi, Terzi Şevket Efendi, Çorlu'dan Arnavut Ali Bey, Ziya Bey, Talat Bey, Reji Memuru Münib Bey'in kardeşi eski müftü, Ramazan ve İsmail Çavuşlar, Eyüp Efendi, Kantarcıların Halid, Saray'dan Sadık Efendi, Saray Müftüsü, Ferhad Efendi, Halid Efendi, Eczacı Hulusi Bey, Süleyman Bey, Salih Ağa ve kardeşi Hasan Ağa'yı tutuklayıp hapsettiler. Bunlardan başka Lüleburgaz'dan on sekiz (18) ve Saray köylerinden de kırk (40) kişinin daha tutuklandığı anlaşılmışsa da isimleri öğrenilemedi[554].

14 Nisan 1921 tarihinden tahminen yirmi gün (20) önce Mustafa Kazım sahte ismiyle İlyadis adındaki Rum, Lüleburgaz kazasına bağlı Karaağaç köyüne giderek karye muallimi Hayri Efendi'ye kendisinin Mustafa Kemal Paşa askerlerinden olduğunu ve yakında Doğu Trakya'ya geleceklerini söyleyerek ağzını aradı. Arkasından Lüleburgaz Müftüsüne de aynı şeyleri söyleyip aldığı cevapları değiştirip yalan söyleyerek Yunan Hükümeti'ne ihbar etti. Bunun üzerine Müftü ve Muallim ile Lüleburgaz eşrafından Mahmut ve damadı İbrahim Beyler, Sandık Emini Ahmet, Enver, Çuhacı Hüsnü ve Hacı Ahmet Efendilere Kırklareli Divan-ı Harp'i tarafından "hükümet darbesi" suçuyla haklarında idam kararı verildi. Bunlardan Enver ve İbrahim Beyler tuttukları dava vekili sayesinde beraat etti, diğerlerinin de kralın affıyla cezaları müebbed kürek cezasına çevrildi[555].

Yunanlılar, Doğu Trakya'da uzun süredir siyaseten hapsettikleri yedi bin (7000) kadar Müslümandan birçoğunu tahliye etmekteydi. Bu tahliyelerden sonra Edirne'de iki-üç bin kadar tutuklu kaldı. 26 Nisan 1921 tarihinde Yunan Hükümeti'nin

[553] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 306.
[554] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 179.
[555] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 194-195.

yüzüncü yılı vesilesiyle Edirne'de kutlamalar yapılıp kalan tutukluların aynı gün genel af ilan edilerek salıverileceği konuşuluyordu[556].

1921 yılı Nisan ayı içerisinde Çerkezköy'de Belediye Reisi Molla Mehmet, tüccardan Osman, Saraylı Halit, Kahveci Faik Efendiler ile daha önce Çerkezköy İstasyonunda inzibat askerî memuru olan Mustafa Efendi Yunanlılar tarafından önce hapsedildi daha sonra da serbest bırakıldı. Özellikle hapisteyken Mustafa Efendi'nin boğazına kaynar su dökerek işkence ettiler. Buna dayanamayan Mustafa Efendi işkence sonucu vefat etti. Çorlu'da da ileri gelenlerden Arnavut Ali ve Ziya Beyler, Bakkal Mustafa, Tüccar Emin, Reji Memuru Feyzi Bey, Çengel Çiftlik sahibi Ziya ve Mehmet Beyler, Çorlu Müftüsü ile beraber daha kırk (40) kişi Yunanlılar tarafından sebepsiz yere hapsedildi. Fakat bu kişilerden çoğu bir süre sonra tahliye edildi[557].

Aynı günlerde Kâtip Abidin Efendi'nin hanesi, silahlı iki Yunan askeri tarafından gece yarısı basıldı. Olay sırasında ailenin yüz (100) adet altın lira kıymetindeki ziynet eşyaları, bu iki Yunan askeri tarafından gasp edildi. Abidin Efendi ise karye dışına çıkarılarak Sürgün karyesine kadar dövülüp sövülerek elleri kolları bağlı halde götürüldü. Polis koğuşunda dahi hakarete uğrayarak darp edildi. Sabah gelen zabitler, yanlışlıkla getirildiğini belirterek orada bulunan Yenice köyünün eski muhtarı refakatiyle Abidin Efendi'yi serbest bıraktı. Her ikisi de olayı kimseye anlatmamaları için zabit tarafından korkutularak tehdit edildiler. Abidin Efendi'nin şikâyeti üzerine olay duyuldu. Fakat Abidin Efendi, daha sonra maruz kalacağı daha büyük tehlikeye karşı bu konuda konuşmadı. Bununla birlikte Abidin Efendi'nin ailesi, şimdi başka bir hanede yaşadıkları olayın etkisiyle akıl sağlığını kaybetmiş halde bulunmaktadır. Abidin Efendi ise bu durum karşısında yılgın ve üzüntülü bir haldedir. Bu olaydan manevi olarak zarar gördüğü için görevini yapmakta gayret ve cesaret gösteremeyeceği düşünüldüğünden başka bir memuriyet kâtipliğine nakli uygun görülmekteydi[558].

---

[556] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 310.
[557] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 311.
[558] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 311-312.

Yine 1921 yılı Nisan ayında Dedeağaç Müftüsü Tevfik, Cemaat-i İslamiye Reisi Hacı Safvetzade Said ve azası Emin Efendizâde Hafız Said Bey ve Hafız Said Bey'in babası Hacı Safvet Efendi bir iftira ile Yunanlılar tarafından hapis edildi[559].

Bulgaristan'da şekillenen Trakya Cemiyeti İhtilal Komitesi azalarından kabul edilen ve Cafer Tayyar Bey zamanında hizmette bulunan topçu miralaylarından emekli Mahmut, İkinci Ordu Kumandanı Nazım Paşa'nın yaveri Süvari Mülazımı Murad, Lüleburgaz Müftüsü Eyüp, eşraftan Arif Efendiler Lüleburgaz'da tutuklandıktan sonra 1921 yılı Nisan ayında idama mahkûm edildiler[560].

1921 yılı Nisan ayında Trakyalılara karşı yapılan zulmü, Müslümanlarla beraber protesto eden Yunan mebusları da Yunan askerleri tarafından tutuklandı[561].

1921 yılı Mayıs ayına gelindiğinde Edirne hapishanesinde bulunan tutuklular gruplar halinde başka yerlere nakledilmekteydi. Bu hapishanedeki on altı (16) tutuklu Milas adasına gönderildi. Sofulu eşrafından Şakir Ağazade Veli, Ovaköy eşrafından Hacı Mehmed Efendizade Hakkı Efendiler bu gruptaydı. Edirne eşrafından Cevad, Tekirdağlı Ali, Kemahlı Hüseyin, Yüzbaşı Kemal Bey bin Veli, Mülazım-ı Evvel Cemil, Çorlu Müftüsü Şaban, Gelibolulu Hafız Emin Hayri, Eski Belediye Reisi Hafız Hüseyin, Necmeddin, Veli, Hakkı, Priştineli Ali İbrahim, Çorlulu Kemal Efendiler de ikinci grup olarak sevk edilenler arasında bulunmaktaydı[562].

Yunanlıların yaptığı haksızlıklara şahit olan bir kişi, Çorlu'da hapsedilen ve burada gördükleri işkence sonucunda vefat edenlerden bazılarının isimlerini 1 Ağustos 1921 tarihinde Sinekli Hudut Emniyet Müfettişliğine bildirdi[563]. Buna göre; Emir-zade Halit Bey, Arnavut Ali Bey, Ressam Niyazi Bey, Temel Efendi-zade Zeki, Bakkal Mehmet Ağa, Hacı Osman Kalfa (vefat etmiştir), Bakkal Mehmet Ağa damadı Hakkı Bey, Süleyman Çavuş, Ali Pehlivan-zade Hüseyin, Kalleş Recep (vefat etmiştir), Kalleş Recep Biraderi Halil, İzzet oğlu Emin, Müslim Kâhya, Arnavut Ali Kâhya, Uzunhacılı Bakkal Kazım, Ferhatoğlu İbrahim, zabitanlıktan emekli Emin Efendi,

[559] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 195.
[560] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 195.
[561] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 196.
[562] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 265.
[563] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 314-315.

Hoca Hüseyin Efendi oğlu Faik Efendi, Reji Memuru Fevzi Efendi, Mehmet Bey'in Kâtibi Mustafa Efendi (Kırklareli Hapishanesinde Yunanlılar tarafından katledilmiştir), Kırklareli'nin Kavakdereli Yusuf Ağa Çorlu'da hapsedilen ve vefat edenler arasındadır.

1921 yılında Çorlu ileri gelenlerinden Ali Bey Yunanlılar tarafından tutuklandı. Üç gün hapisten sonra Edirne'ye sevk edildi[564].

27 Eylül 1921 tarihinde bir Yunan subayı komutasında yirmi (20) kişilik müfreze, Mandrice köyüne silah aramak bahanesiyle geldi. Bir hafta boyunca köylülerden Süleyman, Mehmet Çavuş, Garip Mustafa, Hüseyin, Süleyman, Kaş Mustafa, Topçu Mehmet ve bir beş (5) kişi daha bu müfreze tarafından dövülüp Kırklareli hapishanesine zorla götürüldüler. Üç (3) ay hapis yattıktan sonra bin (1000) lira karşılığında salı verildiler[565].

Kaleli köyünden İbrahim, Ali, Mehmet ustalar ile Çavuşlar köyünden Salih, Adem, Sinan, Rahim ve Mustafa adlı kişiler "Anadolu için yardım topluyorlar" iddiasıyla Yunan Hükümeti tarafından tutuklandı. Kırklareli hapishanesinde beşer (5'er) ay hapis yattılar. Tüm taşınır ve taşınmaz malları da yerli ve muhacir Rumlara verildi[566].

7 Haziran 1922 tarihinde Havsa kazasına bağlı Burunsuz karyesi eşkıya tarafından basıldı. Köylü ve eşkıyalar arasında birkaç saat süren çatışma yaşandı. Yunan müfrezelerinin olay yerine gelmesine rağmen haydutlar kaçmayı başardı. Bu çatışma esnasında halktan birkaç kişi vefat etti. Yunanlılar Burunsuz hadisesinde alakası olduğunu bahane ederek Edirne ileri gelenlerinden Kasım Efendi'nin oğlu Cevat Bey'i, hükümetçe bilinmeyen bir yere götürdüler. Cevat Bey'in ailesi kendisinden haber alamamaktaydı. Öte yandan bu olayı takip eden Yunan asker ve jandarmalarından meydana gelen bir kafile gelişi güzel günlerde Burunsuz karyesini basmaktaydı ve işledikleri suç, ortaya çıkmasın diye olayı Müslümanların üzerine attılar. Hiçbir delil ve ipucu olmadan yakaladıkları Müslümanları hapishanelere sevk

---

[564] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 318.
[565] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 206.
[566] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 205.

ederek her türlü hayatî ihtiyaçtan mahrum bıraktılar. Bu yüzden tutuklu Müslümanlardan bir kısmı açlıktan vefat etti, diğer kısmını da Epir Adasına sevk ederek çeşitli cezalara çarptırdılar. Olay sonrası Epir Adasına sevk edilen Müslüman sayısı dört yüz yetmiş (470) kişiye ulaştı[567].

Yunanlılar özellikle erkekleri tutuklamakta ve mahkûmları başka yerleşim yerlerine sevk etmekteydi. Öyle ki 1922 yılı Eylül ayında Yunanlılar bütün Trakya'nın ileri gelenleri ile askere yarayacak yaştaki Müslümanları tutuklayarak Kırklareli hapishanesine sevk etti[568]. Aynı günlerde Kırklareli'den tekrar bir otuz (30) kişi daha tutuklanarak bu kez bilinmeyen bir semte sevk edildi[569].

1922 yılı Eylül ayında Türklere muhbirlik ettiklerinden şüphelenilen kumpanyadan yirmi beş (25) kişinin listesi Yunanlılara verildi. Bu listede ismi olanlar Yunanlılar tarafından tutuklanmaya başladı. Tutuklananlardan bir kısmı Dedeağaç'a gönderildi. Dedeağaç'taki Türk esirlerin sayısı altmışa (60) yükseldi ve bunlara Yunanlılar tarafından işkence olarak taş kırdırılmaktadır[570].

Yunanlılar Doğu Trakya'da sadece sivil halkı değil aynı zamanda görev başındaki Osmanlı askerlerini de sebepsiz yere tutuklamaktaydı. 1920 yılı Haziran ayında Hükümet tarafından aranan Ömer adlı bir şahsı tutuklamaları nedeniyle Büyükçekmece Jandarmasından Mehmet oğlu Ahmet ile Satılmış oğlu Mehmet, Yunan Tabur Kumandanı tarafından tutuklanıp sorgulanmak için Hadımköy Divan-ı Harb'ine götürüldü. Kabakca İstasyonu karakolunda memur jandarma askeri Ahmet oğlu Abdullah, Hüseyin oğlu Durmuş, Kabakca karyesi korucusu ile bir asker de aynı gün tutuklandı. Jandarmaların silah, cephane ve kasaturaları, korucunun tabancası, askerin de kasaturası alındıktan sonra şiddetli bir şekilde darp edildiler[571].

---

[567] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 323.
[568] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 286.
[569] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 287.
[570] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 286.
[571] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s.157-158.

5. Alı Koyma, Sürgün ve Göç Ettirme

1921 yılı Ağustos ayında Edirne'de alıkonulan Darü'l-Eytam talebesinden yirmi (20) kadar kişi, Rum ve Ermeni muhaciri olmaları nedeniyle Yunanlılar tarafından Edirne'de alıkonularak Atina'ya götürüldüler. Talebelerinin Atina'ya götürülmesine engel olmaya çalışan Edirne Belediye Reisi iken mebus olan Şevket Bey ile Cafer Tayyar Bey zamanında çete reisi olan Çolak Sabrı da Yunanlılar tarafından Atina'ya sürüldü[572].

Yunan Hükümeti, Doğu Trakya'daki Türk ve Müslümanları çete kurmak ve/veya çetelere yardım etmek iddialarıyla ya da askerlik çağındaki erkekleri potansiyel tehlike olarak gördüğünden bu kişileri ya tutuklamakta ya öldürmekte ya da sürgün etmekteydi. Tabi ki bu sürgün olaylarında kişiler serbest bırakılmayıp hapis hayatı yaşatılıp işkence edilmekteydi. Örneğin 1922 yılı Eylül ayında Yunanlılar Edirne eşrafından bazı kişileri sürgün ederek adalar ve Selânik taraflarına sevk etti[573]. 16 Eylül 1922 tarihinde de Manika, Vize ve Çerkezköy'den Müslüman ve itibarlı kimselerden bazı kişiler tutuklanıp iki ayrı vagona bindirilerek sürgün edildi. Bunlardan bir kısmı Selânik'e bir kısmı da Edirne'ye gönderildi[574].

1921 yılında Müslüman ahaliyi göçe zorlayarak Trakya'da Rum çoğunluğu oluşturmak için Müslümanlara yapılan baskı son günlerde artarak bütün şiddetiyle devam etmekteydi. Müslüman ahali baskılar karşısında malını mülkünü yok pahasına satarak veya bırakarak can ve namusunu kurtarmak için göç etmekte ve bu göç hareketi bir akın halinde devam etmekteydi. Her gün artan bu göç hareketinin hem iaşe ve iskân hem de mevsim nedeniyle sefalet ve perişanlığa sebep olacağından korkulmaktaydı. Trakya'da nüfusun çoğunluğunun Rumlardan oluştuğunu kanıtlamak için yapılan bu Yunan ve Rum zulmüne bir son verdirilmesi ve göç akınının engellenmesi istenmekteydi[575].

1921 yılı Ağustos ayında Babaeski'ye bağlı Doğanca, Nadirli, Kara Mesutlu, Yenimahalle ve Kuzuçardağı karyelerinin Müslüman ahalisi, gelecek olan Rum

[572] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 316, 318.
[573] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 287.
[574] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 287.
[575] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 266-267.

muhacirlerin yerleştirilmesi için Yunanlılar tarafından zorla yerlerinden çıkarıldı. Yerlerine Kafkasya taraflarından getirilen Rum muhacirleri iskân ettirildi[576].

1922 yılı Eylül ayı, Yunan ordusunun Anadolu'da Türk ordusuna yenilmeleri üzerine bölgeden çekildikleri ay olmuştu. Fakat Doğu Trakya için aynı durum söz konusu değildi. Yunanlılar Doğu Trakya'dan çekilmeye razı olmadığı gibi bu günlerde bölgede yaptıkları mezalimlere hız vermişlerdi. Bulgar sınırına komşu olan yerlerde Yunanlıların, Müslüman köylerini yakıp ve ahalisini katletmesi üzerine canını kurtarabilen Türk ve Müslüman ahali Osmanlı sınırını aşarak Bulgaristan'a sığınmış ve burada mülteci durumuna düşmüşlerdi. Örneğin İbrahim Mustafa ve Mehmet Hayri adlı kişiler 29 Eylül 1922 tarihinde Küçük Tırnova'dan Dâhiliye Nezaretine telgraflar çekti. Telgrafta; *Yunanlıların korkutan haksızlıklarından hayatımızı kurtarmak üzere eş ve çocuklarımızla beraber firar ettik. Burada iyi karşılandık ve kurtulduk. Yirmi sekiz köyümüzü harab ve içimizden birçoklarımızı öldürülmüş bıraktık. Ümitsiz bir haldeyiz. Kırklareli'nin Sazara karyesi, Kamila, Kurudere köylerinden altı yüz Trakyalı mülteci adına imdat ve yardım talep ediyoruz*[577] diyerek ahalinin içinde bulunduğu durumu dile getirdiler.

Eylül ayının aynı günlerinde yine Küçük Tırnova'dan, Osmanlı Konsoloshanesine Mehmet Ali Lira(?) Ağa imzasıyla altı yüz (600) mülteci adına gönderilen bir başka telgrafta ise; *Köylerimizde varımızı yoğumuzu bıraktığımız için evlatlarımız açtır. Süratle ekmek göndermenizi rica ederiz*[578] diyerek mecbur kaldıkları göç sonucunda yaşadıkları sıkıntıyı dile getirdiler.

1922 yılı Ekim ayına gelindiğinde Bulgaristan'a sığınanların sayısı bine (1000) ulaştı. Küçük Tırnova'da bulunan mültecilerden yardım telgrafları alınması üzerine Osmanlı devlet adamları, Bulgaristan Baş Müftüsü ve Mü'essesat-ı Vakfiyye Müdürü Mehmet Efendiyle görüştü. Bu görüşme doğrultusunda bir komisyon oluşturuldu. Bu komisyon, yardım toplayarak mültecilerin Aydos kazasına bağlı Müslüman köylerine yerleştirilmesine gayret edeceğini belirtti. Ancak toplanan yardımlarla mültecilerin ihtiyaçları bir dereceye kadar karşılanabileceğinden Muhacirîn Müdüriyet-i

[576] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 318.
[577] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 297.
[578] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 298.

Umumiyesinden de mültecilere yardım yapılması istendi. Ayrıca Küçük Tırnova'dan İbrahim Mustafa, Mehmet Hayri ve Mehmet Lira(?)Ağa tarafından yardım istemek amacıyla altı yüz (600) mülteci adına çekilen telgraflar Hilâl-ı Ahmer Cemiyetine de iletildi[579].

1922 yılı Eylül ayında da Saray kazasının Büyük Manika ve Küçük Manika karyeleri[580] ile Güngörmez karyesi dâhil o civardaki Müslüman köylerini Yunanlılar yakıp yıktı. Yunanlılar karyelerdeki erkekleri ya hapis etti ya da katletti. Kadınları da tecavüz ettikten sonra öldürdüler. Bu vahşetten kaçan Güngörmez karyesi ahalisinden beşi (5) erkek, diğerleri kadın ve çocuk olmak üzere yüzden (100) fazla kişi canını kurtarmak için mülteci durumuna düştü. Bu mülteciler perişan bir halde Istranca dağlarına sığındı. Bu zavallıları aramak ve yakalamak için Yunan askerleri dağlara çıkıp yakaladıkları Müslümanları kadın, erkek, çocuk demeden insanlığın yüzünü kızartacak bir şekilde boğazladılar[581].

1922 yılı Ekim ayında Halaçlı karyesine gelen Yunan askerleri imam Mehmet Efendi'yi, Muhtar Feyzullah Çavuş'u, ihtiyar heyetinden Çerkez Süleyman'ı, İsmail oğlu Arif'i, Koca Hasan'ı, Mehmet oğlu Osman ile ahaliden Pamuk Osman'ı, Haşim ile Ali Osman oğlu Hüseyin Ağaları darp ettiler. Daha sonra Yunan askerleri karyede kalan ahaliyi evlerinden çıkarıp yerlerine bin beş yüz (1500) kadar asker yerleştirdi. Bu sebeple sokak ortasında kalan ve mülteci durumuna düşen Müslüman ahaliden üç yüzden (300) fazla kadın ve çocuk yağmur ve soğuktan etkilenerek ölümle karşı karşıya kaldı. Ayrıca Yunan askerleri karyedeki genç kızlara tecavüz etti. Savunmasız ahalinin malları da askerler tarafından yağmalandı. Halaçlı karyesinden gelen otuz dört (34) mülteci de bu yaşananları doğruladı[582].

1922 yılı Eylül ayından itibaren Yunanlıların Doğu Trakya'da uyguladıkları siyaset Müslüman ahalinin tamamen katledilmesini amaç edinmekteydi. Bu yürek yakan halin süratle son bulması, göçe neden olan olaylara acilen engel olunması, her

[579] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 296-297.
[580] Büyük Manika köyünün şimdiki adı Büyükyoncalı, Küçük Manika köyünün şimdiki adı Küçükyoncalı köyüdür.
[581] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 298.
[582] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 300-301.

gün Istranca'ya gelen mültecilerin sayısı gittikçe arttığından iskân ve iaşelerinin sağlanması için resmî makamlarca acilen tedbirler alınması istenmekteydi[583].

Bu olaylarda da görüldüğü üzere Yunanlılar, Doğu Trakya'dan çekilirken de Müslüman ahaliye mezalimlere devam etmekte ve bu olaylar İtilaf Devletleri temsilcilerinin gözü önünde gerçekleşmekteydi[584].

6. Haneye ve Irza Tecavüzler

Çalışmamızın "Yunan Askerinin Doğu Trakya'daki Mezalimleri" başlığı altında olayların iç içe geçerek yaşandığından bahsetmiştik. Irza tecavüz olayları önceki sayfalarda da bahsedildiğinden burada öne çıkmış olan bazı olaylar kaydedilmiştir.

İnönü savaşlarında Yunan ordusunun yenilmesi üzerine Türklerden intikam almak için zulümlerini daha da arttıran Yunanlıların, Doğu ve Batı Trakya'daki köylerden tavuk ve kız istedikleri haberleri de gelmekteydi[585]. Bununla birlikte ırza tecavüz olaylarının ardı arkası kesilmemekteydi. 2 Nisan 1921 tarihinde Babaeski'ye bağlı Çavuş köyüne bir Yunan subayı komutasında yirmi (20) kişilik bir müfreze gelerek kadın ve kızları köy meydanına topladı. Daha sonra Yunan askerleri onlara sarkıntılık edip tecavüz etti. Kaleli köyüne de gelen Yunan jandarmaları köydeki bir ağanın eşini, dağa kaldırarak günlerce kadının ırzına geçti[586].

Yunan askerleri, 1921 yılı Mart ayından beri trenle seyahat eden genç Müslüman kadınları bir bahane ile Çerkezköy'de trenden indirmekteydi. Daha sonrada kadınlara, götürdükleri yerlerde zorla tecavüz etmekteydiler. Çerkezköy istasyon memurlarından iki kişi bu gibi olaylara pek çok kez şahit olup olayların artarak devam ettiğini ifade etmekteydi. Öyle ki 26 Nisan 1921 tarihinde Fatih'te Nişanca'da Ovazzade Mahallesinde iki numaralı hanede oturan ve Edirne'den gelen Neyyire ve Edibe hanımlar Çerkezköy'de trenden indirildiler. Uzun boylu sarışın bir Yunan zabiti,

---

[583] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 298-299.
[584] Metin Ayışığı, *a.g.m,* s. 616.
[585] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 195.
[586] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 260-261.

ahlaksız tekliflerde bulunarak kadınları ismini bilmedikleri bir köye götürdü. Ertesi gün bu kadınlar trene bindirilirken Çerkezköy'de alıkonulduklarını ve başlarından geçeni söylememeleri için zabit tarafından tehdit edildi[587].

1921 yılının Ağustos ayında da Çerkezköy'e giden Mehmet Ağa'nın bekâr kızı yolda rastladığı dört (4) silahlı Yunan askeri tarafından yolu kesilip tecavüze uğradı[588].

Irza tecavüzlerin artması üzerine Müslüman ahali tahammül edemeyerek göç etmek istedi ancak Yunan Hükümeti, bu göç olayına engel oldu. Gerçi Yunan memurları inançtan dolayı bütün Trakyalı Türkleri tehcir etmek amacında ise de tehcirin Türkiye'ye mi yoksa adalara mı yapılmasının daha uygun olduğu konusunda hemfikir olamamaktaydı. Türkiye'ye göç fikrinde olanlar, göçün aynı zamanda düşman kuvvetini arttıracağı düşüncesindeydi. Bununla birlikte Yunanlıların Trakya'da uyguladıkları siyasî mezalimin feci bir hal alması nedeniyle Müslüman ahali, başlarına gelen tecavüz ve fenalıkları söylemekten korkmaktaydı[589].

27 Eylül 1922 tarihinde Çerkezköy ahalisinden Hamza oğlu Mehmed ile Sivrilili Berber Mehmed ve Nalband Osman isimli kişilerin kızlarıyla beraber on iki (12) genç kız, Yunan askerleri tarafından dağa çıkarıldı. Fakat Yunan askerlerinin genç kızlara ne yaptığı ve hayatta olup olmadıkları bilinmemektedir[590].

7. Hakaretler

Silivri'yi işgal eden Yunan kuvvetlerinden bazı kişiler ile Fenar, Çanta ve Sürgün karyelerinden bazı Rumlar, bütün memurların oturduğu kıraathanede jandarma subaylarından Mülazım-ı Evvel Nazmi ve Bahri Efendileri tehdit ettiler. Artık Yunan jandarması olduklarını ve bundan sonra Rumlara ilişmemelerini söylediler. Ayrıca Doğu Trakya'nın Yunanistan'a ait olduğunu söyleyerek artık kralınız Aleksandıros'tur" dediler. Daha sonra başlarındaki kalpağı atmalarını isteyerek hakaret ettiler. Bununla da yetinmeyen Yunanlılar ve Rumlar, Nazmi ve Bahri

[587] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 264-265.
[588] Murat Özcan, *a.g.e*, s. 260.
[589] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 319.
[590] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 298.

Efendileri çeteci diye suçlayıp "Burada işiniz ne? Koca çeteciler haydi dışarı çıkın" diyerek kahvehaneden kovdular[591].

8. Esir Alma

Yunan işgal kuvvetleri, Doğu Trakya'daki işgal ve mezalimlerine engel olunmasın diye Osmanlı jandarmalarının silahlarına el koyup esir etmekteydi. Öyle ki Değirmen Köy jandarmaları, Yunan askerleri tarafından silahları alındıktan sonra esir edildiler. Aynı şekilde Sinekli İstasyonuna gelen bir Yunan bölüğü de istasyon korumasında görevli olan iki asker, bir polis ve üç jandarmayı silahlarını aldıktan sonra harp esiri sıfatıyla Çerkezköy'e sevk ettiler[592].

Yunan askerleri Doğu Trakya'da tutukladıkları Osmanlı jandarmalarını esir ettikten sonra onlara merhametsizce davranarak zorla çalıştırmaktaydı. Örneğin Hayrabolu ve Çorlu kazalarında tutukladıkları doksan (90) jandarma askerimiz, harp esiri sıfatıyla Bandırma'da Yunan Ekmekçi Müfrezesinde yorgunluktan bitkin hale gelene kadar zorla çalıştırıldılar[593].

9. Baskılar

1920 yılında Lüleburgaz'da bir silah atma meselesi nedeniyle Yunan karargâhına götürülen bazı kişiler tutuklanarak işkence gördüler. Bu kişiler, Yunan askerlerinin işkencelerinden kurtulmak için sorgularında kendilerine dayatılan iddiaları kabul etmek zorunda kaldılar. Bu iddialardan biri Kırklareli, Lüleburgaz ve Edirne Vilayeti dâhilindeki bazı kazaların adliye memurlarının cemiyet-i hafiyeden oldukları idi. Bu iddia üzerine bu memurlar, Yunan askerleri tarafından baskı altına alındı[594].

---

[591] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s.155.
[592] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s.158.
[593] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s.166.
[594] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 138.

Yunan kralının (Aleksander) vefat etmesi üzerine 1920 yılı Kasım ayında Yunan askerleri tarafından Osmanlı topraklarında çeşitli merasimler yapıldı. Yunanlılar tarafından Çanakkale'de yapılan merasimde herhangi bir olayın yaşanması ihtimaline karşı jandarmalarımıza silahlarının namlusu aşağı olacak şekilde taşınması için baskı yapıldı[595].

Yunanlılar bölge halkına adeta hapis hayatı yaşatmaktaydı. Örneğin 1921 yılı Şubat ayında Edirne'de Müslümanların yanlarında vesikaları olmadan gece dışarı çıkmalarını yasakladılar. Lüleburgaz, Kırklareli, Vize, Saray ve Çerkezköy taraflarında ileri gelenlerden on-on beş (10-15) kişiyi, yetmiş yaşlarında Saray eski Müftüsü ile eşraftan altı (6) kişiyi yanlarında vesikaları olmadığı için bilinmeyen bir yere götürdüler. Ayrıca bu yerleşim merkezlerinde de Yunanlılar, vesikası olmayan köylülerin başka bir köye gitmesine de izin vermediler[596].

Bütün Trakya'da Şubat 1921 yılında akşam saat 19.30'dan sonra dışarıya çıkılması ve evlerde lamba yakılması Yunanlılar tarafından yasaklandı. Bütün bu muameleler Türklerin kalabalık olduğu mahallelerde yapılmaktaydı[597]. Böylelikle Yunanlılar, Türklerin günlük yaşantısını baskı ve yasaklarla daha da çekilmez hale getirmekteydiler.

1922 yılı Eylül ayına gelindiğinde Anadolu yenilgisi üzerine Doğu Trakya'da sıkıyönetim ilan edilerek birçok tedbir alınıp Türk ve Müslüman ahaliye yapılan baskılar arttırıldı. Çerkezköy Mevkii Kumandanı sıkıyönetim emirlerine uyarak akşam sekizden sonra dışarıda görülecek herhangi bir Türk'ün katledilmesi hakkında askerlerine emir ve yetki verdi[598].

Anadolu ve Doğu Trakya'da yaptığı zulümler nedeniyle Avrupa'da Yunanistan'ın aleyhine tepkiler oluşmuştu. Bunun üzerine Yunan Hükümeti, olumsuz havayı dağıtmak için Müslüman ahaliye zorla mitingler yaptırmaktaydı. 27 Şubat 1921 tarihinde saat 14.30'da Edirne'de, Trakya'nın Türkiye'ye iade edilmesini engellemek amacıyla Müslüman ahaliye zorla büyük bir miting düzenletildi. Bu mitingde

---

[595] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s.159.
[596] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 305.
[597] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 306.
[598] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 286.

Müslümanlar tehdit edildiğinden Yunan yönetiminden memnun olduklarını dile getirmek zorunda bırakıldılar[599].

1 Mart 1921 tarihine gelindiğinde Trakya'nın bütün kasabalarıyla önemli köylerinde de Müslümanlara, Yunanlılar tarafından zorla mitingler yaptırılmaya devam edilmekteydi. Trakya Müslüman ahalisinin Yunan idaresinden memnun oldukları, tekrar Osmanlı hâkimiyetine girmeyi kabul etmeyecekleri, bu uğurda Yunanlılarla birlikte müdafaa edeceklerini bildiren telgrafnameleri süngü altında zorla imzalayarak Londra Konferansı'yla Atina'ya çektiler. 1921 yılında yapılan Londra Konferansı'nın toplandığı bir sırada Yunanlılar tarafından Müslümanlara yapılan saldırılar ile İzmir ve Trakya nüfusunun uluslararası bir komisyon tarafından soruşturulması konusu konferansta görüşülüp karara bağlandı. Bu karar üzerine Yunanlılar harekete geçip bir taraftan Müslümanları hapsetmek ve baskı altına almak suretiyle göçe mecbur etti. Diğer taraftan da tutuklu Müslümanları meçhul bir yere göndermek veya katletmek suretiyle Müslüman nüfusu azaltıp Rumların lehine üstünlük elde etmeye çalıştı. Bu durum Müslüman ahaliyi İstanbul'a göçe mecbur ettiğinden İstanbul'un nüfusu sürekli artmaktaydı. Bu sebeple İstanbul şehrinde sıkıntılar yaşandığı ve yaşanmaya da devam edeceği İtilaf Devletleri'ne bildirilerek Müslümanların zulüm ve baskıdan korunması için gereken tedbirin alınması konusunda konferans nezdinde teşebbüste bulunuldu[600].

İtilaf Devletleri'nin Trakya'yı Türklere bıraktığına dair Avrupa'dan Atina'ya gelen bir haber üzerine 14 Kasım 1921 tarihinde Tekirdağ'da bütün ahalinin zorla katılımı ile bir miting düzenlendi. Yunan Hükümeti'nin adil bir idare uyguladığına ve bu idareden memnun olduklarına dair Müslümanlardan zorla alınan belgeler, İtilaf Devletleri temsilcilerine sunuldu. Ayrıca pasaport almak için müracaat edenlerden de Yunan idaresinden memnun olduklarına dair belgeler alındı. Bununla birlikte Yunanlılar bundan sonra Müslümanlara pasaport verilmeyeceğini de ilan etti[601].

1921 yılında Yunanlılar, Trakya'daki Müslüman halk üzerindeki baskılarını gittikçe arttırmaktaydı. Osmanlı sınırları içinde özellikle Edirne'de meydana gelen

[599] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 306.
[600] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 307-308.
[601] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 321.

olayların incelenmesi ve doğru olup olmadığının araştırılması için 12 Mart 1921 tarihinde yüzbaşı rütbesinde sekiz (8) süvari ve bir (1) zabitten oluşan Fransız heyeti, Sinekli merkezine bağlı Istranca karyesine gitti. Bu karyede İhtiyar Heyetini çağırarak Yunanlılar tarafından bir saldırı ve hakarete maruz kalıp kalmadıkları ve bu tür olayların olup olmayacağına dair şüphelerinin bulunup bulunmadığı soruldu. Başta İhtiyar Heyeti olmak üzere bütün köylü, işlerinin dağda olması, geçimlerini odun ve kömür temini ile elde ettiklerini belirterek Yunanlıların yaptıkları yüzünden ne mal ne de can güvenliklerinin kaldığını ifade ettiler. Hatta beş-on gün önce Safaalan karyesinde Yunanlılarca oluşturulan çetenin Istranca'yı basacağını ve bu şartlar altında hiçbir suretle yaşanılamayacağını Fransız Heyetine söylediler. Bunun üzerine Saray kazasından üç (3), Vize kazasından bir (1), Safaalan karyesinden iki (2) kişi olmak üzere toplam altı (6) kişi zabit huzurunda bu duruma şahitlik ederek daima mal ve canlarının tehlikede olduğunu tekrar ettiler. Bu sözler üzerine Fransız zabiti; herkesin mal ve canını koruma konusunda her türlü tedbiri düşündüklerini, hiçbir şekilde Yunanlıların saldırılarına fırsat verilmeyeceğini ifade etti. Fransızlar, durumu Sinekli Emniyet Müfettişliğine de bildirdi. Fransız Heyetin yaşananları tarafsız bir şekilde ortaya çıkarmalarından ve de masum halkın korunması konusundaki söyledikleri sözlerden dolayı Müslüman halk heyete teşekkür etti. Fransız askerler Istranca'da bir (1) gün misafir kaldıktan sonra Sinekli İstasyonuna giderek trenle Hadımköy'e geçtiler[602].

Yunanistan, bu Fransız Heyetin kendileri hakkındaki olumsuz raporu üzerine Türk ve Müslümanlar hakkında olumsuz iddialarda bulunarak kendini temize çıkarmak için çaba sarf etmekteydi. Yunan Hatt-ı Fasıl Kumandanlığı tarafından Türk çetelerince yapıldığı iddia edilen uydurulmuş musibetler hakkında araştırmalar yapmak üzere gelen Fransız mülazımı Mermeris, 28 Nisan 1921 tarihinde Hadımköy'den Sinekli'ye gitti. Sayalık ve Alaton köylerinde araştırmalarda bulunan Mermeris, Türklerin masum olduğunu anlayarak Hadımköy'e geri döndü[603].

Hakkındaki olumsuz gelişmeler üzerine Yunanistan, Doğu Trakya'daki demiryolu muhafazası görevi üzerinde bazı düzenlemelerde bulundu. Son günlerde

[602] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 308-309.
[603] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 264-265.

Trakya istasyonlarının hepsinde uygulanan kontrolün, 15 Mart 1921 tarihinden itibaren kaldırılarak sadece Çerkezköy'de yapıldığını Trakya yolcuları anlattı[604].

Müslümanların kendilerine karşı harekete geçebileceğinden şüphelenen Yunanlılar, haberleşmeyi de kontrol altına almaktaydı. 1921 yılı Nisan ayında postanelerde toplanan mektuplar, Yunanlılar tarafından açılıp okunmak suretiyle sansürlendi[605]. Yunanlılar bu sansür olaylarında Müslümanlardan bazılarını yanlarına çekmeyi başardı. Kırklareli Müftüsü Âgâh, Arzuhalci Ömer Efendilerle Hasan Ağa, Trakya Müslümanlarına gelen mektupları açıp okuyarak sansürledi. Yunan Hükümeti memurları ile ortak hareket eden bu kişiler, Yunan emellerine hizmet ettiler[606].

Yunan zabitleri kumandasındaki askerlerin köylere gelip adeta oraların asayişinden sorumluymuş gibi hareket etmesi Müslüman ahaliyi korku ve dehşete düşürmekte ve üzerlerinde baskı oluşturmaktaydı. Örneğin Sürgün karyesine 23 Mart 1921 tarihinde gelip 31 Mart tarihinde geri döndüler. Her gün silahlı bir onbaşı, yanında bazen iki (2) bazen üç (3) Yunan askeriyle beraber sabahları karyeye gelip öğle üzeri dönmekteydi. Akşamüzeri ise diğer bir onbaşı ile iki üç asker gelip gecelere kadar adeta karyenin asayişine memurmuş gibi davranmaktaydı[607].

1921 yılı Eylül ayında Bulgar sınırı ile Lalapaşa kazası civarında yirmi beş (25) köy, sınıra yakın olduğu bahanesiyle baskı ve kontrol altında tutulmaktaydı. Bu köylerin ahalisinin dışarı çıkması yasaklandığı gibi diğer köylerden de bu köylülerle temas yasaklandı. Venizelist taraftarlarının Müslüman ahali arasında Yunanistan kralı Kostantin'i eleştirerek Venizelos zamanında hiçbir Müslümanın tutuklanmadığını, Kostantin'in Anadolu'da yenilip yeniden Venizelos'un iktidara geleceğini ve Müslümanların da Venizelos'un yönetimi altında rahat edeceğini söyleyerek propaganda yapmaktaydı[608].

---

[604] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 179.
[605] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 311.
[606] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 195-196.
[607] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 312.
[608] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 319-320.

1921 yılı Eylül ayında Dimetokalı olup Tekirdağ'da muallimlik yapan Hasan oğlu Ahmet Efendi ile Ali oğlu Mustafa Efendi, Yunanlıların baskı ve zulmünden korkarak Istranca yönünde kaçıp Osmanlı Hükümeti'ne iltica ettiler[609].

1921 yılında Doğu Trakya'da Yunanlıların yaptıkları zulüm ve baskılar o kadar feci bir hal almıştı ki evlerinden dışarı çıkamayacak duruma gelen ahali tarlalarını ekememişti. Bu sebeple bu sene mahsul yetiştirilemedi[610].

Yunanistan için her şeyin kötüye gittiği 1922 yılı Haziran ayında Yunanistan asker olma potansiyeline sahip on sekiz (18) yaşından elli beş (55) yaşına kadar olan herkesi Doğu Trakya'da yol yapımında zorla çalıştırdı ve yapmayanlardan on beş (15) drahmi zorla alındı[611]. Bundan başka bölgede konuşlandırılan Yunan asker ve çeteleri, 1922 yılında Çorlu kazası civarındaki Müslüman ahaliye tahammül derecesini aşan baskılarını arttırdı. Meselâ Yunanlılar ihtiyarları arabaya koşmak, sebepsiz yere bazı köylerden Müslüman kadınları tutuklamak gibi olayları gerçekleştirdiler[612].

Yunanlılar, yerli Rum ve Ermeni ahaliyi de Müslümanların üzerine kışkırtmaktan geri durmadılar. Rum kiliselerine topladıkları Rum ve Ermenilere, bölge Türklere bırakılırsa Türklerin hiç kimseyi sağ bırakmayacağını ve bunun için hep birlikte mücadele vermek gerektiği propagandasını yaptılar. Nitekim bu propagandalardan etkilenen Çorlu'daki Rum ve Ermenilerden 60 yaşına kadar olan herkes gönüllü olarak yazıldı[613].

E. Yunan Askerlerinin Doğu Trakya'da Verdikleri Zarar ve Ziyan

Yunanlıların Tekirdağ'ı tahliye ederken Müslümanlara ait olan emlak ve mallarıyla cami, mescid ve mekteplere verdikleri zarar ve ziyanı ortaya çıkarmak amacıyla bir araştırma yapıldı. Araştırmanın sonucu 24 Şubat 1923 tarihinde bir tablo halinde ortaya konuldu. Bu tablo, Tekirdağ Cemâat-ı İslâmiye Meclisi Re'îsi Mehmet

[609] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 268.
[610] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 318.
[611] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 323.
[612] Türkmen Töreli, *a.g.m*, s. 246.
[613] Türkmen Töreli, *a.g.m*, s. 246.

Adil tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti Hâriciye Vekâletine gönderildi. Yunanlıların Tekirdağ'ı tahliyesinden önce Yunan askerleri ve çeteleri tarafından yapılan zarar ve ziyana ait tablo[614] aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Tekirdağ'da Yunanlıların Tahliye Esnasında Zarar Verdiği Binalar[615]

Mevkii	**Türk Lirası Kıymeti**	**Türü**	**Kargir[616] veya Ahşap**	**Yakmak veya gasp etmek ve Tahribat**	**Fiili işleyenler**
Hükümet Konağı Civarı	40.000	Üst katı ve alt katı bulunan beş bab mağaza	Kargir	Kundaklanma sonucu tamamen yanmış	Tahliyeden bir hafta önce Yunan askeri ve çeteler tarafından
Şadırvan Caddesi	500	Eski Cami-i Şerif	Ahşap	Yağma edilen halı ve mobile ve tahribat	İşgal sırasında ve tahliyede Yunan askeri ve Rum çeteleriyle aileleri
Sahilde	1800	Rüstem Paşa Cami-i Şerifi	Kargir	″	Keza
Hükümet Konağı Caddesi	500	Orta Cami-i Şerifi	Kargir	Keza	Keza

[614] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 305-307.
[615] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 305-306.
[616] Taştan veya tuğladan yapılmış bina. Bkz. Ferit Devellioğlu, *a.g.s,* s. 490.

Kara Kâtip Mahallesi	200	Hasan Efendi Cami-i Şerifi	Ahşap	Keza	Keza
İskender Çavuş Mahallesi	100	Servili Mescid-i Şerifi	Ahşap	Keza	Keza
Tahmis Sokağı	2000	Depo olarak kullanılan Mağaza	Ahşap	Kurşun ve demir boru ve çinko, masa ve kanepe ve camlık ve Yetimler Yurdu Müzik Aletleri ve Karyola bedelleri	Keza
İbrahim Bey Mahallesi	500	Halvetî Dergâhı	Ahşap	Tahribat	Keza
Kurnalı Caddesi	300	Nakşî Dergâhı	Ahşap	Keza	Keza
Yunus Bey Mahallesi	400	Yunus Bey Mescid-i Şerîfi	Ahşap	Keza	Kaza
Sahilde	5000	Kebîr Mekteb-i İdâdî	Ahşap	Keza	Keza
Hacı İsa Mahallesi	300	Kız Mektebi Binası	Ahşap	Keza	Keza
Behrâm Re'îs Mahallesi	150	Behrâm Re'îs Mescid-i Şerîfi	Ahşap	Keza	Keza

Bevvâb Mehmed Bey Mahallesi	100	Bevvâb Mehmed Bey Mescid-i Şerîfi	Ahşap	Keza	Keza
Gazhâne Civârı	200	Halvetî Dergâhı	Ahşap	Keza	Keza
Gazhâne Civârı	400	Server Ali Baba Türbesiyle şeyhin iskânına ait hane	Ahşap	Keza	Keza
Kurnalı Caddesi	3000	Yirmi Dört bab kirâ haneleri	Ahşap	Keza	Keza
Kömür Pazarı	400	Fethiye Mektebi	Ahşap	Keza	Keza
TOPLAM	**55.850**				

Doğu Trakya'da yaşanan gasp ve mezalim hakkında Refet Paşa tarafından yapılan araştırma sonucunda gasp edilen para, yakılıp yıkılan ev ve resmî binalar, nakliye araçları, hayvanlar, tarım aletleri, tahıl, sebze-meyve ile halka yapılan zulüm ve nüfus kayıplarını gösteren tablolar 3 Nisan 1923 tarihli belgede[617] yer almakta olup Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün Yunan Mezalimi hakkında yayınladığı üç ciltlik eserin birinci cildinde yer almaktadır.

[617] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 323.

Tablo 2: Doğu Trakya'da Yunanlılar tarafından gasp edilen paralar[618]

Liva İsimleri	**Altın (aded)**	**Kâğıt Para (aded)**	**Gümüş Mecidiye[619] (aded)**	**Drahmi (aded)**	**Ev eşyası ve Lira kıymeti (aded)**
Edirne Merkez Livası	6.019	713.668	-	14.931	-
Kırklareli Merkez Livası	14.829	2.745.785	-	-	4.870.697
Tekirdağ Merkez Livası	27.963	438.788	778	318.897	595.508
Gelibolu Merkez Livası	9.398	29.650	1.235	261.400	150.345
Eceabat, Enez Kazaları	1.979	3.943	-	237.815	5.292
TOPLAM	**60.188**	**3.931.834**	**2.013**	**833.043**	**5.621.842[620]**

Tabloya göre Yunanlılar tarafından gasp edilen toplam 5.621.842 adet ev eşyası ile kıymetli eşyalar, 3.931.834 adet kâğıt para, 833.043 adet drahmi, 60.188 adet altın, 2.013 adet gümüş mecidiye bulunmaktadır.

[618] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 324.
[619] Eserde gümüş medcîdî şeklinde kaydedilmiştir. Bkz. *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 324.
[620] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde **"6521842"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.

Tablo 3: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Yakılıp Yıkılan Ev ve Resmî Binalar[621]

Liva İsimleri	Cami	Mektep	Hane	Resmî Binalar	Han, Dükkân, Mağaza	TOPLAM
Edirne Merkez Livası	-	-	332	-	-	**332**
Kırklareli Merkez Livası	-	-	-	11	307	**318**
Tekirdağ Merkez Livası	8	7	220	-	-	**235**
Gelibolu Merkez Livası	-	-	72	-	-	**72**
Eceabat, Enez Kazaları	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	**8**	**7**	**624**	**11**	**307**	**957**

Tabloya göre Yunanlılar tarafından yakılıp yıkılan ev ve resmî binalar bulunmaktadır. Toplamda 957 adet binaya zarar verilmiştir. Edirne livasında toplam 332 adet, Kırklareli'de 318 adet, Tekirdağ'da 235 adet ve Gelibolu'da 72 adet bina zarar görmüştür. Toplamda en fazla 624 adet ev ile 307 adet dükkân, han ve mağazaya zarar verilmiştir.

[621] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 324.

Tablo 4: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Nakliye Araçları[622]

Liva İsimleri	Öküz Arabası	At Arabası	Sandal	TOPLAM
Edirne Merkez Livası	2.733	1.479	-	**4.212**
Kırklareli Merkez Livası	6.219	-	-	**6.219**
Tekirdağ Merkez Livası	5.717	1.650	40	**7.407**
Gelibolu Merkez Livası	1.890	211	-	**2.101**
Eceabat, Enez Kazaları	395	-	-	**395**
TOPLAM	**16.954**	**3.340**	**40**	**20.334**

Tabloya göre Yunanlılar tarafından toplam 20.334 adet nakliye aracı gasp edilmiştir. Toplamda en fazla 16.954 adet öküz arabası, 3.340 adet at arabası ve 40 adet sandal gasp edilmiştir. Yine tabloya göre en fazla Tekirdağ'da 7.407 adet nakliye aracı Yunanlılar tarafından gasp edilmiş olup bunu 6.219 adetle Kırklareli ile 4.212 adetle de Edirne takip etmektedir.

[622] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 325.

Tablo 5: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Hayvanlar[623]

Liva İsimleri	**Edirne Merkez Livası**	**Kırklareli Merkez Livası**	**Tekirdağ Merkez Livası**	**Gelibolu Merkez Livası**	**Eceabat, Enez Kazaları**	**TOPLAM**
Manda	964	2.701	2.370	675	10	**6720**
Öküz	5.021	14.327	11.365	4.794	790	**36.297**
Tosun	261	-	432	99	-	**792**
Karasığır İneği	3.540	-	7.316	946	149	**11.951**[624]
Manda İneği	295	-	618	-	-	**913**[625]
At	898	1.455	1.946	371	36	**4.706**
Kısrak	122	-	81	69	-	**272**
Eşek	524	1.570	971	550	80	**3.695**
Ester[626]	64	-	185	3	9	**261**
Koyun	41.223	-	52.456	14.491	1.532	**109.702**
Keçi	11.973	-	6.840	6.847	686	**26.346**
Kaz	1.866	-	50	-	-	**1.916**
Tavuk	33.456	-	440	310	-	**34.206**[627]
Hindi	3.596	-	-	-	-	**3.596**
Ördek	676	-	450	-	-	**1.126**[628]

[623] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 325.
[624] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"11958"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.
[625] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"903"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.
[626] Katır demektir. Bkz. Ferit Devellioğlu, *a.g.s*, s. 236.
[627] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"34306"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.
[628] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"721"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.

TOPLAM	**104.479**[629]	**20.053**	**85.520**[630]	**29.155**	**3.292**	**242.499**[631]

Tabloya göre Yunanlılar tarafından toplam 242.499 adet hayvan gasp edilmiştir. Toplamda 109.702 adet koyun, 36.297 adet öküz ile 34.206 adet tavuk en fazla gasp edilen hayvanlar içerisinde bulunmaktadır. Yine tabloya göre en fazla 104.479 adet olmak üzere Edirne livası ile 85.520 adet olmak üzere Tekirdağ livasında hayvan gasp edilmiştir.

Tablo 6: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Tarım Aletleri[632]

Liva İsimleri	**Harman Makinesi**	**Tohum Makinesi**	**Kereste ve Araba Tekerleği ve saire**	**TOPLAM**
Edirne Merkez Livası	37	-	-	**37**
Kırklareli Merkez Livası	-	-	601.000	**601.000**
Tekirdağ Merkez Livası	10	4	-	**14**

[629] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"104469"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.
[630] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"85215"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.
[631] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"242184"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.
[632] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 326.

Gelibolu Merkez Livası	185	20	-	**205**
Eceabat, Enez Kazaları	-	-	-	-
TOPLAM	**232**[633]	**24**	**601.000**	**601.256**

Tabloya göre Yunanlılar tarafından toplam 601.256 adet tarım aleti gasp edilmiştir. Tabloda en fazla 601.000 adet olmak üzere Kırklareli'de bulunan kereste ve araba tekerleği gibi araçların gasp edildiği görülmektedir.

Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi adlı eserin birinci cildinin 326. ve 327. sayfalarında tahıl, sebze ve meyveye ait tablolar kile ve kıyye cinsinden yazılmıştır. Bununla birlikte Osmanlı Devleti'nde farklı ağırlık ölçülerinin kullanıldığı bilinmektedir. Yunanlıların yaptığı zararı anlayabilmek amacıyla bu farklı ağırlık ölçüleri kilograma çevrilerek tablo 7 ve tablo 8'e kaydedildi. Osmanlı Devleti devrinde resmî olarak İstanbul'da, buğdayda kile 20 okka yani 25,656 kg iken arpa ticaretinde de muhtemelen yaklaşık 22,25 kg olarak hesaplanmaktaydı. Ayrıca 1841'den beri Türkiye'de her yerde kile 20 okkalık eski buğday ağırlığına eşittir[634]. Kıyye: okka, dört yüz dirhem[635] demek olup her biri 3,207 gramlık 400 dirheme eşit olan 1,2828 kilogramlık bir ölçü birimidir[636].

[633] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin I. cildinde toplam **"132"** olarak kaydedilmiş fakat toplama işleminde hata bulunmaktadır. Tablodaki sayılar toplandığında tablodaki sayısal değer elde edilmektedir. Tabloya düzeltilerek kaydedilmiştir.
[634] Walter Hinz, *İslâm'da Ölçü Sistemleri,* Çev. Acar Sevim, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1990, s. 51.
[635] Ferit Devellioğlu, *a.g.s,* s. 519.
[636] Walter Hinz, *a.g.e,* s. 30.

Tablo 7: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Tahıl Ürünleri[637]

Liva İsimleri	Edirne Merkez Livası	Kırklareli Merkez Livası	Tekirdağ Merkez Livası	Gelibolu Merkez Livası	Eceabat Enez Kazaları	TOPLAM
Buğday	1.893.105	-	1.333.804	32.019	546.268	**3.805.196**
Kızılca[638]	45.154	-	13.931	-	-	**59.085**
Arpa	912.739	-	1.245.822	17.488	-	**2.176.049**
Mısır	34.867	-	126.227	2.797	-	**163.891**
Çavdar	23.090	-	70.631	19.345	-	**113.066**
Kuş Yemi	-	-	1.539	-	-	**1.539**
Yulaf	18.344	-	128.921	4.618	-	**151.883**
Kaplıca[639]	6.773	-	-	-	-	**6.773**
Burçak	204	-	6.824	-	-	**7028**
TOPLAM	**2.934.276**	-	**2.927.699**	**76.267**	**546.268**	**6.484.510**

Tabloya göre Yunanlılar tarafından toplam 6.484.510 kilogram tahıl gasp edilmiştir. 3.805.196 kilogram buğday ile 2.176.050 kilogram arpa en çok gasp edilen tahıl ürünlerindendir. Bu durum Yunanlıların daha çok buğday ve arpaya ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Bununla birlikte en fazla Edirne livasından 2.934.276 kilogram tahıl ürünü ile Tekirdağ livasından 2.927.699 kilogram tahıl ürünü gasp edilmiştir.

---

[637] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 326. Tablodaki sayısal veriler kileden kilograma çevrilerek verilmiştir. Hesaplamalarda küsuratlı çıkan hesaplar yuvarlanarak kaydedilmiştir.

[638] Türk Dil Kurumu Resmi İnternet Sitesi'ndeki Güncel Türkçe Sözlüğü'ndeki anlama göre Kızılca, kızıla çalan bir tür buğday demektir. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com.gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca4e74ea09b01.60523906 (3 Nisan 2019)

[639] Türk Dil Kurumu Resmi İnternet Sitesi'ndeki Güncel Türkçe Sözlüğü'ndeki anlama göre Kaplıca taneleri ufak bir cins buğday demektir. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com.gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca4e73ab5e230.05473771 (3 Nisan 2019)

Tablo 8: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Gasp Edilen Sebze ve Meyve[640]

Liva İsimleri	**Edirne Merkez Livası**	**Kırklareli Merkez Livası**	**Tekirdağ Merkez Livası**	**Gelibolu Merkez Livası**	**Eceabat, Enez Kazaları**	**TOPLAM**
Tütün	11.221	-	6.170	1.376	2.025	**20.792**
Bostan	-	-	6.414	-	-	**6.414**
Üzüm	-	-	7.696	-	-	**7.696**
Soğan	-	-	2.020	-	-	**2.020**
Fasulye	795	-	7.696	78.250	-	**86.741**
Meyve	-	-	384	-	-	**384**
Saman	71.059	-	384	-	-	**71.443**
Toplam	**83.075**	**-**	**30.764**	**79.626**	**2.025**	**195.490**

Tabloya göre Yunanlılar tarafından toplam 195.490 kilogram sebze ve meyve gasp edilmiştir. Gasp edilen ürünler içerisinde en fazla 86.741 kilogramla fasulye, 71.443 kilogramla saman ve 20.792 kilogramla tütün gelmektedir. Bu durum Yunanlıların en fazla fasulye, saman ve tütüne ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Yine en fazla Edirne livasından 83.075 kilogram sebze-meyve ile Gelibolu livasından 79.626 kilogram sebze-meyve gasp edilmiştir.

[640] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 327. Tablodaki sayısal veriler kile ve kıyyeden kilograma çevrilerek verilmiştir. Hesaplamalarda küsuratlı çıkan hesaplar yuvarlanarak kaydedilmiştir.

Tablo 9: Doğu Trakya'da Yunanlılar Tarafından Ahaliye Yapılan Mezalim ve Nüfus Zayiatı[641]

Liva İsimleri	**Edirne Merkez Livası**	**Kırklareli Merkez Livası**	**Tekirdağ Merkez Livası**	**Gelibolu Merkez Livası**	**Eceabat, Enez Kazaları**	**TOPLAM**
Öldürme	101	98	78	93	4	**374**
Yaralama	10	26	56	6	2	**100**
Sürgün ve Esir	282	1095	822	210	121	**2530**
Darp, İşkence ve Namusa Tecavüz	-	1054	-	-	39	**1093**
İzâle-i Bikr[642]	15	-	18	5	2	**40**
Hetk-i Irz[643]	18	-	67	15	39	**139**

Yukarıdaki tabloda bazı yerlerde darp olayına dair veri kaydedilmemişken çalışmanın ana kaynağı olan arşiv belgelerinde bu şehirlerde darp olaylarının yaşandığı görülmüştür. Bu durum tablodaki sayısal verilerde eksiklik olduğunu göstermektedir. Dönemin şartları da göz önüne alındığında bu eksikliklerin olması doğal görünmektedir. Fakat yine de sayısal değerlerin tablo halinde gösterilmesi bakımından önemlidir.

[641] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. I, s. 327.
[642] Kızlığı bozma demektir. Bkz. Ferit Devellioğlu, *a.g.s*, s. 472.
[643] Irza geçme demektir. http://www.lugatim.com/s/HETK (3 Nisan 2019)

III. BÖLÜM

RUM AHALİ VE ÇETELERİNİN DOĞU TRAKYA'DA GERÇEKLEŞTİRDİĞİ MEZALİM

A. Rum Ahali ve Çetelerinin Doğu Trakya'da Gerçekleştirdiği Mezalim

Çalışmamızın ikinci bölümünde Yunan askerlerinin Doğu Trakya'da gerçekleştirdiği mezalimleri inceledik. Bu bölümde ise Doğu Trakya'ya gelen Yunan askerinin bölgedeki yerli Rumlardan oluşturduğu çetelerin Türk ve Müslüman ahaliye yaptığı mezalimleri inceleyeceğiz.

Sirkeci-Uzunköprü demiryolu hattının muhafazası için gelen Yunan müfrezesi 9 Ocak 1919 tarihinde Doğu Trakya'ya geldi. Geldiği günden itibaren yerli Rumlardan çeteler oluşturan Yunan müfrezesi bu çetelerle beraber bölgede mezalimlerine başladı. Rum çetelerin yaptığı bu mezalimler yüzünden bölgede yaşayan ahalinin her günü korku ve endişe içinde geçmekteydi. Bu sebeple 1919 yılı Mart ayında Keşan'ın ileri gelenleri, Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine durumlarını anlatan bir arzuhal yazdı. Arzuhalde; Keşan'da en basit istatistiklere göre Türk ve Müslümanların çoğunluğu oluşturduğunu ifade edip Yunanistan'dan gelen ve özellikle asker elbisesi giyen şahısların kışkırtmalarıyla zaten tahrik olmaya meyilli Rum ahalinin her gün ardı arkası kesilmeden devam eden eşkıyalık, adam öldürme, tecavüz, yağma, hırsızlık gibi olaylarının tahammül edilemez bir hal aldığını, Türk ve Müslüman ahalinin evlerden çıkamayacak bir hale geldiğini diler getirdiler. Bu sebeple Emniyet-i Umumiye Müdüriyetinden huzur ve asayişin bir an önce sağlanmasını istediler[644].

1. Katliam ve Adam Öldürme

Rum çeteler; Doğu Trakya'da görev yapan ve asayişi sağlayan görev başındaki memur, polis, jandarma ve koruculara gözünü kırpmadan öldürmekteydi. Osmanlı jandarması da haber aldığı tüm olaylarda hemen harekete geçip titizlikle araştırma ve

[644] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 36-37.

kovuşturma yaparak katilleri yakalamaya çalışmaktaydı. 22 Mart 1919 tarihinde Uzunköprü'den Keşan'a giden Polis Memuru Osman Nuri Efendi'nin sekiz (8) kişiden oluşan silahlı bir Rum çetesi tarafından Keşan İstasyonu civarında şehit edildiği haberi alındı. Bunun üzerine civar kazalar olaydan haberdar edilerek Şarköy Müfreze Kumandanı Mülazım İhsan Efendi ile birlikte Keşan Jandarma Kumandanı hemen kovuşturma yapmaya başladı. İki gün boyunca hem olay yerinde hem de buraya iki saat mesafedeki Keşan'ın Paşayiğit nahiyesi ve Muzal karyesi ile bazı çiftliklerde yapılan araştırmalarda şüpheliler yakalandılar. Bu araştırmaya göre olay şu şekilde cereyan etmişti. 22 Mart Cumartesi günü Polis Osman Nuri Efendi, yanında polislikten istifa eden Bayezid Efendi'nin kayınvalidesi Hatice Hanım, kayınbiraderi Hasan (12 yaşlarında) ile Keşan'ın Sandık eski Emini Ali Efendi'nin eşi Menşure Hanım Uzunköprülü Mehmet'in arabasına binip Keşan posta arabasını takip ederek yola çıktı. Saat 11.30 civarında Rum ahalinin yaşadığı Paşayiğit'e geldiler. Arabayı çeken hayvanların zayıf ve yolların kötü olmasından hayvanları yarım saat dinlendirdiler. Fakat posta arabası dinlenmeksizin yola devam etti ve Keşan'a sağ salim ulaştı. Osman Efendi'nin bindiği araba yarım saat dinlendikten sonra tekrar yola çıktı ve Keşan'a yarım saat mesafedeki demir köprünün olduğu yere saat bir civarında geldi. Bu sırada köprü altında saklanan üzerlerinde aba potur, başlarında sarık ve ayaklarında beyaz sargılı çarık olan iki (2) silahlı kişi saklandıkları yerden çıkarak arabayı durdurdu. Bu iki kişiden biri tüfekle telgraf tellerine vurunca kimi aba poturlu kimisi asker elbiseli altı (6) kişi daha saklandıkları yerlerden çıktı. Osman Efendi'yi hemen arabadan indirip üzerindeki paralarını ve silahını aldılar. Ardından eşkıyalardan biri Osman Efendi'den daha fazla para isteyerek vermezse onu öldüreceklerini söyleyip bir tokat attı. Osman Efendi her ne kadar başka parası olmadığını ve çoluk çocuk sahibi olduğundan hayatına kast edilmemesini istediyse de Polis Osman Nuri Efendi'den aldıkları silahla Osman Efendi'yi biri alnından diğeri de karnından iki kurşunla vurarak şehit ettiler. Osman Efendi'nin arkasında gözü yaşlı eşi, üç kızı ve doksan yaşında annesi kaldı. Eşkıyalardan ikisi (2) Keşan'a, üçü (3) Paşayiğit'e ve diğer üçü (3) de Muzal karyesi deresini takip ederek kaçtı. Bu olayda sekiz (8) kişilik Rum çete, arabacı ile çocuk ve kadınları öldürmeyip sağ bıraktı[645]. Fakat kadınlar çıplak halde

[645] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.007; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.013.

bırakılarak üzerlerindeki altı yüz (600) lira kadar nakit paraları da çete tarafından gasp edildi[646].

Olay günü Keşan'da pazar kurulması nedeniyle sabahtan akşama kadar bu yolda gelip giden yolcular olmasına rağmen bu eşkıyaların kimsenin yoluna çıkmamış olması dikkat çekmekteydi. Bu durum, Polis Osman Nuri Efendi'den kurtulmak isteyenlerin olayı önceden planladığını akıllara getirmekteydi. Olaya şahit olan ve Rumca bilen arabacı da, eşkıyaların kendi aralarında "öldürmezsek hepimizi tutturur" dediklerini ve Osman Efendi'nin bu eşkıyaları tanıması nedeniyle öldürüldüğünü yapılan sorgusunda ifade etti. Yakalanan şüpheli şahıslardan Paşayiğit karyeli Bakkal Dimitri ve Osman Efendi'nin sürekli yakalattığı Yağhaneci Yorgaki ile Mustafa Bey'in çiftlik hizmetkârlarından Aristidi de sorguya çekildi. Sorgularında bilgilerinin olmadığını, Osman Efendi'yi çok sevdiklerini kekeleyerek söylediler. Daha sonra Rumca bilen bir jandarma eri ile birlikte bu şüpheli Rumlar nezarete konuldular. Jandarma eri, bu Rumların kendi aralarında neler konuştuğunu dinlemeye başladı. Bunlardan Bakkal Dimitri, diğerlerine korkmamalarını ve olayla ilgili fazla konuşmayıp susmalarını tembihledi. Bu sırada daha önce bir atı çaldıktan sonra sahibine *Hristo reisi Birverdo? Musa* imzasını taşıyan ve *"beş yüz lira göndermezsen öldürüceğiz"* içeriğindeki mektubu gönderen eşkıyalar ile Paşayiğit karyeli Dimbatos ve Beğendik karyesinden Hrosi Yorgi, Altıntaş karyeli Nikolaki ve Maltepe karyesinden ismi bilinmeyen bir kişinin bu cinayet olayına dâhil olduğunu nahiye müdüriyetinin sözüne güvendiği kişiler gelip haber verdi. Devam eden araştırmalar sonucunda Birverdo? Musa adlı şahıs Muzal karyesinde yakalanıp sorguya çekildi. Sorgusunda olaydan haberinin olmadığını söylediyse de bu kişinin ayağındaki çarık sargılarında üç damla taze kan lekesi görüldü. Birverdo? Musa'ya bu kan lekeleri sorulduğunda hayvanını tımar ederken kan çıkıp bulaşmış olabileceğini söyleyip bu kan lekelerini yok etmek için ayaklarını birbiriyle ovuşturmaya başladı. Sorgudan sonra Birverdo? Musa, kan izleri olan bu çarık sargıları alınarak Keşan'a götürülüp savcılığa teslim edildi. Bu sırada Muzal karyesinden Yorgi de şüpheli sıfatıyla yakalanarak Keşan'a savcılığa götürüldü. Birverdo? Musa ile Yorgi savcılıkta kendi aralarında Rumca konuşmaya başladı. Yorgi, Birverdo? Musa'ya kelleni yakma! çoluk

[646] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 36.

çocuğunu sokak ortasında bırakma! deyince Birverdo? Musa bütün delilleri yok ettiğini, Osman Efendi'yi alnından vurunca çıkan kanın elbiselerine bulaştığını, kanlı elbiseleri Muzal'da Anastasya'nın hanesinde sakladığını, Maltepe karyesinden arkadaşı Yorgi'nin de saat bire kadar kendisiyle beraber olduğunu, gece saat beşte köye gittiğini, ne kadar baskı yaparsalar da ağzından laf alamayacaklarını söyledi. Bu konuşma esnasında Rumca bilen ve Yorgi ile Birverdo? Musa'nın yanına sokulan Salim adlı bir kişi, onların kendi aralarındaki konuşmasını duydu. Onlara Rumca bildiğini söyleyince Yorgi, Salim'e kabahatinin olmadığını söyleyerek yalvardı[647].

Devam eden tahkikat sonucunda yakalanan Paşayiğit'e bağlı Muzal karyesinden Panayot oğlu Parodinho? ile Maltepe'den Futaki oğlu Mina'nın da ayaklarında kan lekeleri olduğu görüldü. Bundan başka Polis Osman Nuri Efendi'nin arabasıyla gelmesinden yarım saat önce Paşayiğit'in Beğendik karyesinden Yanako, arkadaşları olan Paşayiğit karyeli İstimat Çıçar? ile Hristo Kaço'yu da köprü altında alıkoyup olay bitene kadar salmamıştı. Ancak Parodinho? ile Mina'nın da Osman Efendi'nin katillerinden oldukları yapılan araştırma sonucunda belirlendi ve bu kişiler tutuklanarak kan lekeli sargı ve ilk ifadeleriyle birlikte adliyeye sevk edildiler. Ayrıca olayla ilişkisi olup yakalanan Muzal karyeli Atnaş oğlu Yorgi ile Maltepe'den Yorgi oğlu Vasilaki de tutuklanarak adliyeye sevk edildi[648].

Polis Osman Nuri Efendi'nin şehit edilmesinden sonraki günlerde de Rum eşkıyaları zulümlerine arka arkaya devam etmekteydi. Öyle ki Grebene (Grebone) Topçu Taburu Yaveri Kazım Efendi ile neferi Keşan-Uzunköprü yolunda katledildiler. Grebene (Grebone) Nahiye Müdürü ve maiyetindeki karakol kumandanı da mevkilerinde Rum çeteler tarafından önce hapsedildiler sonra da katledilmek üzere ormana götürüldükleri sırada kaçarak kurtulmayı başardılar. Kasaba içindeki telgraf çavuşu da çeteler tarafından katledildikten sonra cesedi dakik fabrikası civarındaki taş ocaklarına atıldı. Keşan kazası jandarma onbaşılarından birisi de yolculuk esnasında Rum çeteler tarafından feci bir şekilde şehit edildi[649].

---

[647] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.005.
[648] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.011.
[649] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 36-37.

2 Haziran 1919 tarihinde Kavaklı kazası Müftüsü ile ismi belirlenemeyen bir aile, Kavaklı'dan Uzunköprü'ye giderken Ergene Nehri kenarında saldırıya uğrayarak bıçakla öldürüldüler. Cesetler, dört gün sonra başka biri tarafından bulundu ve emniyet güçlerine haber verildi. Yapılan araştırma sonucunda katile dair bir ipucu bulunamadı fakat bu olayın Rum eşkıyası tarafından işlendiğinden şüphelenilmekteydi[650].

2 Temmuz 1919 tarihinde 516. Hudut Taburu 2. Bölük askerlerinden 1310 doğumlu Abdal oğlu Mehmet, köylüsü Hasan Çavuş'un yanına komutanından izin almadan gitti. Kurdudere Çeşmesi civarında karşısına çıkan Rum çeteleri tarafından saldırıya uğrayarak öldürüldü. Silah ve cephanesi de çete tarafından alındı[651].

Beş (5) kişilik bir Rum eşkıya çetesi, Uzunköprü'ye bir saat mesafedeki Kasap Ağılları mevkiinde lağvedilmiş İkinci İnşaat Taburundan Ömer'i şehit edip yine aynı mevkii bekçisi Halil'i yaraladı. Olayın duyulması üzerine jandarma tarafından çete mensupları aranmaya başlandı. Bu çete üyelerinden olan Dimetokalı Apostol, 17 Ekim 1919 tarihinde Dimetoka'ya kaçmak üzereyken yakalanıp adliyeye teslim edildi[652].

Doğu Trakya'da asayişi sağlamak amacıyla polis ve jandarmaya korucular da görev yaparak yardım etmekteydi. Maalesef Rum çetelerin zulümlerinden onlar da kurtulamamaktaydı. 5 Ocak 1920 Pazartesi günü Uzunköprü'nün Kadıgebran[653] karyesinden Korucu Yusuf'un kaybolduğu Jandarma Kumandanlığına bildirildi. Bunun üzerine araştırma başlatıldı. Önce Kadıgebran karyesine gidilerek Korucu Yusuf'un yattığı ambardaki odası incelendi. Odasında Yusuf'a ait bir berber leğeni ve traş takımları bulunduğundan Yusuf'un kaçırılmış olma ihtimali üzerinde duruldu. Odasında yapılan incelemede biri kapıda diğeri kapının yanındaki duvarda olmak üzere iki kurşun deliği tespit edildi. Fakat kurşun deliklerinin olayla ilgisinin olup olmadığı belirlenemedi. Korucu Yusuf'un genellikle koruculardа bulunan muaddel martin tüfeğine sahip olduğu anlaşıldı. Soruşturma esnasında orada bulunan muhtar ve azalara olayla ilgili bilgilerinin olup olmadığı soruldu. Bunun üzerine bu konuda bilgilerinin olmadığını ifade ettiler. Fakat Korucu Yusuf'un akıbeti hakkındaki

[650] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.015; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.017.
[651] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00009.001.
[652] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00025.00013.001.
[653] Şimdiki adı Kadı köydür.

soruşturmaya jandarma tarafından devam edildi. Kadıgebran karyesine yarım saat mesafede bulunan Maksutlu sınırında yolun sol tarafındaki dere kenarında başı batıya ayakları doğuya olmak üzere arka üstü yatmış, başı çıplak ayaklarında yün çorap, sarı basmadan mintan, beyaz don ve gömlek giymiş, sol ayağı sağ ayağı üzerinde olan tahminen otuz beş yaşlarında az bıyık ve saçlı, sarı çehreli, zayıf vücutlu, uzun boylu bir erkek cesedi bulundu. Soruşturmada bu kişinin Kadıgebran karyesi korucusu Yusuf bin Mahmut olduğu anlaşıldı. Cesedin bulunduğu yerin yüz adım ilerisinde Korucu Yusuf'a ait ve Avusturya kumaşlarından yapılmış ceket, daha ileride bir tek ayakkabı ve biraz yukarısında siyah bir kalpak ve bir de dikilmiş baston şeklinde bir sopa bulundu. Ceset doktor tarafından incelendiğinde sırtından vurularak göğsünden çıkan kurşun nedeniyle öldüğü anlaşıldı. Cesedin etrafında ve çeşitli yönlerdeki tarlalar içinden gelen ve yine karyeye doğru giden üç ayrı at izi olduğu tespit edildi. Olay yerine daha yakın olan Maksutlu karyesine gidilerek korucu Haralambo oğlu Yorgi ve Mavridi sorguya çekildi. İfadelerine göre; Karabıyık Dimitri ve Teberik köyünden eşkıya Manolaki oğlu İstefanaki ve Muhtar Yanol, saat dört ila beş civarında ata binerek aza İngilaki'nin evine geldi. Sonra İngilaki'yi yanlarına alarak Korucu Yusuf'un evine gidip zorla köy dışına çıkarıp Yusuf'u öldürdüler[654]. Bu olayla ilgili yapılan soruşturma Ocak ayı ortalarında tamamlandı ve Korucu Yusuf'un karyede eşkıyanın ve Rumların serbestçe hareket etmesine engel olması nedeniyle katledildiği anlaşıldı. Katillere yardım ettiğinden şüphelenilen ihtiyar heyeti üyesi Vankılaki ve oğlu yakalanarak adliyeye sevk edildi[655].

Uzunköprü'nün Kestanbolu (Yağmurca köyü) karyesi merasında 2 Nisan 1920 tarihinde devriyede olan Kestanbolu korucularından Hasan oğlu Hüseyin ile Ali oğlu Ömer'e bir Rum çetesi saldırdı. Aralarında çıkan çatışmada Ömer öldürüldü ve Hüseyin de ağır yaralandı. Rum çetesinin, Malkara'nın Doğan veya Hayrabolu'nun Kaş karyelerinden olma ihtimali üzerine takip ve yakalanmaları için kovuşturma başlatıldı[656].

---

[654] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00026.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00026.003.
[655] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00026.005.
[656] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00038.00034.003.

Rum çeteleri içerisinde en tehlikelisi Malkara'nın Pırnar köyünden Karabıyık Dimitri çetesi idi. Uzunköprü-Keşan ve Malkara civarında güvenlik güçleri ile ahaliye rahat nefes aldırmayacak kadar kötü mezalimlerde bulunmaktaydı. Bu sebeple Edirne Jandarma Alayı Kumandanı Yüzbaşı Rafet Bey, Uzunköprü Jandarma Bölük Kumandanı Yüzbaşı Kara Faik Bey'e çetenin yakalanması görevini verdi. Ayrıca Keşan'dan Üsteğmen İhsan, Hayrabolu'dan Teğmen Celal ve Uzunköprü'den Teğmen Osman Nuri küçük birer müfrezeyle çetenin yakalanması için gönderildi. Jandarma Alay Kumandanı Refet Bey de Edirne'den on (10) kişilik bir süvari müfrezesi ve Keşan'dan yirmi (20) kişilik bir jandarma piyade müfrezesi gönderdi. Çetenin takibini Yüzbaşı Faik Bey ile bucak müdürü İsmail Bey idare etti. 14 Nisan 1919 tarihindeki Teberik çatışmasında Türk jandarması, Rum çetesini dağıtıp ileri gelenlerden bir kaçını yakaladı. Teberik çatışmasından sonra bu Rum çetesi, başlarına Teberik köylü Dimitri'nin geçmesiyle yine Karabıyık çetesi adıyla faaliyetlerine devam etti[657]. Öyle ki 10 Kasım 1919 tarihinde Malkara'nın Şahin nahiyesi Müdürü Hilmi Efendi yanında nahiye tahsildarı ve dört (4) kişilik jandarma kuvveti ile beraber Taraklı karyesine gitmekteydi. Yolda önlerine çıkan on beş (15) kişilik Karabıyık çetesi ile aralarında bir çatışma çıktı. Karabıyık çetesi, nahiye Müdürü Hilmi Efendi ile tahsildarı ele geçirmeye çalışıyordu. Nahiye Müdürü Hilmi Efendi ile yanındakiler çeteden kendilerini kurtararak Taraklı karyesinde bulunan Katolik papazının hanesine sığındılar. Bir müddet sonra gelen Karabıyık çetesi, müdür ve tahsildarı jandarmayı etkisiz hale getirdikten sonra alıp götürdü. Tahsildarın bindiği hayvan bu civarda bulunmuş ise de müdür ve tahsildardan haber alınamadı. Olayın duyulması üzerine çeteyi takip için jandarma gönderildi. Ayrıca Merkez Jandarma Kumandanlığı ile Uzunköprü, Keşan ve Hayrabolu'dan bir miktar jandarma piyade ve süvarisi, Keşan'da bulunan tümenden bir miktar nizamiye efradı da Şahin nahiyesi Müdürü ve tahsildarı kurtarmak için bölgeye sevk edildi. Bu kovuşturmaya azami gayret gösterilmesi kaymakamlığa iletildi ve alınacak olan tüm bilgilerin pey-der-pey Dâhiliye Nezaretine iletileceği Edirne Valiliğinden bildirildi[658]. Yapılan kovuşturmanın sonucunda Aralık ayı başında Malkara'nın Şahin nahiyesi Müdürü Hilmi Efendi'nin Davuteli karyesinde Karabıyık çetesi tarafından şehit edildiği anlaşıldı ve katillerin yakalanması

[657] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 203.
[658] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00150.005.

emredildi[659]. Bu emir üzerine rahat nefes alamayan Karabıyık Çetesi İtilaf Devletleri'nden yardım talep etti. 1920 yılı Ocak ayında Uzunköprü İngiliz Kontrol Zabıta Tercümanı Dimitraki, bir süredir Keşan kazasıyla komşu kazalarda eşkıyalık yapan ve Malkara'nın Şahin nahiyesi Müdürünü şehit eden Karabıyık çetesinin affedilmesini istedi. Bu durum Rum çetelerin İtilaf Devletleri tarafından korunup desteklendiklerinin açık bir göstergesiydi. Öte yandan İngilizler tarafından çetenin affı istenmesine rağmen bu çete, şimdiye kadar işlediği birçok cinayet ve olumsuz olaylara ara vermeden devam etmekteydi[660].

Rum çeteler, Osmanlı emniyet güçlerine saldırılarda bulunduğu kadar sivil halkı da hedef alarak katliamlarda bulunmaktaydı. Bu olaylarda da jandarma olayı aydınlatmak ve katilleri yakalamak için titiz ve özverili bir şekilde çalışmaktaydı.

5 Ocak 1919 tarihinde Malkara'nın Müsteceb nahiyesine yarım saat mesafedeki Şahin Çiftliği mevkiinde kimliği bilinmeyen bir ceset bulundu. Yapılan araştırmalara göre bu ceset, Kavakçeşme karyesinden Salih oğlu Ali'ye aitti. Ahir Evrenli Hacı Ali Ağa'nın çobanları olan ve Elmalı karyesinden Kostandi oğlu Sifon Tanaş ile Kostandi oğlu Hacı Dimitri, Salih oğlu Ali'ye sebebi bilinmeyen bir nedenle işkence etti. Vücuduna aldığı darbeler nedeniyle ağır yaralanan Salih oğlu Ali'yi olay yerinde ölüme terk eden katiller, cesedin bulunup jandarma tarafından olayın aydınlatılması üzerine yakalandılar[661].

27 Mayıs 1919 gecesi saat 02.00 sıralarında Çatalca'daki Sinekli İstasyonunda bulunan karakol; bir kısmı Yunan, bir kısmı Fransız asker elbisesi diğer bir kısmı da sivil elbise giyen ve on bir (11) kişiden oluşan silahlı Rum eşkıya çetesi tarafından basıldı. Karakolun kapısı, jandarmanın bir şey almak için dükkâna gittiği sırada Rum eşkıya tarafından kırıldı ve duvarda asılı bulunan silah alındı. Geri dönen Jandarma, karakolun yakınındaki kahvenin yanında gizlenmiş olan iki eşkıya tarafından tutuldu. Aynı esnada olay yerinde bulunan diğer eşkıyalar da istasyon merkezini soymaya gitmişlerdi. Eşkıyalar istasyonda bulunan sekiz-on kadar tüccarı da darp edip yaraladı

[659] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00150.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00150.005; BCA, DH.EUM.AYŞ, 00027.00150.007.
[660] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00069.003.
[661] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00047.001.

ve içlerinden Istrancalı Kömür Tüccarı Ali Efendi'yi, Evkaf Korucusu Ömer Pehlivanı ve de ismi bilinmeyen bir Rum'u kaçırarak dağa kaldırdı. Bu eşkıyaların takip ve yakalanmaları için Ser-çavuş Hakkı Efendi kumandasında bir jandarma müfrezesi gönderildi. Ali Efendi ile Ömer Pehlivan istasyona yarım saat mesafede ölü olarak bulundu fakat kaçırılan Rum aramalara rağmen bulunamadı. Ancak kovuşturmaya devam edilirken taranan yüz on bir (111) kilometrelik alanda başı kesilmiş bir ceset bulundu. Cesede ait olan baş, muhtemelen bu Rum çetesi tarafından yanlarında götürüldü. Ayrıca 2 Haziran 1919 gecesi aynı istasyonun yine Rum çetesi tarafından basılacağı yönündeki rivayet nedeniyle istasyonda bulunan amele ve ahaliden on beş ila yirmi (15-20) kişi trene binerek Çerkezköy'e gittiler[662].

13 Haziran 1919 tarihinde Uzunköprü'nün Hasanpınar karyesi yolunda Tahsildar İbrahim Efendi'nin mandırasından süt götürmek üzere gece hayvanla Uzunköprü'ye giden on dört yaşlarındaki Ahmet oğlu Alaaddin'den haber alınamaması üzerine arama başlatıldı. Aramalar sonucunda Alaaddin ölü olarak bulunurken katiller de tespit edilip dört kişi oldukları belirlendi. Katillerden Serem karyeli Ergiraki oğlu Yamandi ve Malkoç karyeli Angelaki oğlu Yorgi yakalandı. Karayayla karyesinden Zişo ve Arhondi ise yakalanamadı bununla birlikte yakalanmaları için jandarma tarafından aramalara devam edildi[663].

17 Haziran 1919 tarihinde Uzunköprü'nün Harmanlı karyesinden Pehlivan oğlu Halil, akşamüzeri bir çift öküzüyle beraber tarlasından dönerken kayboldu ve bir daha kendisinden haber alınamadı. Pehlivan oğlu Halil, kimliği bilinmeyen kişiler tarafından saldırıya uğrayarak başından ve boynundan kesici bir aletle vurularak öldürüldü. Öküzlerinin de Malkara'nın Davuteli karyesine götürülmesinden faillerinin Rum olduğu anlaşıldıysa da kimlikleri tespit edilemedi[664].

18 Haziran 1919 tarihinde koyun sahibi Mülayim Ağa'nın adamı, sütleri mandıradan Uzunköprü'ye götürmekteyken Yani isimli bir Rum tarafından bilinmeyen bir sebeple yolda bıçaklanarak öldürüldü ve cesedi bir çukura atıldı. Bu

---

662 BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.005; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.007; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.017; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.019; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.021.
663 BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00077.003.
664 BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00016.00021.001.

olayı gören başka bir Rum'un jandarmaya ihbarı üzerine yakalanan katil, maliye tahsildarının refakatinde bir jandarma askeri ile Uzunköprü'ye götürülmek üzere yola çıkarıldı fakat yolda Gevene? ile Karapınar karyeleri arasında bir Rum çetesinin baskınına uğradılar. Jandarmanın mavzer tüfeğini aldıkları sırada tahsildar, çete üyelerinden birini tüfekle vurup öldürdüyse de diğerleri kaçmayı başardı[665]. Bu olayda; masum bir kişinin öldürülmesine şahit olan bir Rum'un kendisi gibi Rum olan katili jandarmaya ihbar etmesi tüm Rumların mezalim olaylarına katılmadığını, yapılan haksızlıklara razı olmadığını göstermektedir.

21 Haziran 1919 tarihinde Beğendikli Kiryazi, Hacı karyeli Trandafil ile İbriktepeli Tudor birkaç arkadaşıyla gece devriye gezen İpsala'nın Hacı karyesi Muhtarı İstefan'ı bilinmeyen bir sebeple öldürdü. Jandarma katillerin kimliğini tespit etmesine rağmen onları yakalayamadı fakat yakalanmaları için de arama yapmaya devam etti[666].

7 Eylül 1919 gecesi saat 23.00'da Uzunköprü'de Sert Nikola oğlu İstavri, ahaliyi korkutmak için gökyüzüne doğrulttuğu silahla ateş etti. Bu olayı Fırıncı Ali oğlu Hüsnü polise ihbar etti. İhbar edildiğini öğrenen Sert Nikola oğlu İstavri de, intikam almak için Fırıncı oğlu Hüsnü'yü yaralayarak öldürdü. Bunun üzerine hapse atılmaktan korkup kaçan Sert Nikola oğlu İstavri, Yunan devriyesine sığındı. Olayı öğrenen Türk polisi, Yunan devriye çavuşundan Sert Nikola oğlu İstavri'nin kendilerine teslim edilmesini talep etti. Yunan çavuşu ise zabıtları mevcut olmaması nedeniyle Sert Nikola oğlu İstavri'yi ertesi gün teslim edeceklerini söyledi. Fakat Türk polisi, ertesi gün katili teslim almaya gittiğinde Yunan çavuşundan Sert Nikola oğlu İstavri'nin serbest bırakıldığı cevabını aldı[667].

11 Eylül 1921 tarihinde Tekirdağ'ın Bağbaşı köyündeki Baha Bey Çiftliği sahibi, çiftliğinde çalışırken yerli Rumlar tarafından saldırıya uğradı. Başı, kolları ve kısa aralıklarla vücudunun diğer parçaları koparılmak suretiyle işkence edilerek öldürüldü[668]. Yine Tekirdağ'a bağlı İnecik ve Nusretli köyleri imamları ile

[665] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00019.001.
[666] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00077.005.
[667] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00021.00053.001.
[668] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 127.

Karacamurat Çiftliğinde Ali Bey, eşi, çocukları ve kız kardeşi aynı Yunanlı çeteler tarafından katledildi[669].

30 Eylül 1921 tarihinde Topal Kaptan komutasında yirmi (20) kişilik bir Rum çetesi Pınarhisar'ın Çeşmekol[670] köyüne geldi. Burada Hasan adlı bir kişiye üç gün boyunca işkence yaptılar ve daha sonra Hasan'ı, Topal Kaptan tabanca ile vurup öldürdü[671].

2. Darp, Yaralama, İşkence, Hırsızlık ve Gasplar

Rum çeteleri Doğu Trakya'da katliamlar kadar darp, yaralama, tehdit, işkence, gasp ve hırsızlık da yaptı. Bu olaylarda da her bir suç aynı anda iç içe geçmiş bir şekilde işlenmekteydi. Yunanlılar yağma ve hırsızlık amacıyla bir haneye girebilmek için silah aramak bahanesini öne sürmekteydiler. Girdikleri hanelerde önce para, altın ve canlı hayvan gibi kıymetli mal ve eşyaları aldılar fakat dalga dalga gelen asker ve çeteciler, arka arkaya aynı evleri yağmalayınca artık gasp edilecek bir şey kalmadığından bu kez değersiz kıyafetlerden yırtık kilimlere kadar ne varsa alıp götürdüler[672]. Grebene'de (Grebone) altı (6) kişinin çiftlik ve koyun ağılları Rum çeteler tarafından basıldı. Onlara engel olmamaları için silahla tehdit ettikleri çiftlik ve ağıl sahiplerinin tüm koyun ve hayvanlarını gasp edip kaçtılar. Malkara-Keşan caddesinde tüccarların bin beş yüz (1500) lira nakit paralarının, ticarî malları ile birlikte binek hayvanlarının bir kısmı gasp edildi bir kısmı da çalındı. Derbent Boğazı'nda da kırk-elli kadar Müslüman kadın ve erkeğin önüne çıkan Rum çeteler bu insanların eşya ve paralarını gasp edip kollarını kesti, üzerlerinden kıyafetlerini zorla çıkartarak çırıl çıplak bir halde salıverdi. Başka bir gün yine Derbent Boğazı'nda dört (4) Müslüman kadın, Rum çete tarafından kıyafetleri zorla çıkartılarak soyuldu ve olay sonrası bu kadınlardan üçü (3) kayboldu[673].

---

669 Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 127.
670 Köyün günümüzdeki adı Çeşmekolu köyüdür.
671 Murat Özcan, *a.g.e,* s. 129.
672 Nihat Gül, *a.g.t,* s. 29.
673 *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 36-37.

Rum çeteleri tarafından Danişment köyü basılıp köyün imamı ve eşi köy dışına çıkarıldı. Bununla birlikte imam ve eşine ait üç bin (3000) drahmi, sekiz (8) altın lira ile elli (50) kâğıt lira Rum çete tarafından gasp edildi[674].

Tekirdağ'a bağlı Hayrabolu'nun Canhıdır[675] köyünde Haşim Ağa'nın çiftliği, Yunan çeteleri tarafından basılıp önce yağmalandı daha sonra da ateşe verilerek yakıldı. Yine 20 Nisan 1920 tarihinde Canhıdır[676] köyü, Yunanlılar tarafından yakıldı[677].

30 Eylül 1921 tarihinde Topal Kaptan komutasındaki yirmi (20) kişilik Rum çetesi, Pınarhisar'ın Çeşmekol köyünü bastı. Köyde 10 yaşından büyük olan tüm Müslümanları tek tek 24 saat boyunca dövdü. Ardından da köylüden zorla topladığı beş yüz (500) lirayı gasp etti[678].

Rum çeteler sadece Müslümanların değil aynı zamanda kendileri gibi Rum ve Hristiyan olan ahalinin de malına göz dikmekteydi. 22 Mart 1920 tarihinde Keşan'ın Altıntaş karyesinden Bakkal Todori ile arkadaşı Tanaş'ın, Uzunköprü'den Paşayiğitli bir Rum'un arabasına yükledikleri mal ile karyelerine dönerken Uzunköprü'nün Gazi Halil ve Kadıgebran karyeleri arasında önlerine kimliği bilinmeyen iki (2) şahıs çıktı. Arabadaki eşyalar bu iki eşkıya tarafından gasp edildi. Olayın haber alınması üzerine jandarma tahkikat başlattı ve gaspın, olayın geçtiği mevkideki değirmenci Rumlar tarafından yapıldığı anlaşıldı[679].

Rum çeteler Doğu Trakya'daki mezalimlerinde yalnız değildi. Onlara Yunan askerleri ile yerli Rumlar yardım etmekteydi. Özellikle yerli Rumlar, çetelere Osmanlı jandarması ile çatışmanın çıktığı anlarda açıktan destek vermekteydi. 1919 yılı Ocak ayının son günlerinde Kadıgebran karyesinden Uzunköprü'ye gelmekte olan iki yolcu ile İbrahim Ağa'nın karşısına kimliği belirsiz silahlı dört (4) kişiden oluşan bir Rum çetesi çıktı. İki yolcu ile İbrahim Ağa'nın üzerinde bulunan yirmi beş lira (25) kâğıt

---

[674] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 204.
[675] Murat Özcan eserinde köyün adını Canıhızır olarak kaydetmiştir.
[676] Murat Özcan eserinde köyün adını bu kez de Canıhuzur olarak kaydetmiştir. Eserde köyün adı iki farklı şekilde verildiğinden çalışmamızda köyün şimdiki adı kaydedilmiştir.
[677] Murat Özcan, *a.g.e,* s. 204.
[678] Murat Özcan, *Aynı Eser,* s. 206.
[679] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00038.00034.007.

para, saat ve fotinlerini gasp ettiler. Olayın haber alınması üzerine hemen çeteyi takip etmek için bir jandarma müfrezesi bölgeye sevk edildi. Rum çeteye yetişen jandarma ile çete üyeleri arasında bir çatışma yaşandı. Kaçarak uzaklaşmaya çalışan çeteyi takip eden jandarma ile Rum çetesi arasında Malkara'nın Davuteli karyesi civarında Cambaz Değirmeni mevkiinde çatışma yaşanmaya devam etmekteydi. Bu sırada Davuteli'ndeki yel değirmenlerinde toplanan Rum ahalinin, jandarmaya karşı silah kullanarak çete üyelerine yardım etmesi ve jandarmanın cephanesinin tükenmesi, eşkıyanın takip ve yakalanmasına imkân vermedi. Bunun üzerine Rum ahalinin yardım ettiği eşkıyanın yakalanması için kovuşturma başlatıldı[680]. Olayla ilgili bilgilendirilen Dâhiliye Nezareti; 1919 yılı Şubat ayında Edirne Valiliğinden kovuşturma için görevlendirilecek jandarmalara yeterli cephane verilmesini, ihmal edilip eşkıyanın firarına sebebiyet verilmemesini ve kovuşturmanın sonucu hakkında bilgi verilmesini istedi[681].

28 Mart 1919 tarihinde silahlı ve asker elbisesi giymiş, on iki (12) kişilik bir eşkıya çetesinin; Uzunköprü'nün Hamidiye ve Kavacık karyeleri arasında Uzunköprü pazarına giden iki yüz (200) kadar yolcunun (özellikle Müslüman yolcuların) para, eşya ve on (10) adet atını gasp ederek şiddet uyguladıktan sonra kaçtığına dair haber alındı. Bunun üzerine Uzunköprü Kaymakam Vekili ile yirmi beş (25) kişilik bir müfrezeyi yanına alan Jandarma Bölük Kumandanı kovuşturma için bizzat hareket etti. Çetenin izleri, Malkara'nın Davuteli ve Teberik karyeleri arasına kadar takip edildi. İzlerin Malkara'nın Teberik karyesinde sona ermesi üzerine çete üyelerinin burada saklandığı anlaşıldı. Bu gelişme üzerine Malkara Jandarma Kumandanı Binbaşı Sadeddin Bey de kovuşturmaya katıldı. Uzunköprü, Malkara ve Keşan kaymakamları bir araya gelerek bu eşkıyalık faaliyetlerini ortadan kaldırmak için gereken tedbirleri alırken bu kazaların jandarmaları da kovuşturmada birlikte hareket etti. Yapılan tahkikat sonucunda çetenin bir kısmının Malkara'nın Davuteli ve Teberik ile Keşan'ın Maltepe ve Altıntaş karyelerinden ve de Rum milletinden oldukları anlaşıldı. Teberik karyesinden Değirmenci Dimitraki oğlu Manolaki ve Yani oğlu Taşo'nun hanelerinde yapılan aramalarda çalıntı eşyanın büyük kısmı, silah ve

[680] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.003.
[681] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.001.

cephane ile on (10) adet attan üçü (3) bulundu. Ayrıca bu olaya karıştığı anlaşılan Karabıyık Hristo oğlu Tanasaki ve Hristo oğlu Kostandi ile bunlara yataklık eden Yani oğlu Taşo ve Kiryak oğlu Manolaki adlı şahıslar tutuklanarak hakim karşısına çıkarıldı. Tahkikat sonucunda Tanaş oğlu Kostantaki'nin Karapınar karyesinden, Kör Tanail oğlu Mavridi'nin Kadıgebran karyesinden, Zafir oğlu Dimitri'nin Keşan'ın Altıntaş karyesinden olduğu anlaşılmakla birlikte beş (5) eşkıyanın hüviyetinin tespit edilemediği fakat üçünün (3) Teberik karyesinden, birinin (1) Keşan'ın Pırnar karyesinden diğer bir (1) kişinin de Maksutlu nahiyesinden oldukları anlaşıldı. Kovuşturma sırasında öteden beri Teberik karyesinde eşkıyalık yapan Teberik karyeli Karabıyık Hristo oğlu Dimitri ile Keşan'ın Pırnar karyesinden Dimitri, Türk müfrezesine silahla saldırdı. Bunun üzerine iki taraf arasında çatışma çıktı ve bu çatışma sonucunda Pırnar karyeli Dimitri ölü olarak ele geçirilirken Teberik karyeli Dimitri ise kaçtı. Teberik karyeli iki şahıs ile Altıntaşlı Zafir oğlu Dimitri de Malkara müfrezesi tarafından canlı olarak ele geçirildi. Bu çarpışmada Osmanlı jandarma askerlerinden Cemil, Emin ve Ali oğlu Mehmet ağır yaralandı[682]. Öte yandan Karabıyık Dimitri çetesinin bazı eşkıyaları yakalandıktan sonra sorguya çekildiler. Sorgularında 28 Mart'taki soygundan daha önce 6 Mart 1919 tarihinde Uzunköprü'nün Kavacık karyesi civarında Mülazım Sadık Efendi ile bir neferini şehit ettiklerini itiraf ettiler. Çete üyelerinden olup jandarmanın elinden kaçmayı başaran ve Karabıyık namıyla bilinen Karapınar karyeli Hristo oğlu Kostandi ise 1919 yılı Temmuz ayında ölü olarak ele geçirildi[683].

25 Haziran 1919 tarihinde Havsa'nın Yolageldi karyesinde Martoloz adıyla bilinen Hüseyin Ağa'nın çiftliğine gece saatlerinde silahlı altı (6) kişi giderek çiftlikte bulunan üç yüz (300) lira değerindeki atı çaldılar. Yapılan tahkikat sonucunda hırsızlara yardım ettikleri anlaşılan çoban Pavli, çoban Temo, bağçıvan çırağı Tanaş, otacı Todori jandarma tarafından yakalanarak adliyeye sevk edildiler[684].

---

[682] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.007; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.009.
[683] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00077.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00077.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00052.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.009; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.013.
[684] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00049.001.

1919 yılı Temmuz ayında Uzunköprü'nün Kadıgebran karyesi İmamı Yusuf Efendi'nin hanesine kimliği bilinmeyen silahlı eşkıyalar saldırdı. Jandarmanın yetişmesi üzerine kaçan ve civardaki ekin tarlaları nedeniyle saklanmayı başaran eşkıyalar yakalanamadı. Yapılan tahkikatta bu eşkıyaların Rum olduklarına dair kesin deliller bulunmaktaydı. Örneğin olay sırasında eşkıyalardan birinden düşen bir adet keten şapka ile kaçarken eşkıyalar tarafından sağa sola sıkılan Osmanlı, Bulgar ve İngiliz tüfeklerinden çıkan sekiz (8) adet boş mermi kovanı. Tahkikat sonucunda bu olayda eşkıyaya yataklık ettiğinden şüphelenilen Kadıgebran karyesi Muhtarı Dimitri ve arkadaşları Kiryak, Hristaki ve Aleksandırı yakalanarak adliyeye sevk edildiler[685].

5 Nisan 1920 tarihinde Uzunköprü'nün Küpdere karyesi sığırtmacı, önüne çıkan Hasırcı Arnavut köyü Rum ahalisi ile kimliği belirsiz altı (6) silahlı şahıs tarafından tehdit edilerek altı (6) adet hayvanı da gasp edildi. Olayın haber alınması üzerine sevk edilen jandarma tarafından suçluların yakalanması için çalınan hayvanların izleri takip edildi. Hasırcı Arnavut karyesi bağlığında, jandarmaya Hasırcı Arnavut Rumları tarafından ateş açılması üzerine aralarında çatışma çıktı. Çatışma sırasında eşkıya, Hasırcı Arnavut karyesi istikametinde kaçtı ve suçluların yakalanması için kovuşturmaya devam edildi[686].

Rum ahaliden bazıları çetelere yardım ettiği gibi birlikte yaşadığı Müslüman din adamlarının görevini yapmasına da engel olmaya çalışmaktaydı. 1921 yılı Mart ayında Pınarhisar, Lüleburgaz ve Kırklareli kasabalarında ezan okumak için minareye çıkan müezzinlerin, Rum ahali tarafından taşlanmak suretiyle görevlerini yapmaları engellendi.[687].

Rum çeteler masum ahaliye karşı yaptıkları saldırıları zaman zaman gece saatlerinde düzenlemekteydi. Gece karanlığında takip edilmeleri imkânsız olacağından kolayca izlerini kaybettireceklerini düşünmekteydiler. Ancak bu pek de mümkün olmamaktaydı. Çünkü Osmanlı jandarması kötü şartlar altında bile olsalar görevini layıkıyla yapmaya çalışmaktaydı. 18 Haziran 1919 tarihinde Uzunköprü'nün Rumdere karyesinde Papas Trandafil oğlu Tanaş'ın hanesinde ikamet eden ve Selanik

[685] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00053.001.
[686] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00038.00034.003.
[687] *Arşiv Belgelerine Göre…*, C. II, s. 178.

muhacirlerinden olan Musa oğlu Hüseyin Ağa'nın hanesi; asker yağmurluklu, başlarında Yunan şapkası olan beş (5) silahlı şahıs tarafından gece saldırıya uğradı. Musa oğlu Hüseyin Ağa ve eşi Ayşe ile aynı hanede oturan İlyas kerimesi Meryem ve Abdullah zevcesi Meldah? darp edilerek işkenceye maruz kaldılar. Hüseyin Ağa'ya ait kırk beş (45) adet Osmanlı lirası, dokuz (9) lira kâğıt para, on dört (14) adet mecidiye, bir çift altın küpe, bir büyük altın ile çok miktarda kıymetli eşya gasp edildi. Meryem'den çamaşır ile çeşitli eşyalar, Meldah?'tan da beş (5) adet Osmanlı lirası, doksan (90) kuruş kıymetinde bir çift incili küpe ile kıymetli eşyalar gasp edildi. Bu silahlı eşkıyalar kaçmışlarsa da hemen yetişen jandarma müfrezesinin yaptığı tahkikat sonucunda eşkıyaların, aynı karyede bulunan Rumlardan oldukları anlaşıldı. Bu silahlı eşkıyalardan birinin Yunanistan'dan yeni gelen Yani isminde bir kişi olduğu tespit edilmesine rağmen diğer dört (4) kişinin kim oldukları anlaşılamadı. Ancak jandarma suçluları yakalamak için araştırmalarına devam etti[688].

12 Eylül 1919 tarihinde Uzunköprü'nün Karaburçak karyesinde Tarancı oğlu Zahari'nin hanesine gece saatlerinde sekiz (8) kişilik bir Rum çetesi gelerek Zahari ile kız kardeşi Şirmo'nun sağ kulaklarını kestikten sonra Zahari'yi bacağından yaraladılar. Olay esnasında yirmi (20) madeni lira ile otuz (30) kadar mecidiye ve ev eşyalarından birçoğunu alarak kaçtılar. Kaçarken elli beş yaşındaki bağ bekçisi Süleyman'ı kulübesi civarında öldürdüler. Yapılan tahkikat sonucunda olayı Zahari'nin damadı İstavri'nin düzenlediği anlaşıldı. İstavri'ye yardım edenlerden Malkara'nın Mestanlar karyesinden Panayot damadı Karayaylalı Tanaş oğlu Kostandi ile Tufan karyesinden Kız oğlu Yanaki ve bunlara yataklık edenlerden Dimitri ve oğlu Dimo jandarma tarafından yakalandı[689].

20 Eylül 1919 tarihinde Gelibolu kasabasına bir saat mesafede bulunan Muhacir İbrahim Ağa'nın ağılına gece saatlerinde on (10) kadar silahlı Rum gelerek İbrahim Ağa'yı bıçakla birkaç yerinden ağır yaraladılar. Durumu fırsat bilen Rum çete üç yüz (300) kadar koyun ile elli yaşındaki Çoban Panayot ve yedi yaşındaki oğlu Kostandi'yi yanlarında götürdüler. Olayın haber alınması üzerine bir jandarma müfrezesi görevlendirildi. Güneyli Çiftliği yakınında hırsızlardan dördü (4) ile

[688] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00009.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00086.001.
[689] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00023.001.

jandarma müfrezesi arasında bir saat kadar çatışma yaşandı. Bu çatışma sırasında Çoban Panayot iki atın arasında kaldığından ayağından yaralandı fakat yedi yaşındaki oğlu Kostandi Rum çete tarafından öldürüldü. Koyunlar da çetenin elinden kurtarıldı[690].

26 Aralık 1919 tarihinde Babaeski'ye bağlı Çavuş köy korusunda kışlamak üzere Bulgaristan'dan gelen Aleksi Kâhyanın kulübesine, gece Bulgarca konuşan kimliği belirsiz yedi (7) kişi gelerek yüz (100) adet Bulgar kaimesi ile bir miktar ekmek, peynir vs aldıktan sonra kaçıp gittiler. Bu kişilerin savaş yıllarında Bulgaristan'a kaçan ve orada Bulgarca öğrenen yerli Rumlar olduğundan şüphelenilmekteydi[691].

8 Nisan 1920 tarihinde Malkara'nın Şahin nahiyesinin Dolu karyesinden Bulurun oğlu Feda'nın hanesine gece bir Rum çetesi saldırdı. On (10) altın lira ile on beş (15) lira kâğıt parasını gasp edip kendisini darp ettikten sonra çete üyeleri kaçtı. Ancak Rum çete üyelerinin yakalanması için kovuşturmaya devam edildi[692].

Rum çeteler de Yunan askerleri gibi haberleşmeyi engellemek için posta arabalarına ya da posta sevkiyatını yapan memurlara pusu kurmaktaydı. Öyle ki 23 Aralık 1919 tarihinde Uzunköprü İstasyonundan Keşan postasını alan iki (2) süvari ile bir (1) jandarma, Keşan'a gitmek için yola çıktı ancak akşam olması üzerine geceyi Çelebi Karakolunda geçirdiler. Sabah, Çelebi Karakoluna gelen Keşan Kuvvet Memuru Hıfzı Efendi ile birlikte Keşan'a hareket ettiler. Yolda Çelebi ve Maltepe karakolları arasında sekiz (8) kişilik bir Rum eşkıya çetesinin pususuna düştüler. Bu saldırıda süvarilerden Osman Onbaşı şehit düşerken diğer süvari yaralandı fakat jandarma askeri hayvanını bırakarak olay yerinden kaçtı. Eşkıyalar, posta hurcunu ele geçirip evraklara zarar verdikten sonra hurcu alıp kaçtılar. Hıfzı Efendi ise çevreye saçılan evrakı toplayarak Uzunköprü'ye döndü[693].

---

[690] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00023.005; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00023.007.
[691] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00047.001.
[692] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00038.00034.003.
[693] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00110.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00110.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00110.005.

24 Aralık 1919 tarihinde Uzunköprü'den Keşan'a giden başka bir postaya Haliç Karakolu ile Maltepe karyesine bir saat mesafede yirmi (20) kişiden oluşan bir Rum çetesi tarafından pusu kuruldu. Bu pusuda Rum çetenin ateş açması sonucu posta muhafızlarından biri şehit oldu diğeri ise yaralandı. Posta muhafızlarına ait olan hayvanlar da çete tarafından telef edildi. Uzunköprü Vilayet Jandarma Alay Kumandanına şüphelilerin yakalanması emredildi ve Dâhiliye Nezareti de sonucun bildirilmesini istedi[694].

B. Yunan Askeri ile Rum Çetelerinin İşgal ve Faaliyetlerine Karşı Gösterilen Tepki ve Alınan Tedbirler

9 Ocak 1919 tarihinde Yunanlıların Sirkeci-Uzunköprü demiryolunu işgaline, İstanbul Hükümeti tarafından başlangıçta bir itiraz gelmemekle birlikte Osmanlı Dışişleri Vekili Mustafa Reşit Paşa; *"Doğu Trakya demiryolu boyuna Yunan askeri getirilmesinin işgal mahiyetini haiz olmadığını ve Doğu Trakya'nın her tarafında memurlarımızın yerinde bulunduklarını"* söyleyerek halkı yatıştırmaya çalışmıştı. Oysaki Trakyalılar, İstanbul Hükümeti ile aynı fikirde değildi[695]. Ancak bir süre sonra İstanbul Hükümeti Yunanlıların Trakya'daki faaliyetlerinden rahatsız oldu. Öyle ki Harbiye Nezaretinin 15 Haziran 1919 tarihli tezkeresi Meclis-i Vükelâ'nın 21 Haziran 1919 tarihli toplantısında görüşüldü. Toplantıda, bölgede daha önce sükûnetin olduğu fakat daha sonra Yunan taburunun Doğu Trakya'ya gelip demiryolu hattını işgal etmesiyle şımaran silahlı Rum ahalinin birçok olay çıkardığı dile getirildi. Bu olayları önlemek için aşağıdaki kararlar alındı. Buna göre:

1) Yunan taburunun Trakya'dan kaldırılması ve İtilaf Devletleri'nin yardımıyla ahalinin elindeki silahların toplatılması.

2) Marmara kıyılarında ve Trakya sınırlarında silah kaçakçılığının yasaklanması.

---

[694] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00031.001; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00031.003; BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00031.005.
[695] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e*, C. I, s. 152.

3) Trakya'daki Türk tümenleri mevcudunun, İngilizlerce kabul edilen miktarın bir misline çıkarılmasına izin verilmesi.

4) Yunan taburunun kaldırılması mümkün olmazsa bu kuvvetin yerine bir İtilaf kuvvetinin getirilmesi.

Dışişleri Vekâleti tarafından İtilaf komiserleri nezdinde teşebbüste bulunulmasına rağmen alınan bu kararlara İtilaf Devletleri tarafından cevap verilmedi[696]. Bununla birlikte Yunanlıların yaptığı işgal ve katliamları kınayan telgraflar, İtilaf Devletleri'nin temsilcilerine gönderilmesine rağmen bu devletler konuyla ilgili hiçbir girişimde bulunmadılar[697]. Hatta Yunanlıların Rum ahaliyi silahlandırması konusu İtilaf Devletleri'ne iletilip buna engel olmaları istendiyse de İtilaf Devletleri *"bu durumun kendileri için de gerekli olduğu"*nu belirttiler[698].

Doğu Trakya'da Yunan askerî sevkiyatına karşı İstanbul Hükümeti bir takım tedbirler almaya da çalışmaktaydı. 1 Haziran 1920 tarihinde Sadaret, Pavli Hudut Emniyet Müfettişliğinden Yunan askerine ait silah ve cephane gibi zararlı maddelerin geçirilmemesi ve aynı zamanda trenlerin kontrol edilip söz konusu maddelerin ele geçirilerek koruma altına alınmasını istemekteydi[699].

Yunan askerinin Doğu Trakya'da trenleri kontrol ettiğine dair gelen istihbarat üzerine İstanbul Hükümeti bu konuda da tedbirler almaktaydı. 7 Haziran 1920 tarihinde Uzunköprü Hudut Emniyet Müfettişliği, dört günden beri Yunan askerlerinin Kuleli'den gelen posta ve marşandiz (yük) trenlerini istasyon dışında durdurarak bir zabit kumandasındaki askerlerle vagonları kontrol ettiklerini Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine bildirdi. Özellikle 5 Haziran 1920 tarihinde Yunan askerinin Kuleli'den gelen posta trenine bağlı boş vagonlarda yaptığı aramalarda İstanbul'a gitmeye çalıştıkları anlaşılan şüpheli iki Rum bulundu. Yunan Askerî Kontrol Zabiti tarafından üzerleri aranarak Yunan pasaportlarına sahip oldukları görüldüğünde tutuklayıp alaya sevk ettiler. Fakat bugün (7 Haziran) İstanbul'a gitmeleri için Yunan Kumandanlığı

[696] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Aynı Eser*, C. I, s. 203-204.
[697] Nihat Gül, *a.g.t,* s. 30; Türkmen Töreli, *a.g.m,* s. 249.
[698] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.023.
[699] BCA, *DH.EUM.SSM,* 00043.00012.005.

tarafından serbest bırakıldılar[700]. Bu gelişme üzerine 9 Haziran 1920 tarihinde Sadaret; Uzunköprü Emniyet Müfettişliğine Yunanlıların demiryolu nakliyatına yaptıkları müdahale, cephane nakliyatı ve de buna benzer durumlarda Edirne Vilayetinden alınacak emre göre hareket etmesini bildirdi[701].

Öte Yandan Fener Rum Patrikhanesi, Yunanistan ve Rumların yaptığı mezalimleri ört-bas etmek amacıyla Edirne'de Rumların katledilmek istendiğine dair yalan iddialarda bulunmaktaydı. İstanbul Hükümeti bu iddiaları dikkate alıp araştırma yaptı ve Patrikhanenin iddialarının asılsız olduğu anlaşıldı[702].

Doğu Trakya'da Rum çetelerinin zulümleri karşısında Türk jandarmasının, çeteleri sıkı takibe alması Rum eşkıyasını oldukça yıldırdı. Bu durum Türk halkına biraz olsun rahat çalışabilme imkânı verdi. Fakat yine de Rum çetelerinin kökü kurutulamamıştı[703]. Çünkü Mondros Ateşkes Anlaşmasıyla Osmanlı ordusunun silahsızlandırılması jandarmanın gücünü ve etkisini azaltmıştı. Bununla birlikte halk elindeki silahları saklamış; kendiliğinden olanaklar yaratarak Kırklareli, Babaeski, Lüleburgaz, Keşan, Uzunköprü, Çorlu gibi şehirlerde Rum çetelere karşı jandarma güçlerine destek olmaktan kaçınmamıştı[704]. Bununla birlikte 1921 yılı Ağustos ayında Urlı ile Edirne arasında bulunan Ahur köyüne yakın bir yerde ufak bir köprü çeteler tarafından dinamitle patlatıldı. Bunun üzerine Osmanlı jandarması ile ahali, tekmil hat boyunda bulunan köylerin tel örgü ile muhafaza edilmesine çalıştı[705].

Osmanlı toprakları üzerinde çok ciddi planları olmayan Amerika, olaylara en insanî yaklaşan devlet olup yaşananlardan rahatsız oldu ve olayların araştırılmasına öncülük etti[706]. Yunan istatistiklerinin kabul edilir olmadığını ve Rumların azınlık durumunda olduklarını ortaya koyan Amerikalı uzmanlar, bölgenin Yunanistan'a verilmesine kesinlikle karşı çıktı[707]. Soruşturma Heyetinin delegesi ve ABD Donanma

---

[700] BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00041.00056.001.
[701] BCA, *DH.EUM.SSM,* 00043.00012.003.
[702] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 126.
[703] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 203.
[704] Özgür Mert, *a.g.m,* s. 127.
[705] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. I, s. 318.
[706] İsmail Ediz, *Batı Anadolu'da Yunan İşgali (1919-1922),* (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011, s. 185.
[707] Cevdet Küçük, "Sevr Antlaşması", *DİA,* C. XXXVII, İstanbul 2009, s. 1.

Subayı olan Amiral Bristol, ateşkesten sonra İstanbul'a atandı ve 1919 yılı Ocak ayında başkente geldi. Geldiği günden itibaren azınlıkların iddialarını araştırmaya başlayan Amiral Bristol, 1919 yılı Ağustos ayında Yüksek Komiser olarak görevlendirildi. Amiral Bristol 22 Haziran 1919 tarihli raporunda; Amerikan basınında Rum ve Ermenilerin lehine Türklerin ise aleyhine yayınlar yapıldığından haberdar olduğunu fakat gerçeğin böyle olmadığını, iddiaların gerçeklerle alakasının bulunmadığını belirtti. Amiral Bristol, bir asker olarak olayları gördüğü ve doğru bildiği şekilde kendisinden önceki büyükelçiler gibi olayları ters yüz etmeden ya da günün şartlarına göre uydurmadan rapor etti[708].

Bununla birlikte Milli Mücadele döneminde İzmir'de görev yapan Amerikan temsilcisi Horton, Paris Barış Konferansı'nda dünyanın en güzel ve verimli topraklarının Yunanistan'a verilmesiyle bölgenin savaşa, talana ve cinayetlere sürüklendiğini ifade etti. Üstelik Amerikalılar, Rumların Anadolu'da bağımsız olarak yaşayabilmeleri için nüfus bakımından sayılarının yeterli olmadığını düşünüyordu[709]. Anadolu'da bulunan ABD temsilcileri, ülkelerine gönderdikleri raporlarda İstanbul ve diğer bölgelerde Rumların Türkleri kışkırtıp taşkınlık yaptığını bildirirken buna karşılık Yunan Hükümeti de ABD'nin Dışişleri Bakanlığına gönderdiği muhtırada *"Anadolu'da bulunan Hristiyanların bir katliam ile karşı karşıya olduğunu"* iddia etti[710].

Bulgar Hükümeti de Doğu Trakya'nın işgalini Bulgar menfaatlerine bir saldırı olarak saymış ve İtilaf Devletleri nezdinde bu işgali protesto etmişti[711]. Ayrıca yapılan mezalimlere tahammül edemeyen Kırklareli'deki bazı yerli Rumlar da Yunan Hükümeti'ni protesto ederek tepki gösterdi. Bundan başka Yunanlı bir milletvekili ile yerli Rumların da Doğu Trakya'da yaşananları protesto ettiği görülmekle birlikte bu tepkilerin büyük çoğunluğu işgalden çok orada yapılan mezalimlere karşıydı[712].

---

[708] Hikmet Öksüz, İsmail Köse, *ABD Yüksek Komiseri Amiral Bristol'un Rapor ve Savaş Günlüklerinde Ermeni Meselesi (1919-1922),* Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon 2015, s. 13-16, 22.
[709] İsmail Ediz, *a.g.t,* s. 185.
[710] İsmail Köse, *a.g.m,* s. 218.
[711] Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e,* C. I, s. 145, 152.
[712] Metin Ayışığı, *a.g.m,* s. 601.

San Remo Konferansı'nda Doğu Trakya ve İzmir'in Yunanistan'a verilmesi üzerine 23 Nisan 1920 tarihinde burada bulunan Galip Kemali Söylemezoğlu, konferansa bir muhtıra vermeyi başardı. Muhtırada Yunanistan'a verilen bölgelerde nüfusun çoğunluğunu Türk ve Müslümanların oluşturduğu ifade edildiyse de bu sözler dikkate alınmadı[713].

Yunan askeri ve Rum çetelerinin faaliyetlerine karşı gösterilen en büyük tepki, Trakya ahalisi ve ileri gelenleri tarafından Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyetinin kurulması oldu. Bu cemiyet ve faaliyetleri ile ilgili bilgi çalışmamızın I. bölümünde "Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyeti" başlığı altında verildiği için burada ayrıca bahsedilmedi. Ayrıca bu başlığın altında Mustafa Kemal'in Doğu Trakya'nın işgali ile ilgili görüş ve faaliyetleri de yer almaktadır.

Rum nüfusun göç ettirilmesi karşısında toprak bütünlüğünü korumak isteyen Osmanlı Devleti'nin alabileceği iki tedbir bulunmaktaydı. Birincisi Yunanistan tarafından Rumların Osmanlı topraklarına sevk edilmesini önlemek, ikincisi Müslüman ahalinin yerlerinden göç etmesini engellemekti. Osmanlı Devleti tarafından bazı tedbirler alındıysa da Trakya ve Anadolu'da Rum nüfusunu arttırmak buna karşılık Müslüman nüfusunu azaltmak amacıyla yapılan nüfus kaydırmalarının önüne geçilemedi. Rumların sevkiyatını engelleyemeyen Osmanlı Devleti için Müslümanların göçünü engellemek tek yol olarak kaldı. Bu konuda Müslümanların yaşadıkları bölgeleri boşaltmamaları için uyarılar yapıldı. 1 Haziran 1919 tarihinde Meclis-i Vükela'da yapılan toplantıda Harbiye ve Dâhiliye Nezaretlerine emir gönderildi. Bu emirde *"Rumlara nüfus üstünlüğü sağlayacağı"* gerekçesiyle askerî makam ve mülkiye tarafından ahalinin sakinleştirilmesi ve göçün önüne geçilmesi için gereken tedbir ve tertibatın hemen sağlanması bildirildi[714]. Bunun üzerine Dâhiliye Nezaretinden mülkî makamlara Müslüman ahalinin göçünü engellemek için gerekli tedbirleri almaları konusunda emir verildi. Yunanistan'ın işgal ettiği bölgelerden göçen halkın büyük bir çoğunluğu İstanbul'a sığındı. Edirne, Aydın ve Hüdavendigar

[713] Metin Ayışığı, *Aynı Makale,* s. 598.
[714] Emine Pancar, "Yunan İşgalleri karşısında Göç Hareketi", *ÇTTAD,* C. VIII, S. 18-19, Yayın yeri yok 2009, s. 57-58; Hatice Yıldırım, "Mütareke Yıllarında Osmanlı Topraklarında Göçleri Önlemeye Yönelik Çabalar", *Akademik Bakış,* C. VII, S. 14, Yayın yeri yok 2014, s. 75.

vilayetleri ile Karesi ve İzmit sancaklarından İstanbul'a gelen muhacirlerden ziraatla uğraşanların İstanbul civarındaki Hazine-i Hassa, Maliye Nezareti ve Evkaf Nezaretine ait arazi ve çiftliklerde yerleştirilmelerinin gerekli olduğuna dair bir tezkere Dâhiliye Nezareti tarafından hazırlandı. Fakat bu arazi ve çiftliklerde muhacirlerin yerleşeceği binalar bulunmadığından geçici iskânlarının da mümkün olmadığı bildirildi. Meclis-i Vükela'da Trakya'dan gelen muhacirlerin İstanbul'da iskân edilmeleri uygun bulundu. Fakat Anadolu'dan gelen muhacirlerin iskânları uygun bulunmayıp ilk fırsatta memleketlerine iade edilmelerine karar verildi. Osmanlı topraklarındaki göçler karşısında halkın göç etmesini engellemek ve nüfus çoğunluğunu korumak konusunda basın da ahaliyi bilinçlendirmek amacıyla göçlerin sakıncalarını içeren yazılar yayınlamaktaydı. Öyle ki Alemdar gazetesinde *"En Mühim Vazife"*, Akşam gazetesinde *"Ölmek Var, Göçmek Yok Zira Göçseniz de Öleceksiniz!"* başlıklı yazılar yayınlandı[715].

Osmanlı Devleti, Müslümanların göç etmesiyle ortaya çıkan problemlerin çözümü için 1913 yılında Muhacir Komisyonları kurmuştu. Aşâir ve Muhâcirîn Müdüriyet-i Umumiyesi adıyla da bilinen komisyonun görevi; göçmenlere beslenme ve barınma gibi gerekli yardımların yapılıp sevk ve iskân edilmelerini hayvan, arazi ve tarım aleti dağıtarak muhacirlerin kendi kendine yetebilip üretmesini ve refahını sağlamaktır. Bu komisyon; İstanbul, Edirne ve Anadolu'nun bazı yerlerinde faaliyetlerde bulunup muhacirlere yardım etti[716]. Örneğin 5 Ekim 1922 tarihinde Istranca karyesinde Çatalca Muhacirin Memuru Hüseyin Yesar; Yunanlıların işgal ettiği Sultanbağçe karyesinden yirmi altı (26) hanede yetmiş beş (75) kişi, Güngörmez karyesinden yirmi bir (21) hanede yüz on sekiz (118) kişi, Saray kazasından dört (4) hanede beş (5) kişi, Velimeşe karyesinden dört (4) hanede yedi (7) kişi, Doğancı karyesinden bir (1) hanede bir (1) kişi, Kapaklı karyesinden iki (2) hanede üç (3) kişi, Safaalan karyesinden yetmiş dokuz (79) hanede üç yüz kırk yedi (347) kişi, Küçük Manika karyesinden üç (3) hanede üç (3) kişi, Sofular karyesinden yedi (7) hanede sekiz (8) kişi ve Halaçlı karyesinden dört (4) hanede yirmi (20) kişi, Pınarhisar'ın Kazan(?) karyesinden bir (1) hanede iki (2) kişi, Kapaklıpınar karyesinden beş (5)

[715] Hatice Yıldırım, *Aynı Makale*, s. 75-78.
[716] Ufuk Erdem, "Aşâir ve Muhâcirîn Müdüriyet-i Umûmiyesi (1913-1922)", *ZfWT Dergisi*, Vol. 9, No. 1, 2017, s. 58, 61, 64.

hanede beş (5) kişi, Kırklareli'nin Kavakdere karyesinden üç (3) hanede yedi (7) kişi ki toplam yüz altmış[717] (160) hanede altı yüz bir (601) kişiden hepsinin olmasa da yüz on sekiz (118) hanede dört yüz seksen beş (485) kişinin Çatalca'nın Terkos, Dayekadın, İnceğiz, Danamandıra, Sinekli, Ormanlı, Karacaköy, Tarfa, Boyalık, Belgrad ve Gümüşpınar karyelerine geçici olarak iskân edilmek üzere sevk edildiklerini Aşâ'ir ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesine bildirdi. Ancak Istranca karyesinde kalan Güngörmez, Sultanbağçe, Safaalan ve Kavakdere karyelerinden gelen kırk iki (42[718]) hanede yüz on altı (116) mülteci daha bulunup bir yere yerleştirilemedi. Bu mültecilerin çoğunluğu kadınlardan oluşup erkekleri de Yunanlılar tarafından esir edilmiştir. Ayrıca bu kişilerin istirahatleri sağlanıp bugüne kadar olan iaşelerinin de Trakya Te'âvün Cemiyeti tarafından temin edildiği öğrenildi. Art arda gelen mültecilere yardım ve kolaylık gösterildiği ve hala Istranca karyesinde bu vazifeye devam edilip bundan sonra gelecekler hakkında ayrıca bilgi verileceği Istranca karyesinde Çatalca Muhacirin Memuru Hüseyin Yesar tarafından bildirildi[719].

Doğu Trakya'da Yunan askerleri ve Rum çeteleri tarafından yapılan mezalimlerde yaralanan ahalinin sağlığına kavuşturulması için sağlık hizmeti alması gerekmekteydi. Bu dönemde Doğu Trakya'da Hilâl-ı Ahmer, sıhhî malzeme ve parasal yardım şeklinde faaliyette bulunmaktaydı. İstanbul'un işgali nedeniyle Trakya'nın Anadolu ile olan bağlantısının kesik olması ve Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin millî direnişe karşı olumsuz tutumları nedeniyle Doğu Trakya'ya doğrudan yardım edilmesi mümkün değildi. Fakat Hilâl-ı Ahmer, merkez ve şubelerinden topladığı on bin (10.000) lira ile bir vagon sağlık malzemesini Edirne Şubesi'ne göndermeyi başardı. İşgal döneminde zor şartlar altında hizmet vermeye çalışan Hilâl-ı Ahmer'in hastane ve dispanserlerde sahip olduğu tüm malzemelerini, Yunanlılar 1922 yılında Doğu

[717] *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi* adlı eserin ikinci cildinde hane sayısı "165" olarak verilmiş fakat kaydedilen hane sayıları toplandığında "160" elde edilmektedir. Eserdeki sayısal değerlerin sağlaması yapıldığında hatalı kaydedildiği tespit edilmiştir. Bu hata belgelerin okunması esnasında Osmanlıca'daki "0" ve "5" rakamlarının karıştırılmasından kaynaklanmış olabilir. Yapılan hata düzeltilerek verilmiştir. Bkz. *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 299-300.

[718] 165 haneden 118 hane çıkarıldığında geriye 47 hane kalır. Eserde sayısal işlemlerde hata olduğu tespit edilmiştir.

[719] *Arşiv Belgelerine Göre…,* C. II, s. 299-300.

Trakya'yı tahliye ederken gasp edip Yunanistan'a götürdü. Ayrıca hastaneler de Yunanlılar tarafından tahrip edildi[720].

[720] Mehmet Çanlı, "Yunan İşgal Kuvvetlerinin Tahliyesi Sonrasında Doğu Trakya'da Hilal-ı Ahmer'in Sağlık Hizmetleri (1922-1924)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 44, Ankara 2009, s. 641, 643, 644.

SONUÇ

Doğu Trakya, Yunanistan'ın Megali İdea kapsamında almak istedikleri toprakların başında gelmekteydi. Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasıyla Osmanlı toprakları işgal edilmeye başlanınca Yunanistan da İtilaf Devletleri'nin desteğinde 9 Ocak 1919 tarihinde Doğu Trakya'ya Uzunköprü-Sirkeci demiryolunun korunması için geldi. Bu durum Yunanistan'ın Doğu Trakya'yı gayri resmî manada işgali demek olup resmî işgali ise San Remo Konferansı'nda Doğu Trakya'nın Yunanistan'a bırakılması üzerine gerçekleşti. 20 Temmuz 1920 tarihinde Doğu Trakya Yunanistan tarafından tamamen işgal edildi.

Yunanistan, Doğu Trakya'yı Osmanlı Devleti'nin elinden alabilmek için bazı iddialar öne sürmekteydi. Doğu Trakya'da Rum nüfusun çoğunluğu oluşturduğunu, Osmanlı topraklarında Rumların Türkler tarafından katledildiğini, Türk yönetiminin kötü ve yönetmekten aciz olduğunu iddia etmekteydi.

Ana kaynak olarak Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinde yapılan tarama sonucunda elde edilen Osmanlıca belgeler incelenerek oluşturulan bu çalışma, Doğu Trakya'da Yunan askerleri ile yerli Rum çetelerinin mezalim ve diğer faaliyetlerini tüm çıplaklığıyla ve ayrıntılarıyla gözler önüne sermektedir.

Yunan Hükümeti, Doğu Trakya'da nüfusun çoğunluğunu oluşturdukları iddiasını kanıtlamak için tren ve vapurlarla bölgeye sürekli Rum muhacir getirip yerleştirdi. Aynı zamanda bölgede yaşanacak savaş için Yunan askerini de cephanesiyle birlikte sevk etti.

Yunan Hükümeti, ilk geldiği günden itibaren getirdiği asker ve oluşturduğu yerli Rum çetelerle Doğu Trakya'da mezalimlere başladı. Bu mezalimlerde Yunanlılar, kadın ve kızlara tecavüz ettiği gibi binlerce Türk ve Müslümanı yaraladı ve/veya öldürdüler. Çocuk-ihtiyar, kadın-erkek demeden sivil halka işkence ettiler. İnsanların ev ve dükkânlarını silah arama bahanesiyle tekrar tekrar basıp kıymetli eşyalarını aldılar, alacak bir şey kalmayınca yerdeki eski kilimlere varıncaya kadar her şeyi gasp ettiler. Birçok kişiyi tutuklayarak Edirne ve Kırklareli hapishanelerine götürdüler ve aylarca hapsettikleri gibi sürgün de ettiler. Hapsettikleri insanlara

işkenceler yaparak ölümlerine sebep oldular. Masum insanların evleri ile kamuya ait binalar hatta dinî yapıları yakıp yıktılar. Bununla birlikte bazı köyleri de yaktılar. Yunanlıların vahşeti o kadar çok artmıştı ki Bulgaristan sınırına yakın yerlerde katledilenlerin çığlıkları, sınırın diğer tarafından duyuldu. Görev başındaki asker, imam, nahiye müdürü, müftü, hâkim gibi idarî görevlilere görevlerini yapmakta engel oldukları gibi canlarına da kast ettiler. Öte yandan Türk jandarma kuvvetleri de Yunanlıların faaliyetlerini engellemek amacıyla kısıtlı imkânlar içerisinde özverili bir şekilde görev yaptı. Bununla birlikte Doğu Trakya'da Türk ve Müslümanlar kadar Gayrimüslimler de Yunanlıların mezalimine maruz kaldı. Yunanlılarla birlikte hareket etmeyen Gayrimüslimleri tutuklayarak günlerce hapsettiler.

Doğu Trakya'da Türk ve Müslümanlar gördükleri mezalimler karşısında yerini yurdunu terk edip göç etmek zorunda kaldılar. Bununla birlikte Yunanlılar tarafından zorla evlerinden çıkarılanlar da sokak ortasında aç ve açıkta kalınca göç ettiler. Yunanlılar zorla evlerinden ettikleri Türk ve Müslümanların yerlerine Yunan askerleri ile Yunanistan'dan getirdikleri Rum muhacirleri yerleştirdiler. Bu Müslüman göçmenler, İstanbul'a göçmüşlerse de burada da sıkıntı yaşadılar. Osmanlı Devleti de bu göçmenlerin sıkıntılarını gidermek için Muhacirin komisyonları vasıtasıyla yardımlarda bulunup göçmenlerin sıkıntılarını gidermeye çalıştı. Ayrıca Meclis-î Vükela, Dâhiliye ve Hariciye Nezaretlerinden Türklerin göç etmelerini önlemek için gereken tedbirlerin alınmasını istedi. Öte yandan Doğu Trakya'da Yunanlıların Türk ve Müslüman köylerini yakmasıyla kaçan yerli ahali, Bulgaristan'a sığındı ve mülteci durumuna düştüler. Bu durum Osmanlı Devleti ile Hilâl-ı Ahmer'e de bildirildi.

Yunan askerleri, Sirkeci-Uzunköprü demiryolu hattını muhafaza için geldilerse de sefer yapan trenleri durdurup kontrol etti. Trenlerde silah arama bahanesiyle seyahat eden yolcuları alı koydu ya da yolcuların paralarını gasp etti. Kadınları da trenden indirerek tecavüz etti.

Yunanlılar, Doğu Trakya'da uçaklarla da faaliyetlerde bulundu. Uçaklar bazen yerleşim yerlerine bomba atmakta ve masum insanların ölmesine ve yaralanmasına sebep olmakta iken bazen de propaganda malzemesi atarak yerli Rumları isyan etmeye hazır hale getirmekteydiler. Ayrıca Yunanlılar, Doğu Trakya'daki kiliselerde

Hristiyanları toplayarak onları Türk ve Müslümanların aleyhine de kışkırttı. Bununla birlikte Doğu Trakya'daki kiliseler de Rum çetelerine her türlü maddî-manevî desteği verdi.

Osmanlı Devleti başlangıçta Yunan işgali karşısında tepki vermezken daha sonra yaşanan mezalimler nedeniyle İtilaf Devletleri'ne Yunanlıların yaptıklarını bildirdi fakat bir karşılık alamadı. Yunanlıların yaptıklarına en büyük tepki Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi Cemiyetinin kurulup harekete geçmesidir. Cemiyet başlangıçta Trakya'nın ırk, tarih, nüfus bakımından Türklere ait olduğunu harita, grafik, kroki, vesika ve belgelerle barışçı yollarla İtilaf Devletleri'ne anlatma yolunu seçmişti. Ayrıca cemiyet, İzmir ve İstanbul'un işgallerini Selimiye Camii avlusunda miting düzenleyerek protesto etti. Bu dönemde beş kongre topladı ve üyelerin seçimleri gibi idarî işler de halledildi. Cemiyet, üçüncü kongresinden sonra İstanbul işgal edilince Lüleburgaz Kongresi'ni topladı. İstanbul'un işgali ve bu işgal üzerine Cafer Tayyar Bey'in aldığı kararlar görüşülerek silahlı mücadele kararı alınıp sürekli ve silahlı müfreze kuruldu. Bu kongre, Trakya'nın savunulması konusunda aldığı kararlar bakımından önemlidir. Öte yandan San Remo Konferansı'nda Doğu Trakya Yunanistan'a verilince cemiyet, bu kez de halkın silahlı direniş hakkındaki desteğini kazanmak amacıyla beşinci (Büyük Edirne Kongresi) kongresini topladı ve Trakya'yı silahla savunma fikrini bir kez daha kabul etti. Kongrelerde alınan kararlar Mustafa Kemal Paşa'ya da bildirildi.

Doğu Trakya'da yaşanan olaylar karşısında ABD'li temsilciler Rumların, iddialarının gerçek olmadığını ve Türkleri kışkırttıklarını ülkelerine gönderdikleri raporlarda bildirdiler.

Belgelerde de görüldüğü üzere Yunan iddialarının aksine Türkleri katledenlerin Rumlar olduğu görülmektedir. Yunanistan, Doğu Trakya'da Rum nüfusun çoğunluğu oluşturmadığını bildiğinden nüfus konusundaki iddiasını gerçekleştirmek için Türkleri öldürmek veya göç ettirmek ve de Rum muhacir getirmek suretiyle bölgenin nüfus yapısını değiştirmeye çalıştı.

KAYNAKÇA

I. CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI CUMHURİYET ARŞİVİ BELGELERİ

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00035.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.002.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.006.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.008.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.010.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.011.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.009.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.013.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.015.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.017.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00019.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.017.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.019.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00013.00094.021.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00052.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00053.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00077.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00077.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00077.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00009.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00009.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00049.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00086.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00016.00021.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00017.00038.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00017.00038.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00021.00053.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00006.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00023.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00023.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00023.00023.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00025.00013.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00026.00019.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.009.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.011.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00150.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00150.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00150.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00031.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00031.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00031.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.009.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.011.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.015.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.017.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.019.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.021.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.023.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.025.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00072.029.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00089.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00110.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00110.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00029.00110.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00026.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00026.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00026.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00040.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00047.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00030.00069.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00034.00041.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00038.00034.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00038.00034.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00041.00056.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00035.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00035.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.006.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.013.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.015.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00003.002.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00045.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00045.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00048.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00043.00048.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00018.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00018.004.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00018.006.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00044.00031.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00055.00019.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00062.00020.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.003

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.005.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.007.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.011.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00073.00031.013.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.001.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.003.

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00075.00117.005.

BCA, *DH.EUM.KLH,* 00004.00039.001.

BCA, *DH.EUM.KLH,* 00004.00039.003.

BCA, *DH.EUM.SSM,* 00043.00012.003.

BCA, *DH.EUM.SSM,* 00043.00012.005.

II. ARAŞTIRMA ESERLERİ

AKIN, İlhan F., *Türk Devrimi Tarihi,* İstanbul 1999.

AKŞİN, Sina, "Osmanlı Devleti 1600-1908", *Türkiye Tarihi,* C. III, Yayın Yönetmeni Sina Akşin, İstanbul 2009.

AKŞİN, Sina, "Çağdaş Türkiye 1908-1980", *Türkiye Tarihi,* C. IV, Yayın Yönetmeni Sina Akşin, İstanbul 2008.

ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995,* C. I-II, Basım yeri ve yılı yok.

Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi, C. I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1996.

Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi, C. II, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1996.

Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi, C. III, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1996.

ATALAY, Bülent, *Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Siyasi Faaliyetleri (1908-1923),* İstanbul 2001.

ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Nutuk,* Ankara 2005.

BELEN, Fahri, *Türk Kurtuluş Savaşı,* İstanbul 2014.

BIYIKLIOĞLU, Tevfik, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. I, Ankara 1992.

ÇAKMAK, Zafer, *İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi,* İstanbul 2007.

ÇAVDAR, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950,* Ankara 2008.

DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara 2006.

GÜNER, Zekâi, *Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918-13 Mayıs 1920),* Ankara 1998.

HİNZ, Walter, *İslâm'da Ölçü Sistemleri,* İstanbul 1990.

İNALCIK, Halil, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I,* İstanbul 2009.

LEWİS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu,* Ankara 2004.

ORTAYLI, İlber, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk,* İstanbul 2018.

ÖKSÜZ, Hikmet, İsmail Köse, *ABD Yüksek Komiseri Amiral Bristol'un Rapor ve Savaş Günlüklerinde Ermeni Meselesi (1919-1922),* Trabzon 2015.

ÖZCAN, Murat, *Tarihin Işığında Yunan Mezalimi,* İstanbul 2007.

SALIŞIK, Selahattin, *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Etnik-i Eterya,* İstanbul 1968.

SELEK, Sabahattin, *Ulusal Kurtuluş Savaşı Milli Mücadele,* C. I, İstanbul 2011.

SELEK, Sabahattin, *Ulusal Kurtuluş Savaşı Milli Mücadele,* C. II, İstanbul 2011.

SEREZ, Mehmet, *Tekirdağ Tarihi ve Coğrafyası Araştırmaları,* Yayın yeri yok 2007.

SHAW, Stanford J.,- Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye,* C. II, İstanbul 2006.

TURAN, Mustafa, *Yunan Mezalimi (İzmir, Aydın, Manisa, Denizli 1919-1923),* Ankara 1999.

TÜRKMEN, Zekeriya, *Devlet Merkezine Gönderilen Raporlara Göre Batı Anadolu'da Yunan Mezalimi,* Ankara 2016.

YAVUZ, Ünsal, *Atatürk İmparatorluktan Milli Devlete,* Ankara 1999.

ZÜRCHER, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi,* İstanbul 2000.

III. MAKALELER

AKIN, Veysi, "Mudanya Mütarekesi ve Trakya'nın Kurtuluşu", *Türkler,* C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 219-227.

ALP, İlker, "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* C. XI, S. 33, Ankara 1995, s. 613-652.

ALP, İlker, "Misâk-ı Millî Hedeflerinin Lozan Antlaşması'na Yansıması", *Türkler,* C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 293-305.

ALP, İlker, "1912-1913 Balkan Savaşları'nda Edirne'nin Sükûtu ve Yaşanan Facialar", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi,* C. XV, S. 60, 2018, s. 1-33.

ATEŞ, Hacer, "Tekirdağ", *DİA,* C. XL, İstanbul 2011, s. 359-362.

AVCI, Casim, "Rum", *DİA,* C. XXXV, İstanbul 2008, s. 222-225.

AYDIN, Mahir, "Doksanüç Harbi", *DİA,* C. IX, İstanbul 1994, s. 498-499.

AYIŞIĞI, Metin, "Mütareke Dönemi Doğu Trakya'da Yunan Mezalimi Üzerine Bazı Belgeler", *Rodosto'dan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu Bildirileri Kitabı,* Kitabevi, İstanbul 2015, s. 593-618.

BAŞAR, Fahameddin, "Fetret Devri", *DİA,* C. XII, İstanbul 1995, s. 480-482.

BAYKAL, Bekir Sıtkı, "Edirne'nin Uğramış olduğu İstilalar", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 179-195.

BEŞİRİ, Arzu, "Soykırım ve Soykırıma İlişkin Uluslararası Mekanizmalar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 108, Yayın yeri yok, 2013, s. 179-210.

BEYDİLLİ, Kemal, "Tehcir", *DİA,* C. XL, İstanbul 2011, s. 319-323.

BEYDİLLİ, Kemal, "Tepedelenli Ali Paşa", *DİA,* C. XL, İstanbul 2011, s. 476-479.

BİLGEN, Deniz, "Wilson İlkelerine Türk Kamuoyunun Tepkisi ve Bunun Amerikan Basınına Yansıması", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* C. V, S. 18, Ankara 1998, s. 123-130.

BİLGİ, Nejdet, "Wilson Prensipleri'nin Taşrada Küçük Bir Yansıması: Vilson Gazetesi", *Tarih İncelemeleri Dergisi,* C. XXXIII, S. 1, İzmir 2018, s. 1-19.

BOYKOT, Seher, "Milli Mücadele Sürecinde Trakya'da Yunan Mezalimi", *Osmanlı'dan İşgal Yıllarına Mütarekeden Cumhuriyet Günlerine Mudanya,* Gaye Kitabevi, (Yayına Hazırlayan Dr. Zeynep Dörtok Abacı), Bursa 2008, s. 131-146.

ÇANLI, Mehmet, "Yunan İşgal Kuvvetlerinin Tahliyesi Sonrasında Doğu Trakya'da Hilal-ı Ahmer'in Sağlık Hizmetleri (1922-1924)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 44, Ankara 2009, s. 639-648.

ÇOBAN, Ebru, "Uluslararası Hukukta Soykırım Suçu ve Suça Zemin Hazırlayan Toplumsal Yapılar: Ruanda Örneği", *Uluslararası İlişkiler Dergisi,* C. V, S. 17, Bahar 2008, s. 47-72.

DAĞCI, Şamil, "İşkence", *DİA,* C. XXIII, İstanbul 2001, s. 429-433.

DARKOT, Besim, "Edirne, Coğrafî Giriş", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 1-12.

DEMİRKENT, Işın, "İstanbul", *DİA,* C. XXIII, İstanbul 2001, s. 205-212.

DEMİRÖZÜ, Damla, "Megali İdea'dan Ankara Antlaşmasına (1930) Eleftherios Venizelos", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 35-36, Yayın yeri yok Mayıs-Kasım 2005, s. 291-312.

DURAN, Ahmet, "İslam Hukukunda Olağanüstü Yetkili Bir Mahkeme Olarak Velâyetü'l-Mezâlim (Mezalim Mahkemeleri), *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi,* S. 25, Yayın yeri yok, 2015, s. 251-273.

EMECEN, Feridun, "Gelibolu", *DİA,* C. XIV, İstanbul 1996, s. 1-6.

EMECEN, Feridun, "İstanbul", *DİA,* C. XXIII, İstanbul 2001, s. 212-220.

ERASLAN, Cezmi, "Mudanya Mütarekesi", *DİA,* C. XXX, İstanbul 2005, s. 356-358.

ERDEM, Nilüfer, "Megali İdea'nın Anadolu'daki Destekçilerinden Doktor Apostolos N. Psaltoff'un 1912-1922 Dönemindeki Etkinlikleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* C. XIII, S. 27, İzmir 2013, s. 63-77.

ERDEM, Nilüfer, "Yunan Kaynaklarına Göre 1922 Yılında Batı Anadolu'da Otonom Devlet Kurmaya Yönelik Faaliyetler", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* C.XIV, S. 29, İzmir 2014, s. 97-140.

ERDEM, Ufuk, "Aşâir ve Muhâcirîn Müdüriyet-i Umûmiyesi (1913-1922)", *ZfWT Dergisi,* Vol. 9, No. 1, 2017, s. 57-80.

ERTAN, Ali Erhan, Tevfik Orçun Özgün, "I. Dünya Savaşı'nın Ardından Yenidünya Düzenine Doğru: 1919 Paris Barış Konferansı", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* S. 3, Ankara 2016, s. 551-572.

EYİCE, Semavi, "Bizans Devrinde Edirne ve Bu Devire Ait Eserler", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 39-76.

GÖKBİLGİN, M. Tayyip, "Edirne", *DİA,* C. X, İstanbul 1994, s. 425-431.

GÖKÇEN, Salim, "Milli Mücadele'de Yunan İşgallerinin Genel Karakteri", *CTAD,* S. 23, Yıl 12, Yayın Yeri Yok 2016, s. 89-111.

GÜNAY, Necla, "Filik-i Eterya Cemiyeti", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi,* C. VI, S. 1, Kırşehir 2005, s. 263-287.

GÜNER, Zekai, "Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", *Türkler,* C. XV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 637-645.

GÜZEL, Mehmet Şükrü, "Bir Savaş Suçu Olarak Doğu Trakya'da Yunanistan Tarafından Türklere Yapılan Etnik Temizlik Harekâtı 1920-1922", *Akademik Bakış,* C. VIII, S. 15, Yayın yeri yok 2014, s. 133-159.

HACISALİHOĞLU, Mehmet, "Yunanistan", *DİA,* C. XLIII, İstanbul 2013, s. 586-595.

HALAÇOĞLU, Yusuf, Halit Eren, "Batı Trakya", *DİA,* C. V, İstanbul 1992, s. 144-147.

İNALCIK, Halil, "Trakya Fütûhatı", *Rodos'tan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu Bildirileri Kitabı,* Kitabevi, İstanbul 2015, s. 1-4.

KALELİOĞLU, Oğuz, "Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 41, Mayıs 2008, s. 105-123.

KAMİL, İbrahim, "Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Trakya'da Millî Mücadele ve Türk-Bulgar İlişkileri (1919-1922)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.XVII, S. 35, Yayın yeri yok 2017, s. 85-119.

KOCAOĞLU, Serhat Sinan, "Suçluların suçu: Soykırım", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* S. 90, Yayın yeri yok, 2010, s.139-163.

KÖSE, İsmail, "Paris Barış Konferansı Tutanakları ve Başkan Woodrow Wilson'un Türk Algısı", *History Studies*, C. VI, S. 3, Yayın yeri yok 2014, s. 217-238.

KURAN, Ercüment, "Birinci Dünya Savaşı", *DİA,* C. VI, İstanbul 1992, s. 196-200.

KÜÇÜK, Cevdet, "Balkan Savaşı", *DİA,* C. V, İstanbul 1992, s. 23-25.

KÜÇÜK, Cevdet, "Millî Mücadele", *DİA*, C. XXX, İstanbul 2005, s.76-83.

KÜÇÜK, Cevdet, "Sevr Antlaşması", *DİA,* C. XXXVII, İstanbul 2009, s. 1-5.

MANSEL, Arif Müfid, "İlk Çağda Edirne", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993, s. 22-38.

MERT, Özgür, "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 58, Ankara 2016, s. 123-176.

NTOKME, Outkou Kırlı, "Ulus Devlet Oluşturmada Yunanistan Örneği: Büyük Ülkü-Megali İdea", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 46, Ankara 2010, s. 401-424.

ÖZCAN, Ufuk, "Wilson Prensipleri Üzerine", *Sosyoloji Dergisi,* C. III, Sayı 4, İstanbul 1995, s. 37-48.

ÖZLÜ, Hüsnü, "İstiklal Savaşı'nda Doğu Trakya'da Teşkilatlanma Süreci, Lüleburgaz ve Edirne Kongreleri", *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi,* C. III, S. 6, Yayın yeri yok 2012, s. 24-51.

ÖZTOPRAK, İzzet, "Türkiye'nin İşgali ve Millî Direniş Hareketleri", *Türkler,* C. XV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 583-605.

ÖZTÜRK, Cemil, "Mondros Mütarekesi", *DİA,* C. XXX, İstanbul 2005, s. 271-273.

PANCAR, Emine, "Yunan İşgalleri karşısında Göç Hareketi", *ÇTTAD,* C. VIII, S. 18-19, Yayın yeri yok 2009, s. 55-67.

PİRİNÇÇİ, Ferhat, "Yunan Ulusal Kimliğinin Oluşumu Sürecinde İçsel ve Dışsal Parametrelerin Analizi", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. XLVI, S. 1, Ankara 2006, s. 53-78.

SOYSAL, İsmail, "Montrö Boğazlar Sözleşmesi", *DİA,* C. XXX, İstanbul 2005, s. 274-276.

SÜSLÜ, Azmi, "Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti", *DİA,* C. III, İstanbul 1991, s. 145-147.

ŞAHİN, M. Süreyya, "Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi", *DİA,* C. XII, İstanbul 1995, s. 342-348.

ŞAHİNGÖZ, Mehmet, Vahdet Keleşyılmaz, "Millî Mücadele Dönemi Türk Basınında Wilson Prensipleri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. XII, S. 35, Ankara 1996, s. 357-378.

TAĞMAT, Çağla D., "Uluslararası Carnigie Raporuna Göre İki Balkan Savaşı Arası Dönemde Edirne'de Bulgar İşgali (26 Mart-22 Temmuz 1913)", *Atatürk Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S. 60, Ankara 2017, s. 207-232.

TOPRAK, Serap, "1821 Mora İsyanı", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* S. 6, Yayın yeri yok 2011, s. 317-328.

TÖRELİ, Türkmen, "Trakya'nın İşgali ve Yunan Mezalimi (1919-1922)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XXXI, S. 51, Ankara 2012, s. 237-252.

TUNCEL, Metin, "Kırklareli", *DİA,* C. XXV, Ankara 2002, s. 479-481.

TURAN, Şerafettin, "Edirne Antlaşması", *DİA,* C. X, İstanbul 1994, s. 442-443.

TÜRCAN, Talip, "Sürgün", *DİA,* C. XXXVIII, İstanbul 2010, s. 164-166.

TÜRKMEN, Zekeriya, "Girit Adasını Osmanlı İdaresinden Ayırma Çabaları: Yunan İsyanını Takip Eden Dönemdeki Gelişmeler (1821-1869)", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,* S. 12, Ankara 2001, 219-244.

ULU, Cafer, "Milli Mücadele Yıllarında Rum Azınlığın Türkiye'deki Zararlı Faaliyetleri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün / Bugün / Yarın,* S. 41, İstanbul 2000, s. 52-55.

ÜÇÜNCÜ, Uğur-Sadık Sarısaman, "Arşiv Belgelerine Göre Büyük Taarruz", *Tarih Okulu Dergisi,* S. XXV, Mart 2016, s. 269-310.

YENİÇERİ, Celal, "Mezalim", *DİA,* C. XXIX, Ankara 2004, s. 515-518.

YILDIRIM, Azmi, "Rum Çetelerinin Türklere Karşı Faaliyetleri (1912-1922)", *Türkler*, C. XV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 801-809.

YILDIRIM, Hatice, "Mütareke Yıllarında Osmanlı Topraklarında Göçleri Önlemeye Yönelik Çabalar", *Akademik Bakış,* C. VII, S. 14, Yayın yeri yok 2014, s. 71-96.

YILDIRIM, Seyfi, "Balkan Savaşları ve Sonrasındaki Göçlerin Türkiye Nüfusuna Etkileri", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi,* Yıl VIII, S. 16, Yayın yarı yok 2012, s. 75-92.

IV. TEZLER

ARSLAN, Sezer, *Balkan Savaşları Sonrası Rumeli'den Türk Göçleri ve Osmanlı Devleti'nde İskânları,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2008.

AŞKIN, Sevgi, *Balkan Savaşlarında Edirne,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2007.

BAYIN, Bilgen, *Milli Mücadele Döneminde Edirne (1918-1922),* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2005, s. 1-2.

EDİZ, İsmail, *Batı Anadolu'da Yunan İşgali (1919-1922),* (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011.

ERDEM, Nilüfer, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekatı 1919-1923,* (İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2009.

GÜL, Nihat, *Balkan Harbi ve Takip Eden On Yıllık Süreçte Yunan Dış Politikası Esasları Ekseninde Türk ve Gayrimüslimleri Hedef Alan Baskıcı ve Asimilasyona Matuf Uygulamalar ve Günümüze Yansımaları,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2007.

ÖZBEK, Ahmet, *Balkan Savaşlarında Kırklareli (Kırkkilise),* (Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli 2018.

TOPBAŞ, Tansel, *Ekümeniklik ve Fener Rum Patrikhanesi,* (Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2007.

V. İNTERNET

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/33-36.pdf (01.04.2019)

https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html (01.04.2019)

http://www.lugatim.com/s/HETK (3 Nisan 2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca4e74ea09b01.60523906 (3 Nisan 2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca4e73ab5e230.05473771 (3 Nisan 2019)

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/37-51.pdf (06.04.2019)

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf (06.04.2019)

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf (06.04.2019)

27 Mayıs 1949 tarihli Resmi Gazete http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf (06.04.2019)

DİZİN

ABD, 65, 66, 69, 76, 170, 171, 178, 185
Ahmet İzzet Paşa Hükümeti, 28
Akdeniz, 10, 33, 38, 67, 87
Aleksandr Mavrokordatos, 57
Ali Fuat Bey, 31
Ali Rıza Paşa Hükümeti, 32
Almanya, 20, 22
Alpullu, 21, 96, 97
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Thomas Woodrow Wilson, 63
Amiral Souchon, 20
Anadolu, 15, 17, 22, 27, 29, 30, 31, 32, 48, 50, 51, 54, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 73, 75, 78, 81, 82, 84, 86, 120, 126, 137, 142, 145, 146, 147, 170, 171, 172, 173, 174, 184, 185, 188, 190, 192
Anadolu Hisarı, 15
Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 79, 81
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-î Hukuk Cemiyeti, 32
Anafartalar, 20
Ankara, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 21, 27, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 44, 48, 49, 50, 56, 58, 59, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 74, 78, 82, 86, 175, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191
Antik Yunan, 50, 52
Anzak, 20
Asya, 10, 48, 61
Aşâir ve Muhâcirîn Müdüriyet-i Umumiyesi, 173
Atina, 55
Atina Üniversitesi, 50, 51
Avar, 11
Avrupa, 10, 16, 17, 19, 22, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 57, 58, 66, 67, 69, 84, 135
Avrupalı Devletler, 19, 57, 58, 59, 62
Avrupalılar, 50
Avustralya, 20
Avusturya-Macaristan Veliahdı Arşidük François Ferdinand, 20
Aydınoğlu Umur Bey, 13
Babaeski, 21, 70, 88, 89, 90, 91, 95, 97, 102, 105, 108, 122, 131, 167, 170
Bahriye Nazırı Salih Paşa, 32
Balkan, 10, 16, 17, 18, 19, 46, 55, 60, 65, 68, 70, 75, 87, 186, 189, 190, 191, 192
Balkan Dağları, 10
Balkan Devletleri, 18
Balkanlar, 46, 48, 67, 86, 120, 142, 145, 146, 147, 184
Batılı Devletler, 35
Berlin Antlaşması, 16
Birinci Dünya Savaşı, 20, 23, 27, 60, 63, 66, 67, 68, 189
Birinci İnönü Muharebesi, 35
Birleşmiş Milletler, 43, 47
Bizans İmparatorluğu, 11, 13, 15, 48, 49, 54, 65
Bolayır, 13
Bulgar, 11, 14, 17, 18, 19, 55, 65, 67, 73, 79, 121, 129, 137, 165, 167, 171, 189, 190
Bulgar Kralı Aleksandır, 14
Bulgaristan, 10, 16, 17, 18, 19, 67, 89, 95, 104, 121, 125, 129, 167, 177, 189
Bulgarlar, 11, 17, 18, 56, 65
Büyük Edirne Kongresi, 84, 178
Büyük Millet Meclisi, 34, 35, 67, 83, 138
Büyük Taarruz, 38, 191
Cafer Tayyar Bey, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 125, 128, 178
Ceneviz, 13
Conkbayırı, 20
Çağdaş Yunan Devleti, 52
Çağdaş Yunan kimliği, 52
Çanakkale (Gelibolu), 10
Çanakkale Boğazı, 10, 20, 28, 58, 63
Çanakkale Savaşları, 20
Çatalca, 64, 67, 71, 88, 89, 92, 93, 114, 173, 174
Çerkezköy, 21, 71, 88, 89, 102, 105, 107, 116, 121, 124, 128, 131, 132, 133, 134, 137, 159
Çete, 72, 122
Çimpe Kalesi, 13

Çorlu, 21, 64, 70, 71, 73, 88, 89, 97, 105, 106, 123, 124, 125, 126, 133, 138, 170
Çubuk Ovası, 14
Dâhiliye Nezareti, 73, 168, 173
Damat Ferit Paşa Hükümeti, 28, 32, 82, 174
Değirmenköy, 71
Demirköy, 21, 102
Doğu Trakya, 10, 11, 16, 21, 39, 64, 65, 66, 69, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 91, 93, 109, 168, 171, 172, 174, 176, 177, 178
Düzmece Mustafa, 15
Ece Halil, 12
Eceabat, 12, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150
Edirne, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 40, 48, 55, 58, 64, 66, 67, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 90, 97, 98, 102, 109, 111, 113, 114, 115, 120, 121, 123, 125, 126, 128, 131, 133, 134, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 157, 170, 172, 173,174, 176, 178, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192
Edirne Antlaşması, 16, 58, 191
Edirne Valisi, 98
Ege Denizi, 10, 67
Emevi Halifesi Muaviye, 12
Enez, 18, 21, 66, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150
Ermeni, 18, 23, 29, 31, 70, 128, 138, 171, 185
Ermeniler, 29, 64, 68, 138
Erzurum, 26, 31, 32, 58
Erzurum Kongresi, 31, 32
Eskiköy, 70
Etnik temizlik, 46
Etniki Eterya Cemiyeti, 55, 56
Evrenos, 14
Fener Rum Patrikhanesi, 41, 55, 73, 170, 192
Fenerliler, 53
Fetret Devri, 14, 15, 186
Filiki Eterya Cemiyeti, 55
Fransa, 20, 21, 37, 39, 57, 58, 59, 62, 65, 66, 69, 76, 82
Fransız, 26, 29, 48, 58, 63, 68, 82, 98, 108, 120, 136, 158
Fransız Partisi Başkanı Ioannis Kolletis, 48
Fransızlar, 26, 29, 35, 36, 37, 64, 69, 75
Galatlar, 11
gasp, 18, 68, 98, 108, 114, 115, 116, 117, 124, 139, 141, 142, 144, 146, 147, 148, 149, 162, 163, 165, 166, 167, 175, 177
Gelibolu, 10, 12, 13, 14, 17, 20, 21, 34, 66, 70, 71, 83, 101, 102, 105, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 166, 187
General Charpy, 39
General Harington, 39
General Mazarakis, 39
General Mombelli, 39
Girit, 48, 56, 57, 59, 191
Girit Adası, 48, 59
Gotların, 11
göç, 11, 16, 17, 21, 40, 45, 68, 73, 128, 129, 132, 172, 173, 177
Göçler, 73
Grek, 22, 73
Haçlı Birliği, 15
Haçlı Kuvvetleri, 12
Haçlı Seferleri, 12
Haçlılar, 12
Hadımköy, 26, 64, 87, 98, 127, 136, 137
Halet Efendi, 56
Harbiye Nezareti, 28
Hariciye Nezareti, 23, 73, 114
Havsa, 21, 126, 164
Hayrabolu, 21, 70, 90, 103, 107, 109, 110, 133, 156, 157, 162
Helen, 22, 49, 50
Helenler, 50
Helenleştirmek, 48
Helenseverliğin, 52
hırsızlık, 18, 68, 151, 161
Hilâl-ı Ahmer, 130, 174, 177
Hristiyanlar, 16
Hun, 11
Hunlar, 11
I. Balkan Savaşı, 17
I. Kolordu Kumandanlığı, 83
II. Mahmut, 56, 57, 58
II. Mehmet, 15
II. Murat, 15
Istranca, 99, 101, 107, 109, 116, 130, 131, 136, 138, 173, 174

İkinci İnönü Savaşı, 36
İmparator III. Andronikos, 13
İngiliz Albay Muerphi, 28
İngiliz Generali Harrington, 39
İngiliz Kontrol Zabitliği, 113
İngiliz temsilcisi Mösyö Vetibol, 86
İngilizler, 26, 29, 34, 39
İngiltere, 20, 23, 34, 39, 57, 58, 59, 62, 64, 66, 67, 69, 76
İpsala, 21, 72, 87, 160
İpsilantis, 53, 55, 56
İsmet Paşa, 35, 36, 38, 39, 40
İstanbul, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 83, 86, 89, 90, 92, 95, 97, 98, 110, 114, 118,135, 147, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192
İstanbul Antlaşması, 18
İstanbul Boğazı, 10, 15
İstanbul Devleti, 66
İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi, 54
İstanbul'un fethi, 15
İsviçre, 65
İşkence, 45, 47, 150, 161, 187
İtalya, 22, 35, 39, 62, 66
İtalyanlar, 26, 29, 35, 36
İtilaf Devletleri, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 35, 38, 39, 60, 63, 64, 66, 67, 68, 77, 79, 81, 83, 94, 95, 97, 98, 99, 101, 114, 131, 135, 158, 168, 169, 171, 176, 178
İttifak Devletleri, 19, 44, 60
Karaağaç, 19, 21, 40, 82, 89, 92, 101, 117, 123
Karabıyık Dimitri, 71, 156, 157
Karadağ, 18
Karadeniz, 10, 16, 18, 20, 23, 29, 33, 48, 65, 67, 87, 171, 186
Karasu (Mesta) Nehri, 10
Karesioğulları, 12
Kars Antlaşması, 37
Katalanlar, 12
katliam, 18, 45, 68, 73, 103, 171
Katliam, 42, 45, 151
Kavimler Göçünün, 11
Kazım Karabekir, 31
Kazım Paşa, 31
Keltlerin, 11
Keşan, 21, 70, 71, 72, 73, 87, 96, 151, 152, 157, 158, 162, 163, 167, 168, 170
Kırklareli, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 71, 87, 89, 91, 93, 99, 103, 104, 108, 110, 116, 121, 123, 126, 127, 129, 133, 134, 137, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 165, 170, 171, 174, 176, 191, 192
Kilise, 51
Kral I. Yorgos, 59
Kral Konstantinos, 60, 61, 62
Kuman, 12
Kuvay-ı Milliye, 68
Lala Şahin Paşa, 14
Latin, 12
Limni Adası, 23
Lloyd George, 64, 67
Londra Barış Antlaşması, 18
Londra Konferansı, 35, 36, 135
Lozan Antlaşması, 34, 40, 41, 62, 186
Lozan Barış Antlaşması, 22
Lozan Konferansı, 40, 41
Lüleburgaz, 12, 21, 64, 67, 81, 83, 88, 89, 91, 95, 96, 99, 106, 107, 111, 115, 116, 117, 119, 120, 123, 125, 134, 165, 170, 178, 190
Lüleburgaz Kongresi, 81, 178
Macar, 12, 111
Makedonya Kralı II. Filip, 10
Makedonya Krallığı, 11
Malkara, 21, 71, 73, 108, 156, 157, 158, 159, 161, 163, 166, 167
Marmara Denizi, 10, 17, 66
Marmara Ereğlisi, 21
Mavri Mira Cemiyeti, 29, 55
Meclis-i Mebusan, 29
Meclis-i Vükela, 172
Megali İdea, 48, 49, 51, 53, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 176, 187, 188, 189
Mehmet Çelebi, 15
Meriç Nehri, 10, 39
Mezalim, 42, 44, 150, 151, 187, 191
Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 57

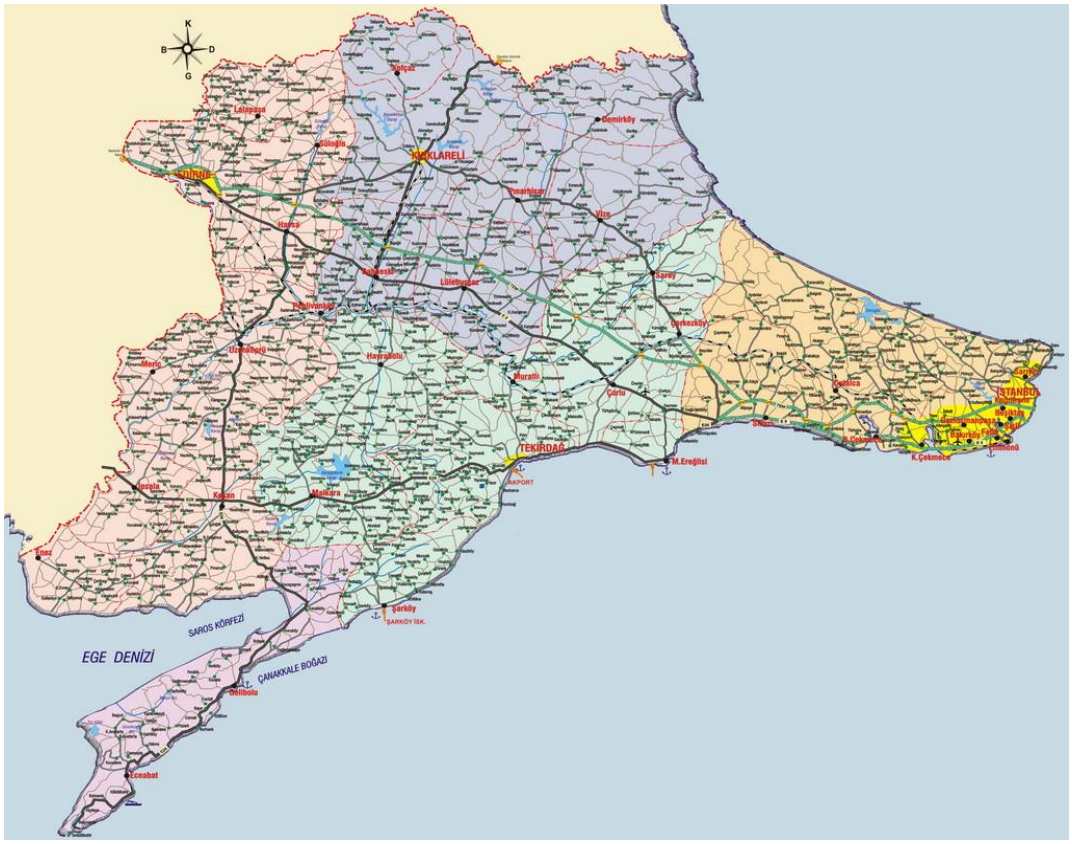
Midye-Enez hattı, 18, 66
Millî Mücadele, 10, 21, 23, 30, 33, 34, 61, 63, 64, 66, 67, 70, 78, 185, 189, 190
Milliyetçilik, 17, 50
Misâk-ı Millî, 21, 33, 34, 35, 36, 186
Mondros Ateşkes Anlaşması, 20, 21, 23, 27, 28, 30, 63, 68, 74, 170, 176
Mondros Limanı, 23
Montrö Boğazlar Sözleşmesi, 22, 190
Mora, 56, 57, 190
Moskova Antlaşması, 36
Mudanya Ateşkes Anlaşması, 21, 62
Mudanya Konferansı, 39
Muhacir Komisyonları, 173
Muratlı, 21, 64, 88, 89, 92, 102
Musa Çelebi, 15
Musevi, 95, 100, 114, 118, 119, 120
Mustafa Kemal Paşa, 20, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 66, 78, 80, 82, 123, 178
Mürefte, 21, 102
Müslüman, 17
Müslümanlar, 16, 46, 121, 177
Navarin olayı, 58
Niğbolu Savaşı, 15
Nusret Mayın gemisi, 20
Nüfus Temizliği, 45
Odesa, 20, 55
Odris Devleti, 10
Orhan Bey, 13
Orta Asya, 10
Ortodoks, 50, 53, 54, 190
Ortodoks Kilisesi, 53, 54
Ortodosk, 22
Osmanlı Devleti, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 26, 27, 40, 41, 45, 49, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 74, 76, 78, 147, 172, 173, 176, 177, 178, 184, 192
Osmanlı Donanması, 20
Osmanlı Hükümeti, 23, 25, 26, 33, 71, 93, 138
Osmanlı Kuvveti, 13
Osmanlı Kuvvetleri, 13, 14
Osmanlı Mebusan Meclisi, 21, 33, 34
Osmanlı Ordusu, 14
Osmanlı padişahı I. Murad, 14
Osmanlı tebaası, 22, 68, 93
Osmanlılar, 14
Ostrogotlar, 11
Padişah Vahdettin, 29, 30
Paris Barış Konferansı, 63, 64, 66, 75, 76, 84, 171, 188, 189
Paris Konferansı, 35
Patrikhane, 48, 53, 54, 55, 59, 73
Peçenek, 12
Pers, 10
Petersburg, 46, 57, 58
Petersburg Protokolü, 46, 57
Pınarhisar, 21, 71, 103, 107, 161, 162, 165, 173
Pontus Rum Cemiyeti, 29
Pontus Rum Devleti, 48
Prut Nehri, 56
Rauf Orbay, 23
Refet Bey, 31, 157
Refet Paşa (Bele), 35, 39
Roma İmparatorluğu, 11
Roma İmparatoru Claudius, 11
Roma İmparatoru Valens, 11
Romalılar, 11, 22
Romanya, 18
Romenler, 56
Rum, 17, 18, 21, 22, 29, 40, 48, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 64, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 80, 82, 85, 86, 87, 92, 93, 96, 99, 100, 103, 110, 111, 115, 123, 128, 129, 138, 139, 151, 152, 155, 156, 159, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174,176, 177, 178, 185, 186, 190, 191, 192
Rum çeteleri, 69, 71, 72, 92, 155, 157, 174
Rum kiliseleri, 72
Rum Metropoli, 93
Rum muhacirler, 21, 69
Rum okulları, 51
Rumeli, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 27, 32, 64, 78, 81, 83, 190, 192
Rumeli Hisarı, 16
Rumlar, 18, 22, 40, 46, 48, 50, 56, 64, 68, 69, 85, 87, 91, 95, 109, 110, 153, 160, 162, 167, 171, 178
Rus işgali, 16
Rus Knezi, 12
Rus ordusu, 12

Rus Ordusu, 16
Ruslar, 16
Rusya, 16, 20, 36, 50, 55, 57, 58, 59, 85
Sakarya Nehri, 36, 66
Sakarya Savaşı, 37
San Remo Konferansı, 34, 66, 83, 172, 176, 178
Saray, 21, 87, 106, 122, 123, 130, 134, 136, 173
Saraybosna, 20
Sarayiçi, 19
Saros Körfezi, 10, 14
Saruhanoğulları, 13
Sazlıdere, 14, 96
Selimiye Camii, 19, 77, 81, 83, 178
Sevr Antlaşması, 35, 61, 62, 66, 170, 189
Sırbistan, 17, 18, 58
Sırp, 13, 20
Sırplar, 18, 56
Silivri, 21, 94, 106, 109, 114, 115, 132
Sinekli, 89, 101, 114, 116, 122, 133, 136, 174
Sinekli'de Hudut Emniyet Müfettişi, 89, 92
Sivas Kongresi, 32, 80
Sivastopol, 20
Slav, 11, 52
Sovyetler, 36, 40
Soykırım, 42, 43, 44, 186, 187, 189
Süleyman Çelebi, 14
Süleyman Paşa, 13, 14
Sürgün, 45, 124, 132, 137, 150, 191
Şark-î Anadolu Müdafaa-î Hukuk Cemiyeti, 31
Şarköy, 17, 21, 71, 152
Şehzade Murad, 14
TBMM, 21, 35, 36, 37, 39, 40
tecavüz, 18, 44, 46, 68, 116, 130, 131, 132, 176, 177
Tehcir, 45, 186
Tekâlif-i Millîye Emirleri, 36
Tekirdağ, 10, 12, 14, 15, 21, 65, 80, 86, 87, 89, 90, 91, 102, 106, 109, 135, 138, 139, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 160, 162, 185, 186, 189
Temsil Heyeti, 32, 33, 80
Tepedelenli Ali Paşa, 56, 186
Tevfik Paşa Hükümeti, 28
Timur, 14, 15
Timurtaş Paşa, 14
Toros tünelleri, 24
Trak, 10
Trakya, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 26, 27, 33, 39, 40, 46, 48, 51, 55, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 105, 110, 117, 121, 123, 125,127, 128, 130, 131, 132, 134, 135, 138, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 199
Trakya Komitesi, 69
Trakya Millî Kumandanı, 84
Trakya-Paşaeli gazetesi, 74
Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyet-î Osmaniyyesi, 27, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 84, 172, 178
Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 78, 82, 84, 85
Türk, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 28, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 47, 48, 49, 55, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 72, 74, 75, 78, 80, 82, 83, 85, 87, 100, 106, 111, 112, 114, 121, 134, 136, 139, 148, 151, 160, 164, 169, 170, 172, 175, 176, 177, 178, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192
Türk askerleri, 19
Türk ordusu, 36, 38
Türkiye, 10, 12, 13, 17, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 31, 32, 34, 35, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 47, 48, 57, 58, 62, 66, 67, 68, 74, 76, 83, 84, 132, 134, 138, 147, 184, 185, 186, 188, 189, 190, 191
Türkiye Cumhuriyeti, 10, 62
Türkler, 13, 21, 34, 39, 40, 53, 54, 57, 62, 63, 68, 74, 75, 106, 176, 186, 188, 190, 191
Uluslararası Adalet Divanı, 44
Uzunköprü, 21, 26, 63, 70, 71, 72, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 96, 97, 98, 106, 111, 113, 114, 115, 152, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 170, 176
Uzunköprü-Sirkeci demiryolu, 64

V. Ioannes Paleologos, 13
Venizelos, 59, 60, 61, 62, 64, 66, 67, 69, 75, 76, 82, 95, 98, 110, 137, 187
VI. Ioannes Kantakuzenos, 13
Vize, 11, 21, 71, 87, 102, 116, 128, 134, 136
Vizigotlar, 11
Wilson İlkeleri, 63, 69
yağma, 16, 18, 68, 151, 161
Yahudiler, 18
Yeni Zelanda, 20
yerli Rumlar, 72
Yeşilköy, 16
Yıldırım Bayezid, 14, 15
Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı, 28
Yunan, 19, 21, 22, 29, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 79, 80, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 145, 146, 147, 158, 160, 162, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192
Yunan askeri, 21, 91, 95, 97, 104, 105, 111, 114, 116, 124, 132, 139, 168
Yunan Devleti, 48, 50, 51, 58
Yunan Hükümeti, 68, 69, 72, 85, 87, 95, 123, 126, 132, 135, 137, 171
Yunan işgali, 34, 64, 178
Yunan Kızılhaç, 73
Yunan Komitesi, 69, 70
Yunan Ortodoks Kilisesi, 54
Yunan taburu, 64
Yunanistan, 10, 16, 18, 21, 22, 39, 40, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 77, 83, 85, 87, 88, 92, 93, 99, 100, 110, 117, 151, 166, 170, 171, 172, 175, 176, 177, 178, 188, 189
Yunanistan Kralı, 59
Yunanistan Krallığı, 59
Yunanlı, 22, 50, 52, 62, 65, 82, 110, 161, 171
Yunanlılar, 18, 22, 26, 30, 34, 36, 37, 39, 48, 51, 60, 62, 64, 65, 69, 72, 77, 83, 87, 91, 92, 95, 97, 98, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 114, 115, 116, 118, 119, 121, 126, 127, 128, 131, 135, 136, 138, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 161, 162, 174, 176, 177
Yüzbaşı Mistır Peter, 113

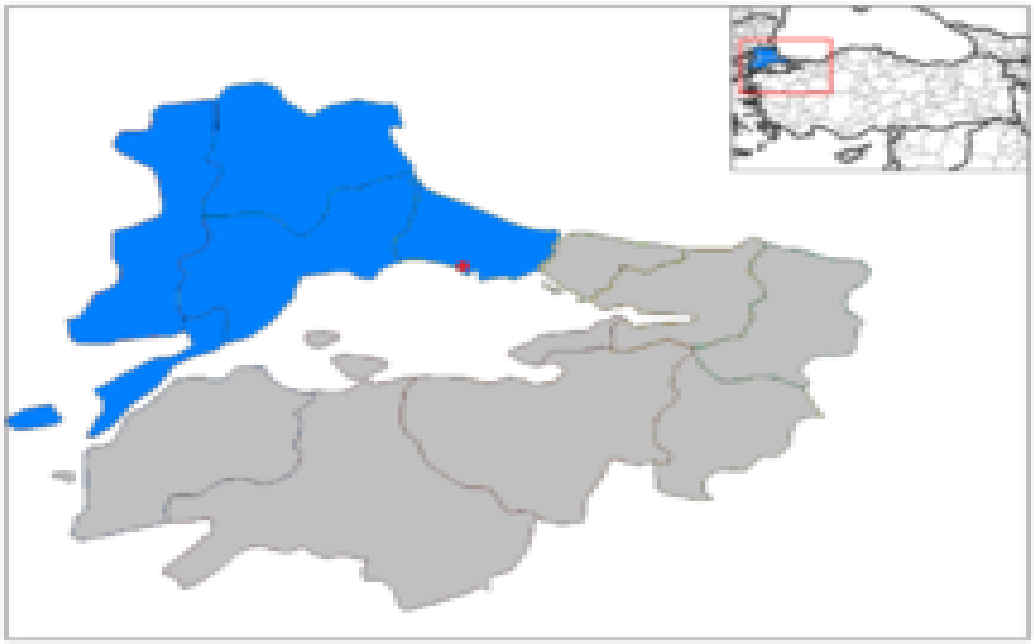
EKLER

EK-1: Doğu Trakya Haritası

KAYNAK:https://www.google.com/search?q=Do%C4%9Fu+Trakya+haritas%C4%B1&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=uDJKlblvdro8cM%253A%252CVCkoWzBxDa9ArM%252C_&vet=1&usg=AI4_kTCKfShLQ_sd4clpHYOIhkWoj6Ucg&sa=X&ved=2ahUKEwigiLGGjIPjAhUjVBUIHYTXA0cQ9QEwAHoECAcQBA#imgrc=uDJKlblvdro8cM: (25.06.2019)

EK-2: Doğu Trakya Sınırları

KAYNAK:https://www.google.com/search?q=Do%C4%9Fu+Trakya+haritas%C4%B1&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=uDJKlblvdro8cM%253A%252CVCkoWzBxDa9ArM%252C_&vet=1&usg=AI4_kTCKfShLQ_sd4clpHYOIhkWoj6Ucg&sa=X&ved=2ahUKEwigiLGGjIPjAhUjVBUIHYTXA0cQ9QEwAHoECAcQBA#imgrc=NGFPrLMjHGfViM:&vet=1 (25.06.2019)

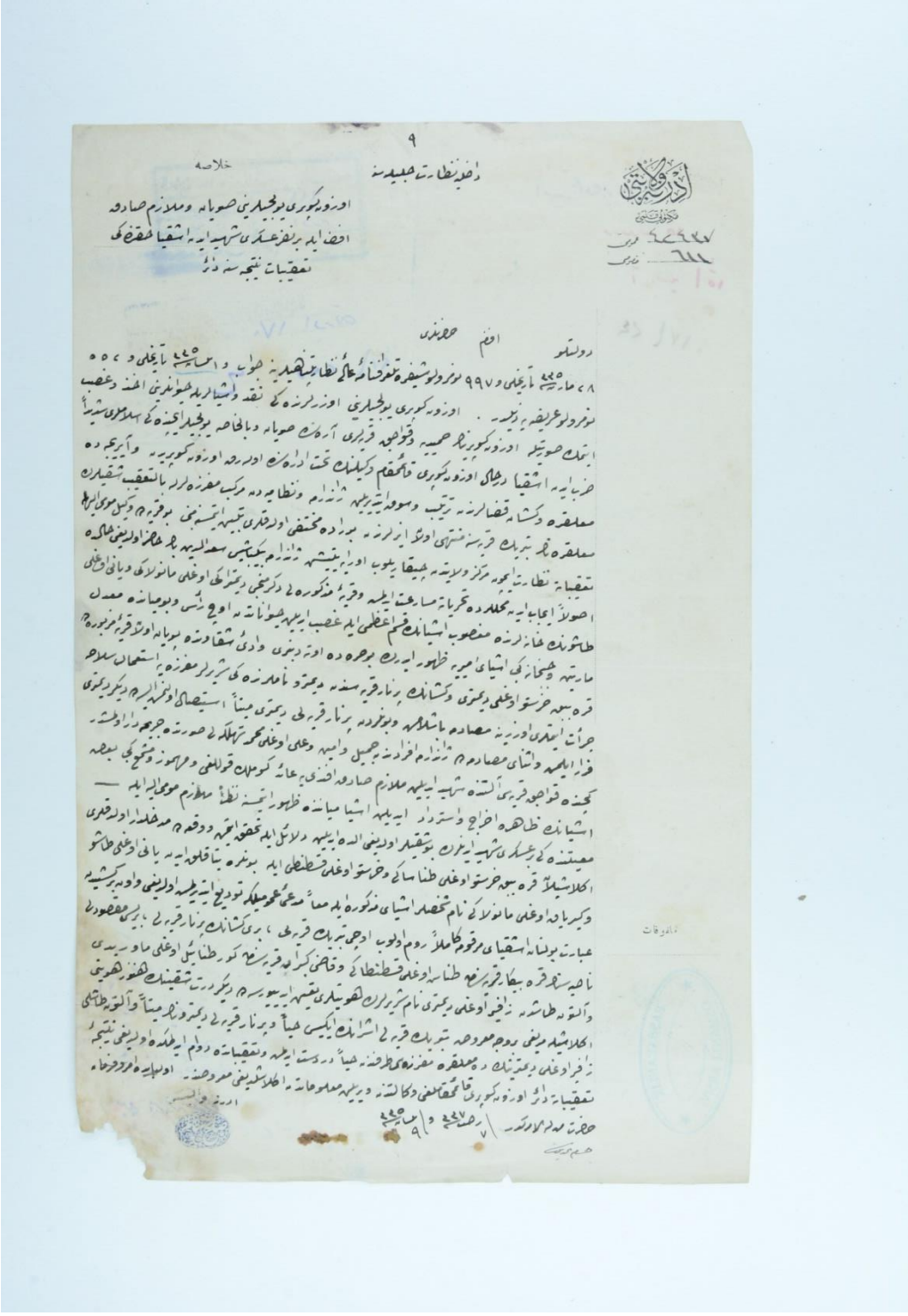
EK-3: Doğu Trakya Siyasi Haritası

KAYNAK:https://www.google.com/search?q=trakya+haritas%C4%B1+siyasi&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=xwKXE_Bg2JaEM%253A%252Cqip_hF9LSJzDeM%252C_&vet=1&usg=AI4_kTpdtrYErANxEB3NJo_ujqVJj5JpA&sa=X&ved=2ahUKEwiNwJfz4vPiAhVIThUIHej5Dp0Q9QEwBXoECAUQDg#imgdii=msXy1ys21siU7M:&imgrc=WStBkkVbJHd4lM:&vet=1 (18 Haziran 2019)

EK-4:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.009.

EK-4a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00041.009.

Dâhiliye Nezareti Celilesine

Hülasa: Uzunköprü yolcularını soyan ve mülazım Sadık Efendi ile bir nefer askeri şehid eden eşkıya hakkındaki takibat neticesine dair.

Umumi 42437

Hususi 611

Devletlü efendim hazretleri

28 Mart 335 tarihli ve 997 numaralı şifre telgrafname-i alî nezaretpenahilerini cevap ve 1 Nisan 335 tarihli ve 552 numaralı ariziye zeylidir. Uzunköprü yolcularının üzerindeki nakit ve eşyalar ile hayvanlarını ahz ve gasp etmek suretle Uzunköprü'nün Hamidiye ve Kavacık karyeleri arasında soyan ve bilhassa yolcular içindeki islâmları şedide harab eden eşkıya derhal Uzunköprü kaim-i makam vekilinin taht-ı idaresinde olarak Uzunköprü'den ve ayrıca da Malkara ve Keşan kazalarından tertip ve sevk ettirilen jandarma ve nizamiyeden mürekkep müfrezelerle biltakip şakîlerin Malkara'nın Teberik karyesine müntehi olan izlerinden burada muhtefi oldukları tebeyyün etmesini mebni bu karyede mumaileyh takibata nezaret için mezkûr vilayetden çıkarılıp oraya yetişen jandarma Binbaşı Sadeddin Bey hazır olduğu halde usulen icap eden mahallerde taharriyyata müsaraat edilmiş ve karye-i mezkurede Değirmenci Dimitraki oğlu Manolaki ve Yani oğlu Taşo'nun hanelerinde mansub eşyanın kısm-ı a'zamı ile gasp edilen hayvanatdan üç res ve bu meyanda muaddil martin ve cephane gibi eşya-yı emiriye zuhur ederek bu sırada öte…. vadi-i şekavetde puyan olan karye-i mezburede Karabıyık Hristo oğlu Dimitri ve Keşan'ın Pırnar karyesinden Dimitro namlarındaki şerirler müfrezeye isti'mal-i silaha cüret etmeleri üzerine müsademe başlamış ve bunlardan Pırnar karyeli Dimitri meytan istîsâl olunmuş ise de diğer Dimitri firar eylemiş ve esnay-ı müsademede jandarma efradından Cemil ve Emin ve Ali oğlu Mehmed tehlikeli suretde cerimedar olmuştur. Geçende Kavacık karyesi altında şehid edilen mülazım Sadık Efendiye aid gömlek kollağı? ve mehmuz ve muşamma gibi bazı eşyanın zahire ihraç ve istirdâd edilmiş

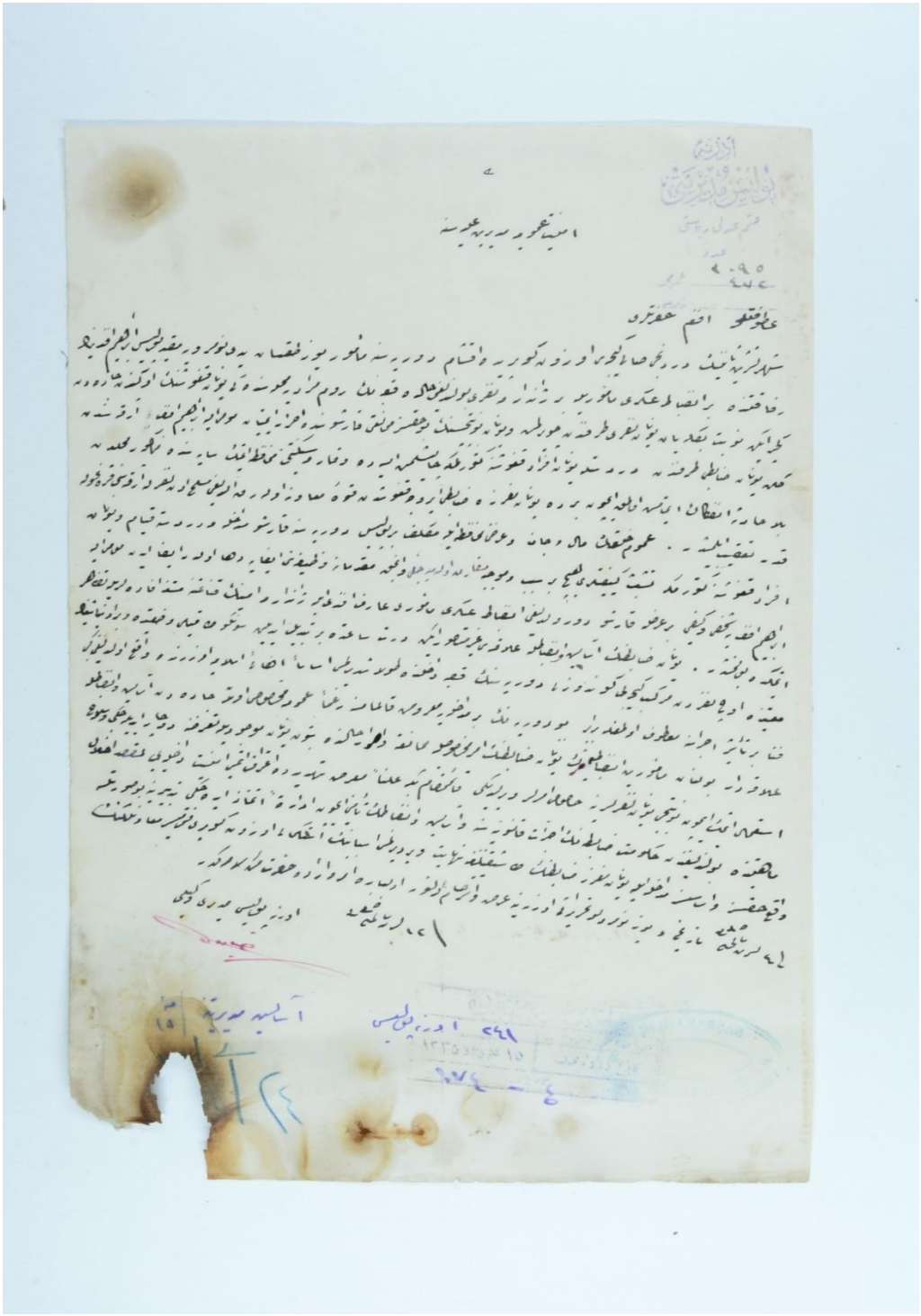
eşya meyanında zuhur etmesine nazaran mülazım-I mumaileyh ile maiyetindeki bir askeri şehid edenlerin bu şakîler olduğu elde edilen delail ile tahakkuk etmiş ve vaka'da müdahildar oldukları anlaşılan Karabıyık Hristo oğlu Tanasaki ve Hristo oğlu Kostandi ile bunlara yataklık eden Yani oğlu Taşo ve Kiryak oğlu Manolaki nam şahıslar eşya-ı mezkure ile maan müddeî-i umûmîliği tevdi' ettirilmiş olduğu ve 11 kişiden ibaret bulunan eşkıya-i merkume kâmilen Rum olup üçü Teberik karyesi, biri Keşan'ın Pırnar karyesi, birisi Maksudlu nahiyesinden, Karapınar karyesinden Tanaş oğlu Kostantaki ve Kadıgebran karyesinden Kör Tanail oğlu Mavridi ve Altuntaş'tan Zafir Oğlu Dimitri nam şerirlerin hüviyetleri tayin ediyorsa da diğer 4 şakinin henüz hüviyeti anlaşılamadığı bervech-i maruz Teberik karyeli eşratın ikisi hayyen ve Pırnar karyeli Dimitri'nin Meytan ve Altuntaşlı Zafir oğlu Dimitri'nin de Malkara müfrezesi tarafından hayyen derdest edilmiş ve takibatta devam edilmekte olduğu netice-i takibata dair Uzunköprü kaim-i makamlığı vekâletinden verilen malumattan anlaşıldığı maruzdur. Olbabda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

7 Receb 337 ve 9 Nisan 335

Edirne Valisi

EK-5

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.005.

EK-5a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.005.

Emniyet-i Umumiye Müdüriyet-i Aliyesine

Umumi 3095

Hususi 472

Atufetli efendim hazretleri

Şehr-i Teşrin-i sani'nin dördüncü Salı gecesi Uzunköprü'de akşam devriyesine memur yüz doksan yedi numaraya mukayyed Polis İbrahim Efendi'nin refakatinde bir inzibat askeri memuruyla bir jandarma neferi bulunduğu halde kazanın Rum Muradiye Mahallesi'ndeki Yunan koğuşunun önünden caddeden geçer iken nöbet bekleyen Yunan neferi tarafından çevrilmiş ve Yunan nöbetçisinin bu haksız mümanaatı karşısında ısrar etmeyen mumaileyh İbrahim Efendi'nin arkasından gelen Yunan zabiti tarafından derdestle Yunan efrad koğuşuna götürülmeye çalışılmış ise de ve vakar ve sükûnetini muhafaza etmek sayesinde mezkûr mahalden bila-hadise infikak etmemiş olmak için bir de Yunan müfreze zabiti ayrıca koğuştan kuvve-i muavene olarak olduğu müsellah on neferle arkasını karakola kadar takip eylemiştir. Umum halkın mal ve can ve ırzını muhafaza ile mükellef bir polis devriyesine karşı müdahale ve derdeste kıyam ve Yunan efrad koğuşuna götürmeğe teşebbüs keyfiyetleri hiçbir sebeb ve mucibe mukarin olamayacağı ve ancak mukaddemane vazifesini ifaya daha evvelden ifa eden mumaileyh İbrahim Efendi'ye şahsi ve keyfi bir garazla karşı durulduğu inzibat askeri memuru Arif Efendi ile jandarma Eminin kanaatına müstenid ifadeler ile tezahür etmekte bulunmuştur. Yunan zabitinin asayiş ve inzibatla alakası gayr-î mutasavver iken dört saatte bir tebdil edilen süngü takılı vaziyette ve bir onbaşının maiyyetinde üç neferden mürekkeb geceli gündüzlü devriyesinin kasaba dâhilinde dolaştırılması esasen ahali-i İslamiye üzerinde vaki' olduğu gibi fena bir tesir icrasına ma'tûf olmağla beraber bu devriyenin bir müdahaleye maruz kalmamasına rağmen umuma mahsus olan caddeden asayiş ve inzibatla alakadar bulunan memurin-i inzibatiyemizin Yunan zabitinin emr-i mahsusla mümanaata ve ısrar halinde bütün Yunan mevcuduyla taarruzuna dûçâr edileceği ve silah isti'mâl etmek için nöbetçi Yunan neferlerine hususi emirler verildiği kaymakam beye alenen maruz-ı tehdidde

itiraf etmesi emniyet-i dâhiliyeyi maksad-ı ihlal mahiyetinde bulunduğundan hükümet zabıtanın icraat-ı kanuniyesine ve asayiş ve inzibatın temini için idareten ittihaz edeceği tedbirine bu suretle vaki haksız ve esassız müdahale ile Yunan müfreze zabitinin taşkınlığına nihayet verdirilmesi esbabının istikmali Uzunköprü Komiser Muavinliğinin fî 4 Teşrin-i Sani 335 Tarihi ve yüz numaralı tahriratı üzerine arz ve istirham olunur. Olbabda emr ü irade hazret-i menlehü'l-emrindir.

Edirne Valisi Müdürü Vekili 12 Teşrin-i sani 335

EK-6:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00035.003.

EK-6a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00035.003.

Dâhiliye Nezaret-i Celilesine

Edirne Vilayeti

Mektubi Kalemi

Umumi 54877

Hususi 687

Devletlü efendim hazretleri

1) 18 Haziran 1336 tarihinde Küplü köy karşısında Meriç Nehri'nin garbında dört beş kişiden mürekkeb bir düşman süvari müfrezesi görüldüğü.

2) Aynı tarihte Berikli? Bedikli? İstasyonu cihetinden Sofulu'ya dört beş açık vagondan ibaret bir trende yedi adet top getirildiği.

3) Sofulu'nun şarkında bağlar içerisinde bulunan çadırların kısm-ı küllisi Dimetoka cihetine sevk edilmekte olduğu.

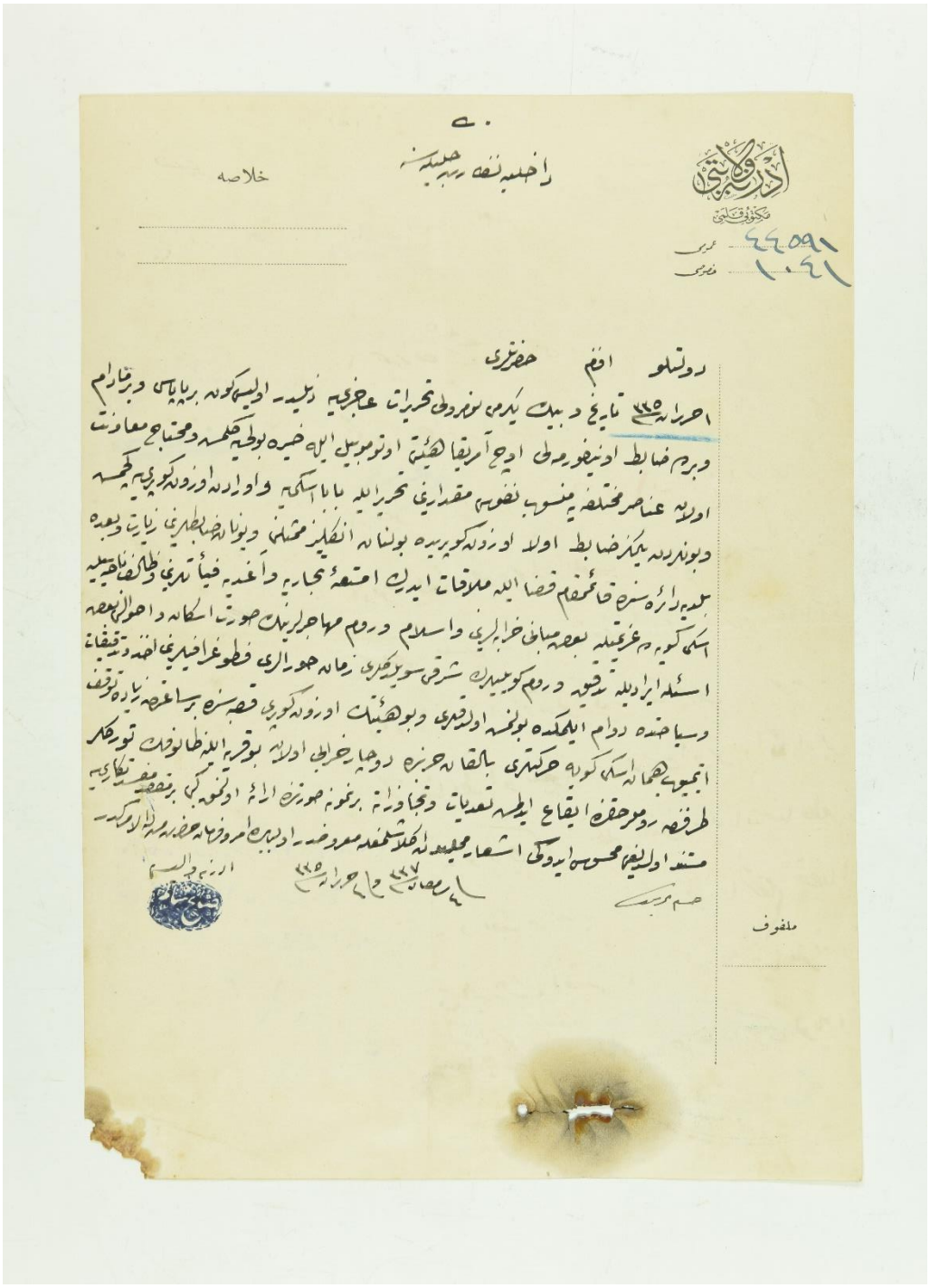
4) Sofulu'nun şimalinde Mandıra Boğazıyla Küplüdere nam mahalde tahminen bir taburdan ibaret düşman kuvveti olduğu Uzunköprü Bölüğü Kumandanlığının iş'arına atfen vilayet Jandarma Alay Kumandanlığından bildirilmiş ve Birinci Kolordu Hümayun Kumandanlığına da tebliğ edilmiş olmağla olbabda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

5 Şevval 1338 ve 23 Haziran 1336

Edirne Valisi

EK-7:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.006.

EK-7a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.006.

Dâhiliye Nezareti Celilesine

Edirne Vilayeti

Umumi 44591

Hususi 1041

Devletlü Efendim Hazretleri

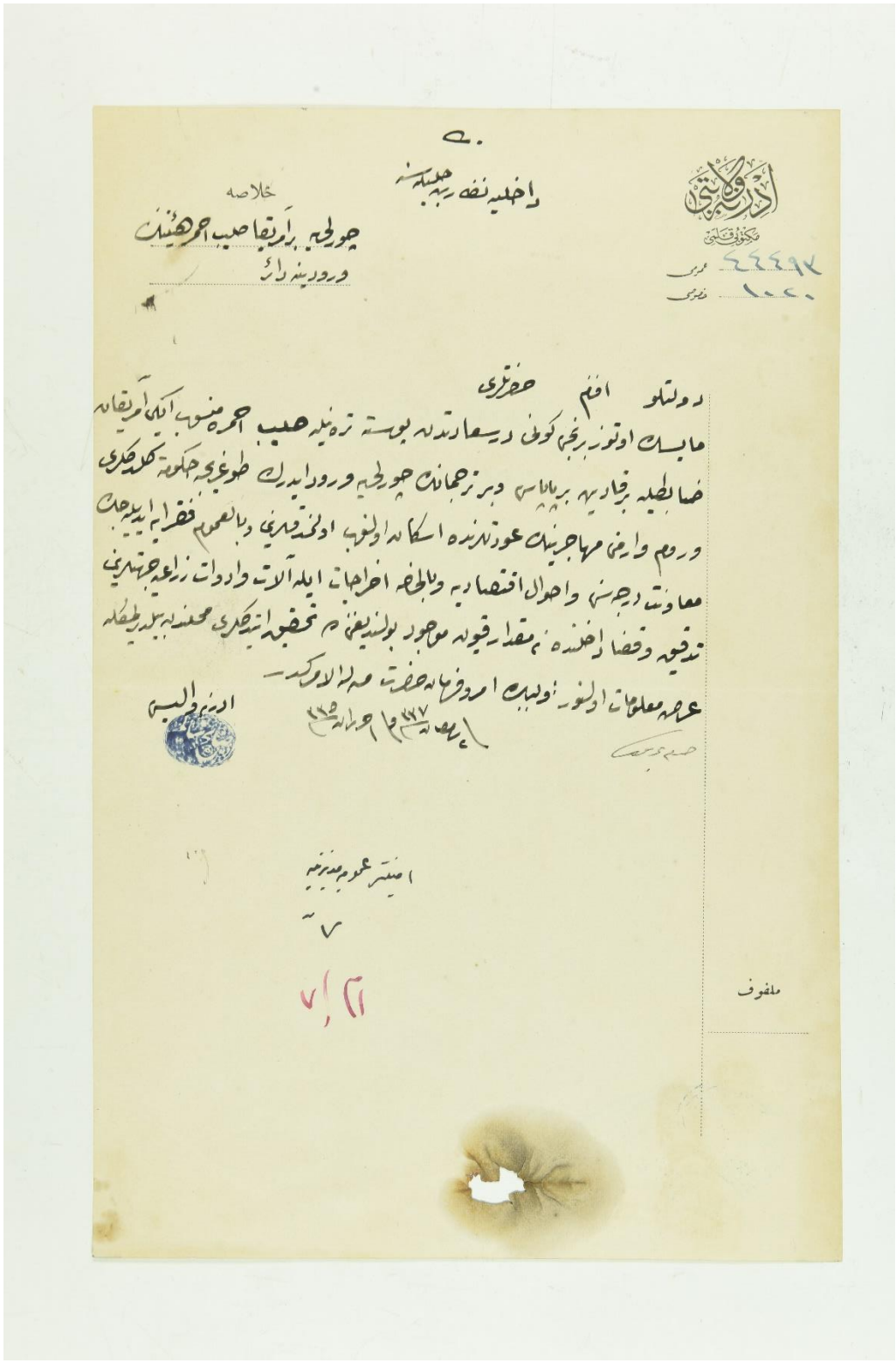
1 Haziran 335 tarih ve 1020 numaralı tahrirat-ı aciziye zeylidir. Evvelsi gün bir papaz ve bir madam ve bir de zabit üniformalı 3 Amerika Heyeti otomobil ile Hayrabolu'ya gelmiş ve muhtaç-ı muavenet olan anasır-ı muhtelifeye mensup nüfus miktarını tahriratıyla Babaeski'ye ve oradan Uzunköprü'ye geçmiş ve bunlardan yalnız zabit evvela Uzunköprü'de bulunan İngiliz mümessilini ve Yunan zabitlerini ziyaret-ü ba'de belediye dairesinde kaimimakam-ı kaza ile mülakat ederek emtia-i ticariye ve ağdiye fiyatlarını ve Zaluf nahiyesiyle Eski köye de azimetle bazı mebânî-i harabelerini ve İslam ve Rum muhacirlerinin suret-i iskan ve ahvali bazı es'ile iradıyla tedkik ve Rum köylülerin şarkı söyledikleri zaman hurraları fotoğrafilerini ahz ve tedkikat ve seyahatde devam eylemekte bulunmuş oldukları ve bu heyetin Uzunköprü kazasında bir saatden ziyade tevakkuf etmeyip hemen Eski köye hareketleri Balkan Harbinde duçar harabi olan bu karye ile Zaluf'un Türkler tarafından Rumlar hakkında îka' edilmiş taaddiyat ve tecavüzata bir numune-i suretde irâe olunmak gibi bir maksad-ı mefsedetkarisi müstenid olduğu mahsus idüğü iş'ar-ı mahalliyeden anlaşılmağla maruzdur olbabda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

4 Ramazan 337 / 4 Haziran 335

Edirne Valisi

EK-8:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.008.

EK-8a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00012.00038.008.

Dâhiliye Nezareti Celilesine

Umumi 44493

Hususi 1020

Hülasa

Çorlu Bir Amerika Salib-i Ahmer Heyetinin vüruduna dair

Devletlü efendim hazretleri

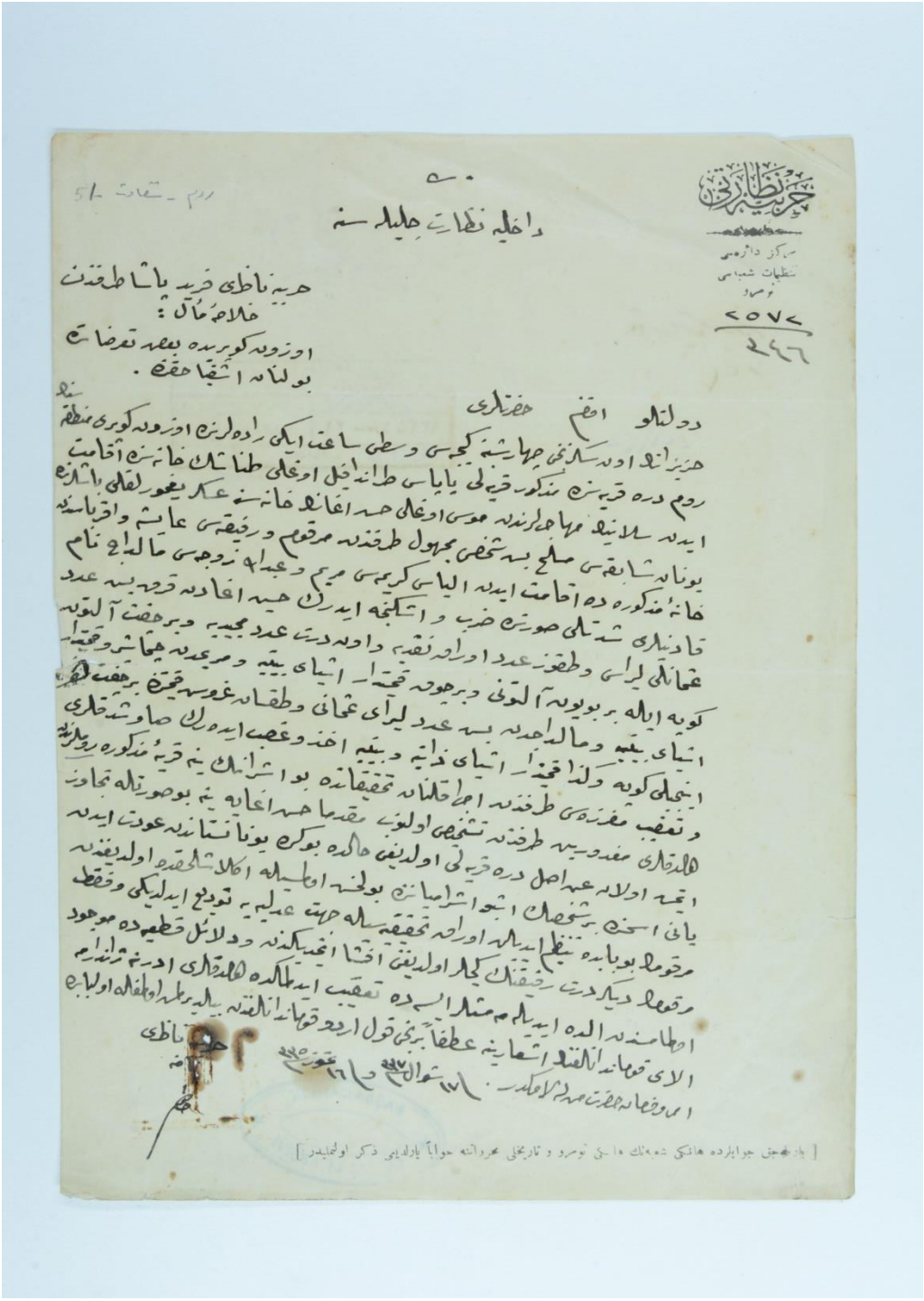
Mayıs'ın otuz birinci günü Dersaadet'ten posta treniyle Salib-i Ahmer'e mensup iki Amerikan zabitiyle bir kadın bir papas ve bir tercümanın Çorlu'ya vürud ederek doğruca Hükümete geldikleri ve Rum ve Ermeni muhacirinin avdetlerinde iskân olunup olunmadıklarını ve bilimum fukaraya edilecek muavenet derecesini ve ahval-i iktisadiye ve bilhassa ihracat ile alat ve edevat-ı zirai cihetlerini tetkik ve kaza dâhilinde ne miktar koyun mevcud bulunduğunu da tahkik ettikleri mahallinden bildirilmekle arz-ı malumat olunur ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l emrindir.

2 Ramazan 337 / 1 Haziran 335

Edirne Valisi

EK-9:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00086.001.

EK-9a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00015.00086.001.

Harbiye Nezareti

Dâhiliye Nezareti Celilesine

2572

346

Harbiye Nazırı Ferid Paşa tarafından

Hülasa-i hal: Uzunköprü'de bazı taarruzatta bulunan eşkıya hakkında.

Devletlü efendim hazretleri

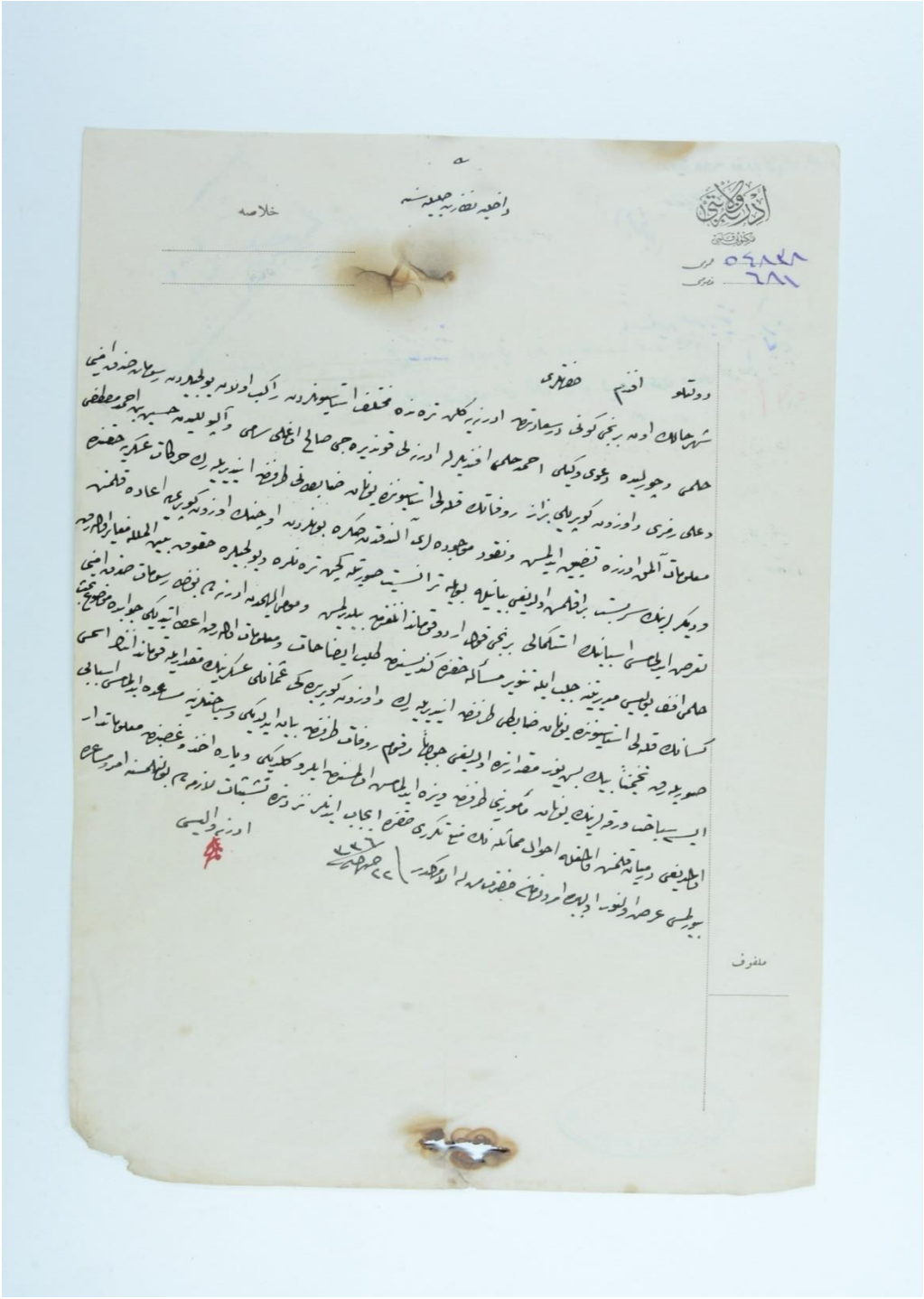
Haziran'ın on sekizinci Çarşamba gecesi vasati saat iki raddelerinde Uzunköprü mıntıkasının Rumdere karyesinde mezkur karyeli Papas Trandafil oğlu Tanaş'ın hanesinde ikamet eden Selanik muhacirlerinden Musa oğlu Hasan Ağa'nın hanesine asker yağmurluklu başlarında Yunan şapkası müsellah beş şahs-ı meçhul tarafından merkum ve refikası Ayşe ve akrabasından hane-i mezkurede ikamet eden İlyas kerimesi Meryem ve Abdullah zevcesi Meldah? nam kadınları şiddetli suretde darb ve işkence ederek Hüseyin Ağa'dan kırk beş adet Osmanlı lirası ve dokuz adet evrak-ı nakdiye ve on dört adet mecidiye ve bir çift altın küpe ile bir büyük altını ve birçok kıymetdar eşya-i beytiye ve Meryem'den çamaşır ve kıymetdar eşya-i beytiye ve Meldah'dan? beş adet lira-i osmani ve doksan guruş kıymetinde bir çift incili küpe ve keza kıymetdar eşya-i zatiyye ve beytiye ahz ve gasb ederek savuştukları ve takib müfrezesi tarafından icra kılınan tahkikatda bu eşirra yine karye-i mezkure Rumlarından oldukları mağduriyet tarafından teşhis olup mukaddema Hasan Ağa'ya yine bu suretle tecavüz etmiş olan an-asıl Dere karyeli olduğu halde bu kere Yunanistan'dan avdet eden Yani isminde bir şahsın işbu eşirra meyanda bulunmuş olmağla anlaşılmakta olduğundan merkumun bu babda tanzim edilen evrak-ı tahkikiyesiyle hüccet-i adliyeye tevdi' edildiği ve fakat merkumun diğer dört refikinin kimler olduğunu ifşa etmediğinden ve delail-i kat'iyye de mevcud olmamasından elde edilememişler ise de takib edilmekte oldukları Edirne Jandarma Alay Kumandanlığının iş'arına atfen Birinci Kolordu Kumandanlığından bildirilmiş olmağla ol babda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

17 Şevval 337 / 16 Temmuz 335

Harbiye Nazırı namına

EK-10:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.001.

EK-10a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00039.001.

Dâhiliye Nezaret-i Celilesine

Edirne Vilayeti

Mektubi Kalemi

Umumi 54838

Hususi 681

Devletlü efendim hazretleri

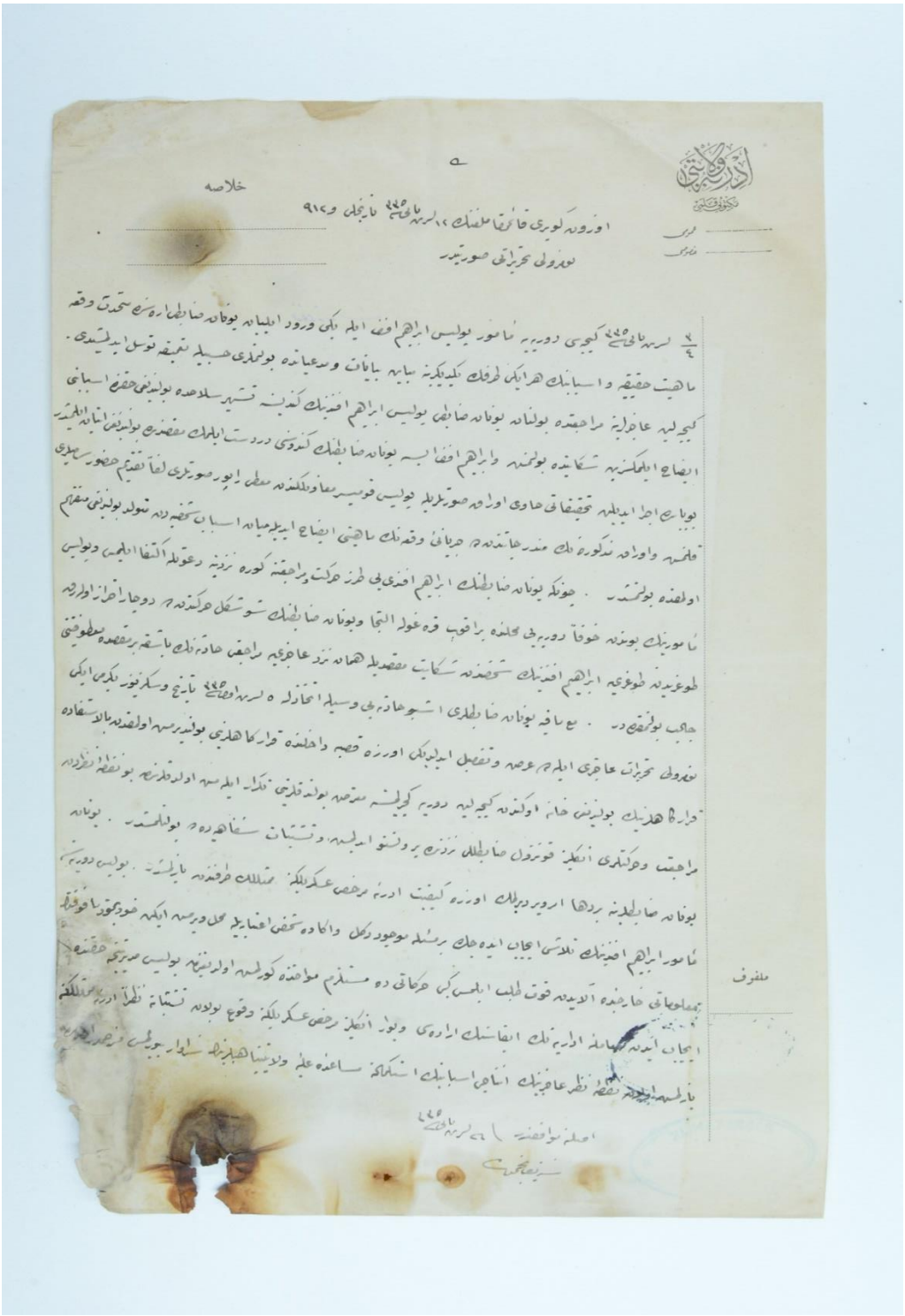
Şehr-î halin on birinci günü Dersaadet'ten Edirne'ye gelen trende muhtelif istasyonlardan râkib olan yolculardan Rüsumat-ı Sandık Emini Hilmi ve Çorlu'da dava vekili Ahmed Hilmi Efendilerle Edirneli Kunduracı Salih oğlu Sami ve Alpullu'dan Hüseyin bin Ahmed Mustafa ve Ali Remzi ve Uzunköprülü Bezzaz Rufat'ın Kuleli İstasyonunda Yunan zâbitânı tarafından indirilerek harekât-ı askeriye hakkında malumat almak üzere tazyik edilmiş ve nukud-ı mevcudeleri alındıktan sonra bunlardan üçünün Uzunköprü'ye iade kılınmış ve diğerlerinin serbest bırakılmış olduğu beyanıyla böyle transit suretiyle geçen trenlere ve yolculara hukuk-ı beyne'l-milele mugayir olarak taarruz edilmemesi esbabının istikmâli Birinci Kolordu Kumandanlığından bildirilmiş ve mumaileyhden Edirne'de bulunan Rüsumat-ı Sandık Emini Hilmi Efendi Polis Müdüriyetine celb ile tenvir-i mesele hakkında kendisinden gelip izahat ve malumat olarak i'tâ ettiği cevapta mevzu' bahis Keşan'ın Kuleli İstasyonunda Yunan zabiti tarafından indirilerek ve Uzunköprü'deki Osmanlı askerinin miktarıyla kumandanının ismi sorularak tahminen bin beş yüz miktarında olduğu cevaben merkum Rufat tarafından beyan edildiği ve seyahatlerine müsaade edilmemesi esbabı ise seyahat varakalarının Yunan memurini tarafından vize edilmemiş olmasından ileri geldiği ve para ahz ve gasbından malumatdar olmadığı der-miyân kılınmış olmağla ahval-i mümâsilinin tekrarı hakkında icab edenler nezdinde teşebbüsat-ı lazımede bulunulmasına emrü müsaade buyurulması arz olunur olbabda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

22 Haziran 336

Edirne Valisi

EK-11:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.011.

EK-11a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00027.00108.011.

EDİRNE VİLAYETİ

Uzunköprü Kaymakamlığının 12 Teşrin-i sani 335 tarihli ve 912

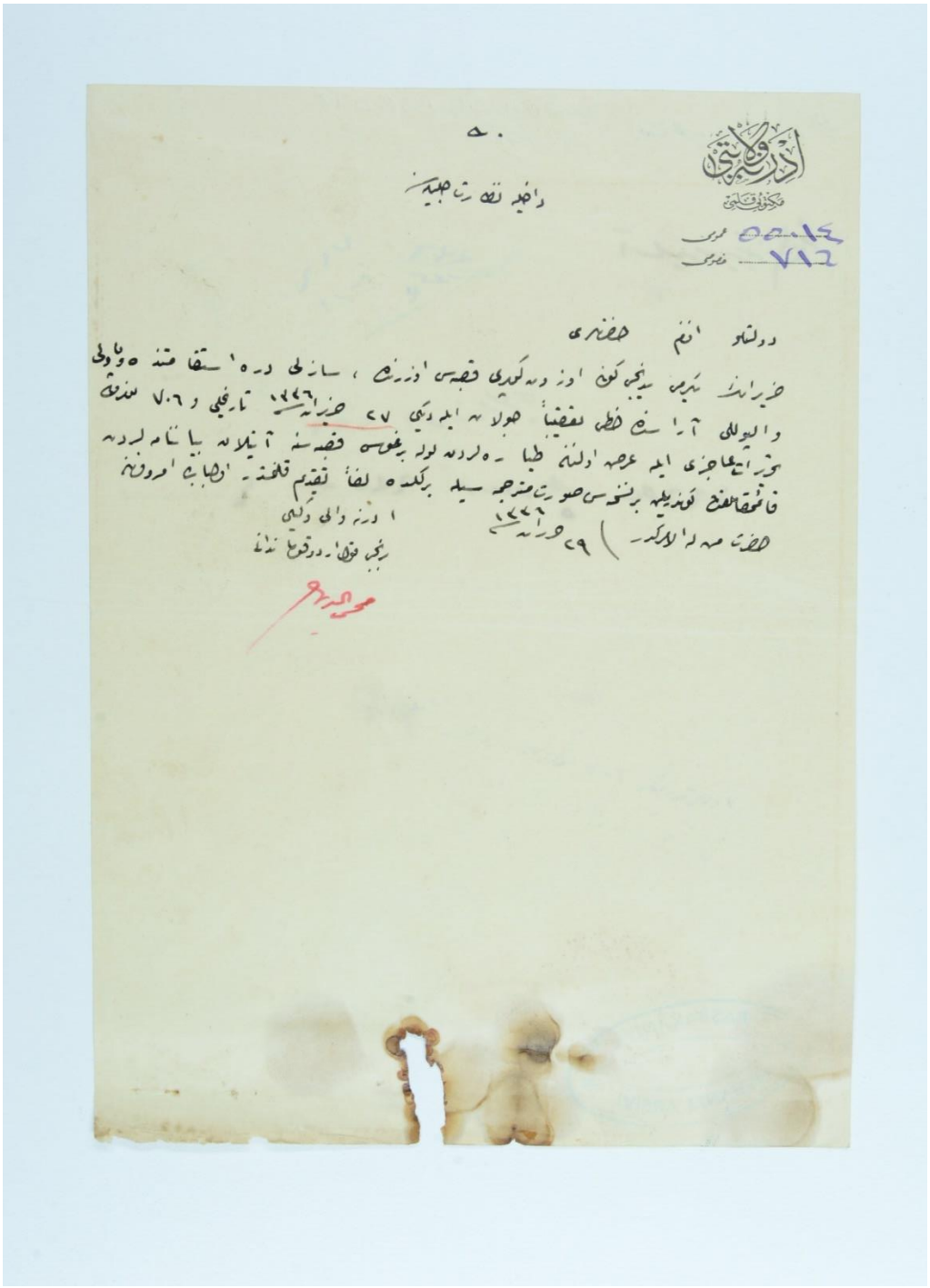
Numaralı tahriratı suretidir.

3/4 Teşrin-i sani 335 gecesi devriyeye memur polis İbrahim Efendi ile yeni vürud eyleyen yunan zabiti arasında mütehaddis vaka-yı mahiyet-i hakikiye ve esbabının her iki tarafın yekdiğerine mübâyin beyanat ve müddeiyâtta bulunmaları hasebiyle tamike tevessül edilmişti. Geceleyin acizlerine müracaatta bulunan Yunan zabiti polis İbrahim Efendi'nin kendisine teşhir-i silahda bulunduğu hakkında esbabını izah eylemeksizin şikâyette bulunmuş ve İbrahim Efendi ise Yunan zabitinin kendisini derdest eylemek maksadında bulunduğunu ityân eylemiştir. Bu babda icra edilen tahkikatı havi evrak suretleriyle polis komiser muavinliğinden mu'tâ rapor suretleri leffen takdim-i huzur-u samileri kılınmış ve evrak-ı mezkurenin mündericatından da cereyanı-i vakanın mahiyeti izah edilemeyen esbab-ı şahsiyeden mütevellid bulunduğu münfehim olmakta bulunmuştur. Çünkü Yunan zabitinin İbrahim Efendi'ye tarz-ı hareket ve müracaatına göre nezdine davetle iktifâ eylemesi ve polis memurunun bundan havfen devriyeyi mahallinde bırakıp karakola iltica ve Yunan zabitinin şu şekil hareketten de duçar-ı ihtiraz olarak doğrudan doğruya İbrahim Efendi'nin şahsından şikâyet maksadıyla hemen nezd-i aciziyeye müracaatı hadisenin başka bir maksada ma'tûfiyetini calib bulunmaktadır. Mamafih Yunan zabitleri işbu hadiseyi vesile ittihazla 5 Teşrin-i evvel 335 tarih ve sekiz yüz yirmi iki numaralı tahrirat-ı aciziye ile de arz ve tafsil edildiği üzere kasaba dâhilinde karargâhlarını bulundurmuş olmaktan bil-istifade karargâhlarının bulunduğu hane önünden geceleyin devriye geçirilmesine müteârız bulunduklarını tekrar eylemiş olduklarından bu nokta-i nazardan müracaat ve hareketleri İngiliz Kontrol Zabitliği nezdinde protesto edilmiş ve teşebbüsat-ı şifahide de bulunulmuştur. Yunan zabitlerine bir daha emir verdirilmek üzere keyfiyet Edirne Murahhas-ı Askerîliğine mümessillik tarafından yazılmıştır. Polis devriyesine memur İbrahim Efendi'nin telaş icap edecek bir mesele mevcud değil ve ona da şahıs itibarıyla mahal vermiş iken hod be hod mafevkinin malumatı haricinde alaydan kuvvet talep eylemesi gibi harekatı da müstelzim muaheze görülmüş olduğundan Polis Müdüriyetince hakkında icap eden muamele-i idariyenin ifasının iradesi ve bura İngiliz Murahhas-ı Askeriliğine vuku' bulan teşebbüsata nazaran Edirne Mümessilliğine yazılmış olan nokta-i nazar-ı acizinin intacı esbabının istikmaline müsaade-i aliye-i vilayetpenahilerinin sezavar buyurulması müsterhamdır. Olbabda aslına muvafıktır.

26 Teşrin-i sani 335

EK-12:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.013.

EK-12a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00042.00070.013.

Dâhiliye Nezaret-i Celilesine

Edirne Vilayeti

Mektubi kalemi

Umumi 55014

Hususi 716

Devletlü efendim hazretleri

Haziran'ın yirmi yedinci günü Uzunköprü kasabası üzerinde, Sazlıdere istikametinde ve Pavli ve Alpullu arasında hattı takiben cevelan eylediği 27 Haziran 1336 tarihli ve 706 numaralı tahrirat-ı aciziye ile arz olunan tayyarelerden Lüleburgaz kasabasına atılan beyannamelerden Kaymakamlıktan gönderilen bir nüshası suret-i mütercimesiyle birlikte leffen takdim kılınmıştır. Olbabda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir. 29 Haziran 1336

Edirne vali vekili

Birinci kolordu kumandanı

EK-13:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00053.001.

EK-13a:

BCA, *DH.EUM.AYŞ,* 00014.00053.001.

Dâhiliye Nezareti Celilesine

Edirne Vilayeti

Umumi: 45459

Hususi: 1210

Hülasa: Rum Şekâveti

Devletlü efendim hazretleri

Uzunköprü'nün Kadıgebran Karyesi İmamı Yusuf Efendi'nin hanesine taarruz ettikleri 19 Haziran 35 tarihli ve 1126 numaralı tahrirat-ı aciziyenin sekizinci fıkrasında arz edilen eşhasın civar ekin tarlaları hasebiyle derdest edilemedikleri ve mütecavizinin katiyyen Rum oldukları hakkında delail-i lazıme bulunduğu cihetle bu babda tanzim edilen evrak-ı tahkikiye ile vakada bulunan bir aded keten şapka ve şakiler tarafından endâht edilen Osmanlı - Bulgar ve İngiliz tüfenklerine aid sekiz boş mermi kovanı ile eşkıya-i merkumeye yataklık etmekle maznûn karye-i mezkureden Muhtar Dimitri ve hem-pâleri Kiryak Hristaki ve Aleksandırı'nın cihet-i adliyeye tevdiye edildikleri Jandarma Alayı Kumandanlığından bildirilmiştir. Olbabda emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

6 Şevval 337 ve 6 Temmuz 335

Edirne Valisi